

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

**ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: «Κοινωνιολογία και Σύγχρονη Κοινωνία: Ειδικά Θέματα
Παιδικής Ηλικίας, Κοινωνικών Μειονοτήτων, Εργασίας και Εκπαίδευσης»**

Διπλωματική Εργασία:

Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση στους μαθητές των προβαλλόμενων
από τα social media προτύπων.

της Δήμου Χρυσούλας

A.M.: 7981160221209

Τριμελής επιτροπή:

Επιβλέπων:

Δασκαλάκης Δημοσθένης, Καθηγητής Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής:

Μπαμπούνης Χαράλαμπος, Ομότιμος Καθηγητής Ιστορίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Θρασανιώτης Γεώργιος, Δρ. Ε.ΔΙ.Π Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΘΗΝΑ, 2025

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως βασικό σκοπό την ανάλυση της επίδρασης των προτύπων που δημιουργούνται μέσα από Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ) και τη διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών για την επίδραση αυτή στους μαθητές. Αρχικά, η εργασία εξετάζει την επικοινωνία μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, εστιάζοντας στην επίδρασή τους στα παιδιά και τις κοινωνικές θεωρίες που την επηρεάζουν. Ξεκινά με την ανάλυση της επικοινωνίας σε γνωστές θεωρίες επικοινωνίας. Στη συνέχεια, αναφέρεται στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παρέχοντας ιστορική αναδρομή και εξετάζοντας τις δημοφιλείς πλατφόρμες που χρησιμοποιούν τα παιδιά, όπως το Facebook, το Messenger, το Instagram, το TikTok και το YouTube.

Η εργασία εστιάζει στα πρότυπα που προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως τα πρότυπα ομορφιάς, οικονομικής ευμάρειας, βίας και διαφορετικότητας. Αναλύεται επίσης ο θετικός αντίκτυπος των ΜΚΔ στην επικοινωνία, τη σύνδεση με διαφορετικούς πολιτισμούς και την προώθηση της δημιουργικότητας. Παράλληλα, εξετάζονται οι αρνητικές επιπτώσεις, όπως προβλήματα ψυχικής υγείας, εθισμός, διαδικτυακός εκφοβισμός και διάσπαση προσοχής.

Στα πλαίσια της μελέτης των προτύπων που προωθούνται μέσω των ΜΚΔ πραγματοποιήθηκε μια ποιοτική έρευνα με τη μέθοδο των ημιδομημένων συνεντεύξεων σε 16 εκπαιδευτικούς προκειμένου να εξεταστούν οι απόψεις τους για την επίδραση αυτών των προτύπων. Η ανάλυση των συνεντεύξεων έγινε μέσω της μεθόδου της θεματικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης παρείχαν 44 θέματα ομαδοποιημένα σε 6 κατηγορίες θεμάτων.

Τα πορίσματα της έρευνας δείχνουν έντονη επίδραση των προτύπων που προωθούνται από τα ΜΚΔ στα παιδιά. Τα πρότυπα αυτά διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από τα πρότυπα των αρετών και των αξιών της εσωτερικής ανάπτυξης, της σκληρής δουλειάς, της συνέπεια και της κοινωνικής συνεισφοράς τα οποία προσπαθούν να αναδείξουν οι εκπαιδευτικοί. Τα πρότυπα των ΜΚΔ επικεντρώνονται στην εξωτερική εμφάνιση, τον εύκολο πλουτισμό, τον υλισμό και την άμεση ικανοποίηση των επιθυμιών. Επίσης αναδεικνύονται αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνικοποίηση και τις σχολικές επιπτώσεις των μαθητών.

Η έρευνα ανέδειξε κάποια θετικά στοιχεία, όπως δυνατότητες επικοινωνίας μέσω των ΜΚΔ για λιγότερο κοινωνικά παιδιά και την περιορισμένη προβολή θετικών προτύπων. Οι προτάσεις επικεντρώνονται στη θετική αξιοποίηση των ΜΚΔ και τη συνεργασία εκπαιδευτικών και μαθητών σε αυτήν την κατεύθυνση.

Λέξεις κλειδιά: Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, Πρότυπα, Μαθητές, Εκπαιδευτικοί

Abstract

The present thesis aims to analyze the impact of role models created through Social Media (SM) and to explore teachers' perspectives on their influence on students. Initially, the study examines communication via the internet and social media, focusing on their effects on children and the social theories that shape these effects. It begins with an analysis of communication through well-known communication theories. Subsequently, it delves into the internet and social media, providing a historical overview and examining popular platforms used by children, such as Facebook, Messenger, Instagram, TikTok, and YouTube.

The thesis focuses on the role models promoted on social media, such as beauty standards, financial affluence, violence, and diversity. It also analyzes the positive impact of SM on communication, connections with different cultures, and the promotion of creativity. At the same time, the negative impacts are being examined, such as mental health issues, addiction, cyberbullying, and attention span disruption.

As part of the examination of the role models promoted through SM, a qualitative study was conducted using semi-structured interviews with 16 educators to explore their views on the influence of these role models. The interviews were analyzed using thematic analysis. The results revealed 44 themes grouped into six categories.

The findings of the research indicate a strong influence of the role models promoted by SM on children. These role models significantly differ from the virtues and values of personal development, hard work, consistency, and social contribution that educators aim to instill. Instead, SM role models emphasize external appearance, quick wealth, materialism, and the immediate gratification of desires. Negative effects on students' socialization and academic performance were also highlighted.

However, the research identified some positive aspects, such as the opportunities for communication via SM for less socially active children and the limited promotion of positive role models. The recommendations focus on the positive utilization of SM and fostering collaboration between educators and students toward this direction.

Keywords: Social Media, Role Models, Students, Educators

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	10
1. Η σημασία της επικοινωνίας μέσα από κοινωνικές θεωρίες	12
1.1 Η έννοια της επικοινωνίας στη Συστημική Θεωρία του Luhmann	12
1.2 Η επικοινωνιακή δράση του Habermas.....	14
1.3 Η έννοια της επικοινωνίας στο πλαίσιο της θεωρίας της δομοποίησης του Giddens	15
1.4 Η Θεωρία της Πρακτικής του Bourdieu και η Ρόλος της Επικοινωνίας.....	17
2. Διαδίκτυο και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (social media)	19
2.1 Ιστορική αναδρομή Διαδικτύου	19
2.2 Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (social media)	20
2.3 Νέες Τεχνολογίες και παιδιά	22
2.4 Χρήση των Social Media από παιδιά	24
2.5.1 Facebook:	26
2.5.2 Messenger:	27
2.5.3 Instagram:	28
2.5.4 TikTok:	29
2.5.5 YouTube:	30
3. Προβαλλόμενα Πρότυπα	32
3.1 Ορισμός προτύπων και παραδείγματα	32
3.2 Θεωρία Κοινωνικής σύγκρισης.....	34
3.3 Πρότυπα Ομορφιάς	35
3.4 Πρότυπα οικονομικής ευμάρειας	39
3.5 Πρότυπα βίας.....	40
3.6 Πρότυπα Διαφορετικότητας	41
4. Θετικός αντίκτυπος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στα παιδιά.	43
4.1 Ενίσχυση της επικοινωνίας και των κοινωνικών δεξιοτήτων	43
4.2. Σύνδεση των παιδιών με διαφορετικούς πολιτισμούς και προοπτικές.....	45
4.3. Προώθηση της δημιουργικότητας και της αυτοέκφρασης.....	46
5. Αρνητικός Αντίκτυπος των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης στα παιδιά.	48
5.1 Επιπτώσεις στην ψυχική και συναισθηματική υγεία.....	48
5.2 Εθισμός.....	51
5.3 Διαδικτυακός Εκφοβισμός – Cyberbullying	53
5.4 Διάσπαση της προσοχής.....	56
6. Μεθοδολογία ποιοτικής κοινωνικής έρευνας και σκοπός της έρευνας	59
6.1 Εισαγωγή.....	59
6.2 Συμμετέχοντες.....	60
6.3 Ερευνητικό εργαλείο – μέθοδος συλλογής δεδομένων	60
6.4 Μέθοδος ανάλυσης των συνεντεύξεων	61
6.5 Σκοπός της έρευνας.....	61
7. Αποτελέσματα ανάλυσης.....	63
7.1 Ελκυστικότητα και λόγοι χρήσης των ΜΚΔ.....	63

7.1.1 Αισθητική.....	63
7.1.2 Ευκολία.....	64
7.1.3 Κοινωνική διασύνδεση και επικοινωνία.....	65
7.1.4 Προβολή και εικονική αυτοπροβολή.....	66
7.1.5 Κοινωνική πίεση, αναγνώριση και αποδοχή.....	67
7.1.6 Μιμητισμός και συνήθεια.....	68
7.1.7 Ιδιωτικότητα στην επικοινωνία.....	70
7.1.8 Παιχνιδοποίηση, ψυχαγωγία.....	71
7.1.9 Οικονομική παράμετρος.....	71
7.2 Λόγοι ενίσχυσης της επίδρασης των ΜΚΔ.....	72
7.2.1 Συνεχής ροή, επανάληψη και υπερβολική ποσότητα πληροφορίας.....	73
7.2.2 Πλαστή πραγματικότητα.....	74
7.2.3 Ευκολία πρόσβασης.....	76
7.2.4 Ταχύτητα πληροφορίας και απουσία κριτικής σκέψης.....	76
7.2.5 Η δύναμη της εικόνας και του βίντεο.....	78
7.2.6 Η επίδραση των αλγορίθμων.....	79
7.2.7 Η διαφορά με το παρελθόν.....	80
7.3 Επίδραση των ΜΚΔ στην κοινωνικοποίηση.....	81
7.3.1 Ενίσχυση της εσωστρέφειας.....	82
7.3.2 Διευκόλυνση της κοινωνικοποίησης για μοναχικά άτομα.....	82
7.3.3 Περιορισμός της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στον φυσικό κόσμο.....	85
7.3.4 Ελλιπής ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.....	86
7.3.5 Κοινωνική απομόνωση.....	87
7.3.6 Πρόωρη ενηλικίωση και καταπίεση της αυθόρμητης παιδικότητας.....	88
7.3.7 Επίδραση στην συμπεριφορά και τις κοινωνικές σχέσεις.....	90
7.3.8 Παν μέτρον άριστον.....	94
7.4 Επίδραση των ΜΚΔ στις σχολικές επιδόσεις.....	94
7.4.1 Χρόνος χρήσης και αρνητικές επιδράσεις.....	95
7.4.2 Δυσκολία στη Συγκέντρωση και διάσπαση προσοχής.....	96
7.4.3 Γλωσσικές και εκπαιδευτικές συνέπειες.....	97
7.4.4 Επιφανειακή μάθηση και κίνδυνος μονοδιάστατης πληροφορίας.....	98
7.4.5 Χαρακτηριστικά Μαθητή και Αυτοέλεγχος.....	99
7.4.6 Διττές Επιπτώσεις των ΜΚΔ.....	100
7.4.7 Θετικές επιδράσεις στη μαθησιακή διαδικασία.....	101
7.5 Διαμόρφωση προτύπων.....	103
7.5.1 Προβολή Εξωτερικής Εμφάνισης.....	103
7.5.2 Πρότυπα Εύκολης Επιτυχίας - Υλισμός Καταναλωτισμός και Νεοπλουτισμός.....	104
7.5.3 Πρότυπα κυριαρχίας και επιβολής.....	105
7.5.4 Θετικά πρότυπα ... αλλά σε ανεπάρκεια.....	106
7.5.5 Επίδραση στην Αυτοεκτίμηση.....	109
7.5.6 Μιμητισμός - Απώλεια αυτονομίας και αναστολή ανάπτυξης της προσωπικότητας.....	109

7.5.7 Έλλειψη εστίασης στο πνεύμα και τις αξίες	112
7.5.8 Διαμόρφωση καταναλωτικών συνθηθειών και τάσεων	113
7.5.9 Διαμόρφωση προτύπων για επαγγελματική επιτυχία και φιλοδοξίες	114
7.6 Διαφορές επιθυμητών προτύπων από εκπαιδευτικούς και προτύπων που προβάλλονται από τα ΜΚΔ	117
7.6.1 Εσωτερικές αξίες έναντι εξωτερικής εμφάνισης	118
7.6.2 Προσπάθεια και επιμονή έναντι άμεσης και εύκολης επιτυχίας.....	119
7.6.3 Πνευματική καλλιέργεια έναντι υλισμού.....	120
7.6.4 Κοινωνική συνεισφορά έναντι ατομικής επιτυχίας	122
8. Συμπεράσματα	124
8.1 Σύνοψη και συζήτηση βασικών ευρημάτων.....	124
8.2 Προτάσεις για συνεργατικές προσπάθειες μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών	136
9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	138
9.1 Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	138
9.2 Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	141
10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	150
10.1 Ερωτήσεις συνέντευξης.....	150
10.2 Συνεντεύξεις Εκπαιδευτικών.....	152

Εισαγωγή

Η τεχνολογία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ) έχουν εισέλθει δυναμικά στην καθημερινότητά μας, επηρεάζοντας τις διαπροσωπικές σχέσεις, τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά μας. Ιδιαίτερα για τα παιδιά και τους εφήβους, τα ΜΚΔ αποτελούν όχι μόνο μέσο ψυχαγωγίας, αλλά και έναν από τους κύριους φορείς κοινωνικοποίησης. Μέσα από πλατφόρμες όπως το Facebook, το Messenger, το Instagram, το TikTok και το YouTube, τα παιδιά εκτίθενται καθημερινά σε ποικίλα πρότυπα, τα οποία επηρεάζουν άμεσα τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους. Παρόλο που τα ΜΚΔ παρέχουν σημαντικές ευκαιρίες για δημιουργικότητα και επικοινωνία, αναδεικνύονται και προβλήματα, όπως η κοινωνική σύγκριση, ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός και η μείωση της αυτοεκτίμησης.

Η παρούσα εργασία εστιάζει στις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την επίδραση των προβαλλόμενων προτύπων των ΜΚΔ στους μαθητές. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι καθοριστικός, καθώς οι ίδιοι βρίσκονται στο επίκεντρο της διαπαιδαγώγησης και καλούνται να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της έκθεσης των μαθητών στα ΜΚΔ, τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και στην κοινωνική τους ζωή. Η ανάγκη για κατανόηση των επιπτώσεων αυτών είναι πιο επιτακτική από ποτέ, καθώς τα παιδιά δέχονται πολλαπλά ερεθίσματα από τα ΜΚΔ που μπορεί να ενισχύουν επιφανειακές αξίες, όπως ο υλισμός και η εξωτερική εμφάνιση, ενώ παράλληλα επηρεάζουν τη συμπεριφορά και τις αντιλήψεις τους.

Η έρευνα αυτή έχει στόχο να εξετάσει τις θετικές και αρνητικές συνέπειες των ΜΚΔ, όπως αυτές γίνονται αντιληπτές από τους εκπαιδευτικούς. Συγκεκριμένα, διερευνώνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τα είδη προτύπων που προβάλλονται στα παιδιά, η επίδραση αυτών των προτύπων στους μαθητές, οι διαφορές και οι ομοιότητες των προτύπων που προάγουν οι εκπαιδευτικοί από εκείνα που προβάλλουν τα ΜΚΔ, καθώς και τα αποτελέσματα της επίδρασής τους στην κοινωνικοποίηση και τις σχολικές επιδόσεις των μαθητών. Παράλληλα, εξετάζεται πώς μπορούν να αξιοποιηθούν τα ΜΚΔ ως εργαλεία για την ενίσχυση της επικοινωνίας, της δημιουργικότητας και της πολιτισμικής κατανόησης.

Η εργασία βασίζεται σε ποιοτική μεθοδολογία, με τη χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων από 16 εκπαιδευτικούς, και τα δεδομένα αναλύονται με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Τα

αποτελέσματα αναδεικνύουν έξι βασικές κατηγορίες θεμάτων που σχετίζονται με τον αντίκτυπο των ΜΚΔ στους μαθητές, τόσο σε θετικό όσο και σε αρνητικό επίπεδο.

Η δομή της εργασίας περιλαμβάνει επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύεται η έννοια της επικοινωνίας μέσα από κοινωνικές θεωρίες, όπως η Συστημική Θεωρία του Luhmann, η Επικοινωνιακή Δράση του Habermas, η θεωρία της δομοποίησης του Giddens και η θεωρία της πρακτικής του Bourdieu. Στο δεύτερο κεφάλαιο, εξετάζεται η ιστορική εξέλιξη του διαδικτύου και των ΜΚΔ, ενώ αναλύεται ο τρόπος λειτουργίας των πλατφορμών αυτών και η επιρροή τους στις νεαρές ηλικίες. Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει στα πρότυπα που προβάλλονται από τα ΜΚΔ, όπως πρότυπα ομορφιάς, οικονομικής ευμάρειας, βίας και διαφορετικότητας.

Στα επόμενα δύο κεφάλαια, παρουσιάζονται οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις των ΜΚΔ στα παιδιά. Συγκεκριμένα, το τέταρτο κεφάλαιο αναδεικνύει τις ευκαιρίες που παρέχουν τα ΜΚΔ για επικοινωνία, δημιουργικότητα και κατανόηση διαφορετικών πολιτισμών, ενώ το πέμπτο κεφάλαιο επικεντρώνεται σε θέματα όπως οι επιπτώσεις των ΜΚΔ στην ψυχική και συναισθηματική υγεία των μαθητών, ο εθισμός των παιδιών στα ΜΚΔ, ο φόβος της απώλειας (FOMO), ο διαδικτυακός εκφοβισμός καθώς και η διάσπαση προσοχής ως συνέπεια της επιρροής των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις σχολικές επιδόσεις.

Το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει τη μεθοδολογία της έρευνας ενώ στο έβδομο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων. Τέλος, στο όγδοο κεφάλαιο, συνοψίζονται τα ευρήματα και διατυπώνονται προτάσεις για την αξιοποίηση των ΜΚΔ στη σχολική κοινότητα, με στόχο τη δημιουργία θετικών εμπειριών για τους μαθητές.

Η έρευνα αυτή φιλοδοξεί να συμβάλει στην κατανόηση της σύνθετης σχέσης των μαθητών με τα ΜΚΔ, προσφέροντας χρήσιμες προτάσεις για τη διαχείριση των προτύπων που προβάλλονται και την ενίσχυση της δημιουργικής και υπεύθυνης χρήσης τους.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους εκπαιδευτικούς που αφιέρωσαν χρόνο για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων, τον επιβλέποντα καθηγητή μου κο Δασκαλάκη για την καθοδήγηση και υποστήριξή του καθώς και τον κο Μπαμπούνη για την αρωγή του σε στιγμές που χρειάστηκε επιπρόσθετη προτροπή για την ολοκλήρωση της έρευνας. Τέλος, δεν θα ήταν δυνατόν να ολοκληρώσω την εργασία μου αν δεν είχα δίπλα μου την οικογένειά μου και τους φίλους μου.

1. Η σημασία της επικοινωνίας μέσα από κοινωνικές θεωρίες

1.1 Η έννοια της επικοινωνίας στη Συστημική Θεωρία του Luhmann

Η έννοια της επικοινωνίας στη Συστημική Θεωρία του Niklas Luhmann αποτελεί έναν από τους βασικούς άξονες για την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας των κοινωνικών συστημάτων. Ο Luhmann, θεωρώντας την κοινωνία ως ένα σύνολο συστημάτων που λειτουργούν με έναν αυτοαναφορικό τρόπο, δίνει ιδιαίτερη σημασία στην επικοινωνία ως το θεμελιώδες μέσο, μέσω του οποίου τα κοινωνικά συστήματα αναπαράγονται και εξελίσσονται (Luhmann, 1992, 1995, 2000; Seidl & Becker, 2005).

Ο Luhmann εισάγει μια πολύ σημαντική διάκριση ανάμεσα στην επικοινωνία και τη συμπεριφορά. Στην παραδοσιακή θεώρηση, η κοινωνία κατανοείται συχνά ως ένα σύνολο ατόμων που αλληλεπιδρούν με βάση την ατομική συμπεριφορά τους. Στη Συστημική Θεωρία του Luhmann, ωστόσο, η επικοινωνία αποτελεί το μέσο με το οποίο οι ατομικές συμπεριφορές αποκτούν νόημα και ενσωματώνονται σε μεγαλύτερες κοινωνικές διαδικασίες. Τα άτομα δεν είναι τα μόνα που "επικοινωνούν" – η επικοινωνία είναι κυρίως μια διαδικασία που λαμβάνει χώρα στο επίπεδο των συστημάτων. Ο Luhmann αντιμετωπίζει το ερώτημα πώς είναι δυνατή η κοινωνική τάξη, υποστηρίζοντας ότι δεν μπορεί να εξηγηθεί εστιάζοντας σε άτομα ή υποκείμενα, καθώς αυτό οδηγεί σε ψυχολογικό αναγωγισμό. Υποστηρίζει ότι η κοινωνία πρέπει να αναλύεται μέσα από διαφορετικές σφαίρες, πλαίσια ή προβλήματα και όχι μεμονωμένες ενέργειες, δίνοντας έμφαση σε μια συστημική προσέγγιση. Ο Luhmann βλέπει τις ενέργειες ως προϊόντα των διαδικασιών απόδοσης, που προκύπτουν από αναδρομικές παρατηρήσεις δεύτερης τάξης, υποστηρίζοντας μια ολιστική, μακρο-αναλυτική προοπτική έναντι της παραδοσιακής θεωρίας δράσης (Roth, 2003).

Στη Συστημική Θεωρία του Luhmann, η επικοινωνία δεν περιορίζεται στη μετάδοση πληροφοριών από ένα άτομο σε άλλο, όπως συνήθως κατανοούμε την επικοινωνία στην καθημερινότητά μας. Αντίθετα, πρόκειται για μια διαδικασία που συνδέει τα μέλη ενός κοινωνικού συστήματος και, ταυτόχρονα, βοηθά στην αναπαραγωγή και την αναδιάρθρωσή του. Κάθε επικοινωνιακή πράξη δημιουργεί νέες συνθήκες που επηρεάζουν την ανάπτυξη και τη λειτουργία του συστήματος, καθώς διαμορφώνει τις αντιλήψεις των ατόμων και τις σχέσεις τους

με το κοινωνικό τους περιβάλλον. Επομένως, σύμφωνα με τον Luhmann, η επικοινωνία δεν θεωρείται απλώς μια σύνδεση μεταξύ υποκειμένων, αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη συνείδηση και καθορίζεται από τη δική της αυτοεξελεγκτική διαδικασία (Luhmann, 1995). Αυτή η διαδικασία δημιουργεί μια σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ των συστημάτων, όπου κάθε επιλογή του ατόμου μειώνει την πολυπλοκότητα μέσω των προσδοκιών, οι οποίες μπορεί να επιβεβαιωθούν ή όχι, επηρεάζοντας την ψυχική του κατάσταση και συνδέοντας τον με άλλα συστήματα (Τάσης, 2012).

Η επικοινωνία, σύμφωνα με τον Luhmann, αποτελεί την βασική "μονάδα" του κοινωνικού συστήματος, δηλαδή το μέσο με το οποίο τα συστήματα, όπως το πολιτικό, το οικονομικό ή το εκπαιδευτικό, διαμορφώνουν την εσωτερική τους πραγματικότητα. Οι πράξεις επικοινωνίας συνίστανται σε τρία βασικά στοιχεία: την επιλογή του περιεχομένου (τι λέγεται), την απόφαση του τρόπου (πώς λέγεται) και τη συνέπεια της επικοινωνίας (πώς επηρεάζει το σύστημα). Η επικοινωνία ενσωματώνει και αλληλεπιδρά με το περιβάλλον του συστήματος, διασφαλίζοντας την προσαρμογή του και την επίτευξη της αυτοαναπαραγωγής του (Luhmann, 1995).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η επικοινωνία στη Συστημική Θεωρία του Luhmann δεν είναι καθόλου γραμμική. Δεν υπάρχει απλή αλληλουχία αιτίου και αποτελέσματος, αλλά μάλλον ένα δίκτυο αλληλεξαρτήσεων και ανατροφοδοτήσεων. Ένα μήνυμα μπορεί να έχει διαφορετικές ερμηνείες ή συνέπειες για διαφορετικά άτομα ή συστήματα, και αυτό συμβαίνει επειδή κάθε επικοινωνία προστίθεται σε μια συνεχιζόμενη διαδικασία αλληλεπίδρασης, όπου οι σχέσεις και τα νοήματα συνεχώς επαναδιατυπώνονται.

Σε σχέση με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ο Luhmann (1996) υποστηρίζει ότι διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην κοινωνική αυτοαντίληψη κάνοντας διάκριση μεταξύ προβολής και μη πληροφοριών, με μόνο σχετικά γεγονότα να δημοσιεύονται ενώ τα άσχετα να απορρίπτονται. Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αντικατοπτρίζουν την πραγματική πραγματικότητα, βοηθώντας το κοινό να διακρίνει μεταξύ πιθανών και πραγματικών πραγματικοτήτων. Όσον αφορά τη διαφήμιση και την ψυχαγωγία, ο Luhmann υποστηρίζει ότι η διαφήμιση ενημερώνει τους καταναλωτές για τις νέες τάσεις, σταθεροποιώντας τη σχέση μεταξύ πλεονασμού και ποικιλίας, ενώ η ψυχαγωγία προσφέρει μια απόδραση σε έναν φανταστικό κόσμο, κατασκευάζοντας μια εναλλακτική πραγματικότητα με το δικό της σύνολο κανόνων (Luhmann, 1996, οπ. αν. στο Görke & Scholl, 2006).

Επιπλέον, ο Luhmann τονίζει τη σημασία της αυτονομίας των κοινωνικών συστημάτων (Luhmann, 1990). Τα κοινωνικά συστήματα είναι αυτοαναφορικά, πράγμα που σημαίνει ότι λειτουργούν με βάση τους δικούς τους κανόνες και διαδικασίες, ανεξαρτήτως των εξωτερικών επιρροών. Η επικοινωνία σε αυτά τα συστήματα δεν εξαρτάται από το τι λέγεται ή από το περιεχόμενο του μηνύματος, αλλά από το αν το μήνυμα είναι κατανοητό και ενσωματώνεται στο ήδη υπάρχον σύστημα των εννοιών και των κανόνων του. Η κοινωνική πραγματικότητα δημιουργείται και αναπαράγεται μέσω της συνεχούς επικοινωνίας, που είναι αυστηρά εξαρτημένη από το πλαίσιο και τη δομή του κάθε συστήματος (Luhmann, 1990, 1995).

1.2 Η επικοινωνιακή δράση του Habermas

Ο Habermas, είναι ένας από τους εκπροσώπους της δεύτερης γενιάς της Σχολής της Φρανκφούρτης. Εισήγαγε τη 'Θεωρία της Επικοινωνιακής Δράσης', προτείνοντας μια διπλή κοινωνιολογική προσέγγιση μέσω των εννοιών του βιοκόσμου και του συστήματος. Στόχος του ήταν η ανάδειξη της σημασίας της ελεύθερης και συμμετρικής επικοινωνίας για την ορθολογικότητα των αποφάσεων. Η 'Θεωρία της Επικοινωνιακής Δράσης' του Jürgen Habermas αποτελεί μία από τις σημαντικότερες συνεισφορές του στη φιλοσοφία και την κοινωνιολογία, εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο η επικοινωνία μπορεί να λειτουργήσει ως βάση για την κοινωνική συνεννόηση και συνεργασία (Στυλιανού, 2002).

Η θεωρία του Habermas περιλαμβάνει δύο βασικούς άξονες: 1) τον Κανονιστικό άξονα, σύμφωνα με τον οποίο προωθεί την ιδέα της ελεύθερης επικοινωνίας ως πλαίσιο για ορθολογική λήψη αποφάσεων και 2) τον 'Ερμηνευτικό άξονα', μέσω του οποίου περιγράφει την κοινωνική πραγματικότητα και τις δυνατότητες που τη διαμορφώνουν.

Μια από τις βασικές αρχές της θεωρίας του Habermas είναι η έννοια της επικοινωνιακής δράσης. Η επικοινωνιακή δράση περιγράφει την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων που αποσκοπούν στην κατανόηση μέσω της γλώσσας και της διαλογικής διαδικασίας. Οι άνθρωποι δεν καθοδηγούνται από ιδιοτελείς σκοπούς, αλλά από την ανάγκη να επιτύχουν αμοιβαία κατανόηση και συναίνεση. Η επικοινωνιακή δράση διαφοροποιείται από στρατηγικές μορφές δράσης, οι οποίες στοχεύουν

στην επίτευξη στόχων χωρίς απαραίτητα να λαμβάνουν υπόψη την κατανόηση του άλλου (Στυλιανού, 2002).

Μια δεύτερη αρχή στη θεωρία του Habermas είναι η διαίρεση της κοινωνίας σε δύο βασικές σφαίρες, τον Βιόκοσμο και το Σύστημα. Ο Βιόκοσμος αφορά το πεδίο των καθημερινών αλληλεπιδράσεων, των αξιών και των πολιτισμικών αναφορών, που συντηρούν την κοινωνική συνοχή. Το Σύστημα περιλαμβάνει τις δομές που ρυθμίζουν την οικονομία και την πολιτική, μέσω στρατηγικών και τεχνοκρατικών διαδικασιών. Η θεωρία επισημαίνει την ένταση μεταξύ αυτών των δύο σφαιρών, καθώς το Σύστημα συχνά αποικιοποιεί τον Βιόκοσμο, περιορίζοντας την ελεύθερη επικοινωνία (Στυλιανού, 2002).

Η επικοινωνία, σύμφωνα με τον Habermas, πρέπει να είναι απαλλαγμένη από εξωτερικές πιέσεις και περιορισμούς. Αυτό σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες σε έναν διάλογο πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα έκφρασης, να είναι ειλικρινείς και να αναζητούν τη συναίνεση μέσω του καλύτερου επιχειρήματος. Επιπλέον, η διυποκειμενικότητα, δηλαδή η αλληλεπίδραση μεταξύ των υποκειμένων, είναι κεντρική στη θεωρία. Ο Habermas θεωρεί ότι μέσω του διαλόγου δημιουργούνται οι κοινωνικές ταυτότητες και ότι η δυνατότητα συνεννόησης είναι απαραίτητη για τη συγκρότηση της κοινωνίας. Ο Habermas επαναπροσδιορίζει την ορθολογικότητα, αποδίδοντάς της κοινωνική και διαλογική διάσταση. Αντί να περιορίζεται στη στρατηγική λογική της αποτελεσματικότητας, η ορθολογικότητα αποκτά κανονιστική διάσταση, καθώς εξυπηρετεί τη συνεννόηση και την αναζήτηση της αλήθειας (Στυλιανού, 2002).

1.3 Η έννοια της επικοινωνίας στο πλαίσιο της θεωρίας της δομοποίησης του

Giddens

Η ανάπτυξη της δομικής θεωρίας του Giddens πλαισιώνεται σε ευρύτερες πνευματικές τάσεις. Το πρώτο έργο του είχε ως στόχο να αναδείξει τα διαρκή πλεονεκτήματα των κλασικών κοινωνικών θεωρητικών όπως ο Marx, ο Durkheim και ο Weber (Giddens, 1979), ενώ απέρριπτε τον λειτουργισμό και παρουσίαζε εναλλακτικές λύσεις στην πνευματική κυριαρχία του μαρξισμού στη δεκαετία του 1960. Ο Giddens επηρεάστηκε από τον ουμανιστικό μαρξισμό της περιόδου και τον Thompson θεωρώντας την τάξη ως μια διαδικασία που αναδύεται από τον αγώνα. Αυτή η έμφαση

στην πρακτική συνείδηση διαμόρφωσε τις μεταγενέστερες προσεγγίσεις του Giddens βασισμένες στις οργανωτικές μελέτες.

Ο Γκίντενς άσκησε κριτική στις κατηγορίες του Μαρξ, ιδιαίτερα στις στρουκτουραλιστικές ερμηνείες του, στο έργο του «Contemporary Critique of Historical Materialism (1981)» (Σύγχρονη Κριτική του Ιστορικού Υλισμού). Επηρεασμένος από τη συμβολική αλληλεπίδραση, ανέπτυξε τη θεωρία της δομής στο «The Constitution of Society» (1984), η οποία προσπάθησε να ξεπεράσει τη δυαδικότητα δομής και δράσης. Ο Giddens έδωσε έμφαση στην αναστοχαστικότητα και την πρακτική συνείδηση των δρώντων, όπου τα άτομα έχουν επίγνωση των πράξεών τους και των κοινωνικών κανόνων που διαμορφώνουν τη ζωή τους, ακόμη και χωρίς προτασιακή γνώση (γνώση που αποκτάται μέσω δηλώσεων ή προτάσεων που μπορούν να εκφραστούν με τρόπο σαφή και αληθή ή ψευδή), εστιάζοντας στο πώς αυτές οι πρακτικές αντιλήψεις διαμορφώνονται και εξελίσσονται με την πάροδο του χρόνου (Mutch, 2015).

Ο Giddens διακρίνει τρεις βασικές δομές: την κυριαρχία, τη σημασιοδότηση και τη νομιμοποίηση. Η κυριαρχία αφορά την εξουσία και τους πόρους, η σημασιοδότηση σχετίζεται με τα σύμβολα που διαμορφώνουν τις αντιλήψεις, και η νομιμοποίηση αφορά τους κοινωνικούς κανόνες. Αυτές οι δομές αλληλοεπιδρούν μέσω «μορφολογιών», όπως τα ερμηνευτικά σχήματα που διαρθρώνουν τις δυνατότητες κοινωνικής δράσης. Η έννοια της "δομοποίησης" του Giddens αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας οι κοινωνικές σχέσεις διαρθρώνονται και αναδομούνται μέσα στον χρόνο και τον χώρο, με την έννοια της δυαδικότητας της δομής. Η δομή θεωρείται ταυτόχρονα μέσο και αποτέλεσμα της δράσης, και οι κοινωνικές δομές δεν υπάρχουν έξω από τη δράση (Mutch, 2015).

Ο Giddens δέχτηκε κριτική από τον μαρξιστικό χώρο, κυρίως λόγω της έμφασης που έδινε στη γνώση των υποκειμένων και στην ικανότητά τους για αντίσταση, σε αντίθεση με μια ιστορική ανάλυση των συνθηκών δράσης. Οι επικριτές του, όπως ο Callinicos (1985), θεωρούσαν ότι η θεωρία της δομοποίησης υποτιμούσε τη σημασία των διαρκών δομών και έδινε υπερβολική προτεραιότητα στην αναστοχαστική δράση. Από την άλλη, η Margaret Archer (1995) και ο Rob Stones (2005) ανέπτυξαν κριτικές, με την πρώτη να επικρίνει τη συγχώνευση δομής και δράσης στον Giddens, ενώ ο δεύτερος πρότεινε μια πιο ισχυρή εκδοχή της θεωρίας της δομοποίησης (Mutch, 2015).

1.4 Η Θεωρία της Πρακτικής του Bourdieu και η Ρόλος της Επικοινωνίας

Στη θεωρία της πρακτικής του Pierre Bourdieu, η επικοινωνία εντάσσεται στις βασικές του έννοιες, όπως το habitus, το κοινωνικό πεδίο και το κεφάλαιο, και είναι στενά συνδεδεμένη με την κοινωνική θέση και τις πρακτικές των ατόμων. Όπως τονίζει ο Bourdieu (1977), η επικοινωνία δεν περιορίζεται απλώς στη μετάδοση πληροφοριών, αλλά είναι μια κοινωνική πρακτική που διαμορφώνεται από τις συνήθειες και τις στάσεις (habitus) που αποκτούν τα άτομα μέσω της κοινωνικοποίησης. Αυτές οι στάσεις καθοδηγούν τη συμπεριφορά τους, συμπεριλαμβανομένης της επικοινωνίας, η οποία δεν είναι μια ουδέτερη διαδικασία αλλά επηρεάζεται από τη θέση του ατόμου στην κοινωνία (Sterne, 2003).

Επιπλέον, η επικοινωνία μπορεί να θεωρηθεί ως μια μορφή κεφαλαίου. Η δυνατότητα να επικοινωνεί κανείς αποτελεσματικά σε έναν κοινωνικό χώρο εξαρτάται από το είδος του κεφαλαίου που διαθέτει, όπως το πολιτισμικό κεφάλαιο (εκπαίδευση, γνώσεις ή πολιτισμική εξοικείωση). Αυτό αποδεικνύει τη θέση του Bourdieu (1986) ότι η επικοινωνία δεν είναι απλώς ανταλλαγή πληροφοριών, αλλά συνδέεται με την ανισοκατανομή των πόρων και της εξουσίας στην κοινωνία.

Η επικοινωνία, σύμφωνα με τον Bourdieu, αναπτύσσεται μέσα στο κοινωνικό πεδίο, δηλαδή τον κοινωνικό χώρο στον οποίο δρουν τα άτομα και ανταγωνίζονται για την εξουσία, το κύρος ή τη νομιμοποίηση. Το πεδίο αυτό καθορίζει τις σχέσεις εξουσίας, που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι αλληλεπιδράσεις, οι επικοινωνιακές πράξεις και οι λόγοι εκλαμβάνονται ή εκτιμώνται. Έτσι, η επικοινωνία είναι πάντα διαπλεγμένη με τις εξουσιαστικές σχέσεις που υφίστανται στο κοινωνικό πεδίο.

Η θεωρία του Bourdieu προσφέρει έναν τρόπο κατανόησης της δράσης και της δομής ως αλληλένδετες, στην έννοια της δομικής αναπαραγωγής, όπου οι πράξεις των ατόμων, όπως η επικοινωνία, δεν είναι μόνο προσωπικές εκφράσεις, αλλά μέσο αναπαραγωγής ή αλλαγής των κοινωνικών δομών. Η επικοινωνία, επομένως, είναι ταυτόχρονα τρόπος για τα άτομα να πλοηγηθούν στις κοινωνικές τους σχέσεις και μέσω αυτής αναπαράγεται ή αναμορφώνεται η κοινωνική πραγματικότητα (Sterne, 2003).

Σύμφωνα με τις θέσεις του Pierre Bourdieu, αν και φαίνεται ότι δεν ασχολείται άμεσα με την τεχνολογία, ο τρόπος με τον οποίο την εξετάζει είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον. Στο έργο του *Photography: A Middle-Brow Art*, (Bourdieu et al., 1990), αναλύει την παρουσία και την εξάπλωση της φωτογραφίας στη γαλλική κοινωνία, εστιάζοντας όχι μόνο στη φωτογραφία ως τέχνη, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο τα "τεχνικά αντικείμενα", όπως η φωτογραφική μηχανή, επηρεάζουν τις κοινωνικές πρακτικές. Η βασική του θέση είναι ότι τα τεχνικά αντικείμενα, όπως οι κάμερες, δεν πρέπει να θεωρούνται ουδέτερα ή απλά εργαλεία. Αντίθετα, αποτελούν κοινωνικά και πολιτισμικά προϊόντα που ενσωματώνουν και αναπαράγουν συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις, αξίες και εξουσιαστικές δομές. Η διάδοση αυτών των τεχνικών αντικειμένων δεν είναι απλώς αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου, αλλά συνδέεται με κοινωνικούς λόγους και διαρθρωτικές αλλαγές στην κοινωνία.

Για τον Bourdieu, η εξάπλωση της φωτογραφίας και άλλων "τεχνικών αντικειμένων" αποτελεί μέρος της κοινωνικής διαδικασίας, στην οποία οι κοινωνικές τάξεις και τα πεδία εξουσίας επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο καταναλώνουμε και αξιολογούμε τα τεχνολογικά προϊόντα. Τα τεχνικά αντικείμενα, έτσι, γίνονται όργανα που διαμορφώνουν και διαμορφώνονται από κοινωνικές πρακτικές και τη διαίρεση της κοινωνίας σε τάξεις. Αυτή η θεωρητική προσέγγιση επισημαίνει πως η τεχνολογία, ακόμα κι αν φαίνεται απλή ή ουδέτερη, είναι διαποτισμένη με κοινωνικά και πολιτιστικά φορτία που δεν πρέπει να παραβλέπουμε. Έτσι, η σκέψη του Bourdieu για την τεχνολογία και τα "τεχνικά αντικείμενα" εστιάζει στη σύνδεση αυτών των αντικειμένων με τις κοινωνικές σχέσεις και τις εξουσιαστικές δομές, προτείνοντας ότι κάθε τεχνολογικό φαινόμενο πρέπει να εξετάζεται μέσα από την κοινωνική του διάσταση, αντί να θεωρείται μόνο ως αποτέλεσμα τεχνολογικής εξέλιξης (Sterne, 2003).

2. Διαδίκτυο και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (social media)

2.1 Ιστορική αναδρομή Διαδικτύου

Η ιστορία του διαδικτύου μετρά περίπου 90 χρόνια καθώς ο Paul Marie Ghislain Otlet ήταν εκείνος που ασχολήθηκε με αυτόν τον τομέα και δημιούργησε το 1934 στο Βέλγιο, το παγκόσμιο δίκτυο ηλεκτρικών τηλεσκοπίων. Με την ονομασία Reseau, στα γαλλικά Δίκτυο, ο Otlet επιθυμούσε οι χρήστες του συγκεκριμένου ιστού να μπορούν να αναζητούν από το δικό τους προσωπικό χώρο φωτογραφίες, να έχουν πρόσβαση στην ανάγνωση βιβλίων αλλά και να ανταλλάσσουν μηνύματα και αρχεία μεταξύ τους (Παπαγεωργίου, 2010: 15). Λόγω της εισβολής ναζιστικών ομάδων στο Βέλγιο και του, μετέπειτα, θανάτου του Otlet, η επιθυμία του αναστάθηκε μέχρι να το ξαναφέρουν στην επιφάνεια λίγα χρόνια αργότερα οι Η.Π.Α. με την ονομασία APRANET. Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ τεσσάρων Πανεπιστημίων των Ηνωμένων Πολιτειών δημιουργήθηκε ένα δίκτυο μέσα στο οποίο μπορούσαν να σταλούν δεδομένα και να τα λάβουν οι υπόλοιποι τρεις δέκτες. (Λέανδρος, 2005: 27).

Το διαδίκτυο αποτελεί ένα παγκόσμιο δίκτυο υπολογιστικών συστημάτων τα οποία ενώνονται μεταξύ τους. Η λέξη είναι προϊόν της ένωσης των λέξεων Διασύνδεση Διαδικτύων στη μεταφρασμένη εκδοχή του Internet από τις αντίστοιχες International Network. Αφορά ένα σύνολο πολλών ανόμοιων δικτύων τα οποία έχουν ίδιο πρωτόκολλο επικοινωνίας, μέσα από το οποίο διέρχονται ψηφιακά δεδομένα και ως συνέπεια επικοινωνούν εκατομμύρια άτομα μεταξύ τους (Καράμηνας, 2006). Καθίσταται μία από τις μεγαλύτερες πηγές πληροφόρησης και ένας τρόπος να δημοσιοποιούν οι χρήστες του τη γνώμη τους σε διάφορα θέματα, επιτρέποντάς τους την μεταξύ τους αλληλεπίδραση (Δέλλας, 2008).

Από το 1968 μέχρι και σήμερα το διαδίκτυο έχει εξελιχθεί και οι δυνατότητές του συνεχώς πληθύνονται. Με την πάροδο των χρόνων βλέπουμε πως έχει επεκταθεί από τα εργαστήρια στην ευρύτερη κοινωνία με αποτέλεσμα να χρησιμοποιείται από όλο και περισσότερα άτομα ανεξάρτητα από το επάγγελμά τους. Πλέον, το διαδίκτυο αποτελεί το μέσο επικοινωνίας το οποίο υπερέχει των υπολοίπων, όπως είναι το ραδιόφωνο, το τηλέφωνο, η τηλεόραση αλλά και τα έντυπα έγγραφα πχ. εφημερίδα.

Σήμερα, το διαδίκτυο παρέχει τη δυνατότητα στους χρήστες του να αναζητήσουν, να συλλέξουν αλλά και να μεταφέρουν πληροφορίες. Η ταχύτατη αυτή εξέλιξη έχει επηρεάσει με τη σειρά της το άτομο αλλά και ολόκληρη την κοινωνία καθώς έχει αυξηθεί η χρήση του, έχει βελτιωθεί η ταχύτητά του και έχει μειωθεί το κόστος πρόσβασης σε αυτό.

2.2 Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (social media)

Εξαιτίας της εμφάνισης του διαδικτύου και της μεγάλης και γρήγορης απήχυσής του στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, τα παραδοσιακά μοντέλα επικοινωνίας όπως ήταν ο έντυπος τύπος αλλά και η τηλεόραση άρχισαν σταδιακά να χάνουν την προτίμηση του κοινού. Η άμεση και συνεχής ενημέρωση που παρέχει το διαδίκτυο, πολλές φορές ζωντανά και με αλληλεπίδραση με τους χρήστες του, είναι πιο ελκυστική από μία πιθανώς φιλτραρισμένη πληροφορία η οποία παρουσιάζεται επηρεασμένη από πολιτικά ή οικονομικά συμφέροντα των σταθμών (Πατέλη, 2011).

Στην ψηφιακή εποχή, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν αναδειχθεί σε ισχυρή και μετασχηματιστική δύναμη, φέρνοντας επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούμε, αλληλεπιδρούμε και διαχειριζόμαστε πληροφορίες. Με την ευρεία δημοτικότητά τους και την εμβέλειά τους σε παγκόσμιο επίπεδο, οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητάς μας. Οι υπηρεσίες του διαδικτύου είναι ποικίλες και διαφέρουν ανάλογα με τις ανάγκες των χρηστών του. Έτσι, σε μία περίοδο που ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να κάνει σχεδόν τα πάντα από έναν υπολογιστή ή το κινητό του, είναι λογικό να δημιουργηθούν εφαρμογές για συνεχή επικοινωνία των ατόμων παρά τη μεταξύ τους απόσταση.

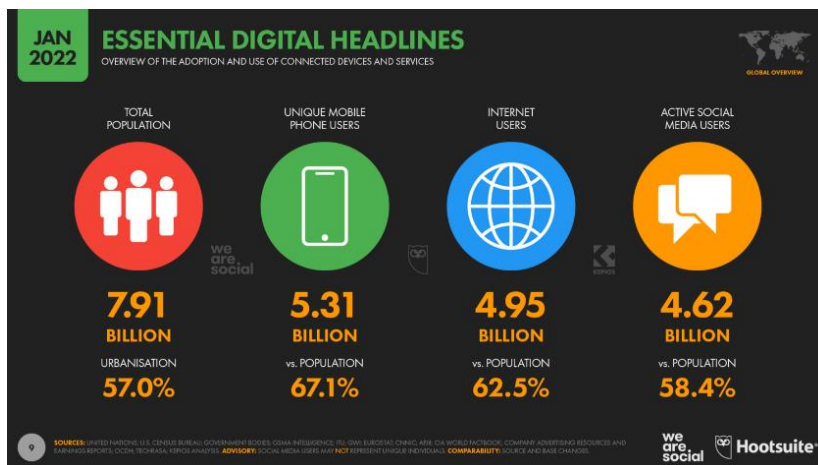
Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν μεταμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται οι άνθρωποι, καταρρίπτοντας τα γεωγραφικά εμπόδια και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να παραμένουν οι χρήστες σε επαφή με την οικογένεια, τους φίλους και τους συναδέλφους τους σε όλο τον κόσμο. Χαρακτηριστικά όπως τα άμεσα μηνύματα, οι βιντεοκλήσεις και οι ομαδικές συνομιλίες διευκολύνουν την επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο, εξασφαλίζοντας τη συνεχή

σύνδεση με τα άτομα που επιθυμεί ο καθένας. Ακόμα, έχουν αναδειχθεί σε βασική πλατφόρμα για την ανταλλαγή γνώσεων και τη μάθηση. Με δισεκατομμύρια χρήστες σε όλο τον κόσμο, πολλές πλατφόρμες προσφέρουν πληθώρα εκπαιδευτικού περιεχομένου, από σεμινάρια, μέχρι ενημερωτικά άρθρα και ερευνητικές εργασίες. Αυτή η τόσο εύκολη πρόσβαση στη γνώση δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, να εξερευνήσουν διαφορετικές προοπτικές και να συμμετάσχουν στη δια βίου μάθηση. Επιπλέον, οι διαδικτυακές κοινότητες επιτρέπουν σε άτομα με ίδια ενδιαφέροντα να συνδέονται, να ανταλλάσσουν ιδέες και να συνεργάζονται σε έργα. Μετατρέπονται έτσι οι χρήστες από παθητικοί δέκτες των πληροφοριών σε δημιουργούς περιεχομένου, παραμένοντας συνδεδεμένοι. Έτσι, η χρήση των social media γίνεται για περισσότερο από τον αναμενόμενο χρόνο (Sahin, 2018).

Ο όρος social media εκφράζει την κοινωνική πλευρά των εφαρμογών μίας πλατφόρμας, του Web 2.0. (Constantinides & Fountain, 2008). Κατά τους Filo et al. (2015) τα social media αποτελούν νέες τεχνολογίες που βοηθούν στην καλύτερη αλληλεπίδραση μεταξύ των χρηστών τους αλλά και τον διαμοιρασμό περιεχομένου που δημιουργούν εκείνοι. Αυτά τα μέσα αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα και την επικοινωνία των ατόμων που τα χρησιμοποιούν καθώς και τη συνεργασία τους (Clough, 2010). Τα social media δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες να φτιάξουν ένα δημόσιο ή ημι-δημόσιο προφίλ μέσα σε ένα οριοθετημένο πλαίσιο, να συνομιλούν με άλλους χρήστες με τους οποίους χρησιμοποιούν την ίδια μορφή σύνδεσης και να βλέπουν αλλά και να μοιράζονται τις δικές τους συνδέσεις ή και άλλων χρηστών του συστήματος. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα άτομα μπορούν να παρακολουθούν, να στείλουν ή να λάβουν κείμενα, φωτογραφίες, βίντεο, ήχους κ.α. (Ιορδανίδου, 2016). Υπάρχουν πολλοί ακόμα ορισμοί για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως εκείνος των O'Keeffe et al. (2011) κατά τον οποίο όποια τοποθεσία Web δίνει τη δυνατότητα για επικοινωνία αποτελεί και έναν ιστότοπο κοινωνικών μέσων.

Η χρήση τους ολοένα και αυξάνεται, γεγονός που παρατηρείται από πολλές έρευνες. Σύμφωνα με στοιχεία του Datareportal, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης χρησιμοποίησαν 4,62 δισεκατομμύρια άτομα, δηλαδή το 58,4% του συνολικού παγκόσμιου πληθυσμού όπως φαίνεται και στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 1: Χρήστες κινητών τηλεφώνων, διαδικτύου και social media

Το παγκόσμιο αυτό φαινόμενο, των τελευταίων ετών αποτελεί μία χρονοβόρα ψυχαγωγική δραστηριότητα των ατόμων (Kuss & Griffiths, 2011). Οι χρήστες αυτοπαρουσιάζονται στο προφίλ τους με τον τρόπο που εκείνοι επιθυμούν αναλόγως τις επιλογές που τους παρέχει η κάθε εφαρμογή, όπως φωτογραφίες, βίντεο, κατάσταση προφίλ (Boyd & Ellison, 2007).

2.3 Νέες Τεχνολογίες και παιδιά

Η εποχή που διανύουμε διακρίνεται από την πολύ γρήγορη πρόοδο της τεχνολογίας και των επιστημών, οι οποίες επηρεάζουν άρδην την οικονομία και την κοινωνία αλλά και τις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων (Σταχτέας, 2000). Η τεχνολογία επηρεάζει τόσο πολύ την κοινωνία, που τα αποτελέσματά της στο κοινωνικό κομμάτι δεν μένουν μόνο στις τεχνολογικές καινοτομίες αλλά διευρύνονται πέρα από αυτές (Μακράκης, 2005). Το Διαδίκτυο και οι εφαρμογές του έχουν εισχωρήσει στις ζωές των ανθρώπων σε βαθμό που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους. Καθίσταται ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία τόσο της προσωπικής μας ζωής όσο και της επαγγελματικής. Μέσω αυτού, ο κόσμος μπορεί σήμερα να επισκέπτεται μακρινούς τόπους, να αγοράζει προϊόντα, να πληρώνει λογαριασμούς, μόνο με το πάτημα ενός κουμπιού. Καθήκοντα των ενηλίκων που πλέον έχουν τη δυνατότητα να κάνουν πολλά παιδιά.

Παρά το νεαρό της ηλικίας τους τα παιδιά δεν έχουν τον ίδιο ρόλο στην κοινωνία με αυτόν που είχαν πριν 200 χρόνια. Τότε, τους συμπεριφέρονταν ως ενήλικες καθώς αποτελούσαν κι εκείνοι

εργατικό προσωπικό (Aries, 1962). Έχουν αλλάξει όμως αυτές οι συνθήκες και παρόλο που δεν έχουν τις ίδιες αρμοδιότητες και ευθύνες με τους ενήλικες, πολλές φορές έχουν τις ίδιες ικανότητες με εκείνους όσον αφορά την χρήση του διαδικτύου και των επιμέρους εφαρμογών του. Από τη στιγμή που οι μεγαλύτεροί τους χρησιμοποιούν τόσο έντονα σε καθημερινή, πολλές φορές, βάση τις τεχνολογίες, είναι επόμενο τα παιδιά να επηρεαστούν από τα πρώτα κιόλας χρόνια ζωής τους. Η επαφή τους με ένα tablet ή ένα smart phone και η εξοικειώσή τους με τα πατήματα των επιλογών στις οθόνες αφής γίνεται πριν καν μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν. Τη δεκαετία του '70 τα μικρά παιδιά έβλεπαν τηλεόραση από τα 4 έτη τους σε αντίθεση με τη σημερινή εποχή κατά την οποία γνωρίζουν τεχνολογικά μέσα ήδη από 4 μηνών (Reid Chassiakos et al., 2016).

Από πολύ μικρή ηλικία λοιπόν, τα παιδιά δέχονται πληθώρα πληροφοριών από εικόνες που τους προβάλλονται. Γεννιούνται μέσα σε ένα περιβάλλον που βασίζεται στην τεχνολογία και την επικοινωνία μέσω αυτής (Trevino and Morton, 2019). Τα νέα τεχνολογικά μέσα έχουν ενσωματωθεί στις ζωές των ανθρώπων ως κάτι το φυσικό (Chaudron et al., 2018). Οι τεχνολογίες και οι παροχές τους προσφέρουν στα παιδιά την ευκαιρία να αντιληφθούν και να μάθουν με διαφορετικό τρόπο από αυτόν του σχολείου. Στον ψηφιακό κόσμο τα ερεθίσματα μέσα από τις εικόνες και τα κείμενα είναι πολύ περισσότερα από εκείνα που θα είχαν τα παιδιά αν ακολουθούσαν την «προκαθορισμένη πορεία ανακάλυψης της πληροφορίας» (Dressang & McClelland, 1999).

Τεχνολογικά μέσα όπως υπολογιστές, προτζέκτορες και διαδραστικοί πίνακες έχουν εισχωρήσει και στα σχολεία καθώς αποτελούν βασικά εργαλεία του εκπαιδευτικού. Μέσω αυτών, οι μαθητές ανακαλύπτουν πολλές πληροφορίες βλέποντας φωτογραφίες περιοχών, χάρτες, βίντεο κλπ. ώστε το μάθημα να γίνεται πιο ενδιαφέρον. Στο σχολικό περιβάλλον, η επιλογή των θεμάτων που θα προβληθούν στο διαδίκτυο είναι ευθύνη του εκπαιδευτικού και έτσι οι μαθητές έρχονται σε επαφή με κατάλληλες για την ηλικία τους πληροφορίες. Αντίθετα, όταν το παιδί ασχολείται στον προσωπικό του χρόνο με ηλεκτρονικές συσκευές επικοινωνίας, έχει τη δυνατότητα και την επιλογή να δει οτιδήποτε επιθυμεί και να χρησιμοποιήσει οποιαδήποτε εφαρμογή αφού δεν υπάρχει ηλικιακό όριο χρήσης στις περισσότερες από αυτές. Πλέον, η έννοια του αναλφαβητισμού, κυρίως στον Δυτικό κόσμο, έχει αλλάξει και δεν αναφέρεται στον άνθρωπο που δεν ξέρει να διαβάζει ή να γράφει αλλά σε εκείνον που δεν έχει γνώσεις χρήσης ηλεκτρονικού

υπολογιστή και άλλων αντίστοιχων τεχνολογιών οι οποίες μπορούν να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους. Έτσι, μιλάμε για τον Τεχνολογικό Αναλφαβητισμό του οποίου αιτία αποτελεί το γεγονός πως πολλές τεχνολογίες έχουν εισβάλλει στην καθημερινότητα των ατόμων και αποτελούν αναγκαιότητα του κάθε ανθρώπου (Παπαδόπουλος, 1997).

2.4 Χρήση των Social Media από παιδιά

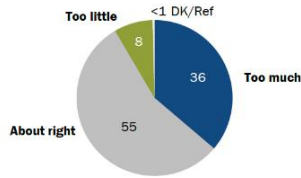
Τα social media έχουν μπει στη ζωή όχι μόνο των μεγάλων αλλά και των μικρών. Τα παιδιά δεν είναι άβουλα όντα αλλά αντίθετα αποτελούν ένα μεγάλο τμήμα της κοινωνίας το οποίο διατηρεί ισχυρή παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Το ένα τρίτο των ατόμων που χρησιμοποιούν υπηρεσίες του διαδικτύου είναι παιδιά. Αυτό το γεγονός καθίσταται μία από τις πιο όμοιες δραστηριότητες με τις οποίες απασχολούνται τα παιδιά, επηρεαζόμενα και από τις αντίστοιχες συνήθειες των γονέων τους (Choi and Lewallen, 2018). Κατά τους Sherman et al. (2018) ήδη από τον πρώτο καιρό ύπαρξης των πρώτων μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι έφηβοι και οι πιο νέες ηλικιακά ομάδες ανθρώπων ήταν εκείνοι που ασχολήθηκαν περισσότερο και βρήκαν αυτές τις εφαρμογές ενδιαφέρουσες συγκριτικά με τους υπόλοιπους χρήστες.

Το κέντρο ερευνών Pew, σε έρευνα που δημοσίευσε το 2022 αναφέρει ότι η πλειοψηφία των εφήβων έχει πρόσβαση σε ψηφιακές συσκευές, όπως smartphones (95%), επιτραπέζιους ή φορητούς υπολογιστές (90%) και κονσόλες παιχνιδιών (80%). Ακόμα, η μελέτη παρουσιάζει την άνοδο που έχει σημειωθεί από τους καθημερινούς χρήστες του διαδικτύου από τους εφήβους, από 92% το 2014-15 σε 97% σήμερα. Επιπλέον, το ποσοστό των εφήβων που δηλώνουν ότι βρίσκονται σχεδόν συνεχώς στο διαδίκτυο έχει περίπου διπλασιαστεί από το 2014-15 (46% σήμερα και 24% τότε). Τέλος, η πλειοψηφία των εφήβων στις ΗΠΑ (55%) δηλώνει ότι αφιερώνει περίπου τον κατάλληλο χρόνο σε αυτές τις εφαρμογές ενώ περίπου το ένα τρίτο των εφήβων (36%) δηλώνει ότι αφιερώνει πάρα πολύ χρόνο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μόλις το 8% των εφήβων πιστεύει ότι αφιερώνει πολύ λίγο χρόνο σε αυτές τις πλατφόρμες.

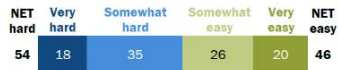
Εικόνα 2, Ποσοστό παιδιών που θα σταματούσαν τη χρήση των social media

54% of teens say it would be hard to give up social media

% of U.S. teens who say that overall, the amount of time they spend on social media is ...

% of U.S. teens who say it would be ___ for them to give up social media

Note: Teens refer to those ages 13 to 17. Figures may not add up to the NET values due to rounding. Those who did not give an answer are not shown.

Source: Survey conducted April 14-May 4, 2022. "Teens, Social Media and Technology 2022"

PEW RESEARCH CENTER

Δεν έχουν μόνο οι ενήλικες την ανάγκη για επικοινωνία αλλά και τα παιδιά. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν πολλές ευκαιρίες για επικοινωνία, ανταλλαγή πληροφοριών και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Παρόλο που τα παιδιά δεν βρίσκονται στον ίδιο χώρο, έχουν τη δυνατότητα μέσω των τεχνολογιών και του διαδικτύου να κρατούν επαφή με τους φίλους τους. Πλέον δεν προτιμούν να συνομιλήσουν τηλεφωνικά με τους φίλους ή συμμαθητές τους αλλά μέσα από διάφορες εφαρμογές των social media, στις οποίες διατηρούν προσωπικό λογαριασμό. Είναι δηλαδή κανονικοί χρήστες των εφαρμογών παρά το νεαρό της ηλικίας τους και παρά το γεγονός ότι σε κάποιες εφαρμογές προτείνεται η χρήση τους από μεγαλύτερα παιδιά.

Τα παιδιά μέσω των social media επικοινωνούν πιο ευχάριστα καθώς στα κείμενά τους μπορούν να προσθέσουν εικόνες αλλά έχουν ακόμα την επιλογή να στείλουν βίντεο που μόλις τράβηξαν ή ηχογραφήσεις αντί να γράψουν. Τις δυνατότητες αυτές τις έχουν τα παιδιά σε όλες τις εφαρμογές, ωστόσο οι τελευταίες διαφέρουν μεταξύ τους αναλόγως τον τρόπο που προβάλλουν το περιεχόμενο. Πολλές είναι οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης οι οποίες προβάλλουν ποικίλες και εντυπωσιακές εικόνες και βίντεο ώστε να προσελκύσουν τους χρήστες. Τα μικρά παιδιά όπως και οι περισσότεροι άνθρωποι, ενδιαφέρονται για όμορφο και διαφορετικό περιεχόμενο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και αυτό, αποτελεί και βασικό θέμα συζήτησής τους.

2.5 Δημοφιλείς πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης που χρησιμοποιούν τα παιδιά

Οι πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής μας ζωής, συνδέοντας ανθρώπους από όλο τον κόσμο και διευκολύνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών και ιδεών. Σε αυτήν την εποχή της ψηφιακής επικοινωνίας, έχουν αναδυθεί πολλές δημοφιλείς πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης, η καθεμία με τα δικά της μοναδικά χαρακτηριστικά και τη δική της βάση χρηστών. Στην παρούσα εργασία ερευνάται η εξέλιξη, ο αντίκτυπος και τα βασικά χαρακτηριστικά πέντε μεγάλων πλατφορμών κοινωνικών μέσων, του Facebook, του Messenger, του Instagram, του YouTube και του Tik-Tok.

2.5.1 Facebook:

Πρόκειται για τη δημοφιλέστερη ίσως πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης η οποία σύμφωνα με το DataReportal παρουσιάζεται μέχρι και τον Οκτώβριο του 2021 ως πιο χρησιμοποιούμενη εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης με 2,91 δισεκατομμύρια χρήστες. Παρόλο που χρησιμοποιείται σχεδόν σε όλο τον κόσμο, πέραν της Κίνας, στην οποία είναι απαγορευμένο (DataReportal) το Facebook δημιουργήθηκε το 2004 από έναν φοιτητή του πανεπιστημίου Harvard, τον Mark Zuckerberg, σαν μία διαδικτυακή μορφή της εφημερίδας του πανεπιστημίου, έχοντας ως πρώτο όνομα το TheFacebook.com. Όταν ο ιδρυτής είδε την απήχηση που είχε το δημιούργημά του, το μετέτρεψε σε ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης, στον οποίο θα είχε πρόσβαση ο καθένας άνω των 13 ετών, εντελώς δωρεάν (Hang & Nairn, 2014) (Cassidy 2006). Με την αλλαγή του ονόματος έγιναν και πολλές αλλαγές στην ίδια την εφαρμογή, με την προσθήκη φωτογραφιών, πίνακα ανακοινώσεων και άλλες επιλογές για τους χρήστες (Dwivedi et al, 2015).

Για να μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει τη συγκεκριμένη πλατφόρμα χρειάζεται να εγγραφεί, δίνοντας συγκεκριμένες πληροφορίες όπως το ονοματεπώνυμό του, την ημερομηνία γέννησής του, το φύλο του καθώς και τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού του ταχυδρομείου. Για την αλληλεπίδραση των ατόμων χρειάζεται αρχικά να γίνουν «φίλοι» αποδεχόμενοι ο ένας το «αίτημα φιλίας» του άλλου, ώστε να υπάρχει αμοιβαία πρόσβαση στα προφίλ τους και το περιεχόμενό τους. Έτσι, ο κοινωνικός κύκλος του κάθε χρήστη μεγαλώνει. Παρόλα αυτά, το Facebook προτείνει επιπλέον άτομα να ενταχθούν στη λίστα φίλων του κάθε χρήστη ανάλογα με τους ήδη

υπάρχοντες φίλους του και τους κοινούς τους. Πολλοί όμως είναι εκείνοι που διατηρούν στο Facebook μικρότερο κύκλο φίλων απ' ό,τι στην πραγματική τους ζωή. (Hang & Nairn, 2014). Τα άτομα που χρησιμοποιούν αυτήν την πλατφόρμα μπορούν να δημοσιεύουν στο προφίλ τους κείμενα, τραγούδια, βίντεο, φωτογραφίες αλλά και να συμμετέχουν σε ομάδες (Ιορδανίδου 2006). Αλληλεπιδρούν με τους υπόλοιπους χρήστες της πλατφόρμας πατώντας "like" (Μου Αρέσει) "Σχόλιο" και "κοινή χρήση", επιλογές που υπάρχουν κάτω από κάθε δημοσίευση. Κάθε χρήστης μπορεί να περιπλανηθεί στην «Αρχική σελίδα» του και να δει συνολικά δημοσιεύσεις των σελίδων ή των ατόμων που ακολουθεί αλλά και αυτά που του προτείνονται από την ίδια την εφαρμογή. Τέλος αποτελεί ίσως την πρώτη εφαρμογή στην οποία το κάθε άτομο είχε τη δυνατότητα να προσθέσει σε μία φωτογραφία, ή γενικότερα σε μία δημοσίευση ένα άλλο άτομο, δηλώνοντας με τον τρόπο αυτό ότι βρίσκονται μαζί. Αυτό το «tag» (ετικετοποίηση) λοιπόν ειδοποιεί το άτομο που έχει αναφερθεί και προβάλλεται η δημοσίευση και στο δικό του προφίλ, αν βεβαίως την αποδεχτεί (Ιορδανίδου 2016).

Το Facebook έχει επαναπροσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίο συνδεόμαστε και διατηρούμε σχέσεις. Μας δίνει τη δυνατότητα να παραμένουμε σε επαφή με φίλους και οικογένεια, ανεξάρτητα από γεωγραφικές αποστάσεις, ενισχύοντας την αίσθηση της εικονικής κοινότητας.

2.5.2 Messenger:

Το Messenger αποτελεί μια πλατφόρμα ανταλλαγής μηνυμάτων που αναπτύχθηκε από το Facebook. Ξεκίνησε αρχικά το 2011 ως Facebook Messenger και χρησίμευε ως αυτόνομη εφαρμογή για ανταλλαγή μηνυμάτων στην πλατφόρμα κοινωνικών μέσων Facebook. Ωστόσο, το 2014, το Facebook έδωσε τη δυνατότητα στους χρήστες να δημιουργήσουν λογαριασμούς Messenger χωρίς προφίλ Facebook, επεκτείνοντας την εμβέλειά του πέρα από το οικοσύστημα του Facebook. Το Messenger επιτρέπει στους χρήστες να στέλνουν μηνύματα κειμένου, να μοιράζονται φωτογραφίες και βίντεο, να συμμετέχουν σε ομαδικές συνομιλίες και να πραγματοποιούν φωνητικές κλήσεις και βιντεοκλήσεις, έχοντας έτσι τη δυνατότητα να έχουν πρόσωπο με πρόσωπο συνομιλίες με άτομα ή ομάδες ατόμων. Παρόμοια με άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το Messenger εισήγαγε επίσης μια λειτουργία που ονομάζεται "Ιστορίες Messenger", όπου οι χρήστες μπορούν να μοιράζονται φωτογραφίες και βίντεο που εξαφανίζονται μετά από 24

ώρες. Με τον τρόπο αυτό, το Messenger Stories προσφέρει έναν πιο οπτικό και εφήμερο τρόπο για να μοιράζεται ο κάθε χρήστης στιγμές και εμπειρίες με τους φίλους του στην πλατφόρμα, παρέχοντας έτσι μια διαδραστική δυνατότητα να εμπλακεί με τις επαφές του και να δημιουργήσει μια αίσθηση αμεσότητας στην μεταξύ τους επικοινωνία.

2.5.3 Instagram:

Το Instagram ιδρύθηκε από τους Kevin Systrom και Mike Krieger και κέρδισε πολύ γρήγορη δημοτικότητα λόγω της εστίασής του στο οπτικό περιεχόμενο, προσφέροντας μια απλή και διαισθητική πλατφόρμα στους χρήστες να μοιράζονται φωτογραφίες και να εφαρμόζουν δημιουργικά φίλτρα. Το 2012, το Facebook εξαγόρασε το Instagram, το οποίο επιτάχυνε περαιτέρω την ανάπτυξή του και επέτρεψε την απρόσκοπτη ενσωμάτωση με τη βάση χρηστών του Facebook, συγχρονίζοντας ο χρήστης τις δύο αυτές εφαρμογές. Κάθε χρήστης του Instagram έχει ένα προφίλ που παρουσιάζει τις αναρτήσεις, το βιογραφικό και τους ακόλουθούς του. Το κεντρικό χαρακτηριστικό του Instagram είναι η ροή, όπου οι χρήστες βλέπουν τις αναρτήσεις των λογαριασμών που ακολουθούν. Στη ροή προβάλλονται περιεχόμενα από φίλους, παράγοντες επιρροής, επωνυμίες (διαφημίσεις) και άλλους λογαριασμούς.

Το Instagram επιτρέπει στους χρήστες να ανεβάζουν και να μοιράζονται φωτογραφίες και βίντεο, είτε με τη μορφή μόνιμων αναρτήσεων είτε με προσωρινές ιστορίες που εξαφανίζονται μετά από 24 ώρες, τα Stories. Τα άτομα μπορούν να εφαρμόσουν ποικίλα φίλτρα, να επεξεργαστούν τα πολυμέσα τους και να προσθέσουν λεζάντες για να βελτιώσουν την οπτική απήχηση και την αφήγηση των αναρτήσεών τους. Η εφαρμογή τους παρέχει μια δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων που ονομάζεται Direct, επιτρέποντας στους χρήστες να έχουν ιδιωτικές συνομιλίες, να μοιράζονται αναρτήσεις και να στέλνουν φωτογραφίες και βίντεο απευθείας σε άτομα ή ομάδες. Η αποστολή άμεσων μηνυμάτων έχει γίνει βασικό μέσο επικοινωνίας εντός της πλατφόρμας. Ακόμα, η σελίδα «Εξερεύνηση» στο Instagram (αντίστοιχη της «Αρχικής σελίδας» του Facebook) προτείνει περιεχόμενο στους χρήστες με βάση τα ενδιαφέροντά τους, τους λογαριασμούς που ακολουθούν και τα μοτίβα αφοσίωσης. Λειτουργεί ως εργαλείο ανακάλυψης, εισάγοντας τους χρήστες σε νέους λογαριασμούς, ανερχόμενες αναρτήσεις και προσαρμοσμένες προτάσεις. Το Instagram παρουσίασε επίσης το IGTV ως μια αποκλειστική πλατφόρμα για βίντεο

μεγαλύτερης μορφής, επιτρέποντας στους χρήστες να ανεβάζουν και να παρακολουθούν βίντεο. Επιπλέον, κυκλοφόρησε το Reels, ένα χαρακτηριστικό παρόμοιο με το TikTok, το οποίο επιτρέπει στους χρήστες να δημιουργούν σύντομης μορφής, δημιουργικά βίντεο με ήχο, εφέ και εργαλεία επεξεργασίας. Τέλος, στο συγκεκριμένο μέσο οι ρυθμίσεις περί ιδιωτικότητας είναι κοινές για όλους και δεν υπάρχει η επιλογή εξατομίκευσης αφού είτε το προφίλ ενός χρήστη θα είναι δημόσιο και όλοι οι υπόλοιποι χρήστες θα έχουν πρόσβαση σε αυτό και θα βλέπουν το περιεχόμενό του είτε θα είναι ιδιωτικό και θα πρέπει πρώτα να γίνουν οι δύο λογαριασμοί «φίλοι» ώστε να δοθεί άδεια προβολής του προφίλ.

2.5.4 TikTok:

Πρόκειται για ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης το οποίο δημιουργήθηκε το 2016 και επιτρέπει στον κάθε χρήστη να φτιάξει μικρά βίντεο, σύντομης διάρκειας τα οποία συνήθως κυμαίνονται από 15 έως 60 δευτερόλεπτα και να τα κοινοποιεί στη λίστα φίλων του ή απλά να υπάρχει στο προφίλ του, αναλόγως αν αυτό είναι ιδιωτικό ή δημόσιο. Το TikTok παρέχει διάφορα εργαλεία επεξεργασίας, εφέ, φίλτρα και μια μουσική βιβλιοθήκη για να βελτιώσει τα βίντεο και να τα κάνει πιο ελκυστικά. Το γεγονός ότι υπάρχει προτεινόμενη λίστα μουσικής, έχει οδηγήσει στην αύξηση της δημοτικότητας της πλατφόρμας, καθώς οι χρήστες μπορούν εύκολα να συγχρονίσουν τις κινήσεις τους με τη μουσική, όταν κάνουν βίντεο στο οποίο χορεύουν.

Ακόμα υπάρχει η επιλογή Duet, η οποία επιτρέπει στους χρήστες να δημιουργούν βίντεο χωριστής οθόνης με περιεχόμενο άλλου χρήστη, και το Stitch, το οποίο επιτρέπει στα άτομα να αποκόπτουν και να ενσωματώνουν τμήματα από άλλα βίντεο στα δικά τους. Μία ακόμα δυνατότητα της εφαρμογής είναι η Ζωντανή μετάδοση στην οποία οι λογαριασμοί με συγκεκριμένο αριθμό ακολούθων μπορούν να μεταδίδουν ζωντανά τα βίντεό τους, αλληλεπιδρώντας με το κοινό τους σε πραγματικό χρόνο. Είναι ένας τρόπος πολλά δημοφιλή άτομα να αλληλεπιδρούν με τους θαυμαστές τους και να απαντούν σε ερωτήσεις. Η επιτυχία της πλατφόρμας μπορεί να αποδοθεί στην εστίασή της στο περιεχόμενο που δημιουργείται από τους χρήστες και στην ικανότητά της να καλλιεργεί τάσεις και προκλήσεις. Τον Οκτώβριο του 2018 η εφαρμογή είχε στις Ηνωμένες Πολιτείες τις περισσότερες λήψεις από κάθε άλλη (Spangler, 2018). Σύμφωνα με το datareportal τον Σεπτέμβριο του 2021, η TikTok ανακοίνωσε ότι είχε 1 δισεκατομμύριο ενεργούς χρήστες

παγκοσμίως, κατατάσσοντάς την στην 6η θέση για τις πιο «ενεργές» πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης στον κόσμο.

2.5.5 YouTube:

Το YouTube είναι μια ψηφιακή πλατφόρμα που δημιουργήθηκε το 2005 και επιτρέπει στους χρήστες να ανεβάζουν, να μοιράζονται και να βλέπουν βίντεο. Υπάρχει η δυνατότητα να δημιουργήσει ο κάθε χρήστης κανάλι και από αυτό να επικοινωνεί με τους ακόλουθούς του/φίλους του είτε κοινοποιώντας βίντεο είτε σχολιάζοντας κάτω από μία ήδη υπάρχουσα δημοσίευση, να γίνουν δηλαδή συνδρομητές στο άλλο κανάλι χωρίς κάποια οικονομική επιβάρυνση (Freeman & Chapman, 2007). Τον Μάιο του 2011 η πλατφόρμα μπορούσε να παρουσιαστεί σε 30 διαφορετικές γλώσσες και είχε πάνω από 3 δισεκατομμύρια προβολές σελίδων την ημέρα. Από το 2010, οι χρήστες του YouTube είχαν τη δυνατότητα της ζωντανής μετάδοσης οπτικοακουστικού περιεχομένου (Ιορδανίδου 2016).

Ακόμα, δίνει την επιλογή οι χρήστες να μπορούν να συμμετάσχουν σε συζητήσεις ακόμη και να δημιουργήσουν τις δικές τους υποομάδες μέσα στην πλατφόρμα. Το YouTube έχει διευκολύνει τη δημιουργία κοινοτήτων θαυμαστών, οδηγώντας στην εμφάνιση συναντήσεων και άλλων πραγματικών εκδηλώσεων που επικεντρώνονται στους δημιουργούς περιεχομένου και το κοινό τους. Παρόλο που ο αρχικός στόχος της πλατφόρμας ήταν να κοινοποιούνται βίντεο, στην πορεία αυτό άλλαξε με έναν πιο ευρύ στόχο, να προσφέρει ψυχαγωγία και να διασκεδάζει τους χρήστες του με το προβαλλόμενο περιεχόμενό του (Freeman & Chapman, 2007). Πλέον στα βίντεο, συνήθως πριν ξεκινήσουν, έχουν ενσωματωθεί διαφημίσεις, γεγονός που προσδίδει εμπορική χροιά στην εφαρμογή (Holland, 2016). Η εμπορικότητα του YouTube φαίνεται και απ' το ότι πολλοί χρήστες που διατηρούν κανάλι και έχουν πολλούς συνδρομητές σε αυτό, πληρώνονται αναλόγως το πόσο πολύ προβλήθηκε το βίντεο (views), άρεσε (likes) και σχολιάστηκε (comment). Φαίνεται λοιπόν ότι η συγκεκριμένη πλατφόρμα είναι ένα δωρεάν διαδικτυακό μέσο και προσβάσιμο για όλους, που προβάλλει βίντεο και μπορεί να κοινωνικοποιεί διαδικτυακά τους χρήστες της. Τα ποικίλα βίντεο μεταδίδουν γνώσεις στους χρήστες αναλόγως τα ενδιαφέροντά τους (Miller, 2012).

Με πάνω από δύο δισεκατομμύρια ενεργούς χρήστες μηνιαίως, το YouTube έχει φέρει επανάσταση στον τρόπο που παρακολουθούν και δημιουργούν τα άτομα περιεχόμενο, καθιστώντας το μια από τις πλατφόρμες με τη μεγαλύτερη επιρροή στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με το datareportal τον Απρίλιο του 2023 κατατάχτηκε στην 2^η θέση για τις πιο «ενεργές» πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης στον κόσμο. Με βάση τους αριθμούς προσέγγισης του παγκόσμιου διαφημιστικού κοινού του, το YouTube έχει τουλάχιστον 2,527 δισεκατομμύρια χρήστες σε όλο τον κόσμο τον ίδιο μήνα του 2023.

3. Προβαλλόμενα Πρότυπα

3.1 Ορισμός προτύπων και παραδείγματα

Στην ιστορία του ανθρώπινου γένους, ανέκαθεν υπήρχαν κοινωνικά πρότυπα τα οποία χαρακτηρίζαν τον ιδανικό τύπο ανθρώπου, συμπεριφοράς, ομορφιάς κλπ. Παράδειγμα αποτελούν τα κοινωνικά πρότυπα στα ομηρικά χρόνια τα οποία ήταν επηρεασμένα από ποιήματα και έργα που προέβλααν τον ηρωισμό. Ακόμα, στον Μεσαίωνα ήταν επηρεασμένα από την στενή σχέση των ατόμων με την εκκλησία αλλά και κατά την περίοδο της Αναγέννησης τα πρότυπα είχαν επηρεαστεί από τις ιδέες του ανθρωπισμού (Ελευθερία, 2010).

Λέγοντας κοινωνικό πρότυπο χαρακτηρίζονται οι μορφές συμπεριφοράς οι οποίες είναι αποδεκτές σε ένα κοινωνικό σύνολο. Μέσα σε αυτό τα πρότυπα καθρεφτίζουν τις αρχές που διέπουν την κοινωνία (Παπαδόπουλος, 2005). Συχνά, οι όροι «πρότυπο» και «μέντορας» χαρακτηρίζουν το ίδιο άτομο. Ωστόσο, κατά τους Pleiss και Feldhusen (1995) πρότυπο αναφέρεται το άτομο το οποίο θεωρούν οι άλλοι κατάλληλο να μιμηθεί και το οποίο δεν είναι απαραίτητο να διατηρεί προσωπική επαφή με τα άτομα που τον θαυμάζουν.

Πρόκειται δηλαδή για ένα άτομο του οποίου οι πράξεις, η συμπεριφορά, τα επιτεύγματα και οι αξίες χρησιμεύουν ως παράδειγμα για να ακολουθήσουν οι άλλοι. Πολλές είναι οι φορές που τα άτομα ταυτίζονται με τα πρότυπά τους όταν υπάρχουν πολλά όμοια χαρακτηριστικά στα δύο αυτά πρόσωπα. Πρότυπα μπορούν να βρεθούν σε διάφορους τομείς, όπως ο αθλητισμός, οι τέχνες, η πολιτική, οι επιχειρήσεις και η ανθρωπιστική εργασία ή ακόμα και απλοί άνθρωποι από το συγγενικό περιβάλλον, το σχολείο των παιδιών ή τον φιλικό περίγυρο. Είναι άτομα που μπορούν να εμπνεύσουν και να καθοδηγήσουν τους παρατηρητές τους σε πολλούς τομείς της ζωής τους, είτε προσωπικής είτε επαγγελματικής (Πλατσίδου, 2001). Διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση των κοινωνικών κανόνων, επηρεάζοντας τις ζωές και εμπνέοντας θετικές αλλαγές.

Τα πρότυπα μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την προσωπική ανάπτυξη ενός ατόμου παρέχοντας ένα πλαίσιο για συμπεριφορά, στάσεις και φιλοδοξίες. Σύμφωνα με τη θεωρία κοινωνικής μάθησης του Bandura (1971), τα άτομα μαθαίνουν παρατηρώντας τους άλλους και τα

πρότυπα μπορούν να λειτουργήσουν ως ισχυρές πηγές μάθησης μέσω της μοντελοποίησης. Τα πρότυπα παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ανάπτυξης και της συμπεριφοράς των παιδιών. Τα παιδιά, ειδικά κατά τη διάρκεια της μόρφωσής τους, μιμούνται άτομα που θαυμάζουν και θεωρούν πρότυπα και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να τα παρακινεί να πιστέψουν στις ικανότητές τους και να αγωνιστούν για την αριστεία. Ο Bandura λίγα χρόνια αργότερα (1986) αναφέρει πως για τα άτομα είναι πιο εύκολο να μαθαίνουν πώς να αντιμετωπίζουν τους συνανθρώπους τους όταν παρατηρούν άλλους παρά όταν μαθαίνουν από τις συνέπειες των δικών τους συμπεριφορών. Με τον παραπάνω τρόπο, κατά τον Bandura, λειτουργούν οι έφηβοι, οι οποίοι αντιγράφουν συμπεριφορές των ενηλίκων ατόμων που θαυμάζουν. Πάνω σε αυτή την άποψη στηρίζεται ο Erikson (1968) ο οποίος τονίζει πως κατά την εφηβική ηλικία τα παιδιά σκιαγραφούν την ταυτότητά τους και λόγω αυτού του γεγονότος προσδοκούν να βρουν πρότυπα τα οποία θέλουν να μιμηθούν.

Ακόμα, τα παιδιά επηρεάζονται από εκείνους που υποστηρίζουν και παρακολουθούν μέσω κοινωνικών πλατφορμών, συχνά υιοθετούν χαρακτηριστικά όπως η ευγένεια, η ειλικρίνεια, η ακεραιότητα, η επιμονή κ.α. και τα ενσωματώνουν στη δική τους συμπεριφορά, βοηθώντας στην οικοδόμηση μιας ισχυρής ηθικής βάσης. Η έκθεση σε διαφορετικά πρότυπα μπορεί να διευρύνει τις προοπτικές των παιδιών και να προωθήσει τη συμπερίληψη. Βλέποντας άτομα από διάφορα υπόβαθρα να πετυχαίνουν μπορεί να οδηγήσει στην αμφισβήτηση των στερεοτύπων και να βοηθήσει τα παιδιά να αγκαλιάσουν τη διαφορετικότητα.

Τα πρότυπα μπορούν να επηρεάσουν τις επιλογές σταδιοδρομίας και τις φιλοδοξίες. Οι νέοι συχνά αναζητούν επιτυχημένα άτομα στον τομέα που επιθυμούν και στοχεύουν να μιμηθούν τα επιτεύγματά τους. Μια μελέτη των Lent, Brown και Hackett (1994) προτείνει ότι τα θετικά πρότυπα μπορούν να ενισχύσουν την επαγγελματική αυτό-αποτελεσματικότητα, η οποία, με τη σειρά της, οδηγεί σε πιο εστιασμένες αποφάσεις σταδιοδρομίας και αυξημένη επιμονή στην επίδιωξη στόχων σταδιοδρομίας.

Οι διασημότητες στη βιομηχανία του θεάματος γίνονται συχνά πρότυπα, ιδιαίτερα για εφήβους και νεαρά άτομα. Ο λαμπερός τρόπος ζωής και τα επιτεύγματά τους μπορούν να χρησιμεύσουν ως πηγή έμπνευσης και φιλοδοξίας. Ωστόσο, η επιρροή των προτύπων διασημοτήτων έχει επίσης

εγείρει ανησυχίες λόγω της επίδρασης της έκθεσης στα social media στην εικόνα του σώματος, τον υλισμό και τις επικίνδυνες συμπεριφορές. Είναι σημαντικό για τους διάσημους ανθρώπους να χρησιμοποιούν τους προσωπικούς τους λογαριασμούς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με υπευθυνότητα για την προώθηση θετικών αξιών και της κοινωνικής ευημερίας.

Καταληκτικά, οι άνθρωποι που θεωρούνται πρότυπα, εξ αιτίας της βαθιάς επίδρασης τους στα υπόλοιπα άτομα και την κοινωνία, διαμορφώνουν αξίες, φιλοδοξίες και συμπεριφορές. Τα άτομα που λειτουργούν ως πρότυπα προκαλούν πολλές φορές θετικές αλλαγές συμβάλλοντας στη βελτίωση της κοινωνίας και εμπνέουν τα παιδιά να επιδιώξουν τους στόχους τους, να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση και την ανθεκτικότητα και να συνεισφέρουν στη συνολική τους ευημερία. Είναι σημαντικό για τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και την κοινωνία στο σύνολό της να προσέχουν τα πρότυπα στα οποία εκτίθενται τα παιδιά και να παρέχουν θετικά και υπεύθυνα παραδείγματα. Καλλιεργώντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον και προσφέροντας εποικοδομητικά πρότυπα, μπορεί να δοθεί η δυνατότητα στα παιδιά να εξελιχθούν σε άτομα με αυτοπεποίθηση και συμπόνια. Ενώ η επιρροή των προτύπων μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευεργετική, συνοδεύεται επίσης από ηθικές ευθύνες. Η ενθάρρυνση της υπεύθυνης συμπεριφοράς και η προώθηση της διαφορετικότητας μεταξύ των προτύπων μπορούν να προωθήσουν την ύπαρξη μιας κοινωνίας με μεγαλύτερη περιεκτικότητα σε αποκλεισμούς αποδεκτή από το σύνολό της.

3.2 Θεωρία Κοινωνικής σύγκρισης

Οι χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης φαίνεται μέσα από πολλές έρευνες να επηρεάζονται αρκετά από τα πρότυπά τους, από άτομα δηλαδή που έχουν υψηλή δημοτικότητα και άρα το βήμα να εκφράσουν τις απόψεις τους και να βρίσκουν ανταπόκριση. Τα άτομα που τους ακολουθούν συγκρίνουν τον εαυτό τους με εκείνους που ακολουθούν, είτε ανήκουν στο φιλικό τους περιβάλλον είτε πρόκειται για κάποια διάσημη παρουσία στον χώρο των social media.

Η θεωρία της κοινωνικής σύγκρισης υποστηρίζει πως τα άτομα τείνουν να αξιολογούν την πορεία τους σε πολλές φάσεις της ζωής τους και συγκρίνονται με άλλους ώστε να γνωρίζουν τη θέση τους (Festinger, 1954). Οι χρήστες των social media μπορούν πολύ πιο εύκολα να αποκτήσουν πρόσβαση σε φωτογραφικό υλικό εντός των εφαρμογών απ' ό,τι στα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης καθώς οι εφαρμογές αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα κινητά τηλέφωνα,

αντικείμενο το οποίο έχει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού (Fardouly, Pinkus & Vartanian, 2017).

3.3 Πρότυπα Ομορφιάς

Στη σημερινή ψηφιακή εποχή, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει μια ισχυρή πλατφόρμα που επηρεάζει διάφορες πτυχές της ζωής των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των αντιλήψεών τους για τα πρότυπα ομορφιάς. Με την επικράτηση εξιδανικευμένων εικόνων και περιεχομένου με επίκεντρο την ομορφιά, τα παιδιά εκτίθενται σε μια πληθώρα προτύπων που συχνά αντιπροσωπεύουν μη ρεαλιστικά και στενά ιδανικά ομορφιάς.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν στα παιδιά μια συνεχή ροή εικόνων και βίντεο που προωθούν τα ιδανικά και τα πρότυπα ομορφιάς. Το ψηφιακό τοπίο έχει ενισχύσει τα πρότυπα ομορφιάς, δίνοντας έμφαση στη φυσική εμφάνιση, το λεπτό, το αψεγάδιαστο δέρμα και τους συγκεκριμένους σωματότυπους. Τα παιδιά εκτίθενται σε επεξεργασμένες εικόνες που διαιωνίζουν μη ρεαλιστικά και ανέφικτα ιδανικά ομορφιάς, οδηγώντας σε αρνητικές επιπτώσεις στην εικόνα του σώματος (Perloff, 2014). Έρευνα των Fardouly, Diedrichs, Vartanian και Halliwell (2015) προτείνει ότι η έκθεση σε εξιδανικευμένα πρότυπα ομορφιάς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να οδηγήσει σε σωματική δυσαρέσκεια και χαμηλότερη αυτοεκτίμηση μεταξύ των παιδιών, ιδιαίτερα κοριτσιών νεαρής ηλικίας. Η συνεχής σύγκριση με ψηφιακά βελτιωμένες εικόνες μπορεί να δημιουργήσει μια παραμορφωμένη αντίληψη για το σώμα τους.

Η θεωρία της κοινωνικής σύγκρισης αναφέρει πως τα άτομα αξιολογούν την πρόοδό τους και τη θέση τους σε διάφορες πτυχές της ζωής τους και όταν δεν υπάρχουν πρότυπα, τα άτομα συγκρίνονται με τους άλλους για να γνωρίζουν τα ίδια πού βρίσκονται (Festinger, 1954). Με βάση κοινωνικοπολιτισμικά μοντέλα που ασχολούνται με την εικόνα του σώματος, η μη αποδοχή της σωματικής διάπλασης μπορεί να δημιουργηθεί όταν οι γυναίκες συγκρίνουν κατ' εξακολούθηση τη δική τους εμφάνιση με την εμφάνιση των υπολοίπων γυναικών (Keery et al., 2004, van den Berg et al.). Αυτό επιβεβαιώνεται και από έρευνα η οποία δείχνει ότι οι γυναίκες κρίνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα την εμφάνισή τους συγκρίνοντας τον εαυτό τους με άλλους (Leahey, Crowther, & Mickelson, 2007). Ωστόσο, δεν έχει αποδειχθεί ακόμη ότι λόγω της χρήσης

του κοινωνικών ιστοτόπων όπως εκείνον του Facebook οι νεαρές κοπέλες, ακόμα και παιδικής ηλικίας, δεν είναι ικανοποιημένες με την εμφάνιση του σώματός τους.

Οι περισσότερες πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν μία ποικιλία από φίλτρα και εφέ τα οποία οι χρήστες μπορούν να εφαρμόσουν στις φωτογραφίες τους ή τα βίντεό του με ένα απλό άγγιγμα. Κάποια από αυτά τα φίλτρα, έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν το χρώμα, την αντίθεση και τα επίπεδα κορεσμού για να δώσουν στις φωτογραφίες μια ξεχωριστή εμφάνιση και αίσθηση. Ορισμένα φίλτρα στοχεύουν να αλλάξουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου, όπως για παράδειγμα να προβάλλουν γαλάζια τα μάτια των χρηστών, μεγαλύτερα χείλη, πιο λαμπερή και λεία επιδερμίδα, αφαίρεση κηλίδων, διαφορετικό χρώμα μαλλιών. Μπορούν ακόμα να προσθέτουν κοσμήματα όπως σκουλαρίκια, μαντήλια, ρούχα κλπ. μετατρέποντας με τον τρόπο αυτό τον εκάστοτε χρήστη σε έναν άλλον άνθρωπο, σε μία ψεύτικη μορφή του εαυτού του.

Πολλά είναι τα άτομα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που ασκούν επιρροή στους διαδικτυακούς τους φίλους ή ακόλουθους μέσα από τις φωτογραφίες τους. Οι influencers όπως λέγονται αυτά τα πρόσωπα πρότυπα, πολλές φορές χρησιμεύουν ως πρότυπα ομορφιάς για τα παιδιά. Εξ' αιτίας των χιλιάδων ή εκατομμυρίων ακολούθων τους, θέτουν πρότυπα και τάσεις ομορφιάς που μπορεί να μην ταυτίζονται με πολλές και ρεαλιστικές αναπαραστάσεις της ομορφιάς. Φωτογραφίες και βίντεο ατόμων που έχουν φαινομενικά άψογη εμφάνιση, τέλεια σμιλεμένα σώματα και αψεγάδιαστο δέρμα μπορούν να προκαλέσουν μια αίσθηση ανεπάρκειας και σύγκρισης μεταξύ των χρηστών οι οποίοι δεν πληρούν αυτά τα πρότυπα. Οι προσεκτικά επιμελημένες και επεξεργασμένες εικόνες τους συχνά θέτουν το σημείο αναφοράς για το τι θεωρείται ελκυστικό και όμορφο.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συχνά προβάλλουν σε υπερβολικό βαθμό την εξωτερική εμφάνιση ως πρωταρχικό δείκτη ομορφιάς. Αυτή η εστίαση σε εμφανισιακά χαρακτηριστικά μπορεί να επισκιάσει άλλες βασικές ιδιότητες των ατόμων όπως είναι η ευφυΐα, η δημιουργικότητα, η καλοσύνη κλπ. Ακόμα, στις περισσότερες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης προωθείται το λεπτό και καλοσχηματισμένο σώμα τόσο στον γυναικείο όσο και στον ανδρικό πληθυσμό. Ο κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός με το δικό του, ξεχωριστό σώμα και τις μοναδικές του ιδιαιτερότητες. Η γενικευμένη πεποίθηση πως το ιδανικό σώμα θα πρέπει να είναι αδύνατο φέρνει

συχνά σε δύσκολη θέση άτομα που δεν το κατέχουν, προσπαθώντας να το αλλάξουν και να μην αποδέχονται τον εαυτό τους όπως είναι. Πολλά παιδιά χρήστες των social media νιώθουν πίεση με τις συνεχείς προβολές των αψεγάδιαστων σωμάτων ή τέλειων προσώπων, θεωρώντας πως αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα. Ενώ η επεξεργασία εικόνων μπορεί να είναι μια διασκεδαστική και δημιουργική διαδικασία, υπάρχει μια λεπτή γραμμή μεταξύ της βελτίωσης της εικόνας του ατόμου και της παρουσίασης μιας παραπλανητικής ή μη ρεαλιστικής αναπαράστασης της πραγματικότητας. Τα παιδιά, και όχι μόνο, επεξεργάζονται υπερβολικά τις φωτογραφίες σε σημείο που παρουσιάζουν μια τροποποιημένη εκδοχή του εαυτού τους.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν στους χρήστες τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε αυτά όλο το εικοσιτετράωρο, από οποιαδήποτε συσκευή σε όποιο μέρος και να είναι τα άτομα. Σε αντίθεση με τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης, οι διαδικτυακές πλατφόρμες δίνουν συνεχώς την ευκαιρία στα άτομα που τις χρησιμοποιούν να παρακολουθούν φωτογραφίες και βίντεο και να συγκρίνουν, χωρίς να το επιδιώκουν πολλές φορές, τον εαυτό τους με τους υπόλοιπους. Οι νέοι όπως και τα παιδιά, εξ αιτίας της έντονης δραστηριότητάς τους σε αυτές τις διαδικτυακές πλατφόρμες επικοινωνίας, εξαρτώνται από αυτές και επηρεάζονται από αυτά που τους προβάλλονται. Επόμενο είναι οι αντιλήψεις τους πάνω σε διάφορα ζητήματα όπως εκείνο της εξωτερικής εμφάνισης και των κοινωνικών στερεοτύπων να έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τα πρότυπα που τους παρουσιάζονται στον εικονικό τους κόσμο. Η συνεχής επικοινωνία των χρηστών με συνομηλίκους τους και η μεταξύ τους ανταλλαγή φωτογραφιών που λειτουργεί ουσιαστικά μέσω κοινωνικών συγκρίσεων μπορούν να αυξήσουν τη δυσαρέσκεια των χρηστών για την εικόνα τους (Perloff, 2014).

Έρευνες παρουσιάζουν τη σχέση μεταξύ της διαδικτυακής πλατφόρμας Facebook με την άποψη των χρηστών της για την εξωτερική τους εμφάνιση. Μέσω της συγκεκριμένης πλατφόρμας οι γυναίκες παρακολουθούν φωτογραφίες που προβάλλουν ως επί το πλείστον ολόσωμες φιγούρες ανθρώπων γεγονός που τους δημιουργεί ανησυχίες για τη δική τους εμφάνιση συγκριτικά με αυτές που βλέπουν. Την στάση αυτή δεν διατηρούν μόνο γυναίκες αλλά και νεαρά κορίτσια, των οποίων οι απόψεις είναι πιο εύκολο να επηρεαστούν λόγω ηλικίας (Fardouly & Vartanian, 2015). Οι γυναίκες οι οποίες δεν χρησιμοποιούσαν την διαδικτυακή πλατφόρμα του Facebook και είναι μεγαλύτερες ηλικιακά, φαίνεται να είναι πιο ευχαριστημένες με το σώμα τους συγκριτικά με τις

πιο νέες. Διακρίνεται έτσι, μία διαφορετική στάση των γυναικών για την εμφάνισή τους ανάλογα την ηλικία τους. Η έρευνα έδειξε ακόμα πως οι γυναίκες μεταξύ 40 και 50 ετών που είναι χρήστες του Facebook δηλώνουν μεγαλύτερη δυσαρέσκεια από εκείνες που δεν χρησιμοποιούν τη συγκεκριμένη πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης. Οι γυναίκες που ανήκουν στην παραπάνω ηλικιακή ομάδα αποτελούν μία ευάλωτη κοινωνική ομάδα καθώς δέχονται κοινωνικές πιέσεις λόγω του ανέφικτου νεανικού προτύπου ομορφιάς. Όπως στον γυναικείο, έτσι και στον ανδρικό πληθυσμό παρατηρήθηκε πως εκείνοι που χρησιμοποιούσαν την εφαρμογή δήλωναν λιγότερο ικανοποιημένοι με το σώμα τους απ' ότι εκείνοι που δεν τη χρησιμοποιούσαν (Stronge και συν., 2015).

Αντίθετα με την πλατφόρμα του Facebook, εκείνη του Instagram ξεκίνησε δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση σε φωτογραφίες που απεικονίζουν το πρόσωπο. Η έντονη προβολή των selfies, αυτοπορτρέτου, τις οποίες τραβά το άτομο που φωτογραφίζεται επιδεικνυε την τελειότητα των χαρακτηριστικών του προσώπου. οι δημοσιεύσεις λοιπόν και σε αυτό το μέσο κοινωνικής δικτύωσης είχαν σκοπό να προβάλλουν ένα πρόσωπο ή ένα σώμα αψεγάδιαστο, πολλές φορές φιλτραρισμένο ώστε να απολάβει όσα περισσότερα likes. Σύμφωνα με τους Baker, Ferszt & Breines (2019) η παραπάνω πλατφόρμα βοηθά στο να επικεντρώνονται οι χρήστες στην εμφάνιση. Σκοπός πολλών κοριτσιών που χρησιμοποιούν το Instagram είναι η επιβεβαίωση και η αποδοχή πολλών θετικών σχολίων κάτω από τις δημοσιεύσεις τους. Έτσι, προσέχουν πολύ την εικόνα που προβάλλουν, επεξεργάζονται τις φωτογραφίες τους και παρακολουθούν τα προφίλ διασημοτήτων ή άλλων συνομηλίκων τους, καταναλώνοντας χρόνο στην προβολή επεξεργασμένων και μη ρεαλιστικών πολλές φορές εικόνων. Ακόμα σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα, οι γυναίκες θαυμάζουν τα λεπτά σώματα ή γυναίκες με καμπύλες ωστόσο εξακολουθούν να πιστεύουν πως δεν επιδεικνύονται όλοι οι τύποι σώματος καθώς τα σώματα παρουσιάζονται επεξεργασμένα και μη ρεαλιστικά. Πολλά από τα πρότυπα ομορφιάς που προβάλλονται στο Instagram επηρέασαν πολλές κοπέλες οι οποίες δήλωναν δυσαρεστημένες με την εμφάνισή τους όσο επεδίωκαν να ανταποκριθούν σε αυτά, προσπαθώντας να μετατρέψουν την εμφάνισή τους σε παρόμοια με αυτή που θεωρούσαν αξιοζήλευτη. Κατά τους Feltman & Szymanski (2017) οι χρήστες του Instagram υιοθετούν τα πολιτισμικά πρότυπα ομορφιάς που προωθούσε η πλατφόρμα και λόγω αυτών αυξήθηκαν οι συγκρίσεις εξωτερικής εμφάνισης.

Τα τελευταία χρόνια ωστόσο, μέσα από τα social media προωθείται ένα κοινωνικό κίνημα το οποίο υποστηρίζει την αποδοχή του σώματός μας ακριβώς όπως είναι, θεωρώντας τέλειο το καθένα καθώς είναι μοναδικό, την αγάπη για τον εαυτό και την εκτίμηση για όλους τους σωματότυπους και τις εμφανίσεις. Υποστηρίζει τη μετατόπιση της προσοχής των ατόμων από τα μη ρεαλιστικά ιδανικά ομορφιάς και ενθαρρύνει τους ανθρώπους να αποδεχτούν το σώμα τους, ανεξάρτητα από το σχήμα, το μέγεθος ή τα φυσικά χαρακτηριστικά που αυτό έχει. Το body positivity επιδιώκει να αμφισβητήσει τους κοινωνικούς κανόνες που διαιωνίζουν την σωματική ντροπή και ενθαρρύνουν ένα περιβάλλον που θα περιέχει και θα αποδέχεται όλα τα άτομα ανεξάρτητα από την εξωτερική τους εμφάνιση. Με τον τρόπο αυτό, μειώνεται ο στιγματισμός και η περιθωριοποίηση που μπορεί να υφίστανται πολλά άτομα. Το body positivity φαίνεται να έχει εισχωρήσει αρκετά στη νοοτροπία της κοινωνίας, χρειάζεται όμως κι άλλος χρόνος ώστε να γίνει αποδεκτό από όλο το σύνολό της.

3.4 Πρότυπα οικονομικής ευμάρειας

Στη σημερινή εποχή όπου το διαδίκτυο κυριαρχεί, τα social media λειτουργούν ως ένας τρόπος επικοινωνίας, αυτοέκφρασης και προσωπικής προβολής. Οι χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης με τη μεγαλύτερη απήχηση, γνωστοί ως influencers, διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των τάσεων και έχουν την ικανότητα να επηρεάσουν τη συμπεριφορά των ακολούθων τους. Πολλοί από τους influencers έχουν την τάση να επιδεικνύουν την οικονομική τους άνεση, τα ακριβά τους υπάρχοντα, τον πολυτελή τρόπο ζωής τους με τα πολλά και ταξίδια.

Πολλοί χρήστες των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν πολυτελή ζωή γιατί με τον τρόπο αυτό αποκτούν περισσότερους διαδικτυακούς φίλους, ή αλλιώς followers, οι οποίοι ενδιαφέρονται για αυτόν τον τρόπο ζωής. Η γοητεία της πολυτέλειας, των εξωτικών ταξιδιών και των ακριβών ιδιοκτησιών μπορεί να κάνει τους χρήστες με τους πολλούς ακόλουθους να φαίνονται σαν υπερήρωες της πραγματικής ζωής, προκαλώντας στους υπόλοιπους χρήστες συναισθήματα θαυμασμού και φιλοδοξίας (Diddi & LaRose, 2006). Ωστόσο, αυτή η συνήθεια μπορεί να προκαλέσει σοβαρές αλλαγές στη συμπεριφορά των χρηστών οι οποίοι τις περισσότερες φορές είναι παιδιά. Βλέποντας την πολυτέλεια μέσα στην οποία ζουν τα πρότυπά τους, επιθυμούν αντίστοιχες εμπειρίες, προϊόντα, ζωή. Η ενασχόληση με τα συγκεκριμένα διαδικτυακά προφίλ

μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση των υλιστικών αξιών μεταξύ των παιδιών. Η συνεχής έκθεση σε πλούσιους τρόπους ζωής μπορεί να ενθαρρύνει την πεποίθηση ότι τα υλικά αγαθά είναι βασικοί δείκτες επιτυχίας και ευτυχίας (Richins & Dawson, 1992). Οδηγούνται με τον τρόπο αυτό να πιέζονται οικονομικά ώστε να αποκτήσουν αυτά που θεωρούν πως θα τους κάνουν να μοιάζουν λίγο περισσότερο σε εκείνους που θαυμάζουν. Ως αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών φαίνεται και πάλι να είναι η κοινωνική σύγκριση και το αίσθημα της ζήλειας μεταξύ των χρηστών, κυρίως συνομηλίκων. Όταν δέχονται τέτοιου είδους σύγκριση τα άτομα διακατέχονται από το αίσθημα της ανεπάρκειας και της χαμηλής αυτοεκτίμησης, εφόσον αδυνατούν να αποκτήσουν αυτά που τους παρουσιάζονται (Vogel et al., 2014).

Η γοητεία των παιδιών με πλούσιους παράγοντες επιρροής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχει τις ρίζες της στην επιθυμία για φιλοδοξία, φαντασία και ταύτιση. Η έντονη επίδειξη πλουσιοπάροχων συνθηκών ζωής ενισχύει τις υλιστικές αξίες και προωθεί μία κουλτούρα η οποία επικεντρώνεται κυρίως στα υλικά αγαθά, την αξία τους και την εξωτερική εμφάνιση του ατόμου, το «φαίνεσθαι» και όχι το «είναι», επισκιάζοντας έτσι πιο σημαντικές καταστάσεις της ζωής όπως είναι οι ανθρώπινες σχέσεις και η προσωπική ανάπτυξη του κάθε ατόμου.

3.5 Πρότυπα βίας

Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης έχουν φέρει επανάσταση στον τομέα της επικοινωνίας και της συνδεσιμότητας, παρέχοντας ευκαιρίες για αλλαγή πληροφοριών και αυτοέκφραση. Ωστόσο, αυτό το ψηφιακό τοπίο δεν είναι απρόσβλητο από τις αρνητικές συμπεριφορές των ανθρώπων, όπως είναι η διάδοση διαφόρων μορφών βίας. Η συχνή χρήση του διαδικτύου χωρίς την απαραίτητη γονική μέριμνα έχει ως συνέπεια τα παιδιά να έρθουν αντιμέτωπα με τον διαδικτυακό εκφοβισμό ή αλλιώς cyberbullying.

Αρχικά, μέσω αυτών των πλατφορμών κοινοποιούνται φωτογραφίες και βίντεο τα οποία απεικονίζουν σωματική βία, επιθετικές πράξεις καυγάδες ή ακόμα και εγκληματικές δραστηριότητες. Η παρουσίαση αυτού του περιεχομένου σε νέα παιδιά τα παρακινεί πολλές φορές να λειτουργήσουν με τον ίδιο τρόπο (Boxer et al., 2017). Μέσω των social media πολλοί χρήστες μπορούν να πέσουν θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού, να παρενοχληθούν ή να απειληθούν.

Τα σχόλια κάτω από δημοσιεύσεις, τα προσωπικά μηνύματα ή οι κοινοποιήσεις μίας ανάρτησης από τρίτο άτομο χωρίς άδεια είναι κάποιιοι απ' τους λόγους για τους οποίους παιδιά ή και έφηβοι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας (Hinduja & Patchin, 2018). Άλλωστε, η απρόσωπη και αποστασιοποιημένη μορφή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ενθαρρύνει τη διάδοση ρητορικής μίσους προς τον οποιοδήποτε που διαφέρει εθνικά, φυλετικά, χρωματικά, πολιτισμικά θρησκευτικά κλπ. Προκατειλημμένες απόψεις κοινοποιούνται αφιλτράριστες σε ποικίλους διαδικτυακούς τόπους δημιουργώντας ένα εχθρικό περιβάλλον μεταξύ των χρηστών τους. Αυτή η απόσταση και η εικονική/διαδικτυακή σχέση που διατηρούν πολλοί χρήστες διευκολύνει την απομάκρυνσή τους από τις συνέπειες των πράξεών τους, ενώ στην πραγματικότητα δεν θα προέβαιναν σε τέτοιες συμπεριφορές (Postmes & Spears, 1998).

Η συνεχής προβολή αναρτήσεων με βίαιο περιεχόμενο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οδηγεί στην εξάπλωση του φαινομένου της βίας σε περισσότερους χρήστες και συμβάλλει στην κοινωνική πόλωση στον πραγματικό κόσμο καθώς υπάρχουν συγκρούσεις έξω απ' τις πλατφόρμες. Μελέτες έχουν δείξει πως η έκθεση των παιδιών στη βία μέσα από το διαδίκτυο οδηγεί σε μακροπρόθεσμη αύξηση του κινδύνου εκδήλωσης επιθετική συμπεριφοράς. Πολλά προφίλ αποτελούν ομάδες οπαδών αθλητικών συλλόγων, μεγάλος αριθμός εκ των οποίων οργανώνουν μέσα από τα social media τις δράσεις τους κατά των οπαδών της αντίπαλης ομάδας.

3.6 Πρότυπα Διαφορετικότητας

Το διαδίκτυο έχει μειώσει τις αποστάσεις μεταξύ των ατόμων που ζουν σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου εξ αιτίας της άμεσης πρόσβασής τους στις υπηρεσίες του και τη συνεχή επικοινωνία τους. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης φέρνουν τους χρήστες τους πιο κοντά, τους δίνουν τη δυνατότητα όχι μόνο να επικοινωνούν αλλά και να γνωρίσουν άτομα που παρόλο που φέρουν αρκετές διαφορές με τους υπόλοιπους, αποτελούν σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας και επιδιώκουν να αντιμετωπίζονται ως ισάξια μέλη της. Η διαφορετικότητα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρει ένα ευρύ φάσμα πλεονεκτημάτων που συμβάλλουν σε ένα πιο περιεκτικό διαδικτυακό περιβάλλον. Αντιπροσωπεύοντας μια ποικιλία ταυτοτήτων η διαφορετικότητα στα social media προωθεί θετικά αποτελέσματα για τα άτομα και την κοινωνία στο σύνολό της.

Η ποικιλομορφία των social media δίνει τη δυνατότητα στη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τη δικαιοσύνη, την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα, προάγοντας την ευαισθητοποίηση και την αντίστοιχη δράση των χρηστών τους. Τα διαφορετικά πρότυπα συμβάλλουν στην υψηλότερη και θετικότερη αυτοεκτίμηση μεταξύ των ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες κοινότητες. Έτσι, οι τελευταίες οργανώνονται με σκοπό να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους και να τα γνωστοποιήσουν στους υπόλοιπους χρήστες των πλατφορμών.

Η διαφορετικότητα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διευκολύνει την έκθεση σε διαφορετικούς πολιτισμούς, παραδόσεις και απόψεις, ενισχύοντας την πολιτισμική κατανόηση και προάγοντας την παγκόσμια ενσυναίσθηση. Με τον τρόπο αυτό, αμφισβητούνται πολλά στερεότυπα και λανθασμένες αντιλήψεις, στάσεις που οδηγούν σε μεγαλύτερη ανοχή στο διαφορετικό.

4. Θετικός αντίκτυπος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στα παιδιά.

4.1 Ενίσχυση της επικοινωνίας και των κοινωνικών δεξιοτήτων

Οι πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούν, συνδέονται και αλληλεπιδρούν οι άνθρωποι με τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας. Αυτές οι ψηφιακές πλατφόρμες έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας, ειδικά για τη νεότερη γενιά. Πολλοί είναι οι μαθητές οι οποίοι παρά τη νεαρή τους ηλικία διατηρούν λογαριασμό σε τουλάχιστον μία πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης. Με τον τρόπο αυτό, επικοινωνούν πιο άμεσα με τους φίλους και την παρέα τους αλλά και με την οικογένειά τους. Μια εικόνα ή ένα αστείο βίντεο μπορεί να είναι η αρχή μίας συζήτησης ή ακόμη και η ίδια η συζήτηση.

Κατά τον Taylor (Κακριδής-Φερράρι 2005: 195), οι έφηβοι στις σύγχρονες κοινωνίες «βιώνουν τις δυσκολίες» να αντιμετωπίσουν μια «νέα φάση στη ζωή τους, στην οποία έχουν χάσει την παιδική τους υπόσταση ενώ ταυτόχρονα δεν έχουν αποκτήσει εκείνη του ενήλικα» και καλούνται να αντιμετωπίσουν καινούργιες κοινωνικές «νόρμες και προσδοκίες» των ρόλων που χρειάζεται να υιοθετήσουν στην κοινωνία. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά να ασχοληθούν με τον μεγαλύτερο κόσμο γύρω τους και ως αποτέλεσμα να επηρεαστούν από αυτόν.

Παρόλο που για πολλά παιδιά και εφήβους οι γραπτές εργασίες δεν αποτελούν αγαπημένες τους ασχολίες, όταν πρόκειται να επικοινωνήσουν μέσα από γραπτά μηνύματα στα social media το κάνουν με μεγάλη χαρά. Και αυτό γιατί είναι ένας τρόπος να μιλήσουν όπως θέλουν, χρησιμοποιώντας στο κείμενό τους λέξεις που χρησιμοποιούν στον προφορικό τους λόγο. Η γραπτή συνομιλία των παιδιών και των εφήβων αλλά και των περισσότερων ανθρώπων, στις πιο πολλές περιπτώσεις, δεν συνάδει με τον τρόπο που οι ίδιοι γράφουν μία έκθεση στο σχολείο. Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνα των Pelling and White (2009) εξ αιτίας της ενεργούς δράσης των μαθητών στις διαδικτυακές πλατφόρμες, οι δεξιότητες γραφής τους βελτιώθηκαν αισθητά.

Η διαδραστική φύση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ευνοεί την άμεση ανατροφοδότηση, επιτρέποντας έτσι στα άτομα να βελτιώνουν συνεχώς τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης ενθαρρύνουν τα παιδιά να εκφράσουν τις σκέψεις, τις ιδέες

και τα συναισθήματά τους μέσω γραπτής επικοινωνίας. Η συμμετοχή σε διαδικτυακές συνομιλίες, σχόλια και αναρτήσεις μπορεί να βελτιώσει την ικανότητά τους να διατυπώνουν τις σκέψεις τους με σαφήνεια και αποτελεσματικότητα. Η συμμετοχή σε διαδικτυακές συζητήσεις απαιτεί από τα παιδιά να κατανοούν τις απόψεις των άλλων, καθώς ακούν διαφορετικές απόψεις.

Έρευνες υποστηρίζουν πως η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μειώνει την κοινωνική απομόνωση, γιατί αποτελεί αρωγή για τους εφήβους το γεγονός ότι συνδέονται με άλλα άτομα. Ταυτόχρονα, συμβάλλει στη διερεύνηση της ταυτότητάς τους (Suzuki & Calzo, 2004).

Όταν οι έφηβοι χρησιμοποιούν τις πλατφόρμες του διαδικτύου για να αποκτήσουν κοινωνικές σχέσεις με άλλους συνομηλίκους τους σε πραγματικές συνθήκες, έχουν περισσότερες κοινωνικές δεξιότητες και καλύτερη κοινωνική προσαρμογή από τα παιδιά που είναι περισσότερο εσωστρεφή και καταναλώνουν τον περισσότερο χρόνο τους στο internet σε μοναχικού τύπου δραστηριότητες. Ακόμα, πίσω από την οθόνη και το πληκτρολόγιο, οι έφηβοι νιώθουν περισσότερη άνεση και ασφάλεια να μιλήσουν σε άλλα άτομα, για περισσότερα θέματα κοινών ενδιαφερόντων τους που τους απασχολούν συγκριτικά με τη δια ζώσης επικοινωνία. Επίσης, ο σχολιασμός μιας κατάστασης είναι πολύ πιο εύκολος να γίνει μέσα από τα social media, παρά όταν θα συναντηθούν με τα παιδιά στο σχολείο, όπου συζητούν για τα νέα τους καθώς διαφέρει το περιβάλλον και οι παρευρισκόμενοι.

Οι έφηβοι πλέον κρατούν τον εαυτό τους απασχολημένο τις ώρες μετά το σχολείο στις διαδικτυακές πλατφόρμες ώστε να επικοινωνήσουν με τους φίλους τους. Όταν δεν κάνουν τα μαθήματά τους είναι στο διαδίκτυο και στα τηλέφωνα τους, έχοντας έτσι ευκαιρία για συζήτηση ανά πάσα ώρα και στιγμή. Κάτι τέτοιο τα προηγούμενα χρόνια δεν ήταν εφικτό καθώς η ώρα αλλά και η διάρκεια της συζήτησης ήταν περιοριστικές, ανάλογα με τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών. Το τηλέφωνο και η προσωπική επαφή έδωσαν τη θέση τους στην οθόνη και την πιο γρήγορη και συχνή επικοινωνία των χρηστών. Οι νεαροί χρήστες διατηρούν ισχυρούς διαπροσωπικούς δεσμούς και έχουν περισσότερες ευκαιρίες αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μεταξύ τους. (Allen, et al., 2014).

Η χρήση των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης από εφήβους και παιδιά αυξάνει τις ευκαιρίες κοινωνικής επαφής (Reid Chassiakos et al., 2016), αφού οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν νέα άτομα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, χωρίς να είναι απαραίτητο να συναντηθούν. Πολλές εφαρμογές προτείνουν φίλους στον κάθε χρήστη ανάλογα με τους δικούς του ακόλουθους/ φίλους, γεγονός που βοηθά στην αύξησή τους. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργούνται νέες διαπροσωπικές σχέσεις και μεγαλώνει ο κοινωνικός κύκλος των ατόμων. Οι διαδικτυακές φιλίες μπορούν να παρέχουν συναισθηματική υποστήριξη, να μειώσουν τα συναισθήματα απομόνωσης και να ενισχύσουν την αίσθηση του ανήκειν. Η επικοινωνία των παιδιών και οι μεταξύ τους σχέσεις δεν αποτελεί ζήτημα μόνο των κοινωνικών επιστημών αλλά και της ψυχολογίας. Τα συναισθήματα που προκαλούνται στα παιδιά και τους εφήβους πολλές φορές είναι η ασφάλεια, η αποδοχή και η αυτοπεποίθηση, βασικά ώστε ένα άτομο να μπορεί να αισθάνεται ευχάριστα και άνετα ως μέλος ενός κοινωνικού συνόλου και να συναναστρέφεται και να διατηρεί σχέσεις με πολλούς συνανθρώπους του.

4.2. Σύνδεση των παιδιών με διαφορετικούς πολιτισμούς και προοπτικές

Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης σπάνε τα γεωγραφικά εμπόδια και επιτρέπουν στα άτομα να συνδέονται με φίλους, οικογένεια, ακόμη και αγνώστους από διάφορα μέρη του κόσμου. Αυτή η παγκόσμια συνδεσιμότητα προωθεί τις διεθνείς φιλίες. Μέσα από το διαδίκτυο προάγεται η διαπολιτισμικότητα, η γνωριμία με νέες κουλτούρες, γλώσσες και πολιτισμούς και η διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων των ατόμων. Παρόλο που οι χρήστες έχουν μπροστά τους μία οθόνη κινητού ή υπολογιστή, στην πραγματικότητα εξασκούν τις γνώσεις τους σε νέες γλώσσες συνομιλώντας με άτομα από άλλες χώρες και ταυτόχρονα ενημερώνονται για τον τρόπο ζωής τους και τη νοοτροπία τους.

Τα παιδιά μπορούν να μάθουν για άλλους πολιτισμούς μέσω των social media με διάφορους τρόπους, ενισχύοντας την πολιτισμική επίγνωση, την κατανόηση και την εκτίμηση. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εκθέτουν τα παιδιά σε λογαριασμούς από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, επιτρέποντάς τους έτσι να συμμετάσχουν σε συζητήσεις, να μοιραστούν εμπειρίες και να κάνουν ερωτήσεις σχετικά με διαφορετικά έθιμα, παραδόσεις και τρόπους ζωής. Στο διαδίκτυο προσφέρεται μια πλούσια σειρά περιεχομένου πολυμέσων που προβάλλει πολιτιστικές

εκδηλώσεις, φεστιβάλ, μουσική, φαγητό, τέχνη και παραδόσεις από όλο τον κόσμο. Οι χρήστες των πλατφορμών, τόσο οι μεγάλοι όσο και οι νεότεροι, μπορούν να εξερευνήσουν και να μάθουν για διαφορετικούς πολιτισμούς μέσω εικόνων, βίντεο και ιστοριών που μοιράζονται άτομα από διαφορετικές περιοχές.

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν παγκόσμιες εκδηλώσεις, όπως πολιτιστικά φεστιβάλ, συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις επιτρέποντας στα παιδιά να ενημερωθούν για τη διεξαγωγή πολλών εκδηλώσεων στον τόπο τους αλλά και σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο.

Όσο πιο συχνή είναι η τριβή των χρηστών των social media με άτομα από διαφορετικά μέρη της γης, τόσο πιο εύκολη είναι η καταπολέμηση των στερεοτυπικών αντιλήψεων. Έρχονται πιο κοντά με το διαφορετικό, το αντιλαμβάνονται καλύτερα και πιο σφαιρικά, αμφισβητούν τις παρανοήσεις που πιθανόν να είχαν, ενθαρρύνοντας έτσι μια πιο λεπτή και ακριβή κατανόηση άλλων πολιτισμών. Η έκθεση σε διαφορετικές κουλτούρες προάγει την ενσυναίσθηση, την ανεκτικότητα και την αποδοχή, διαμορφώνοντας με τον τρόπο αυτό τους νέους σε πιο ανοιχτόμυαλα συνειδητοποιημένα άτομα. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ανακαλύψουν πληθώρα εκπαιδευτικού υλικού το οποίο παρουσιάζεται στις πλατφόρμες και συνδέεται με μουσεία, πολιτιστικά ιδρύματα και ταξιδιωτικούς μπλόγκερ οι οποίοι μοιράζονται γνώσεις για διαφορετικούς πολιτισμούς. Προσφέρεται έτσι στους χρήστες και ως επακόλουθο στα παιδιά ένα παράθυρο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πολιτισμών. Η αλληλεπίδραση, η μάθηση και η ενασχόληση με άτομα από διαφορετικά υπόβαθρα μέσα από τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης ενισχύουν την πολιτισμική ευαισθησία, την ενσυναίσθηση και τη βαθύτερη εκτίμηση για τον πλούτο της ανθρώπινης ποικιλομορφίας. Όσο πιο πολλές πληροφορίες δέχονται τα παιδιά τόσο πιο έτοιμοι θα είναι μακροπρόθεσμα να βασιστούν στις δικές τους δυνάμεις και να ανακαλύψουν τον κόσμο.

4.3. Προώθηση της δημιουργικότητας και της αυτοέκφρασης

Άλλο ένα θετικό αποτέλεσμα της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους μαθητές, αποτελεί το γεγονός πως οι χρήστες έχουν την ελευθερία να πουν ή να γράψουν ό,τι θέλουν. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν έναν σχετικά ελεύθερο χώρο έκφρασης, επιτρέποντας

στα άτομα να εκφραστούν αυθεντικά, να πειραματιστούν με το περιεχόμενο και να εξερευνήσουν διαφορετικές πτυχές της ταυτότητάς τους. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενθαρρύνουν τη συχνή γραπτή επικοινωνία, βελτιώνοντας τις δεξιότητες γραφής των ατόμων. Η επικοινωνία μέσα από γραπτό κείμενο απαιτεί σαφήνεια, συνοπτικότητα και αποτελεσματική έκφραση των ιδεών. Η τακτική εξάσκηση αυτών των δεξιοτήτων σε αυτές τις πλατφόρμες ενισχύει τη συνολική ικανότητα επικοινωνίας των ατόμων, καθιστώντας τα πιο ευδιάκριτα και πειστικά τόσο σε διαδικτυακές όσο και εκτός σύνδεσης αλληλεπιδράσεις. Στις περισσότερες διαδικτυακές πλατφόρμες που χρησιμοποιούν οι μαθητές παρέχονται πολλά εργαλεία και δυνατότητες για επεξεργασία, φίλτρα, εφέ και άλλες δημιουργικές βελτιώσεις. Μία δημοσίευση φωτογραφίας ή βίντεο μπορεί να προβάλλει ό,τι τους εκφράζει, κάτι που επιθυμούν να γνωστοποιήσουν στους διαδικτυακούς τους ακόλουθους. Οι χρήστες μπορούν να επιδείξουν τα ταλέντα τους, είτε στη μουσική, το χορό, την τέχνη, τη μαγειρική ή οποιαδήποτε άλλη δεξιότητα, λαμβάνοντας σχόλια και αναγνώριση.

5. Αρνητικός Αντίκτυπος των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης στα παιδιά.

5.1 Επιπτώσεις στην ψυχική και συναισθηματική υγεία

Τα social media έγιναν ευρέως δημοφιλή κυρίως σε χρήστες νεαρής ηλικίας και σε παιδιά καθώς σε αυτή την ηλικιακή ομάδα φαίνεται να είναι πιο οικείες οι νέες τεχνολογικές και διαδικτυακές καινοτομίες. Είναι εκείνοι που σχολιάζουν δημοσιεύσεις, μοιράζονται ιστορίες αναρτήσεις και δημιουργούν νέες σχέσεις. (Παπαγεωργίου, 2010: 108). Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν μια σημαντική πτυχή της ζωής των μαθητών και επηρεάζουν αρκετά τη συμπεριφορά, την ψυχική υγεία και τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Με την αυξανόμενη εξάρτηση από πλατφόρμες όπως το Facebook, το Instagram, και το TikTok, οι αρνητικές συνέπειες της υπερβολικής χρήσης έχουν τραβήξει την προσοχή στην κοινωνία.

Η διάχυτη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ειδικά πριν από τον ύπνο, διαταράσσει τον ιδανικό τρόπο και χρόνο ύπνου των μαθητών, οδηγώντας σε στέρηση ύπνου και επακόλουθες δυσμενείς επιπτώσεις στη σωματική υγεία. Το μπλε φως που εκπέμπεται από τις οθόνες παρεμβαίνει στον φυσικό κύκλο ύπνου του σώματος, επηρεάζοντας την ποιότητα και τη διάρκεια του ύπνου. Η έρευνα των Hale and Guan (2015) και Woods and Scott (2016) επιβεβαιώνει τις επιβλαβείς επιπτώσεις του υπερβολικού χρόνου οθόνης στον ύπνο και τη σωματική υγεία των εφήβων. Αυτή η διαταραχή των προτύπων ύπνου όχι μόνο επηρεάζει την ενέργεια και διάθεσή τους, αλλά οδηγεί επίσης σε μακροπρόθεσμες συνέπειες, συμπεριλαμβανομένης της κόπωσης, της μειωμένης γνωστικής λειτουργίας και της σωματικής υγείας.

Η επίμονη παρακολούθηση των οθονών για παρατεταμένες περιόδους μπορεί να οδηγήσει σε καταπόνηση των ματιών και δυσφορία. Αυτό το φαινόμενο, γνωστό ως «σύνδρομο όρασης στον υπολογιστή», περιλαμβάνει συμπτώματα όπως ξηροφθαλμία, πονοκεφάλους και θολή όραση. Ακόμα, η κακή στάση του σώματος κατά τη χρήση smartphone ή υπολογιστών για ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να συμβάλει σε μυοσκελετικά προβλήματα, ιδιαίτερα στον αυχένα, τους ώμους και την πλάτη. Αυτές οι σωματικές ενοχλήσεις μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη συνολική ευημερία και ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών καθώς οι τελευταίοι θα δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν στο μάθημα κατά την ώρα της διδασκαλίας αλλά και κατά τη διάρκεια της προσωπικής τους μελέτης.

Η πολύωρη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συχνά οδηγεί σε καθιστικό τρόπο ζωής των χρηστών. Ο υπερβολικός χρόνος σε αυτές τις πλατφόρμες μειώνει τον διαθέσιμο χρόνο για σωματικές δραστηριότητες και άσκηση. Ως αποτέλεσμα, οι μαθητές μπορεί να εμφανίσουν αύξηση βάρους, μυϊκά και καρδιαγγειακά προβλήματα και άλλες επιπλοκές υγείας οι οποίες έχουν άμεση σχέση με την έλλειψη σωματικής κίνησης. Αυτή η καθιστική συμπεριφορά μπορεί να συμβάλει σε αυξημένο κίνδυνο παχυσαρκίας και αντίστοιχων προβλημάτων υγείας, ιδιαίτερα σε νεότερα άτομα όπως επισημαίνεται από μια μελέτη των Woods and Scott (2016), η οποία συνδέει τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην εφηβεία με το άγχος, την κατάθλιψη και τη χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Οι επιπτώσεις της υπερβολικής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τη σωματική υγεία είναι αλληλένδετες με την ψυχική και συναισθηματική κατάσταση. Η κακή σωματική υγεία που προκύπτει από τον καθιστικό τρόπο ζωής μπορεί να συμβάλει σε χαμηλά επίπεδα ενέργειας, μειωμένο κίνητρο για σωματικές δραστηριότητες και συνολική επιδείνωση της κατάστασης της υγείας. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να δημιουργήσει ή να χειροτερέψει τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα ψυχικής υγείας, οδηγώντας σε έναν φαύλο κύκλο που επηρεάζει την ολιστική ευεξία των μαθητών.

Ο αντίκτυπος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ψυχική υγεία των μαθητών είναι βαθύς και ευθύνεται για ποικίλα προβλήματα ψυχικής υγείας. Η συνεχής έκθεση σε προσεκτικά επιμελημένες και συχνά μη ρεαλιστικές απεικονίσεις της ζωής των άλλων μπορεί να δημιουργήσει αυξημένα επίπεδα άγχους, κατάθλιψης και χαμηλής αυτοεκτίμησης, αισθήματα ανεπάρκειας και να καλλιεργήσει συναισθήματα φθόνου ή δυσαρέσκειας με τη ζωή του ατόμου. Έρευνα των Primack et al. (2017) και Kross et al. (2013) δείχνει ότι η υπερβολική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συσχετίζεται με μειωμένη ψυχολογική ευεξία των εφήβων.

Οι μαθητές συχνά συμμετέχουν σε κοινωνικές συγκρίσεις ενώ μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συγκρίνουν τη ζωή τους με τις φαινομενικά τέλει ζωές άλλων που απεικονίζονται στο διαδίκτυο. Αυτή η συνήθεια να βλέπει κανείς τις ομοιότητες και τις διαφορές του εαυτού του με εξιδανικευμένες εικόνες και τρόπους ζωής μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη αυτοεκτίμηση και σε διαστρεβλωμένη αντίληψη της πραγματικότητας. Έρευνα των Vogel et al. (2014) και Fardouly

et al. (2015) τονίζει τις επιζήμιες επιπτώσεις των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην εικόνα του σώματος και την αυτοεκτίμηση, ιδιαίτερα μεταξύ των εφήβων. Τα παιδιά ανέκαθεν είχαν την τάση να υπερβάλλουν και να εξιδανικεύουν αυτό που βλέπουν και δεν έχουν, μη μπορώντας να κρίνουν αντικειμενικά καταστάσεις, γεγονότα και πρόσωπα. Στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης υπάρχουν πολλά προφίλ τα οποία δεν δηλώνουν την πραγματική ηλικία, χρησιμοποιούν φωτογραφίες οι οποίες έχουν επεξεργαστεί και σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζουν το πραγματικό πρόσωπο του χρήστη, παρουσιάζουν ψευδείς πληροφορίες για τον εαυτό τους και επιδιώκουν να είναι συνεχώς στο επίκεντρο της προσοχής ώστε να αναδειχθούν και να αποκτήσουν περισσότερους διαδικτυακούς φίλους. (Γάκη & Αντωνίου, 2016, Παπαγεωργίου, 2010: 109).

Η αδιάκοπη σύγκριση με εξιδανικευμένες εικόνες και τρόπους ζωής που απεικονίζονται σε αυτές τις πλατφόρμες καλλιεργεί αισθήματα ανεπάρκειας και ενισχύει τον φόβο της απώλειας (FOMO), επηρεάζοντας σημαντικά την ψυχική υγεία. Πιο συγκεκριμένα, το FOMO (Fear of Missing Out), ή ο «Φόβος του να μείνει κάποιος εκτός», αναφέρεται στην ανησυχία ή το άγχος που βιώνουν οι άνθρωποι όταν πιστεύουν ότι άλλοι έχουν ευχάριστες εμπειρίες, ενώ εκείνοι όχι (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013). Σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα έχει φανεί πως το αίσθημα φόβου μην απουσιάζουν από τις ευχάριστες δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν άλλοι, οδηγεί τα άτομα που βιώνουν αυτά τα συναισθήματα σε μια συνεχή κατάσταση ενημέρωσης της ζωής και της καθημερινότητας των άλλων. Ακόμα, φαίνεται πως τα άτομα νεότερης ηλικίας όπως επίσης και οι άνδρες είναι πιο πιθανό να εκδηλώσουν FOMO. Ωστόσο, σε έρευνα που έγινε σε μαθητές δεν φάνηκε κάποια διαφορά ως προς το φύλο (Coskun & Karayagiz Muslu 2019).

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αύξηση της έντασης του FOMO λόγω των συνεχών αναπαραστάσεων της ζωής των άλλων που προβάλλονται σε αυτά. Οι χρήστες των social media συχνά μοιράζονται μόνο τις θετικές πτυχές της ζωής τους, παρουσιάζοντας μια εξιδανικευμένη εκδοχή της πραγματικότητας. Έτσι, οι χρήστες συχνά οδηγούνται σε κοινωνική σύγκριση, όπου παρομοιάζουν τη ζωή τους σε σχέση με των άλλων, θεωρώντας πως οι υπόλοιποι έχουν περισσότερες ευχάριστες στιγμές από εκείνους (Reer, Tang & Quandt, 2019). Αποτέλεσμα είναι να επηρεάζεται αρνητικά η αυτοεκτίμησή τους και να μεγαλώνει το αίσθημα της ανεπάρκειας. Ακόμα, όταν πρόκειται για κάποια κοινωνική

συναναστροφή με φιλικά πρόσωπα από την οποία το άτομο απουσιάζει, η αίσθηση του φόβου ότι μένει εκτός μεγαλώνει, καθώς εξιδανικεύεται η ευχαρίστηση της χαμένης εξόδου και μειώνεται η ευχαρίστηση σε αυτές που συμμετέχει (Rifkin, Cindy & Kahn, 2015).

Το FOMO έχει συνδεθεί ακόμα και με τη στάση των ατόμων κατά την οποία πιθανώς αγνοούν τους συνομιλητές τους ώστε να ελέγξουν τις ειδοποιήσεις και τα μηνύματα στο κινητό τους για να προλάβουν να ενημερωθούν ή να συμμετέχουν σε σημαντικές κοινωνικές πληροφορίες ή γεγονότα (Franchina, Vanden, Abeele, van Rooij, Lo Coco & De Marez, 2018). Ο έφηβος λόγω αυτού του ενδόμυχου φόβου αδυνατεί να ελέγξει το κινητό του και τη σχέση του ίδιου με αυτό και συχνά δεν δίνει την απαιτούμενη σημασία στον συνομιλητή του ώστε να κοιτάξει τις εξελίξεις στα social media, όπως για παράδειγμα στο Instagram (Balta, Emirtekin, Kircaburun & Griffiths, 2018). Ο φόβος του να μείνει κάποιος εκτός των εξελίξεων έχει άμεση σχέση με την ενασχόληση των εφήβων χρηστών των social media με αυτά αφού υπάρχει έντονη η ανάγκη για ένταξη σε μια ομάδα, δημοφιλία αλλά και χρήση διαδικτυακών πλατφορμών όπως αυτή του Facebook (Beyens, Frison & Eggermont, 2016). Τέλος, κατά τους Scott & Woods (2018) έχει παρατηρηθεί πως εξ' αιτίας αυτού του φαινομένου, οι έφηβοι χρήστες των διαδικτυακών πλατφορμών τις χρησιμοποιούν πιο συχνά τις βραδινές ώρες, γεγονός που συνδέεται με την έντονη εγρήγορση και την καθυστερημένη ώρα για ύπνο που έχει ως επακόλουθο την μειωμένη ποιότητα του ύπνου.

5.2 Εθισμός

Οι χρήστες του διαδικτύου και των πλατφορμών του τείνουν να αφιερώνουν όλο και περισσότερο χρόνο της καθημερινής τους ζωής σε αυτούς τους διαδικτυακούς χώρους. Πολλά παιδιά και έφηβοι περνούν αρκετές ώρες της μέρας τους σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως Facebook, Instagram κλπ. ωστόσο αυτό δεν σημαίνει πως δεν αξιοποιούν τον χρόνο τους παραγωγικά. Είναι πολύ πιθανόν να συνομιλούν με συμμαθητές τους για την εκπόνηση μιας ομαδικής εργασίας μέσω των social media. Σημασία έχει η ποιότητα του χρόνου παρά η ποσότητα διότι σε αντίθεση με την παραπάνω περίπτωση, ένας μαθητής μπορεί να χρησιμοποιήσει για λίγη ώρα τις εφαρμογές ώστε να στείλει μία φωτογραφία σε άτομα που δεν γνωρίζει και πιθανόν να θέλουν να τον εκμεταλλευτούν.

Η πολύωρη παρουσία ενός παιδιού ή εφήβου στις υπηρεσίες του διαδικτύου οδηγεί στον εθισμό. Ο εθισμός των νεαρών ατόμων στο διαδίκτυο αποτελεί μία ψυχολογική εξάρτηση από αυτό κατά την οποία το άτομο χρησιμοποιεί υπηρεσίες που παρέχει το διαδίκτυο υπερβολικά πολλές ώρες. Μερικά από τα χαρακτηριστικά του εθισμού σύμφωνα με τους Astorga-Aguilar and Schmidt-Fonseca (2019) είναι η πολλή ώρα στο διαδίκτυο, η μειωμένη απόδοση στα μαθήματα του σχολείου, η προτίμηση ενός παιδιού του internet από τους φίλους του, η συχνή ενασχόληση με ηλεκτρονικό υπολογιστή, κινητό κλπ.

Το φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο αποτελεί σοβαρό κοινωνικό και ψυχολογικό πρόβλημα το οποίο διαπιστώνουν τόσο οι γονείς όσο και οι εκπαιδευτικοί των παιδιών. Ο εικονικός κόσμος τον οποίο επιλέγουν να παρακολουθούν παιδιά και έφηβοι πολλές φορές διαφέρει από την πραγματικότητα, από την οποία αρκετά παιδιά προσπαθούν να ξεφύγουν. Το έντονο στρες, δυσκολίες της καθημερινότητας αλλά και άσχημες καταστάσεις ή γεγονότα στο σχολικό ή οικογενειακό περιβάλλον οδηγούν αρκετούς νέους χρήστες στην υπερβολική χρήση του διαδικτύου (Hsieh et al., 2019). Εκεί, πίσω από μία οθόνη, νιώθουν αυτοπεποίθηση, ξεφεύγουν από τα προβλήματα που βιώνουν, βρίσκουν νέους φίλους και ψυχαγωγούνται (Peter et al., 2005).

Έρευνα του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου ΙΤΕ, η οποία πραγματοποιήθηκε σε άτομα ηλικίας 10-17 ετών, σε 400 σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δείχνει πως το 20% των ατόμων που ερωτήθηκαν υποστήριξαν πως αντιμετωπίζουν πρόβλημα εθισμού στο internet.

Ο εθισμός στο διαδίκτυο μπορεί να θεωρείται πλέον ψυχικό νόσημα στις Η.Π.Α. ωστόσο αποτελεί σημαντικό κοινωνικό ζήτημα καθώς εμφανίζεται σε άτομα πολύ μικρών ηλικιών. Στην εφηβεία και πιο συγκεκριμένα μεταξύ των ηλικιών 14 και 17 το φαινόμενο αυτό παρατηρείται πιο συχνά. Στο διάστημα αυτό, τα παιδιά επιδιώκουν να αυτονομηθούν και να ανεξαρτητοποιηθούν από τους γονείς τους. Η εφηβική ηλικία κινδυνεύει περισσότερο από άλλες ηλικιακές ομάδες να εξαρτηθεί από τον διαδικτυακό χώρο, αφού τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι εφαρμογές και τα on-line παιχνίδια αποτελούν αγαπημένες δραστηριότητες κυρίως των νέων. Σε αυτές τις ηλικίες, ο εθισμός στο internet έχει άμεση σχέση με την κατάθλιψη, την χαμηλή αυτοεκτίμηση και ψυχαναγκαστικές συμπεριφορές, καταστάσεις που αυξάνουν το ενδεχόμενο κάποιος έφηβος να εμφανίσει Internet Addiction Disorder. (Ασκητής 2012, Ασκητής, 2019, Διαμαντοπούλου & Δαβράζος, 2015).

Χρειάζεται να δοθεί η απαιτούμενη προσοχή στη φύση της εφηβικής ηλικίας κατά την οποία το παιδί μεταβαίνει σιγά σιγά στην περίοδο της ενηλικίωσης, τόσο σωματικά όσο και ψυχικά και κοινωνικά. Παρόλο που δεν πρόκειται για μια εξάρτηση σε χημική ουσία, ο εθισμός στο διαδίκτυο μπορεί να επιφέρει σοβαρότατες αλλαγές στον εγκέφαλο και μετέπειτα να οδηγήσει σε δυσλειτουργίες του (Cash, Rae, Steel & Winkler, 2012, Dong, Hu, Xiao & Lu, 2013, Hahn & Kim, 2014).

Σε έρευνα που έγινε σε 7 ευρωπαϊκές χώρες κατά τη διετία 2011 και 2012 με θέμα την εξάρτηση των παιδιών και εφήβων στο διαδίκτυο, τα αποτελέσματα είναι αρκετά ενδιαφέροντα και δείχνουν το σημαντικό πρόβλημα που υπάρχει. Κατά την ποσοτική έρευνα απάντησαν σε ερωτηματολόγια 13.300 μαθητές ηλικίας 14-17 ετών ενώ κατά την ποιοτική έρευνα έδωσαν συνέντευξη 124 μαθητές. Σύμφωνα με τα πορίσματα, το 1,2% παρουσιάζει προβληματική διαδικτυακή συμπεριφορά και το 12,7% εμφανίζει δυσλειτουργική διαδικτυακή συμπεριφορά. Για την Ελλάδα η μελέτη έδειξε πως το 11% του δείγματος βρίσκεται σε κίνδυνο εξάρτησης στο διαδίκτυο EU NET ABD (2012).

5.3 Διαδικτυακός Εκφοβισμός – Cyberbullying

Με την όλο και αυξανόμενη χρήση των social media από μαθητές, παρατηρείται αύξηση των κινδύνων που ελλοχεύουν σε αυτούς τους διαδικτυακούς τόπους. Πρόκειται για ένα σύνολο ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων τα οποία δημιουργούνται σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον αλλά έχουν άμεση σχέση με την πραγματική ζωή του κάθε ατόμου (Machimbarrena et al., 2018). Μία τέτοια κατάσταση την οποία βιώνουν οι νεαροί -και όχι μόνο- χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και λειτουργεί αρνητικά στην ψυχική υγεία τους αποτελεί ο διαδικτυακός εκφοβισμός ή αλλιώς cyberbullying. Ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι ένα διάχυτο κοινωνικό ζήτημα που επηρεάζει άτομα σε διάφορες ηλικιακές ομάδες, υπόβαθρα και περιβάλλοντα. Περιλαμβάνει τη σκόπιμη και επαναλαμβανόμενη χρήση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας για τη στοχοποίηση ενός ατόμου ή μιας ομάδας, προκαλώντας συναισθηματική δυσφορία και δυσφήμιση. Αυτός, αποτελεί μια πιο σύγχρονη μορφή του σχολικού εκφοβισμού, ο οποίος δεν μένει μόνο στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος και υφίσταται μεταξύ συμμαθητών, αλλά φεύγει από αυτόν τον χώρο και μεταφέρεται στις οθόνες των υπολογιστών,

κινητών κλπ. μέσω των διαδικτυακών ιστότοπων. Χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενη επιθετική συμπεριφορά που αποσκοπεί να βλάψει ή να εκφοβίσει άλλους, που συχνά περιλαμβάνει μια διαφορά δύναμης μεταξύ του θύτη και του θύματος. Εν αντιθέσει με τον παραδοσιακό τρόπο εκφοβισμού, το cyberbullying βασίζεται στην πρόσβαση, την ανωνυμία και τη δημοσιότητα, στοιχεία τα οποία όταν χρησιμοποιηθούν με λάθος τρόπο δημιουργούν επικίνδυνες συνθήκες χρήσης των διαδικτυακών πλατφορμών από παιδιά και εφήβους. (Donegan, 2012), (Τσίτσικα, Κορμάς & Σαμαρά, 2012), (Yurtkoru & İslamoğlu, 2019). Πλέον, ο θύτης διαδίδει ψευδείς και προσβλητικές πληροφορίες που εξευτελίζουν το θύμα σε όλο τον διαδικτυακό κόσμο της πλατφόρμας (Clark, Werth & Ahten, 2012).

Στις μέρες μας, τα περισσότερα παιδιά, κυρίως έφηβοι, επικοινωνούν με τους φίλους τους μέσα από τα social media και όσο μεγαλώνουν χρησιμοποιούν πιο πολύ το internet και ως επακόλουθο τις πλατφόρμες του. Με τον τρόπο αυτό, αυξάνονται οι πιθανότητες να πέσουν θύματα εκφοβισμού (Ybarra & Mitchell, 2004). Ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να λάβει διάφορες μορφές και έχει γίνει μια αυξανόμενη ανησυχία λόγω της ευρείας χρήσης των ψηφιακών πλατφορμών. Πιο συγκεκριμένα, ένας χρήστης έχει τη δυνατότητα μέσω των social media να παρενοχλήσει ένα άλλο άτομο με την αποστολή προσβλητικού μηνύματος ή βίντεο, κατ' εξακολούθηση, ή να απομονώσει από το διαδικτυακό κοινωνικό του περιβάλλον κάποιον, αποκλείοντάς τον από ομαδικές συνομιλίες και ομάδες (Hinduja, S. & Patchin, J. W., 2010). Ακόμα, παρατηρείται όλο και πιο συχνά να δημοσιεύονται προσωπικές, ευαίσθητες πληροφορίες χρηστών, από άλλους χωρίς τη θέλησή τους, που έχουν σκοπό να προσβάλουν και να εκθέσουν τους χρήστες- θύματα.

Οι συνέπειες του διαδικτυακού εκφοβισμού μπορεί να είναι σοβαρές και μακροχρόνιες, καθώς επηρεάζουν την κοινωνική ζωή των παιδιών και των εφήβων αλλά και τις επιδόσεις τους στο σχολείο (Völlink et al., 2015). Οι μαθητές που βιώνουν cyber bullying συχνά δεν επιθυμούν να πάνε στο σχολείο επειδή ντρέπονται, νιώθουν άγχος, λύπη, θυμό και πολλές φορές μη μπορώντας να διαχειριστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους αναγκάζονται να σωπάσουν και να μην ζητήσουν βοήθεια από κάποιον άλλο.

Ιδιαίτερα από τις αρχές του 2000, με την αύξηση της χρήσης των chat rooms από παιδιά και εφήβους, εμφανίστηκε και η πρακτική του διαδικτυακού εκφοβισμού. Στην εποχή μας, όπου η τεχνολογία λειτουργεί ως επέκταση του ανθρώπινου νου και τα παιδιά και οι νέοι έχουν άμεση πρόσβαση σε συσκευές συνδεδεμένες με το διαδίκτυο, ο κίνδυνος του cyberbullying επιτείνεται σε κάθε πτυχή της ζωής τους. Χρησιμοποιώντας τα κοινωνικά δίκτυα στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους, αλλά και συμμετέχοντας σε online παιχνίδια, ανώνυμες εφαρμογές και άλλες διαδικτυακές πλατφόρμες, οι ανήλικοι εκτίθενται στον κίνδυνο της κυβερνοεκφοβισμού (Hinduja & Patchin, 2018). Κατά την περίοδο της εφηβείας, παρατηρείται αύξηση του κυβερνοεκφοβισμού, με την έντονη εκδήλωσή του να συμβαίνει κυρίως γύρω στα 15 χρόνια. Εκείνο το διάστημα, συγκεκριμένα στις ηλικίες 12 έως 14, δηλαδή όταν τα παιδιά παρακολουθούν το γυμνάσιο, οι έφηβοι είναι περισσότερο ευάλωτοι στο cyberbullying (Tokunaga, 2010). Τα παιδιά με ισχυρές κοινωνικές σχέσεις και στήριξη από τους γονείς τους σπάνια βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού. Αντίθετα, εκείνα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κοινωνική προσαρμογή φαίνεται να είναι περισσότερο ευάλωτα στους κινδύνους του διαδικτύου, καθώς αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να αντιμετωπίσουν και να σταματήσουν τον εκφοβισμό. Αυτό το αίσθημα αναποτελεσματικότητας και αδυναμίας τα καθιστά πιο ευάλωτα και ανασφαλή (Feinberg & Robey, 2009, Wiseman, 2011).

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το EU NET ABD το 2012, το φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι διαδεδομένο μεταξύ των εφήβων στην Ευρώπη. Συγκεκριμένα, το 21,9% ανέφερε ότι έχει υποστεί κάποια μορφή εκφοβισμού στο Διαδίκτυο. Από αυτά τα άτομα, το 53,5%, αναφέρει ότι η εμπειρία αυτή τους προκάλεσε πρόβλημα, ενώ φαίνεται ότι τα κορίτσια είναι περισσότερο ευάλωτα σε περιπτώσεις εκφοβισμού σε σχέση με τα αγόρια.

Πανελλήνια έρευνα του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου ΙΤΕ το 2019 σε παιδιά ηλικίας 10-17 ετών σε 400 Δημοτικά Σχολεία και 14.000 συμμετέχοντες, δείχνει πως 1 στους 4 μαθητές δηλώνει πως έχει βιώσει διαδικτυακή παρενόχληση και κατά πλειοψηφία (60%) τα κορίτσια. Η αντίδραση του παιδιού ήταν να τον αποκλείσει (66%) και μόνο το 3% αντιμετώπισε πρόβλημα εξ' αιτίας της κακής αντιμετώπισης. Παρόλο που η διαδικτυακή παρενόχληση και ο διαδικτυακός εκφοβισμός παραμένουν το σημαντικότερο πρόβλημα της Ευρώπης όπως δείχνουν οι έρευνες του INSAFE για το 2017, τα παιδιά και οι έφηβοι δεν γνωρίζουν πώς να αντιδράσουν σε μία πιθανή

παρενόχληση στο internet. Σύμφωνα με το Ε.Κ.Α.Δ.-Ι.Τ.Ε. (2020) τα μισά παιδιά δεν ξέρουν ποια εργαλεία μπορούν να χρησιμοποιήσουν ώστε να τους βοηθήσουν να προφυλαχθούν από διαδικτυακές ενοχλήσεις. Η βασική προσέγγιση για την αντιμετώπιση του φαινομένου του cyberbullying είναι η εκπαίδευση των παιδιών και των εφήβων, ώστε να αντιμετωπίζουν οι ίδιοι αποτελεσματικά τις δύσκολες και επικίνδυνες καταστάσεις, προκειμένου να προστατεύονται από ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν άλλη μία δίοδο του σχολικού εκφοβισμού, ο οποίος μεταφέρεται στο σπίτι ενώ η αρχή του προβλήματος είναι ο εκφοβισμός που έχει προκληθεί από το κοινωνικό περιβάλλον (Kwan and Skoric, 2013).

Σύμφωνα με έρευνα των Carter και Wilson (2015) επιπτώσεις του cyberbullying στην υγεία των νέων ατόμων και κυρίως των παιδιών, πιθανώς να είναι πονοκέφαλοι, ναυτία, προβλήματα με τον ύπνο, διατροφικές διαταραχές αλλά και κατάθλιψη. Οι Hubbard και Carpenter (2014) υποστηρίζουν πως μέσω των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης το cyberbullying αποτελεί σοβαρό πρόβλημα της δημόσιας υγείας καθώς τα αποτελέσματά του φαίνονται μακροπρόθεσμα και μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να επιφέρουν τον θάνατο, συχνά μετά από αυτοκτονικά επεισόδια. Ακόμα, το φαινόμενο αυτό που κυριαρχεί στον διαδικτυακό κόσμο μπορεί να οδηγήσει τα άτομα εφηβικής ηλικίας σε κατάχρηση ουσιών, υποδεικνύοντας τα ναρκωτικά ως έναν τρόπο αντιμετώπισης της εκφοβιστικής τους εμπειρίας (Shah et al., 2019).

5.4 Διάσπαση της προσοχής

Η διάσπαση προσοχής αποτελεί μία από τις πιο συχνά αναφερόμενες αρνητικές επιδράσεις της υπερβολικής χρήσης των κοινωνικών μέσων δικτύωσης (social media) στους μαθητές. Η συνεχής χρήση αυτών των μέσων διαμορφώνει ένα περιβάλλον που προάγει τη διαρκή διάσπαση της προσοχής, με σημαντικές συνέπειες τόσο στην εκπαιδευτική τους απόδοση όσο και στις γνωστικές τους δεξιότητες.

Σύμφωνα με το DSM-5 (2015) διάσπαση προσοχής είναι η αδυναμία να παραμείνει κάποιος συγκεντρωμένος σε μία συγκεκριμένη δραστηριότητα για παρατεταμένο χρονικό διάστημα, με βασικά συμπτώματα τον παρορμητισμό, την απροσεξία και την υπερκινητικότητα. Η συγκεκριμένη διαταραχή επηρεάζει σημαντικά την καθημερινότητα των παιδιών καθώς

καλούνται να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο σε μια συγκεκριμένη εργασία αλλά και να δυσκολευτούν κατά τη διεξαγωγή της.

Οι μαθητές που χρησιμοποιούν συχνά social media έχουν συνηθίσει να εναλλάσσουν τη συγκέντρωσή τους μεταξύ αρκετών διαφορετικών πληροφοριών και δραστηριοτήτων, πράγμα που δυσκολεύει τη διατήρηση της προσοχής τους σε πιο σύνθετα καθήκοντα, όπως η μελέτη.

Οι πλατφόρμες social media, όπως το Instagram, το TikTok, και το Snapchat, είναι σχεδιασμένες να κρατούν την προσοχή των χρηστών μέσω ειδοποιήσεων, likes, σχολίων, και μηνυμάτων. Μελέτη των Kushlev et al. (2016) έδειξε ότι οι συχνές ειδοποιήσεις διακόπτουν τη ροή της σκέψης, προκαλώντας δυσκολία στην επανασυγκέντρωση. Οι μαθητές συχνά νιώθουν την ανάγκη να ελέγχουν τις συσκευές τους για νέα μηνύματα ή ενημερώσεις, ακόμη και κατά τη διάρκεια του διαβάσματος. Μελέτη των Junco και Cotten (2011) διαπίστωσε ότι οι μαθητές που χρησιμοποιούν social media κατά τη διάρκεια της μελέτης τους έχουν χαμηλότερες επιδόσεις στα τεστ και τις εργασίες τους. Η μείωση της συγκέντρωσης οδηγεί σε περιορισμένη κατανόηση και επεξεργασία πληροφοριών.

Ακόμα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προωθούν τη σύντομη κατανάλωση περιεχομένου μέσω βίντεο λίγων δευτερολέπτων (π.χ. TikTok, YouTube Shorts). Σύμφωνα με τον Rosen et al. (2013), αυτό μειώνει την ικανότητα των μαθητών να παραμένουν συγκεντρωμένοι για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα, γεγονός που δυσχεραίνει τη μελέτη ή την παρακολούθηση ενός μαθήματος. Τέλος, ενθαρρύνουν την πολυδιεργασία, δηλαδή την ταυτόχρονη εκτέλεση πολλαπλών δραστηριοτήτων. Τα παιδιά συχνά προσπαθούν να συνδυάσουν τη χρήση των μέσων αυτών με τη μελέτη, ενέργεια που έχει αποδειχθεί ότι μειώνει την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα της μάθησης (Junco, 2012). Η γνωστική υπερφόρτωση που προκύπτει από την πολυδιεργασία οδηγεί σε απώλεια συγκέντρωσης. Μελέτες δείχνουν ότι η μακροχρόνια χρήση social media μπορεί να επηρεάσει μόνιμα τις ικανότητες συγκέντρωσης των μαθητών. Σύμφωνα με τον Carr (2010), η διαρκής έκθεση σε σύντομες και διασπαστικές πληροφορίες μπορεί να αναδιαμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο ο εγκέφαλος επεξεργάζεται την πληροφορία.

6. Μεθοδολογία ποιοτικής κοινωνικής έρευνας και σκοπός της έρευνας

6.1 Εισαγωγή

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε ακολούθησε την ποιοτική μέθοδο, μέσω συνεντεύξεων. Η μεθοδολογία μιας ποιοτικής έρευνας με συνεντεύξεις αποσκοπεί στην εις βάθος κατανόηση των απόψεων, των εμπειριών και των συναισθημάτων των συμμετεχόντων. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει στους ερευνητές να συλλέγουν πλούσιο και πολύπλευρο υλικό, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τα φαινόμενα που μελετώνται (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2016). Οι συνεντεύξεις είναι ιδιαίτερα χρήσιμες στην ανάλυση κοινωνικών ζητημάτων, καθώς παρέχουν στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να εκφράσουν τις σκέψεις τους ελεύθερα και να μοιραστούν προσωπικές τους ιστορίες, οι οποίες συχνά περιλαμβάνουν πολύπλοκες παραμέτρους και πτυχές που δεν μπορούν να αναδειχθούν μέσω ποσοτικών μεθόδων (Creswell, 2014).

Στην παρούσα έρευνα, χρησιμοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις, οι οποίες επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν τις απαντήσεις τους, διατηρώντας ωστόσο και μία δομή που διευκολύνει τη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων. Η χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε ποιοτικές μελέτες, καθώς συνδυάζει την ελευθερία της έκφρασης με τη δυνατότητα εστίασης σε συγκεκριμένα θέματα (Rubin & Rubin, 2012). Επίσης, η μέθοδος αυτή συμβάλλει στην αποδοχή και ερμηνεία των δεδομένων, προσφέροντας έτσι μια βαθύτερη κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων και των σχέσεων που αναπτύσσονται μέσα σε αυτά (Kvale, 2007).

Στην ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν, εφαρμόστηκε η θεματική ανάλυση, που επιτρέπει την αναγνώριση και την κατηγοριοποίηση των κύριων θεμάτων και προτύπων που προκύπτουν από τις συνεντεύξεις (Braun & Clarke, 2006). Αυτός ο τρόπος ανάλυσης επιτρέπει στους ερευνητές να βρουν νοήματα και σχέσεις που θα μπορούσαν να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις απόψεις και τις εμπειρίες των συμμετεχόντων.

6.2 Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν 16 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η επιλογή των εκπαιδευτικών έγινε με γνώμονα τη συλλογή εις βάθος πληροφοριών σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα. Γενικά, η επιλογή του δείγματος στην ποιοτική έρευνα δεν βασίζεται σε στατιστικές μεθόδους τυχαίας επιλογής, όπως συμβαίνει στην ποσοτική έρευνα. Αντίθετα, εστιάζει στην εστιασμένη επιλογή συμμετεχόντων που μπορούν να προσφέρουν πλούσιες και εις βάθος πληροφορίες σχετικά με το αντικείμενο που ερευνάται. Επομένως, το δείγμα επιλέχθηκε βάσει της εμπειρίας και της γνώσης των εκπαιδευτικών, οι οποίοι κρίθηκε ότι μπορούν να προσφέρουν εξειδικευμένες απόψεις και πληροφορίες σχετικά με το αντικείμενο της έρευνάς. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί, σε αυτό το σημείο, ότι λόγω της στρατηγικής αυτής δειγματοληψίας, η επιλογή δείγματος δεν στοχεύει στην γενίκευση των αποτελεσμάτων σε έναν ευρύτερο πληθυσμό, αλλά στην εις βάθος μελέτη και κατανόηση των επιπτώσεων των ΜΚΔ στους μαθητές, μέσα από τις εμπειρίες και τις απόψεις των εκπαιδευτικών.

6.3 Ερευνητικό εργαλείο – μέθοδος συλλογής δεδομένων

Η μέθοδος συλλογής δεδομένων για την έρευνα ήταν η ημι-δομημένη συνέντευξη. Η ημιδομημένη συνέντευξη αποτελεί μία από τις πιο δημοφιλείς μεθόδους συλλογής ποιοτικών δεδομένων, καθώς συνδυάζει την ευελιξία της ανοιχτής συνέντευξης με την καθοδήγηση που προσφέρει η δομημένη μορφή. Σε αυτήν τη μέθοδο, ο ερευνητής προετοιμάζει έναν προκαθορισμένο κατάλογο ερωτήσεων, ωστόσο επιτρέπει στους συμμετέχοντες να επεκτείνουν τις απαντήσεις τους και να εξερευνήσουν θέματα που θεωρούν σημαντικά (Creswell, 2014). Αυτή η προσέγγιση ενθαρρύνει μια βαθύτερη αλληλεπίδραση μεταξύ του ερευνητή και του συμμετέχοντα, διευκολύνοντας την ανακάλυψη απρόβλεπτων ή μη αναμενόμενων θεμάτων (Rubin & Rubin, 2012). Επιπλέον, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις προσφέρουν την ευχέρεια να προσαρμοστούν οι ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ώστε να ανταποκριθούν στις απαντήσεις του συμμετέχοντος, γεγονός που μπορεί να προσφέρει πλουσιότερες και πιο αξιόπιστες πληροφορίες.

Η συνέντευξη για την έρευνα βασίστηκε σε ένα ερωτηματολόγιο 15 ερωτήσεων (το οποίο υπάρχει στο παράρτημα της εργασίας). Οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν με τρόπο ώστε να καλύπτουν τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν, με τη συναίνεση των συμμετεχόντων.

6.4 Μέθοδος ανάλυσης των συνεντεύξεων

Η ανάλυση των δεδομένων της έρευνας από τις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκε μέσω θεματικής ανάλυσης. Η θεματική ανάλυση επιτρέπει να εντοπίσει ο ερευνητής τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα, τις κατηγορίες και τα θέματα που αναδύονται από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Με αυτόν τον τρόπο, γίνεται κατανόηση σε βάθος των απόψεών τους, των εμπειριών και των πεποιθήσεων σχετικά με το ερώτημα της έρευνας. Κατά την ανάλυση των συνεντεύξεων, η διαδικασία που ακολουθήθηκε είναι αυτή που περιγράφεται από τις Braun και Clarke (2006).

Το πρώτο βήμα είναι η μεταγραφή των συνεντεύξεων, δηλαδή η μετατροπή των ηχητικών αρχείων των συνεντεύξεων σε κείμενο. Στη συνέχεια, γίνεται η αναγνώριση των αρχικών κωδικών, μέσα στο κείμενο. Αυτό γίνεται με προσεκτική ανάγνωση των κειμένων, και υπογράμμιση των λέξεων/φράσεων, που μπορούν να παρέχουν δεδομένα για τα ερευνητικά ερωτήματα. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται οι αρχικοί κωδικοί για την κωδικοποίηση των δεδομένων. Στη συνέχεια οι κωδικοί οργανώνονται και ομαδοποιούνται σε θέματα, δίνοντας τη δυνατότητα μιας γενικότερης οπτικής των δεδομένων. Κατόπιν οριστικοποιούνται τα θέματα, δίνοντας τα τελικά θέματα για τα ευρήματα της έρευνας. Τέλος, γίνεται η σύνθεση των θεμάτων και η ερμηνεία τους. Το θέμα αυτό περιλαμβάνει και τη σύνθεση των ευρημάτων της έρευνας με τη θεωρία ή άλλα ερευνητικά ευρήματα.

6.5 Σκοπός της έρευνας

Ο βασικός σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση στους μαθητές των προβαλλόμενων προτύπων από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ). Σε συνάρτηση με αυτόν τον σκοπό, τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζονται είναι:

- Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το τι είδους πρότυπα προβάλλονται από τα ΜΚΔ; (τι είδους είναι αυτά τα πρότυπα, ποιοι είναι οι τρόποι που προωθούνται;)
- Ποια είναι η επίδραση των προτύπων που προωθούν τα ΜΚΔ στους μαθητές;
- Υπάρχει σύγκλιση ή διαφορά μεταξύ των προτύπων που οι εκπαιδευτικοί και τα ΜΚΔ προβάλλουν στους μαθητές;
- Υπάρχει επίδραση και αν ναι, τι είδους των ΜΚΔ στην κοινωνικοποίηση των μαθητών;
- Υπάρχει επίδραση και αν ναι, τι είδους των ΜΚΔ στις σχολικές επιδόσεις των μαθητών;

Με γνώμονα τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις και η ανάλυσή τους η οποία παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

7. Αποτελέσματα ανάλυσης

Συνολικά, η ανάλυση ανέδειξε 44 θέματα, τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν σε 6 υπερ-θέματα (κατηγορίες θεμάτων), τα οποία αναλύονται στη συνέχεια.

7.1 Ελκυστικότητα και λόγοι χρήσης των ΜΚΔ

Το πρώτο υπερ-θέμα «Ελκυστικότητα και λόγοι χρήσης των ΜΚΔ» περιλαμβάνει 9 θέματα «αισθητική», «Ευκολία», «Κοινωνική διασύνδεση και επικοινωνία», «Προβολή και εικονική αυτοπροβολή», «Μιμητισμός και συνήθεια», «Κοινωνική πίεση, αναγνώριση και αποδοχή», «Παιχνιδοποίηση, ψυχαγωγία», «Ιδιωτικότητα στην επικοινωνία», «Οικονομική παράμετρος». Στην ουσία, η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τους παράγοντες, τους οποίους οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι κάνουν τα ΜΚΔ ελκυστικά για τους μαθητές. Οι παράγοντες αυτοί αναφέρονται είτε σε απτά χαρακτηριστικά των κοινωνικών μέσων, όπως είναι η ταχύτητα της πληροφορίας, είτε σε ιδεατά ή εξιδανικευμένα χαρακτηριστικά, όπως είναι η αποδοχή από τους φίλους και τους συνομηλίκους, ή μια πλασματική εικόνα του εαυτού. Οι εκπαιδευτικοί, σε κάποιο βαθμό, κατέταξαν τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την ελκυστικότητα των ΜΚΔ σε επιφανειακά (για παράδειγμα ο ρυθμός εναλλαγής της εικόνας) και σε βαθύτερα (όπως για παράδειγμα η ανάγκη του ανήκειν). Στη συνέχεια αναλύονται τα 9 θέματα που περιγράφουν την κατηγορία της ελκυστικότητας των ΜΚΔ.

7.1.1 Αισθητική

Η αισθητική και ο σχεδιασμός των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως τα χρώματα και η γρήγορη εναλλαγή εικόνων, τα βίντεο, ο ήχος, η μουσική, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες έλξης για τους μαθητές, οι οποίοι εξοικειώνονται με την εικόνα και το γρήγορο ρυθμό εναλλαγής της. Πρόκειται για ένα δυναμικό μέσο, με διαρκή ροή και κίνηση, που στην αρχή έλκει το ενδιαφέρον των μαθητών και στη συνέχεια γίνεται μια πολύ ισχυρή συνήθεια. Επιπλέον, το χιουμοριστικό, πολλές φορές περιεχόμενο των βίντεο και των αναρτήσεων, είναι ευχάριστο, κυρίως για τους

μικρότερους μαθητές. Χαρακτηριστικά αποσπάσματα των συνεντεύξεων με τους εκπαιδευτικούς δείχνουν ότι η εικόνα και η γενικότερη αισθητική των ΜΚΔ είναι ένας πόλος έλξης για τους μαθητές:

Ίσως είναι τα χρώματα ίσως είναι η γρήγορη εναλλαγή των εικόνων, των πληροφοριών (ΧΠ.)

«...κάποια βιντεάκια στο YouTube είναι ευχάριστα και με χιούμορ και αυτό τους προσελκύει και περνάνε καλά ... Η εικόνα, ίσως οι διάλογοι που μπορεί να πετύχουν σε κάποιο βιντεάκι που μπορεί να τους προκαλέσει γέλιο» (ΜΡ).

«Θεωρώ πως ο χρόνος αλλά και η πολυμεσικότητα (πολλά μέσα) που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσελκύει τους μαθητές για να τα χρησιμοποιούν και αυτό για μένα είναι ένας επιφανειακός λόγος» (ΜΓ).

«σίγουρα παίζει ρόλο αυτό που στα σόσιαλ μίντια προβάλλεται, τα χρώματα τα έντονα, τα καινούργια τραγούδια και ή εικόνα» (ΒΒ)

«Τα βιντεάκια που βλέπουνε και οι πολλές εικόνες που προβάλλονται στα social media» (ΚΝ)

«Θεωρώ αρχικά ότι τα χρώματα και γενικότερα αυτή η εναλλαγή των πραγμάτων που είναι γρήγορη» (ΝΤ)

«το ότι τους παρουσιάζονται πάρα πολλές πληροφορίες πολύ γρήγορα και με ευχάριστο τρόπο, με ωραία μουσική» (ΑΦ)

7.1.2 Ευκολία

Η ευκολία αναφέρεται στην άμεση επικοινωνία, τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αναζητήσουν πληροφορία, ή να έχουν πρόσβαση στην πληροφορία, ακόμα και αν δεν αναζητούν. Πέρα από την αναζήτηση της πληροφορίας, οι μαθητές βρίσκουν ευκολότερο το να στείλουν ένα μήνυμα σε έναν φίλο τους ή σε μια ομάδα των ΜΚΔ, παρά να έχουν φυσική ή τηλεφωνική επικοινωνία. Από τη στιγμή που τα κινητά τηλέφωνα έχουν γίνει ένα μέσο σύνδεσης στο διαδίκτυο και τα ΜΚΔ,

παρέχουν ένα πολύ εύκολο τρόπο σύνδεσης και η χρήση ενός κινητού τηλεφώνου (από το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών) συνεπάγεται και την εύκολη πλοήγηση στο διαδίκτυο και τα ΜΚΔ. Επιπλέον, τα ΜΚΔ παρέχουν στους χρήστες (επομένως και στους μαθητές) την πληροφορία επεξεργασμένη, με αποτέλεσμα να μην χρειάζεται να κάνουν οι ίδιοι την επεξεργασία, κάτι που αρχικά είναι εύκολο, αν και έχει, όπως αναλύεται στη συνέχεια, αρνητικές επιπτώσεις. Τα αποσπάσματα των εκπαιδευτικών που ακολουθούν δίνουν την εικόνα αυτής της ευκολίας που παρέχουν τα ΜΚΔ στους μαθητές.

«Ίσως είναι ότι έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να είναι εύκολα στη χρήση και αυτό έρχεται σε αντίθεση με το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας με τα βιβλία, επομένως η ταχύτητα και η εύκολη πρόσβαση ίσως είναι τα 2 κριτήρια που όντως ελκύουν τους μαθητές να χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.» (XP)

«θεωρώ ότι τα χρησιμοποιούν γιατί είναι μια πολύ εύκολη λύση, μια εύκολη ξεκούραση, ξεκούραση εντός εισαγωγικών γιατί υπάρχει εύκολη και γρήγορη εναλλαγή εικόνας, δεν χρειάζεται να επεξεργαστούν πολλή πληροφορία, οπότε οι μαθητές αρέσκονται σε αυτό» (ΑΞ)

«Ένας είναι ότι έχουν εύκολη πρόσβαση δηλαδή μέσω του κινητού τους και γενικά των σόσιαλ μίντια, μπορούν να φτάσουν στην πληροφορία που θέλουν είτε αυτή είναι κάποια πληροφορία που αφορά τα μαθήματά τους είτε είναι κάποια πληροφορία που θέλουν για κάποιον άλλον συμμαθητή τους, για κάποιον διάσημο, για οτιδήποτε.» (ΕΑ)

«...και η ποικιλία γνώσεων και πληροφοριών την οποία παίρνουν από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης» (ΚΚ)

7.1.3 Κοινωνική διασύνδεση και επικοινωνία

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι, σήμερα, για τους ενήλικους και για τα παιδιά ένας από τους κύριους τρόπους της κοινωνικής τους δικτύωσης. Η δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών αποτελεί σημαντικό κίνητρο για τη χρήση των μέσων κοινωνικής

δικτύωσης. Οι μαθητές μπορούν εύκολα και γρήγορα να ανταλλάσσουν μηνύματα, να μοιράζονται πληροφορίες και να επικοινωνούν μεταξύ τους, ενισχύοντας έτσι τις κοινωνικές τους σχέσεις.

Μέσα από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών γίνεται φανερό ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν τον πιο άμεσο και ενδεδειγμένο τρόπο για τους μαθητές να έρθουν σε επαφή με τους φίλους τους και τον κοινωνικό τους περίγυρο. Διευκολύνουν την επικοινωνία και τη διατήρηση των κοινωνικών σχέσεων, κάτι που είναι πολύ σημαντικό για τους μαθητές στην ηλικία αυτή.

«Νομίζω ότι τους αρέσει το να προβάλλουν την προσωπική τους ζωή το ότι βλέπουν την προσωπική ζωή των άλλων, προσπαθούν να αποκτήσουν περισσότερους διαδικτυακούς φίλους, να γίνουν γνωστοί μέσω των σόσιαλ μίντια» (MN)

«Σίγουρα η προσέλκυση των μαθητών από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οφείλεται στον γρήγορο χρόνο που εξυπηρετούν, ώστε να ανταλλάσσουν μεταξύ τους μηνύματα ή να επικοινωνούν μεταξύ τους και να ανταλλάσσουν πληροφορίες» (MG)

« αν έχουν κινητό και χρησιμοποιούν τα σόσιαλ μίντια μπορούν να είναι μέσα στην εποχή και μέσα στην παρέα πολύ πιο εύκολα από ότι αν δεν τα χρησιμοποιούν καθώς συναθροιζόμαστε, συνηθίζουμε να κάνουμε ό,τι κάνουνε οι άλλοι πόσο μάλλον σε μικρή ηλικία όπως είναι οι μαθητές» (EA)

«Ότι μπορούν να βρουν εύκολα κάποιον με τον οποίο μπορούν να μιλήσουν. Να έρθουν σε επαφή με κάποιον πολύ γρήγορα» (AN)

«Αυτό που πιστεύω ότι ελκύει τους μαθητές περισσότερο στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι ότι σήμερα είναι πιο ενδεδειγμένος τρόπος να έρθουν σε επαφή με τους γύρω, τους φίλους τους και τον κοινωνικό περίγυρο» (KK)

7.1.4 Προβολή και εικονική αυτοπροβολή

Οι μαθητές έλκονται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης λόγω της δυνατότητας προβολής του εαυτού τους σε ένα ευρύτερο κοινό, είτε αυτό αφορά διαδικτυακούς φίλους είτε φίλους από την πραγματική ζωή, όπως από το σχολείο ή άλλες δραστηριότητες. Αυτή η προβολή τους επιτρέπει

να παρουσιάσουν μια διαφορετική εικόνα από αυτήν που εμφανίζουν στην καθημερινή τους ζωή. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν στους μαθητές την ευκαιρία να δημιουργήσουν και να προβάλλουν μια πιο ιδανική ή πλασματική εικόνα του εαυτού τους. Μέσω των πλατφορμών αυτών, μπορούν να επιλέγουν ποιες πτυχές της ζωής τους θα μοιραστούν και πώς θα τις παρουσιάσουν, ενισχύοντας έτσι την αυτοεκτίμηση και την κοινωνική τους αποδοχή.

«Τους ελκύει όλη αυτή η προβολή του εαυτού τους». (MN)

«Νομίζω ότι αυτό που ελκύει περισσότερο τα παιδιά όλων των ηλικιών να ασχολούνται με τα σόσιαλ μίντια είναι η δυνατότητα προβολής τους είτε στους διαδικτυακούς τους φίλους είτε στους φίλους που γνωρίζουν Από το σχολείο ή τις δραστηριότητες τους με έναν τελείως διαφορετικό τρόπο από αυτόν που εμφανίζονται συνήθως στην πραγματική ζωή οπότε παρουσιάζουν έναν πλασματικό εαυτό, γεγονός το οποίο μέσω των likes και των σχολίων που λαμβάνουν ενισχύουν και την αυτοεκτίμησή τους.» (AN)

7.1.5 Κοινωνική πίεση, αναγνώριση και αποδοχή

Σε άμεση συνάφεια με το προηγούμενο θέμα της προβολής του εαυτού, είναι το θέμα της κοινωνικής πίεσης που δέχονται οι μαθητές από τους συνομηλίκους τους, η ανάγκη που έχουν για αναγνώριση και αποδοχή από την παρέα τους και τον κοινωνικό τους περίγυρο. Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών γίνεται φανερό ότι η κοινωνική πίεση για ευθυγράμμιση με το κυρίαρχο ρεύμα γίνεται από την μικρή ηλικία, όταν οι μαθητές του γυμνασίου, ακόμα και του δημοτικού αισθάνονται την ανάγκη να συμμετέχουν στην διαδικτυακή κοινότητα των χρηστών των ΜΚΔ. Αισθάνονται την ανάγκη να είναι μέλη της μεγάλης κοινότητας των ΚΜΔ και έχουν την αίσθηση ότι μειονεκτούν αν δεν συμμετέχουν. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν έναν ψηφιακό χώρο όπου οι μαθητές μπορούν να αλληλεπιδρούν και να δημιουργούν σχέσεις με τους συνομηλίκους τους. Η επιθυμία για αποδοχή και ένταξη σε μια ομάδα είναι έντονη, και η απουσία από αυτά τα δίκτυα μπορεί να οδηγήσει σε αίσθημα αποκλεισμού. Η πίεση για συμμετοχή μπορεί να είναι τόσο ισχυρή, που οι μαθητές να νιώθουν ότι δεν ανήκουν ή είναι λιγότερο αποδεκτοί και επαρκείς αν δεν είναι ενεργοί στα ΜΚΔ. Δείχνει ότι πρόκειται για μια αίσθηση σύγχρονου κοινωνικού αποκλεισμού, το να μην είναι δικτυωμένοι και να απέχουν από γενικότερη

τάση της χρήσης των ΜΚΔ. Επιπλέον η ανάγκη να νιώθουν αρεστοί είναι το στοιχείο που τους ωθεί, κάποιες φορές να προωθούν μια εικόνα του εαυτού τους διαφορετική από την πραγματική

«Αν μπορούσα να σκεφτώ έναν λίγο πιο βαθύ λόγο θα έλεγα ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ένας νέος κόσμος στον οποίο όλοι οι μαθητές πλέον θέλουν να συμμετέχουν και να έχουν έναν ενεργό ρόλο και οποιοσδήποτε δεν συμμετέχει σε αυτόν θεωρείται αποκλεισμένος νομίζω. Οπότε πιστεύω ότι οι μαθητές θέλουν να έχουν το αίσθημα του ανήκειν σε αυτή την ομάδα, αλλιώς θεωρούνται αποκλεισμένοι οπότε πιστεύω ότι και αυτός είναι ένας λόγος που τους προσελκύει το ενδιαφέρον.» (ΜΓ)

«δηλαδή η πίεση των συνομηλίκων, έχουν και οι άλλοι social media γιατί να μην έχω και εγώ, και από πολύ μικρή ηλικία οπότε τους ωθεί όλο αυτό να είναι όλο και περισσότερο στα social media» (ΝΤ)

«Θεωρώ ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αφενός γιατί θέλουν να είναι αποδεκτοί από τους συμμαθητές τους, τους φίλους τους και να αποτελούν μέλη της ομάδας, να έχουν κοινά σημεία συζήτησης για όσα συμβαίνουν και παρακολουθούν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. ... Σίγουρα δεν θέλει κανένας να νιώθει παράταιρος ή ότι δεν έχει γνώση όλων αυτών που ανεβαίνουν καθημερινά στα σόσιαλ μίντια.» (ΑΞ)

«...να βλέπει ότι οι συμμαθητές του γνωρίζουν κάποια πράγματα τα οποία τα έχουν μάθει μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και εκείνοι δεν τα γνωρίζουν άρα να νιώθουν ότι είναι εκτός του κύκλου...» (ΑΓ)

7.1.6 Μιμητισμός και συνήθεια

Ο μιμητισμός και η συνήθεια είναι παράγοντες που κάνουν ισχυρή την επιθυμία για χρήση των ΜΚΔ από τους μαθητές και αναδείχτηκε από τις συνεντεύξεις. Αν και αρχικά στην ανάλυση αποτέλεσαν δύο ξεχωριστά θέματα, λόγω της συνάφειας μεταξύ τους αναλύθηκαν ως ένα θέμα.

Η έναρξη της χρήσης από μικρή ηλικία είναι ένα ζήτημα που θίγουν οι εκπαιδευτικοί. Πολλά παιδιά ξεκινούν να χρησιμοποιούν κινητά και τάμπλετ από πολύ μικρή ηλικία, συχνά με την καθοδήγηση ή την έγκριση των γονέων τους. Αυτό το γεγονός κάνει τη χρήση της τεχνολογίας κομμάτι της καθημερινής τους ρουτίνας, παρόμοιο με άλλες δραστηριότητες όπως το παιχνίδι. Τα παιδιά παρατηρούν και μιμούνται τις συμπεριφορές των γονέων τους. Η εκτεταμένη χρήση κινητών από τους ενήλικες δίνει το μήνυμα στα παιδιά ότι αυτή η συμπεριφορά είναι αποδεκτή και φυσιολογική. Οι γονείς αποτελούν πρότυπα για τα παιδιά τους, και όταν τα παιδιά βλέπουν τους γονείς τους να ασχολούνται συνεχώς με τα κινητά τους, είναι φυσικό να θέλουν να τους μιμηθούν.

Επιπλέον, η συχνή χρήση των κινητών και των κοινωνικών δικτύων από τους γονείς και το περιβάλλον τους, καθιστά τη χρήση αυτών των τεχνολογιών κάτι το φυσιολογικό και αναμενόμενο. Τα παιδιά μαθαίνουν να κοινωνικοποιούνται και να επικοινωνούν μέσω αυτών των μέσων, δημιουργώντας μια συνήθεια που δύσκολα αλλάζει. Η μίμηση και η επιρροή από τους γονείς είναι εμφανείς στα λεγόμενα των εκπαιδευτικών που ακολουθούν.

«Θεωρώ ότι παίζει σημαντικό ρόλο η μίμηση. Δηλαδή το ότι βλέπουν καθημερινά τους γονείς τους να ασχολούνται τόσο πολύ με το κινητό, η αλήθεια είναι ότι πια σε όλους τους ενήλικες το κινητό είναι η προέκταση του χεριού τους, παίζει σημαντικό ρόλο γιατί όσο βλέπουν ότι οι γονείς τους κάνουν εκτεταμένη χρήση και εκείνοι θέλουν να ακολουθήσουν αυτό το πρότυπο, και σίγουρα το ότι αισθάνονται ότι είναι κάπως μέσα στη μόδα, όταν όλοι είναι δικτυωμένοι στα ίδια μέσα» (ΓΓ)

«.. τα παιδιά ξεκινάνε από πάρα πολύ μικρή ηλικία να χρησιμοποιούν το κινητό, οι γονείς δίνουν στα παιδιά το κινητό και το τάμπλετ από πολύ μικρές ηλικίες επομένως έχουν μάθει να το έχουν σαν κομμάτι της καθημερινότητάς τους όπως άλλες δραστηριότητες που κάνουν πχ το να παίζουν. Έτσι έχουν μάθει να μιλάνε, να κοινωνικοποιούνται και έτσι έχουν μάθει να χρησιμοποιούν το κινητό από πολύ μικρές ηλικίες από τότε για εκείνους δεν είναι κάτι καινούργιο ... θεωρώ ότι είναι αρχικά και ένα θέμα συνήθειας. Εν συνεχεία θεωρώ ότι χρήση και από τους γονείς τους οι οποίοι είναι έτσι κι αλλιώς πρότυπα για τα παιδιά και από τους υπόλοιπους ανθρώπους με τους οποίους

συναναστρέφονται, των κινητών και των κοινωνικών δικτύων επίσης τους κάνει να φαίνεται ελκυστικό και να το θεωρούν κάτι φυσιολογικό αφού όλοι το κάνουν να το κάνουνε και τα παιδιά. ... στο περίγυρό τους ίδιας ηλικίας χρησιμοποιούν κινητά και κοινωνικά δίκτυα επομένως κάποιο παιδί το οποίο μπορεί οι γονείς του να μην του έχουν δώσει, να το θέλει γιατί βλέπει ότι το χρησιμοποιούν όλοι οι συμμαθητές του» (ΑΓ)

7.1.7 Ιδιωτικότητα στην επικοινωνία

Οι μαθητές βρίσκουν ελκυστικό το γεγονός ότι μπορούν να επικοινωνούν με τους φίλους τους εκτός του σχολείου. Η επικοινωνία μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης τους επιτρέπει να εκφράζονται ελεύθερα χωρίς τους περιορισμούς του σχολικού περιβάλλοντος, όπου μπορεί να υπάρχουν κανόνες ή πίεση από δασκάλους και συμμαθητές. Επίσης, η απουσία της γονικής εποπτείας είναι ένας πόλος έλξης για τους μαθητές, η δυνατότητα να συνομιλούν χωρίς την επίβλεψη των γονέων τους είναι ιδιαίτερα σημαντική για αυτούς. Μέσω της πληκτρολόγησης μηνυμάτων, μπορούν να συζητούν προσωπικά θέματα, να μοιράζονται σκέψεις και συναισθήματα, χωρίς το άγχος ότι κάποιος ενήλικας τους ακούει ή παρακολουθεί. Αυτό ενισχύει το αίσθημα της ιδιωτικότητας και της ανεξαρτησίας τους. Επιπλέον, η δυνατότητα να στείλουν μηνύματα χωρίς να ανησυχούν για την ακρόαση από τους γονείς τους, δίνει στους μαθητές ένα αίσθημα ελευθερίας και αυτονομίας. Μπορούν να εκφράζονται ειλικρινά και αυθόρμητα, χωρίς να φοβούνται την κριτική ή την ενδεχόμενη παρέμβαση των γονέων τους.

«Κάτι άλλο που τους τραβάει την προσοχή είναι ότι έχουν την ευκαιρία να συνομιλήσουν με τους φίλους τους πολύ πιο άνετα εκτός του σχολικού περιβάλλοντος και χωρίς να τους ακούει κάποιος γονέας στο τηλέφωνο, μόνο και μόνο από την πληκτρολόγηση ενός μηνύματος» (ΑΦ)

7.1.8 Παιγνιδοποίηση, ψυχαγωγία

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν στους μαθητές μια μορφή διασκέδασης που διαφέρει από τα παραδοσιακά παιχνίδια. Εμπεριέχουν στοιχεία παιγνιδοποίησης, όπως τα "likes," τα σχόλια, και οι κοινοποιήσεις, τα οποία προσφέρουν μια αίσθηση επιτυχίας και αναγνώρισης, ανάλογη με τα επιτεύγματα στα παραδοσιακά παιχνίδια. Η παρακολούθηση βίντεο και η συνομιλία με φίλους αποτελεί επίσης μια πηγή ψυχαγωγίας, διατηρώντας τους μαθητές απασχολημένους και συνδεδεμένους με τους φίλους τους.

«Τα βλέπουν όλα σαν παιχνίδι, αλλά είναι ένα παιχνίδι διαφορετικό από τα παραδοσιακού τύπου» (XP)

«Εντάξει διασκεδάζουν επίσης, περνούν πάρα πολύ χρόνο βλέποντας βίντεο και μιλώντας με τους φίλους τους» (AN)

7.1.9 Οικονομική παράμετρος

Η οικονομική διάσταση της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ελκυστικότητά τους στους μαθητές και τις οικογένειές τους. Η δυνατότητα να παραμένουν συνδεδεμένοι και να διασκεδάζουν χωρίς σημαντικά έξοδα καθιστά τα κοινωνικά δίκτυα μια προτιμητέα επιλογή ψυχαγωγίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Η ευκολία πρόσβασης και η οικονομική προσιτότητα ενισχύουν τη συχνή χρήση τους από τους μαθητές, προσφέροντας μια οικονομικά βιώσιμη λύση στις ανάγκες τους για ψυχαγωγία και επικοινωνία.

Σε σύγκριση με άλλες δραστηριότητες που απαιτούν χαρτζιλίκι και έξοδα για εξόδους, η χρήση των κοινωνικών δικτύων μέσω του κινητού και του διαδικτύου είναι φθηνότερη. Οι οικογένειες που έχουν ήδη πρόσβαση στο διαδίκτυο στο σπίτι δεν επιβαρύνονται με επιπλέον έξοδα για την online δραστηριότητα των παιδιών τους. Έτσι, η καθημερινή ενασχόληση των μαθητών με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να μειώσει την ανάγκη για έξοδα που σχετίζονται με φυσικές εξόδους, όπως καφέδες, σινεμά ή άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Αυτό σημαίνει ότι οι

μαθητές μπορούν να παραμείνουν συνδεδεμένοι με τους φίλους τους και να διασκεδάσουν χωρίς να χρειάζεται να ξοδέψουν χρήματα κάθε φορά που θέλουν να κοινωνικοποιηθούν.

«Και επίσης έχει γίνει και σχετικά οικονομικό μέσο αν σκεφτούμε τα έξοδα που θέλει ένας μαθητής και το χαρτζιλίκι που θα ζητήσει από τους γονείς του κάθε φορά που θέλει να βγει μια βόλτα, ίσως τελικά είναι και πιο οικονομικό να κάτσει και απλώς να ασχοληθεί με τα σόσιαλ μίντια και με το κινητό του, γιατί εντάξει ίντερνετ έχουμε πλέον αν όχι όλοι σχεδόν όλοι στα σπίτια μας» (ΕΛ)

7.2 Λόγοι ενίσχυσης της επίδρασης των ΜΚΑ

Στη σημερινή εποχή, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν καταστεί κυρίαρχο μέσο πληροφόρησης και διαμόρφωσης πρότυπων συμπεριφοράς, ιδιαίτερα για τους μαθητές. Η αδιάκοπη ροή εικόνων και βίντεο μέσα από πλατφόρμες όπως το TikTok και το Instagram εκθέτει τους νέους σε πληθώρα πληροφοριών με ταχύτητα που δύσκολα επιτρέπει την κριτική επεξεργασία τους. Η επαναλαμβανόμενη παρουσία συγκεκριμένων προτύπων δημιουργεί μια πλαστική πραγματικότητα, κάνοντάς τους να πιστεύουν ότι αυτό που βλέπουν αντικατοπτρίζει τον πραγματικό κόσμο. Επιπλέον, η δύναμη της εικόνας και του βίντεο, σε συνδυασμό με τους αλγορίθμους που προβάλλουν συνεχώς περιεχόμενο σχετικό με τα ενδιαφέροντα των χρηστών, ενισχύουν περαιτέρω την επιρροή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Αυτή η διαρκής έκθεση σε πρότυπα, σε αντίθεση με το πιο περιορισμένο και ελεγχόμενο παρελθόν, καθιστά επιτακτική την ανάγκη για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης στους μαθητές ώστε να μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά την πληροφορία που λαμβάνουν. Αυτή η ομάδα θεμάτων περιλαμβάνει 7 θέματα: «Συνεχής ροή, επανάληψη και υπερβολική ποσότητα πληροφορίας», «Πλαστική πραγματικότητα», «Ευκολία πρόσβασης», «Ταχύτητα πληροφορίας και απουσία κριτικής σκέψης», «Η δύναμη της εικόνας και του Βίντεο», «Η επίδραση των αλγορίθμων», «Η διαφορά με το παρελθόν». Τα θέματα αυτά αναλύονται στη συνέχεια.

7.2.1 Συνεχής ροή, επανάληψη και υπερβολική ποσότητα πληροφορίας

Η συνεχής ροή πληροφορίας και η υπερβολική ποσότητά της μέσω των κοινωνικών δικτύων, όπως το Instagram και το TikTok, επιδρά έντονα στους μαθητές, εκθέτοντάς τους καθημερινά σε ένα αδιάκοπο πλήθος εικόνων και βίντεο. Η ατελείωτη αυτή ροή δεν τους επιτρέπει να σταματήσουν ή να περιορίσουν την έκθεσή τους, με αποτέλεσμα να καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες πληροφορίας χωρίς τον απαραίτητο χρόνο για κριτική επεξεργασία. Οι μαθητές, καθώς εκτίθενται σε επαναλαμβανόμενα πρότυπα και μηνύματα, δυσκολεύονται να αναλύσουν σε βάθος το περιεχόμενο που λαμβάνουν, επειδή η ταχύτητα με την οποία αυτό προβάλλεται τους ωθεί να περάσουν γρήγορα από το ένα μήνυμα στο άλλο. Αυτή η αδυναμία αφομοίωσης της πληροφορίας τους καθιστά ευάλωτους σε επιφανειακά πρότυπα και συνήθειες, που δεν προάγουν την κριτική σκέψη, αλλά ενισχύουν την παθητική αποδοχή αυτών που βλέπουν. Έτσι, η συνεχής και αδιάλειπτη έκθεση στα κοινωνικά δίκτυα υπονομεύει τη δυνατότητα των μαθητών να επεξεργαστούν τη γνώση σε βάθος, περιορίζοντας την ανάπτυξη των γνωστικών και αναλυτικών τους δεξιοτήτων.

«Σίγουρα γιατί από τη στιγμή που είναι συνεχής η ροή τα παιδιά συνηθίζουν σε αυτό. Παλαιότερα η προβολή δεν ήταν τόσο έντονη ... «να δούνε 10- 15 παραδείγματα, ίδιου τύπου, από τα πρότυπα που είπαμε παραπάνω, προφανώς και τους επηρεάζει» (ΧΡ)

« ... τώρα όλη αυτή η πληροφορία δίνεται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό και δίνεται με συνέχεια, δηλαδή δίνεται καθημερινά, υπάρχει μια συνεχόμενη ροή αυτών των προτύπων" (ΓΓ)

«Οπότε η συχνή προβολή, κάτι συνηθίζει να το βλέπεις συνέχεια γίνεται πιο έντονο, συγκριτικά με άλλες εποχές. ...Στην τηλεόραση ας πούμε δεν έχεις την επιλογή, ας πούμε για εμάς που είμαστε πιο παλιές, έβλεπες ένα πράγμα δυστυχώς αυτό μας πέρναγαν, δεν είναι αναγκαστικά ότι όμως όλα θα ήταν τα ίδια, ενώ στο τικ τοκ (το αναφέρω επειδή είναι το πιο συχνό που χρησιμοποιούν τα παιδιά) η ροή του δεν σου αφήνει περιθώρια να μην παρακολουθήσει στο επόμενο βιντεάκι. Στο πετάει συνέχεια συνέχεια συνέχεια. Οπότε σίγουρα γίνεται πιο γρήγορα σε σχέση με τη δική μας εποχή» (ΝΤ)

«Σίγουρα. Αρχικά η πληροφορία που λαμβάνουν πλέον οι μαθητές είναι τεράστια. Μπορεί δηλαδή να κάθονται όλη μέρα και να σκρολάρουν και να βλέπουν συνεχώς ...Τώρα για παράδειγμα για ένα θέμα μπορούν να δουν χιλιάδες πράγματα στα σόσιαλ μίντια, δεν θα το ακούσουν από 5 κανάλια θα το ακούσουν από 1000 creators. Άρα αν προβληθεί ένα πρότυπο επειδή στα σόσιαλ μίντια ο ένας επηρεάζει τον άλλον και έτσι γίνονται κάποια πράγματα τάσεις, δηλαδή θα δημιουργήσει κάποιος γνωστός κάτι, κάποιος άλλος θα το αναπαράγει, μετά πιο πολλά άτομα και αυτή την πληροφορία τι βλέπουν επαναλαμβανόμενες φορές οι μαθητές και άρα μπορεί αυτό να περνάει στο μυαλό τους ότι αυτό τώρα είναι ένα πρότυπο είναι μια τάση είναι αυτό που επιτάσσει η κοινωνία αυτό που είναι αρεστό στην κοινωνία» (ΑΓ)

7.2.2 Πλαστή πραγματικότητα

Η πλαστή πραγματικότητα που δημιουργείται μέσα από την συνεχή έκθεση σε συγκεκριμένα πρότυπα στα κοινωνικά δίκτυα είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει τους μαθητές. Η επαναλαμβανόμενη προβολή εικόνων και βίντεο, όπου κυριαρχούν πρότυπα τέλει εξωτερικής εμφάνισης, πολυτελούς τρόπου ζωής και επιφανειακής επιτυχίας, δημιουργεί μια λανθασμένη εντύπωση για το τι είναι φυσιολογικό ή επιθυμητό. Οι μαθητές αρχίζουν να πιστεύουν ότι αυτό που βλέπουν στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Instagram και το TikTok, αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές εκτίθενται συνεχώς σε μια μονόπλευρη απεικόνιση της ζωής, με αποτέλεσμα να υιοθετούν παραποιημένες αντιλήψεις για το σώμα, την εμφάνιση, τις κοινωνικές σχέσεις και την επιτυχία.

«γιατί νομίζουν, τους δημιουργείται μια πλαστή πραγματικότητα και νομίζουν ότι έτσι είναι και η πραγματική ζωή. Άρα από τη στιγμή που το βλέπουν να επαναλαμβάνεται το πιστεύουν.» (ΧΡ)

Οι μαθητές διαμορφώνουν αντιλήψεις για τη ζωή των ενηλίκων, έχοντας στο μυαλό τους μια «πλαστή» εικόνα που συχνά παρουσιάζεται ως εύκολη και χωρίς δυσκολίες. Αυτό το φαινόμενο οδηγεί σε έναν ανεπαρκή τρόπο σκέψης, όπου η επιτυχία, τα χρήματα, και η αναγνώριση φαίνονται εφικτά με έναν απλό και γρήγορο τρόπο (π.χ. μέσω βίντεο ή διαφημίσεων). Η

ψευδαίσθηση αυτή μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αυτοπεποίθηση και την αίσθηση ρεαλισμού των μαθητών για τις προσπάθειες που χρειάζονται στην πραγματική ζωή.

Επιπλέον, κάτω από αυτήν την επιρροή, οι μαθητές έχουν την τάση να δέχονται αυτό που βλέπουν στα κοινωνικά δίκτυα ως «κανονικότητα» και «αλήθεια». Όσο πιο συχνά εκτίθενται σε αυτές τις εικόνες, τόσο περισσότερο εμπεδώνουν την ιδέα ότι αυτή είναι η πραγματικότητα. Αυτό μπορεί να προκαλέσει σύγχυση και στρεβλή κατανόηση του κόσμου γύρω τους. Η ιδέα ότι «τα πάντα μπορούν να γίνουν με ένα κλικ» ενισχύει την επιθυμία για άμεση ικανοποίηση και αποτρέπει τη βαθύτερη κατανόηση της προσπάθειας και του κόπου που απαιτείται για την επίτευξη στόχων.

«Τα πρότυπα επηρεάζουν πάρα πολύ τους μαθητές γιατί βλέπουν μια εικόνα ενός ανθρώπου που θαυμάζουνε και χωρίς να ξέρουν αν αυτή η εικόνα είναι πραγματική ή όχι θέλουν να της μοιάσουν. Δηλαδή θα αγοράσουν αυτό που αγόρασε εκείνος θα ντυθούν όπως ντύνεται εκείνος και το ακολουθούν πάρα πολύ πιστά χωρίς να ξέρουν ότι αυτά που βλέπουν μπορεί να είναι και ψεύτικα» (ΧΠ)

«Κατά κύριο λόγο πιστεύω στον τρόπο σκέψης και στην αντίληψή τους για την πραγματική ζωή. Έχουν μια πλαστή εικόνα στο μυαλό τους για το πώς θα είναι να είναι ενήλικοι, πιστεύουν ότι όλα είναι εύκολα και απλά, πολλές φορές ακόμα και τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων πιστεύουν ότι τα χρήματα μπορούν να βγουν μέσα σε ένα λεπτό τραβώντας ένα βίντεο ή κάνοντας διαφημίσεις, άρα επηρεάζουν τον τρόπο σκέψης των μαθητών επηρεάζουν την κοσμοαντίληψη τους και έχουν μια λανθασμένη εικόνα για την κοινωνία την ίδια.» (ΧΡ)

«θεωρώ ότι τους επηρεάζουν αρκετά γιατί πιστεύουν ότι αυτή είναι η πραγματικότητα η κανονικότητα η αλήθεια, ότι όσο πιο συχνά το βλέπουν τόσο τους εντυπώνεται στο μυαλό ότι έτσι είναι τα πράγματα, ενώ δεν είναι έτσι η ζωή. Δεν γίνονται όλα με ένα κλικ ή με ένα post». (ΑΦ).

7.2.3 Ευκολία πρόσβασης

Επιπλέον, η ευκολία πρόσβασης στην πληροφορία ενισχύει αυτό το φαινόμενο. Παλαιότερα, οι μαθητές είχαν πιο περιορισμένες πηγές πληροφόρησης (όπως η τηλεόραση ή τα περιοδικά), αλλά σήμερα η πληροφορία είναι ακατάπαυστη και άμεσα διαθέσιμη. Η συνεχής επανάληψη εικόνων "τέλειας" ζωής και ομορφιάς εντυπώνεται στο μυαλό τους, και αυτό ενισχύει την πεποίθηση ότι το ψηφιακό είναι το πραγματικό.

«Τώρα από τη στιγμή που τα παιδιά κάθε μέρα ανά πάσα στιγμή μπορούν να ανοίξουν το κινητό και να δούνε μέσα από το tik tok και το Instagram» (XP)

«Ναι σίγουρα, διότι παλιότερα δεν υπήρχε αυτή η διευκόλυνση ούτε τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να έχουν το καθένα δικό τους κινητό και να είναι απασχολημένα σε αυτό.» (ΔΝ).

«Τόσο που έχει προχωρήσει η τεχνολογία πιστεύω ναι, η προβολή των προτύπων είναι σίγουρα εντονότερη, είναι δεδομένο πιο εύκολα προσβάσιμη.» (ΕΛ)

«Σίγουρα! Τώρα που έχουμε την εικόνα έχουμε αυτό το άμεσο ότι ό,τι γίνεται μπορώ κατευθείαν να το δω.» (ΜΝ)

7.2.4 Ταχύτητα πληροφορίας και απουσία κριτικής σκέψης

Η ταχύτητα με την οποία προβάλλονται οι πληροφορίες στα κοινωνικά μέσα είναι μια από τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στη σημερινή ψηφιακή εποχή. Οι πλατφόρμες όπως το Instagram και το TikTok είναι σχεδιασμένες για να παρέχουν συνεχή ροή περιεχομένου, το οποίο καταναλώνεται μέσα σε δευτερόλεπτα. Αυτή η αδιάκοπη ροή πληροφορίας καθιστά πολύ δύσκολο για τους μαθητές να την επεξεργαστούν κριτικά, καθώς η ταχύτητα με την οποία εκτίθενται στις εικόνες και τα βίντεο δεν τους δίνει τον απαραίτητο χρόνο να σκεφτούν σε βάθος.

Οι μαθητές συχνά αποδέχονται την πληροφορία όπως παρουσιάζεται, χωρίς να έχουν την ευκαιρία να την αναλύσουν ή να αμφισβητήσουν την εγκυρότητά της. Αυτή η απουσία κριτικής σκέψης

ενισχύεται από τη φύση των ίδιων των πλατφορμών, οι οποίες προωθούν απλοϊκά και εντυπωσιακά μηνύματα, βασισμένα σε εικόνες και βίντεο, αντί για κείμενα που απαιτούν ανάλυση και συλλογισμό. Ο αλγόριθμος των κοινωνικών δικτύων ενισχύει αυτήν την ταχύτητα, επιλέγοντας συνεχώς περιεχόμενο που διατηρεί τον χρήστη ενεργό και αφοσιωμένο στην πλατφόρμα, χωρίς να του προσφέρει ευκαιρίες να διακόψει τη ροή και να σκεφτεί.

Αυτό το φαινόμενο της ταχείας και αδιάκοπης πληροφόρησης καθιστά τη διαδικασία της κριτικής σκέψης ακόμα πιο δύσκολη. Αντί οι μαθητές να σταματήσουν και να αναρωτηθούν για την ακρίβεια της πληροφορίας ή την αξία της, προχωρούν στο επόμενο βίντεο ή εικόνα. Αυτό το είδος κατανάλωσης πληροφοριών δημιουργεί μια επιφανειακή κατανόηση των θεμάτων, όπου κυριαρχούν τα εντυπωσιακά και όχι τα ουσιαστικά.

Η έλλειψη χρόνου για επεξεργασία και η ταχύτητα με την οποία προβάλλονται οι πληροφορίες σημαίνει επίσης ότι οι μαθητές δεν έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τις δικές τους απόψεις ή να αμφισβητήσουν τις υπάρχουσες. Η πληροφορία φιλτράρεται και διαμορφώνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να φαίνεται αληθοφανής και να ενισχύει τα πρότυπα που ήδη υπάρχουν, αφήνοντας ελάχιστα περιθώρια για προσωπική ερμηνεία ή κριτική ανάλυση.

«Οπότε ναι θεωρώ ότι η συνεχής ροή εικόνας και βίντεο κάνουν πολύ εντονότερη την προβολή προτύπων, όχι και τόσο θετικών και ότι δεν βοηθάνε τους μαθητές να προλάβουν να καταλάβουν μια πληροφορία, να τη διαχειριστούν με κριτική σκέψη, ή να φτάσουν στο σημείο να λάβουν την πληροφορία και να προσπαθήσουν να την ερμηνεύσουν μόνοι τους παρά μόνο περνούν από νέα άτομα συνέχεια άλλες πληροφορίες για το ίδιο θέμα άρα ουσιαστικά η άποψή τους διαμορφώνεται με βάση αυτά που βλέπουν και όχι με βάση το δικό τους τρόπο σκέψης και την κριτική του σκέψη» (ΑΓ)

«Σίγουρα τα πρότυπα προβάλλονται πιο εύκολα και πιο γρήγορα» (ΜΝ)

7.2.5 Η δύναμη της εικόνας και του βίντεο

Η εικόνα και το βίντεο έχουν αναδειχθεί ως τα πιο ισχυρά μέσα επικοινωνίας και επιρροής στους μαθητές, ειδικά στην εποχή των κοινωνικών δικτύων. Αυτά τα οπτικά μέσα είναι πολύ πιο

εντυπωσιακά και συναισθηματικά φορτισμένα σε σχέση με τα λόγια ή τα γραπτά, καθώς μεταδίδουν πληροφορίες με αμεσότητα και αυθεντικότητα. Ένα βίντεο ή μια εικόνα μπορεί να προκαλέσει άμεσα μια συναισθηματική αντίδραση, κάνοντάς το πιο πιθανό να τραβήξει την προσοχή του θεατή και να δημιουργήσει ισχυρές εντυπώσεις.

Για τους μαθητές, η δύναμη της εικόνας και του βίντεο δεν έγκειται μόνο στην αισθητική του εφέ, αλλά και στο γεγονός ότι τα οπτικά μέσα θεωρούνται πιο "αληθινά". Τα λόγια και τα κείμενα απαιτούν από τον αναγνώστη να σκεφτεί και να ερμηνεύσει, ενώ η εικόνα προσφέρει μια άμεση, αδιαμεσολάβητη εμπειρία που μπορεί να γίνει δεκτή χωρίς πολλά ερωτήματα. Αυτό ενισχύει την αντίληψη ότι η εικόνα ή το βίντεο παρουσιάζουν μια αντικειμενική και πραγματική άποψη της πραγματικότητας, ακόμη κι αν στην πραγματικότητα είναι επιμελώς κατασκευασμένα ή επεξεργασμένα.

Η ισχυρή επίδραση της εικόνας και του βίντεο στους μαθητές σχετίζεται επίσης με την αμεσότητά τους. Σε αντίθεση με τα γραπτά κείμενα που απαιτούν χρόνο για ανάγνωση και επεξεργασία, η εικόνα "μιλάει" αμέσως. Οι μαθητές εκτίθενται σε μια πληθώρα εικόνων και βίντεο καθημερινά μέσω πλατφορμών όπως το TikTok, το Instagram και το YouTube, και αυτές οι εικόνες περνούν υποσυνείδητα μηνύματα. Ακόμα κι αν οι μαθητές δεν το συνειδητοποιούν, οι εικόνες και τα βίντεο επιδρούν στις απόψεις τους, στις προτιμήσεις τους και στις αξίες τους.

Επιπλέον, η συνδυασμένη δύναμη της εικόνας και του βίντεο με τα φίλτρα και τις δυνατότητες επεξεργασίας που προσφέρουν τα σύγχρονα μέσα κάνει τα πρότυπα ακόμα πιο "ελκυστικά". Οι μαθητές βλέπουν άτομα και καταστάσεις που φαίνονται τέλεια, χωρίς να κατανοούν πλήρως την τεχνολογία πίσω από την παρουσίαση αυτών των προτύπων. Αυτή η "εξιδανικευμένη" πραγματικότητα καθιστά πιο δύσκολο να ξεχωρίσουν οι μαθητές το φανταστικό από το πραγματικό.

Αυτή η εμπιστοσύνη στην αλήθεια της εικόνας και του βίντεο μπορεί να οδηγήσει σε μιμητισμό και αποδοχή προτύπων που δεν αντανakλούν την πραγματικότητα. Οι μαθητές, επηρεασμένοι από την αμεσότητα και την αληθοφάνεια των οπτικών μέσων, τείνουν να υιοθετούν αξίες, συμπεριφορές ή αισθητικές επιλογές που βλέπουν, χωρίς να εξετάζουν κατά πόσο αυτές είναι ρεαλιστικές ή επιθυμητές. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση σχετικά με το τι είναι

φυσιολογικό ή εφικτό στην πραγματική ζωή, καθώς η δύναμη της εικόνας επηρεάζει βαθιά τον τρόπο που οι μαθητές αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους.

"ΑΞ: 7. «Ναι θεωρώ ξεκάθαρα ότι η προβολή εικόνας διευκολύνει την προβολή προτύπων σήμερα συγκριτικά με άλλες εποχές που δεν υπήρχε η τεχνολογία, διότι το διαδίκτυο και όλες αυτές οι εφαρμογές των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν διαρκώς εικόνες και η εικόνα έχει τέτοια δύναμη που αποτελεί το μεγαλύτερο πρότυπο και έχει τη μεγαλύτερη επιρροή πάνω στους μαθητές και σε όλους τους ανθρώπους.» (ΑΞ).

«Σίγουρα η εικόνα και τα βίντεο δείχνουν οτιδήποτε πιο αληθινό και πειστικό οπότε πιστεύω ότι μέσω της εικόνας και του βίντεο υπάρχει μια απόδειξη ότι αυτό που κάνει ο άλλος είναι αληθινό. Πλέον τα λόγια δεν αρκούν, νομίζω ότι περνάνε και σχεδόν απαρατήρητα οπότε σίγουρα η εικόνα και το βίντεο έχουν παίξει πολύ μεγάλο ρόλο σε αυτό, στο να πείθει κάποιον και να θεωρεί αυτός ότι είναι αλήθεια και να τον ακολουθεί» (ΜΓ)

« βοηθάει πάρα πολύ εικόνα, ο ήχος, το βίντεο γιατί σου τραβάει και πολύ πιο εύκολα την προσοχή.» (ΕΛ)

7.2.6 Η επίδραση των αλγορίθμων

Τα κοινωνικά μέσα, όπως το TikTok, προβάλλουν συνεχώς περιεχόμενο σχετικό με ό,τι παρακολουθούν οι μαθητές, ενισχύοντας έτσι την επαναλαμβανόμενη έκθεση σε συγκεκριμένα πρότυπα. Ο αλγόριθμος προσφέρει συνεχώς παρόμοιο περιεχόμενο, χωρίς οι μαθητές να έχουν μεγάλη δυνατότητα επιλογής, επομένως προσαρμόζει το περιεχόμενό τους κάθε φορά. Οι αλγόριθμοι των πλατφορμών όπως το TikTok αναλύουν τις προτιμήσεις και τις συμπεριφορές των χρηστών, προκειμένου να τους προβάλλουν περιεχόμενο που είναι πιο πιθανό να τους ενδιαφέρει. Αυτό σημαίνει ότι όσο περισσότερο χρόνο περνά ένας μαθητής παρακολουθώντας συγκεκριμένα βίντεο ή προφίλ, τόσο περισσότερο θα βλέπει παρόμοιο περιεχόμενο.

«Σίγουρα γιατί σκεφτείτε ότι τα *social media*, ειδικά το *Tik tok*, επειδή το ξέρω και από τα παιδιά, σου πετάει και αυτό που θες να δεις, γιατί έτσι άλλως και λειτουργεί ο αλγόριθμος, οπότε μετά από ένα σημείο αν εγώ βλέπω ένα πρότυπο που προάγει το να είμαι μια κουκλάρα, συνέχεια θα μου προάγει πολύ όμορφες κοπέλες» (NT).

7.2.7 Η διαφορά με το παρελθόν

Στο παρελθόν, η πρόσβαση στην πληροφορία ήταν πιο περιορισμένη, κυρίως μέσω της τηλεόρασης και των περιοδικών, και τα πρότυπα δεν ήταν τόσο έντονα ή συνεχώς προσβάσιμα. Η διαφορά αυτή κάνει την επίδραση των σημερινών μέσων κοινωνικής δικτύωσης πολύ πιο ισχυρή και έντονη, δημιουργώντας μεγαλύτερη πίεση στους μαθητές να ακολουθούν αυτά τα πρότυπα.

«Παλαιότερα που οι εφαρμογές δεν είχαν την ίδια προσβασιμότητα ούτε ευκολία στη χρήση ... δεν νομίζω ότι προβολή ήταν τόσο και συνεχής και τα πρότυπα τόσο έντονα που προβάλλονταν» (XP)

«Ναι πάρα πολύ πάρα πολύ, γι' αυτό και υπάρχει πλέον το φαινόμενο των *influencer* οι οποίοι βγαίνουν ανεβάζουν *story*, επικοινωνούν με το κοινό σε σχέση με παλιά που είχαμε την τηλεόραση, πλέον είναι πολύ πιο έντονο» (XII)

«Βεβαίως αυτό εννοείται και άλλωστε αυτό είναι εμφανές γιατί τα παλιά χρόνια βλέπαμε τα παιδιά τα οποία δεν είχαν αυτά τα πρότυπα οπότε θεωρώ ότι παλιότερα δεν ήταν τόσο έντονα ούτε τα περιστατικά βίας, ούτε αυτή η τόσο έντονη προβολή της προσωπικής ζωής, της προσωπικότητας και της εξωτερικής εμφάνισης. Βλέπαμε παιδιά τα οποία φοράγανε απλά ρούχα, παίζαμε στις αλάνες όλοι μαζί αγαπημένα. Σαφώς και όλο αυτό το καθημερινό, το ότι εγώ θέλω να είμαι ωραίος θέλω να είμαι πρώτος να είμαι αρχηγός το βλέπουμε στο κινητό στο *YouTube*, στο *Tik Tok*, στο *Instagram*, και δεν βοηθάει τα παιδιά» (MP)

«Ναι εμείς δεν τα είχαμε αυτά παλιότερα δεν υπήρχανε αυτά βλέπαμε βίντεο αλλά όχι σε αυτό το ρυθμό, σε αυτή τη συχνότητα. Μόνο αυτά που βλέπαμε στην τηλεόραση δεν είχε

ο καθένας σε ένα κινητό ούτε καν ίντερνετ οπότε λαμβάναμε πολύ λιγότερες πληροφορίες» (ΚΝ).

«Δεν τελειώνει ποτέ αυτή η πληροφορία, δεν είναι όπως παλιότερα που ήταν πολύ συγκεκριμένη, μπορούσαμε να την πάρουμε μόνο από συγκεκριμένα μέσα πχ. Από την τηλεόραση» (ΑΓ).

7.3 Επίδραση των ΜΚΔ στην κοινωνικοποίηση

Το δεύτερο υπερ-θέμα περιλαμβάνει 8 θέματα «Ενίσχυση της εσωστρέφειας», «Διευκόλυνση της κοινωνικοποίησης για μοναχικά άτομα», «Περιορισμός της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στον φυσικό κόσμο», «Ελλιπής ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων», «Κοινωνική απομόνωση», «Πρόωρη ενηλικίωση και καταπίεση της αυθόρμητης παιδικότητας», «Επίδραση στην συμπεριφορά και τις κοινωνικές σχέσεις» και «Παν μέτρον άριστον». Τα θέματα που αναδείχτηκαν φανερώνουν την πολυπλοκότητα και τις αντιφάσεις στις επιπτώσεις της χρήσης τους στην κοινωνικοποίηση των μαθητών, τονίζοντας τόσο τις δυνατότητες όσο και τις προκλήσεις που προκύπτουν από την ψηφιακή εποχή. Οι εκπαιδευτικοί, αναγνωρίζουν ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν ευκαιρίες για βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως η επικοινωνία, και μπορούν να βοηθήσουν μαθητές που είναι διστακτικοί ή αγχωμένοι να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους σε ένα εικονικό περιβάλλον. Αυτό αναδεικνύει την ικανότητα των social media να λειτουργούν ως πλατφόρμες για κοινωνική εξάσκηση, ειδικά για εκείνους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αλληλεπίδραση πρόσωπο με πρόσωπο.

Επιπλέον, το θέμα αναδεικνύει τη διαφορά μεταξύ εικονικής και ζωντανής κοινωνικοποίησης. Υπάρχει μια διάκριση μεταξύ της κοινωνικοποίησης μέσω των social media και της ζωντανής κοινωνικοποίησης. Μέσα από τις συνεντεύξεις, οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι, ενώ τα social media προσφέρουν ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση, δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τη ζωντανή κοινωνικοποίηση που συμβαίνει σε πραγματικά περιβάλλοντα αλληλεπίδρασης και συνεργασίας. Εδώ αναδεικνύεται το θέμα της αναγκαιότητας της φυσικής παρουσίας και της προσωπικής αλληλεπίδρασης για την πλήρη κοινωνικοποίηση.

7.3.1 Ενίσχυση της εσωστρέφειας

Οι μαθητές φαίνεται να προτιμούν την ασφάλεια που τους προσφέρει η επικοινωνία μέσω μηνυμάτων στα ΜΚΔ παρά την πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη εσωστρέφεια και περιορισμένη κοινωνική αλληλεπίδραση στον πραγματικό κόσμο.

«Βελτιώνουν την κοινωνικοποίηση αλλά θεωρώ ότι αυξάνουν την εσωστρέφεια γιατί πλέον προτιμούν να στείλουν ένα μήνυμα μέσω των social media που τους παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια απ' το να πάνε να μιλήσουν ας πούμε από κοντά.» (ΧΠ)

«Όσον αφορά την εσωστρέφεια ίσως όλο και περισσότερο αυξάνεται παρά να μειώνεται.» (ΧΡ)

«Όχι δεν θεωρώ ότι τους βοηθάνε στην κοινωνικοποίηση αντίθετα θεωρώ ότι τα κάνουν πιο εσωστρεφή, κλείνονται στον εαυτό τους, μένουν προσκολλημένα σε μια οθόνη όλη την ώρα και δεν έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με άλλους ανθρώπους, παιδιά της ηλικίας τους, να ανταλλάζουν απόψεις, να παίζουν, να βγούνε μια βόλτα και να κάνουν πράγματα που αρμόζουν στην ηλικία τους.» (ΜΠ)

«Ακόμα δεν μειώνουν την εσωστρέφεια ακριβώς το αντίθετο κάνουν. Τα παιδιά πλέον δεν επιλέγουν να βγουν έξω με τους φίλους τους επιλέγουν να συνομιλήσουν είτε με ηχητικά μηνύματα είτε με γραπτά μηνύματα από τη συσκευή το τηλέφωνο.» (ΑΦ)

7.3.2 Διευκόλυνση της κοινωνικοποίησης για μοναχικά άτομα

Παρόλη την ενίσχυση της εσωστρέφειας για πολλούς μαθητές, τα ΜΚΔ παρέχουν μια πλατφόρμα που επιτρέπει σε άτομα που διαφορετικά θα ήταν απομονωμένα να κοινωνικοποιηθούν και να αισθανθούν μέρος μιας κοινότητας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για άτομα που δυσκολεύονται να κάνουν φίλους στην καθημερινή τους ζωή. Οι εσωστρεφείς μαθητές, και εκείνοι με προβλήματα κοινωνικής συναναστροφής, μπορούν να επωφεληθούν στο πεδίο της

κοινωνικοποίησης από τη χρήση των ΜΚΔ, καθώς έχουν την ασφάλεια της απόστασης και της ιδιωτικότητας.

« .. θεωρώ ότι για κάποια άτομα αν δεν χρησιμοποιούσαν αυτά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης θα ήταν μόνα τους άρα τους βοηθάει ουσιαστικά να κοινωνικοποιηθούν.»
(ΔΝ)

«..γενικά πιστεύω ότι είσαι συγκεκριμένες περιπτώσεις παιδιών μπορεί να συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση τους, για παράδειγμα έχω στο μυαλό μου ένα παιδί το οποίο ήταν στο φάσμα του αυτισμού και το βοήθησε με κάποιον τρόπο να βγει από αυτή την εσωστρέφεια στην οποία βρισκόταν, γιατί ήταν λίγο πιο εύκολο για αυτό το παιδί να ξεκινήσει να επικοινωνεί πίσω από μια οθόνη κινητού και μετά να αποκτήσει επικοινωνία ουσιαστικότερη με αυτά τα παιδιά που επικοινωνούσε εκ των προτέρων μέσω των εφαρμογών» (ΓΓ)

«Για παράδειγμα αν είναι ένας μαθητής που είναι διστακτικός ή αγχωμένος, στο εικονικό περιβάλλον και το περιβάλλον πίσω από την οθόνη που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τον βοηθάνε πάρα πολύ να αναπτύξει τέτοιες δεξιότητες.» (ΜΓ)

«σε κάποια παιδιά είναι όντως βοηθητικό γιατί νιώθουν μια περισσότερη ώθηση μια παραπάνω αυτοπεποίθηση, γιατί είναι άλλο το να στέλνω ένα μήνυμα, να προετοιμάζομαι, να ξέρω τι είναι απαντάω μέσα από μια εφαρμογή που δεν είναι face to face ας πούμε ή να σχολιάζω κάπου, και είναι αλλιώς από κοντά οπότε σε κάποιους κάνει καλό» (ΝΤ).

«Για παράδειγμα κάποιο παιδάκι που μπορεί να μην είναι πολύ κοινωνικό ή να μην μπορεί εύκολα να βρει θέμα συζήτησης και έχει ήδη κάποιο θέμα συζήτησης στα σόσιαλ μίντια και άρα να μπορεί να ανοίξει μια κουβέντα ή όταν θα είναι σε μια παρέα που θα υπάρχουν πολλά άτομα και μπορεί εκείνο να μην πάρει την πρωτοβουλία είτε να ξεκινήσει την κουβέντα είτε να μιλήσει, όταν ακούσει ένα θέμα το οποίο έχει παρακολουθήσει στα σόσιαλ μίντια να μπορέσει με κάποιον τρόπο να ενταχθεί στη συζήτηση και άρα στην παρέα και άρα να συμμετέχει σε όλο αυτό.» (ΑΓ)

Στο συγκεκριμένο θέμα μπορούμε να δούμε και το ζήτημα της κοινωνικής εξάσκησης μέσω των ΜΚΔ. Η εκπαιδευτικός σημειώνει ότι η χρήση των ΜΚΔ μπορεί να θεωρηθεί ως μια μορφή προπόνησης που δεν είναι πλήρως ισοδύναμη με την κοινωνική αλληλεπίδραση στην πραγματική ζωή. Στο σημείο αυτό φαίνεται η σύγκριση της αξίας και της αποτελεσματικότητας της κοινωνικής εξάσκησης στο διαδίκτυο σε σύγκριση με την παραδοσιακή κοινωνικοποίηση. Επίσης, διευκρινίζεται ότι η κοινωνική εξάσκηση μέσω των κοινωνικών δικτύων είναι μάλλον μια πλασματική κοινωνικοποίηση.

«Όμως το περιβάλλον των μέσων κοινωνικής δικτύωσης νομίζω ότι είναι μια εξάσκηση και κρύβεται πίσω από το περιβάλλον της οθόνης. Η κοινωνικοποίηση νομίζω εκ του ορισμού δεν αναφέρεται σε ένα εικονικό περιβάλλον και σε ένα περιβάλλον οθόνης, αναφέρεται περισσότερο σε ένα ζωντανό περιβάλλον αλληλεπίδρασης και συνεργασίας οπότε συμφωνώ με την επίτευξη της κοινωνικοποίησης αλλά σε ένα διαφορετικό επίπεδο, στο επίπεδο της οθόνης το οποίο νομίζω δεν συνεπάγεται την εδραίωση σε ένα κανονικό περιβάλλον κοινωνικοποίησης» (ΜΓ)

«Αφενός υπάρχουν μαθητές που είναι πιο εσωστρεφείς, έχουν περιορισμένες κοινωνικές δεξιότητες, Επομένως μέσω των σόσιαλ μίντια έχουν τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν περισσότερο από τους συμμαθητές τους είτε φίλους, να γνωρίσουν κόσμο έστω και πλασματικά» (ΑΝ)

Στις αναφορές των εκπαιδευτικών γίνεται λόγος για το ότι τα ΜΚΔ μπορούν να παρέχουν ένα είδος ανακούφισης, από την αίσθηση της μοναξιάς, κάτι που συνδέεται με την ιδέα ότι τα ΜΚΔ μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσο καταφυγής για άτομα που νιώθουν κοινωνικά απομονωμένα, προσφέροντας μια προσωρινή λύση στην κοινωνική μοναξιά, αλλά όχι αναγκαία μια βιώσιμη λύση για την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και δεξιοτήτων.

«..θεωρώ ότι πάρα πολλά άτομα κλείνονται στον εαυτό τους, έχουν ως παρηγοριά ότι δεν θα μείνω μόνος μου, θα έχω μετά να μιλήσω στα σόσιαλ μίντια, να χαζέψω εκεί άρα εκεί μπορεί να επαναπαύονται από το να δημιουργήσουν σχέσεις πραγματικές με τους ανθρώπους και τους συμμαθητές τους και να ανοιχτούν στον έξω κόσμο και να δείξουν το ποιοι είναι και όχι να κρύβονται πίσω από μια οθόνη» (ΑΓ)

7.3.3 Περιορισμός της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στον φυσικό κόσμο

Επιπλέον, η υπερβολική χρήση των ΜΚΔ μπορεί να οδηγήσει σε απομόνωση, καθώς τα παιδιά προτιμούν να περνούν χρόνο στο διαδίκτυο παρά να συμμετέχουν σε δραστηριότητες στον φυσικό κόσμο. Αυτό, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της πραγματικής κοινωνικής αλληλεπίδρασης και της ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων. Η προσκόλληση στην οθόνη, μπορεί να καλύψει μεγάλο μέρος από τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, που διαφορετικά θα μπορούσαν να τον αξιοποιήσουν με φυσική επικοινωνία.

«Δεδομένου ότι το κάθε παιδί είναι κλεισμένος στο δικό του προσωπικό χώρο με ένα κινητό στο χέρι... θεωρώ εν τέλει τα παιδιά καταλήγουν να είναι μόνα τους καταλήγουν να μην κοινωνικοποιούνται με τον περίγυρό τους.» (ΧΡ)

«Μένουν προσκολλημένα σε μια οθόνη όλη την ώρα και δεν έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με άλλους ανθρώπους, παιδιά της ηλικίας τους, να ανταλλάξουν απόψεις, να παίζουν, να βγούνε μια βόλτα και να κάνουν πράγματα που αρμόζουν στην ηλικία τους.» (ΜΠ)

«Θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν βελτιώνουν την κοινωνικοποίηση των παιδιών, διότι το γεγονός ότι επικοινωνούν μέσω αυτών των εφαρμογών δεν βελτιώνει την πραγματική έννοια της κοινωνικοποίησης η οποία κοινωνικοποίηση αφορά τον πραγματικό κόσμο δηλαδή δεν βελτιώνει τις δεξιότητές τους για επικοινωνία στον πραγματικό κόσμο οπότε δεν βελτιώνει την κοινωνικοποίησή τους» (ΑΞ)

«Θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση ωστόσο με μια πιο απρόσωπη και τελείως παθητική εκδοχή της έννοιας της κοινωνικοποίησης. Θεωρώ ότι οι μαθητές μπορούν να βελτιώσουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες γιατί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εστιάζουν στην επικοινωνία η οποία είναι μια δεξιότητα που συνεπάγεται της κοινωνικοποίησης και γενικότερα το κομμάτι των κοινωνικών δεξιοτήτων. Πιστεύω ότι οι συνομιλίες, οι ομαδικές συζητήσεις που υπάρχουν στα social media είναι όλα ένα περιβάλλον, εικονικό βέβαια, στο οποίο έχουν τη δυνατότητα όλοι όσοι είναι χρήστες να βελτιώσουν την κοινωνική προσαρμογή. Θεωρώ ότι δεν συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Όταν ένα παιδί δεν συναναστρέφεται

με άλλα δια ζώσης και μιλάνε μόνο μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα, σίγουρα δεν βελτιώνεται έτσι η κοινωνικοποίησή τους.» (BB).

«...βλέπουμε παντού παιδιά από το δημοτικό κιόλας, ακόμα και βόλτα που είναι έξω με τους φίλους τους είναι σε ένα κινητό και μιλούν με άλλους φίλους τους που δεν είναι εκεί, επομένως θεωρώ ότι η αυξημένη χρήση των σόσιαλ μίντια επηρεάζει αρκετά τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών διότι παρεμποδίζει τη διαπροσωπική επικοινωνία» (AN)

7.3.4 Έλλιπής ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

Η αυξημένη χρήση των ΜΚΔ μπορεί να οδηγήσει σε έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων, καθώς τα παιδιά δεν μαθαίνουν πώς να αλληλεπιδρούν και να προσαρμόζονται σε κοινωνικές καταστάσεις στον πραγματικό κόσμο. Δεν έχουν την ευκαιρία να μάθουν από τη συναναστροφή τους με άλλα άτομα, κάτι που έχει ως επακόλουθο, να μην έχουν καλλιεργήσει επαρκώς αρετές όπως η ευγένεια. Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών δείχνουν ότι, κατά κύριο λόγο, δεν συμφωνούν με αυτό το πρότυπο κοινωνικής επαφής που εντοπίζουν, καθώς δεν αναπτύσσει τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών.

«Κοινωνικές δεξιότητες δεν θα έλεγα τόσο ότι βελτιώνονται, θα μπορούσαν αλλά νομίζω ότι ίσα ίσα απουσιάζουν όλο και περισσότερο οι κοινωνικές δεξιότητες είναι όλο και πιο αγενή τα παιδιά, που έχει σχέση και αυτό. Έχει σχέση το ότι δεν έχουν μάθει να είναι σε έναν χώρο μαζί με άλλους ανθρώπους.» (XP)

«Δεν είμαι υπέρ της κοινωνικοποίησης των παιδιών μέσω των σόσιαλ μίντια. Ναι μεν έχουν κάποια επαφή με συνομηλίκους τους αλλά δεν θεωρώ ότι όντως αποκτούν κοινωνικές δεξιότητες όπως θα αποκτούσαν αν είχαν φυσική επαφή.» (MN).

«Δεν νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, ίσα ίσα δεν βελτιώνουν τις κοινωνικές δεξιότητες τα παιδιά είναι μπροστά από

μια οθόνη απλά γράφουν αυτό δεν θεωρείται κοινωνική δεξιότητα, η απλή συνομιλία δηλαδή μέσω γραπτών μηνυμάτων.» (ΑΦ).

*«..αλλά από κοντά μέσα στην τάξη πολύ απλά δεν ξέρουν και πώς να συμπεριφερθούν.»
(ΕΑ)*

Επιπλέον, γίνεται μια διάκριση μεταξύ της κοινωνικοποίησης, με την έννοια της κοινωνίας και των δεξιοτήτων που θα χρειαστούν οι μαθητές ως αυριανά μέλη της κοινότητας, σε αντιπαράθεση με την έννοια της αποδοχής από την παρέα.

«Όχι καμία σχέση, δεν συμβάλλουν καθόλου στην κοινωνικοποίηση. Μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν πιο εύκολα τα παιδιά να γίνουν αποδεκτοί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όχι στη ζωή τους, στην κοινωνία, στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ τους.» (ΚΝ)

7.3.5 Κοινωνική απομόνωση

Η παραμονή των μαθητών στο σπίτι και η αλληλεπίδρασή τους μέσω οθονών μπορεί να δυσχεράνει την κοινωνική τους προσαρμογή, καθιστώντας τους λιγότερο ικανούς να διαχειριστούν καταστάσεις που απαιτούν άμεση κοινωνική συμμετοχή. Η χρήση των social media παρέχει μια παρηγοριά αλλά μπορεί να αποτρέψει τα άτομα από το να δημιουργήσουν πραγματικές σχέσεις και να ανοιχτούν στον έξω κόσμο. Το απόσπασμα υποδεικνύει ότι η ευκολία της διαδικτυακής επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσει σε περιορισμένη κοινωνική αλληλεπίδραση και να επηρεάσει αρνητικά την ικανότητα των ατόμων να αναπτύξουν αληθινές σχέσεις με τους ανθρώπους γύρω τους, όπως με τους συμμαθητές και φίλους τους.

Οι εκπαιδευτικοί τονίζουν ότι η χρήση των social media μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές να κρύβονται πίσω από μια οθόνη, αντί να εκφράζουν τον πραγματικό τους εαυτό. Η κρυμμένη ταυτότητα που προσφέρουν τα ΜΚΔ μπορεί να επηρεάσει την προσωπική ανάπτυξη τους, καθώς δεν τους επιτρέπει να εκφράσουν πλήρως τον εαυτό τους και να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους μέσω άμεσων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων.

«Κοινωνική προσαρμογή δεν υπάρχει καθώς είναι κλεισμένα στο σπίτι τους ή γενικότερα σε ένα χώρο μπροστά από μια οθόνη.» (ΧΡ)

«Τα παιδιά πλέον δεν επιλέγουν να βγουν έξω με τους φίλους τους επιλέγουν να συνομιλήσουν είτε με ηχητικά μηνύματα είτε με γραπτά μηνύματα από τη συσκευή το τηλέφωνο.» (ΑΦ)

«...δεν είναι άμεση επικοινωνία, είναι μέσω μηνυμάτων όπου κι εκεί ούτε μπορείς να γνωρίσεις καλά τον άλλον ούτε να ανοιχτείς, κρύβεσαι πίσω από μια οθόνη, οπότε εκεί μπορεί όντως να μην βοηθήσουν τα μέσα» (ΑΓ)

«Νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των παιδιών αντίθετα τους απομονώνουν αφού δεν συναναστρέφονται και δεν συνομιλούν μεταξύ τους για τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν» (ΚΚ).

7.3.6 Πρόωρη ενηλικίωση και καταπίεση της αυθόρμητης παιδικότητας

Τα παιδιά τείνουν να μιμούνται πρότυπα από τα κοινωνικά δίκτυα, ακόμα και αν αυτά απευθύνονται σε μεγαλύτερες ηλικίες. Η μίμηση αυτών των προτύπων οδηγεί σε μια πρόωρη ενηλικίωση, όπου τα παιδιά επιδιώκουν να αποκτήσουν χαρακτηριστικά και συμπεριφορές που σχετίζονται με ενήλικες. Η αναφορά σε μικρά παιδιά που αγοράζουν καλλυντικά ή που βάζονται δείχνει μια τάση για γρήγορη υιοθέτηση συμπεριφορών που δεν είναι κατάλληλες για την ηλικία τους.

Αυτές οι συμπεριφορές δεν αφήνουν χώρο για την παραδοσιακή παιδικότητα, όπου τα παιχνίδια και οι αθώες δραστηριότητες θα έπρεπε να κυριαρχούν. Η ανάγκη να μοιάσουν σε influencers ή σε διαδικτυακά είδωλα καταπνίγει την αναπτυξιακή ανάγκη των παιδιών να εξερευνήσουν τον κόσμο μέσα από το παιχνίδι και την αλληλεπίδραση με συνομηλίκους.

Τα παιδιά επηρεάζονται από τα κοινωνικά μέσα, αντικαθιστώντας παραδοσιακές παιδικές δραστηριότητες με καταναλωτικές και «ενήλικες» συνήθειες. Οι αναφορές σε δραστηριότητες όπως η παρακολούθηση βίντεο στο YouTube και το TikTok, αντί για το παιχνίδι και την

αυθόρμητη αλληλεπίδραση με φίλους, δείχνουν μια σημαντική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους.

Αυτή η μετατόπιση επηρεάζει αρνητικά την ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη, καθώς οι αθώες και παιχνιδιάρικες εμπειρίες, που είναι απαραίτητες για την υγιή ανάπτυξη, αντικαθίστανται από μια υπερβολικά κατευθυνόμενη και ελεγχόμενη εκδοχή της ζωής που προβάλλεται στα κοινωνικά μέσα.

«Είναι ξεκάθαρο ότι τους επηρεάζουν. Τους επηρεάζουν αρνητικά γιατί θέλουν να τους μοιάσουν πάρα πολύ οπότε πολλές φορές κάνουν ακραιότητες για να τους μοιάσουν ακόμη και σε πιο μικρή ηλικία: «αχ αυτή βάφτηκε, να πάω και εγώ να βαφτώ». Κάποια στιγμή είχα παρακολουθήσει ότι στο εξωτερικό πολλά παιδάκια μικρής ηλικίας πήγαιναν σε διάφορα μαγαζιά που πουλάνε καλλυντικά και έπαιρναν πράγματα που ήταν για πιο μεγάλους, να βαφτούν, που δεν υπήρχε λόγος. Αυτά τα βλέπουν και τα παιδιά της Ελλάδας. Εγώ βλέπω παιδάκια που βλέπουν άλλα παιδάκια που κάνουν πράγματα που δεν είναι σχετικά με την ηλικία τους, δεν έχει καμία σχέση με αυτό που θα έπρεπε αναπτυξιακά να είναι. Οπότε στη συμπεριφορά σίγουρα τις επηρεάζουν αρνητικά και είναι σαν να προσπαθούν να γίνουν έτσι και φτιάχνουν δική τους ταυτότητα. Καθαρά δεν φτιάχνουν παιδικότητα, δηλαδή μετά από ένα σημείο δεν υπάρχει αυτό που λέμε «α θα παίξω παιχνίδι», «α θα πω τη χαζομάρα με τη φίλη μου», είναι το «να κάτσουμε να δούμε κάτι στο YouTube, να δούμε Tik Tok οπωσδήποτε κάθε μέρα γιατί ακολουθούμε αυτόν τον λογαριασμό» οπότε χάνουν σημαντικά πράγματα της παιδικής ηλικίας. Οι έφηβοι επηρεάζονται από όλα αυτά βέβαια, είναι σαν να μεγαλώνουν απότομα, σαν να πρέπει να γίνουν ενήλικες. Έτσι κι αλλιώς έχουν την τάση λόγω αναπτυξιακού σταδίου να θέλουν να αυτονομηθούν είναι σαν να λένε «ωραία εγώ τώρα πως θα αυτονομηθώ; με το να πάω να βάψω νύχια να βάλω ψεύτικη βλεφαρίδα να κάνω και εγώ βίντεο στο tik tok που χορεύω». Δεν είναι απλά ένα στάδιο που περνάνε τα παιδιά που ψάχνουν τον εαυτό τους, δεν ξέρω αν βρίσκουν τον εαυτό τους ειδικά στην εφηβεία. Αυτό που παρατηρώ εγώ είναι ότι όλα μετά από ένα σημείο μοιάζουν μεταξύ τους, και όχι μόνο στην εξωτερική εμφάνιση. Σαν να μην έχουν κάτι ξεχωριστό δηλαδή τον ρωτάς τι θέλει να γίνει όταν μεγαλώσει και σου απαντάνε Youtuber ή Tiktokker. Που για να το λένε αυτό κάτι έχουν δει και σου λένε α ωραία θα κάνω και εγώ αυτό που κάνει ο χ, ψ, ω» (NT)

7.3.7 Επίδραση στην συμπεριφορά και τις κοινωνικές σχέσεις

Μέσα από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών φαίνεται ξεκάθαρα ότι η επιρροή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη συμπεριφορά των μαθητών και στις ανθρώπινες σχέσεις τους είναι βαθιά και πολύπλευρη. Αρχικά γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχουν επιδράσεις των ΜΚΔ στη διαχείριση των διαπροσωπικών σχέσεων. Τα παιδιά επηρεάζονται από πρότυπα συμπεριφοράς που βλέπουν στα κοινωνικά δίκτυα, οδηγούμενα σε συμπεριφορές που μπορεί να είναι επιπόλαιες, ανταγωνιστικές ή επιφανειακές. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβαίνει με τους γονείς, τις ρομαντικές τους σχέσεις, τους φίλους, τους συμμαθητές. Η έλλειψη επαρκών δεξιοτήτων επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης, που συνδέεται με τη συνεχή παρακολούθηση των ΜΚΔ, είναι ιδιαίτερα έντονη. Τα παιδιά τείνουν να βλέπουν τις ανθρώπινες σχέσεις μέσα από ένα φίλτρο που υπαγορεύεται από την «εικόνα» και την «επιτυχία», γεγονός που μπορεί να περιορίσει την ικανότητά τους να αναπτύξουν αυθεντικές σχέσεις.

«Ειδικά σε αυτή την ηλικία προσπαθούν να το ακολουθήσουν αυτό που τους προβάλλεται γιατί δεν ξέρουν και αυτά πώς να το χειριστούν. Νομίζω ότι επηρεάζονται πιο πολύ στο κομμάτι των διαπροσωπικών σχέσεων, στο κομμάτι το ερωτικό, πως θα εντυπωσιάσω την κοπέλα πως θα εντυπωσιάσω εγώ το αγόρι πώς θα είμαι αρεστός. Προσπαθούν αλλά και πάλι νομίζω ότι αν έχουν ένα πολύ καλό προστατευτικό πλαίσιο δεν θα είναι τόσο μεγάλη επίδραση που θα το αλλάξει το παιδί. Δεν θα το καθορίσει αυτό δηλαδή» (XII)

«Η συμπεριφορά τους απέναντι στους γονείς τους μπορεί να είναι από αδιάφορη μέχρι και απότομη γιατί αυτό βλέπουν. Και υπάρχουν και αρκετά βίντεο που δεν προβάλλουν αρετές. Μετά στο κομμάτι του σχολείου εννοείται ό,τι βλέπουν θα θέλουν να το επαναλάβουν και έτσι νιώθοντας ότι αυτή είναι το κέντρο όλου του κόσμου να λειτουργούν αντιστοίχως. Μετά όσον αφορά τις φίλες και τις ανθρώπινες σχέσεις πάλι με την ίδια λογική πιστεύω δεν θα μάθουν να μοιράζονται, να δέχονται τις απόψεις των άλλων, θα νομίζουν ότι είναι και παντογνώστες, και αυτό ισχύει γιατί στην ουσία δεν επεξεργάζονται καθόλου τις πληροφορίες, ειδικά, υποτίθεται με αυτό τον διασκεδαστικό τρόπο που προβάλλονται» (XP)

«Ναι, επηρεάζεται η συμπεριφορά των παιδιών από τα πρότυπα μέσα από τα σόσιαλ μίντια διότι φαίνονται παιδιά που συζητούν πολύ ρηχά θέματα, θέματα που αφορούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και φαίνονται παιδιά που δεν γνωρίζουν πώς να συμπεριφερθούν και πώς να αναπτύξουν υγιείς ανθρώπινες σχέσεις με τους συμμαθητές τους, τους γονείς τους, τους δασκάλους τους και δεν γνωρίζουν πώς πρέπει να φερθούν στην εκάστοτε περίπτωση και στο εκάστοτε πρόσωπο. Γιατί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλονται όλα με τον ίδιο τρόπο οπότε δεν έχουν την κρίση και αυτό επηρεάζει τη συμπεριφορά τους διότι φαίνεται ότι δεν γνωρίζουν πώς να συμπεριφερθούν στο καθένα και στην κάθε συνθήκη και τι σεβασμό πρέπει να δείξουν» (ΑΞ)

Τα ΜΚΔ επηρεάζουν σημαντικά τη συμπεριφορά των παιδιών, που εκφράζεται με διάφορους τρόπους: αδιαφορία ή αγένεια απέναντι στους γονείς, έλλειψη σεβασμού προς τους συνομηλίκους και τη σχολική κοινότητα, έλλειψη υπομονής και εσωστρέφεια. Η προσκόλληση στις οθόνες για πολλές ώρες την ημέρα αυξάνει τις πιθανότητες για επιθετική ή αδιάλλακτη συμπεριφορά και μειώνει τη δυνατότητα για ουσιαστική επικοινωνία και επίλυση συγκρούσεων.

«Εννοείται ότι επηρεάζεται η συμπεριφορά των παιδιών από τα πρότυπα, ακριβώς γιατί όπως είπα και πριν υιοθετούν έναν τρόπο ζωής που έχουν άλλοι άνθρωποι ο οποίος ίσως να μην ταιριάζει με τη δική τους νοοτροπία, με τη δική τους προσωπικότητα, άρα αυτομάτως διαμορφώνουν έναν χαρακτήρα και μια προσωπικότητα η οποία δεν είναι δική τους» (ΑΝ)

Ένα άλλο σημαντικό θέμα που θίγεται είναι η τάση των μαθητών να μιμούνται βίαιες ή ανάρμοστες συμπεριφορές που βλέπουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της βίας στα σχολεία, καθώς τα παιδιά αναζητούν τρόπους να αποκτήσουν αναγνωρισιμότητα και ταυτότητα μέσα από τη μίμηση συμπεριφορών που προβάλλονται ως "κανονικές" ή ακόμη και "ηρωικές" στα ΜΚΔ. Οι πράξεις βίας και οι λανθασμένες συμπεριφορές θεωρούνται από τους μαθητές αποδεκτές ή επιθυμητές, επειδή τις έχουν δει να αναγνωρίζονται σε δημόσια πλατφόρμα.

«Ναι την επηρεάζουν αρκετά και αυτό το παρατηρούμε κυρίως μέσα στα σχολεία όπου η βία έχει πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις και είναι αυτό που είπα και πιο πριν ότι θέλοντας να βγουν τα παιδιά μπροστά να βρουν την ταυτότητά τους, να βρουν ποιιοί είναι, πολλές

φορές καταφεύγουν σε πράξεις τελείως λανθασμένες και έχουν στο μυαλό της ότι αφού το έκανε αυτό στο YouTube, στο Tik Tok, είναι σωστό άρα μπορώ να το κάνω και εγώ» (MP)

«Ναι θα έλεγα ότι επηρεάζουν γενικότερα έναν άνθρωπο από την προσωπικότητα μέχρι τη συμπεριφορά. ... Πιστεύω ακόμα ότι μπορεί να επηρεαστεί ειδικά όταν το παιδί είναι μικρότερης ηλικίας σε σκηνές βίας. Γενικότερα τα παιδιά έχουν την τάση να μιμούνται αυτά που βλέπουν, εάν κι όλας αυτά που βλέπουν στα σόσιαλ μίντια δεν κατακρίνονται και είναι αποδεκτά και ίσα ίσα προβάλλονται, εάν βλέπουν ότι υποστηρίζεται και από άλλους συμμαθητές τους και φίλους τους σίγουρα μπορεί να οδηγήσει σε πολύ άσχημες και βίαιες συμπεριφορές που είναι κάτι που το έχουμε δει και αρκετές φορές. Τόσο σε σωματική όσο και λεκτική βία, να χρησιμοποιούν πολύ ανάρμοστο λεξιλόγιο. Παρατηρούμε από πολύ μικρές ηλικίες χρησιμοποιούν πολύ άσχημες λέξεις στα παιδιά και πολλές φορές δεν σέβονται τους συμμαθητές τους.» (AG)

Επιπλέον, η επίδραση των ΜΚΔ στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και του χαρακτήρα των παιδιών είναι καίρια. Η προσωπικότητα αναπτύσσεται σε μεγάλο βαθμό μέσω της κοινωνικής μάθησης, και τα πρότυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνεισφέρουν σημαντικά σε αυτή τη διαδικασία. Η μίμηση συμπεριφορών που προβάλλονται ως επιτυχημένες ή επιθυμητές δημιουργεί μια ψευδή αίσθηση ταυτότητας στα παιδιά, τα οποία μπορεί να υιοθετήσουν χαρακτηριστικά και αξίες που δεν συνάδουν με τη δική τους ατομικότητα ή το κοινωνικό τους πλαίσιο.

«Αρχικά όταν επηρεάζεται το κομμάτι της προσωπικότητας, η προσωπικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον συμπεριφορικό τομέα οπότε σε αλληλένδετα να επηρεάζεται και η συμπεριφορά. Ότι είναι αρεστό, στο οποίο επιμένω, είναι και μόδα. Η συμπεριφορά νομίζω επηρεάζεται εξαιτίας της προβολής των βίντεο και των εικόνων που υπάρχουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα οποία μπορεί κανείς να διασφαλίσει την αμεσότητα και άρα να θέλει να το υιοθετήσει γιατί βλέπει ακριβώς τι να υιοθετήσει και άρα να επαναλαμβάνει αυτό που βλέπει ιδίως αν είναι και αρεστό. Επίσης κάτι άλλο που έχω σαν σκέψη είναι ότι όταν κάποιος είναι αρκετές ώρες μπροστά σε μια οθόνη πιστεύω ότι επηρεάζει την συμπεριφορά γενικότερα και οδηγεί σε πιο επιθετικές και καθόλου υπομονετικές συμπεριφορές» (MG)

Τα παιδιά συχνά δεν ακολουθούν υγιή πρότυπα ή δεν παραδειγματίζονται από θετικές συμπεριφορές. Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν λογαριασμοί που προβάλλουν φιλανθρωπικές πράξεις ή θετικά πρότυπα, η προσοχή εστιάζεται περισσότερο σε επιφανειακές ή καταναλωτικές επιδείξεις. Η έλλειψη ουσιαστικών προτύπων μπορεί να οδηγήσει σε απομόνωση και αδυναμία ανάπτυξης ουσιαστικών κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως η ενσυναίσθηση, η ανεκτικότητα και η συνεργασία. Οι συμπεριφορές αυτές αναπτύσσονται μέσα από την αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους, την οικογένεια και άλλους σημαντικούς ενήλικες, αλλά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης φαίνεται να αντικαθιστούν αυτό το πλαίσιο με εικονικά, συχνά επιφανειακά, πρότυπα.

«Ναι την επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο, γιατί πολλές φορές αναπαράγουν τα λάθη τα λάθος πρότυπα. Κατά βάση κοιτάμε το κακό τώρα. Δηλαδή δεν είναι πολύ λογαριασμοί που αφορούν τα παιδιά είναι τα πρότυπα. Αν και ακολουθούν κάποιες φορές ανθρώπους που κάνουν φιλανθρωπίες. Αλλά εγώ από τη δικιά μου εμπειρία δεν έχω ακούσει παιδί να λέει α ο τάδε έκανε μια φιλανθρωπία ή βοήθησε τα ζωάκια. Σε μεγάλους χαμούς, για παράδειγμα σε πυρκαγιές πλημμύρες, υπήρχε αλλά δεν ήταν πάλι έντονο. Και αυτό γινόταν στους εφήβους δηλαδή σε πιο μεγάλες ηλικίες, δεν θυμάμαι παιδάκι να μου λέει εντάξει αυτός βοήθησε έδωσε λεφτά εκεί κτλ. Πιο πολύ ακούς κυρία έδωσε λεφτά για να πάρει το φοβερό λογαριασμό αυτουνού, η κυρία αυτός έδωσε λεφτά και πήρε το τελευταίο μοντέλο αυτοκινήτου αυτής της μάρκας παρά κάτι θετικό. Οπότε τους επηρεάζει τη συμπεριφορά γιατί προσπαθούν να τους μιμηθούν και αυτοί. Ε έχεις ένα πρότυπο και το μιμείσαι. Το υγιές είναι να θες να πάρεις πράγματα, αλλά τα παιδιά επειδή δεν έχουν ταυτότητα, ειδικά κάποια μεγάλα λόγω αυτών γίνονται σαν αυτούς δηλαδή τα πρότυπα»(NT).

7.3.8 Παν μέτρον άριστον

Μέσα από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών, φαίνεται ότι αμφιταλαντεύονται μεταξύ των θετικών και των αρνητικών επιπτώσεων της χρήσης των ΜΚΔ στην κοινωνικοποίηση των μαθητών, λέγοντας σε κάποιες περιπτώσεις ότι είναι «δίκικοπο μαχαίρι (NT, ΑΓ). Αυτό που

υπογραμμίζουν είναι ότι πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία και όχι ακραίες χρήσεις. Ακόμα και για τους μαθητές με κοινωνικές δυσκολίες, που μπορεί να ωφεληθούν στον τομέα της κοινωνικοποίησης από την χρήση των ΜΚΔ, τονίζεται ότι αυτή πρέπει να είναι λελογισμένη. Τονίζεται επίσης ο συγκερασμός της φυσικής και της διαδικτυακής επικοινωνίας, με τρόπο που η μία να ενισχύει την άλλη.

*Πιστεύω όμως ότι βοηθάει παιδιά που έχουν δυσκολίες με την κατάλληλη χρήση βέβαια»
(ΝΤ)*

«Πιστεύω ότι είναι λίγο δίκικο μαχαίρι. Δηλαδή, θεωρώ ότι θα μπορούσε σε κάποιες περιπτώσεις αν γινόταν λίγο πιο λογική χρήση ή λίγο πιο ελεγχόμενη χρήση να βοηθάνε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τους ανθρώπους να κοινωνικοποιηθούν ... Οπότε θεωρώ ότι θα μπορούσαν εάν υπήρχαν κάποιες πολύ συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να βοηθήσουν στην κοινωνικοποίηση ενός ατόμου και στην εξωστρέφεια.» (ΑΓ)

*« αν χρησιμοποιηθούν με μέτρο και αν χρησιμοποιηθούν σωστά δηλαδή ως συνέχεια της επικοινωνίας που έχουν σε πραγματικό χρόνο και από κοντά οι μαθητές μπορούν να βοηθήσουν και στην εξωστρέφεια, δηλαδή βοηθάει ένας μαθητής να έχει μιλήσει με τους συμμαθητή του το απόγευμα και μετά να συνεχίσει αυτή τη συζήτηση και στο σχολείο.»
(ΕΛ)*

7.4 Επίδραση των ΜΚΔ στις σχολικές επιδόσεις

Το τρίτο υπερ-θέμα περιλαμβάνει 7 θέματα: «Χρόνος χρήσης και αρνητικές επιδράσεις», «Δυσκολία στη Συγκέντρωση, εξάρτηση και διάσπαση προσοχής», «Γλωσσικές και Εκπαιδευτικές Συνέπειες», «Χαρακτηριστικά Μαθητή και Αυτοέλεγχος», «Επιφανειακή Μάθηση και κίνδυνος Μονοδιάστατης Πληροφορίας», «Διττές Επιπτώσεις των ΜΚΔ», «Θετικές επιπτώσεις των ΜΚΔ». Στα θέματα αυτά αναδεικνύεται ότι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων αντικατοπτρίζουν μια ποικιλία απόψεων, με κοινό τόπο στις περισσότερες περιπτώσεις τις αρνητικές επιπτώσεις λόγω της υπερβολικής χρήσης των ΜΚΔ.

7.4.1 Χρόνος χρήσης και αρνητικές επιδράσεις

Το πρώτο θέμα της ομάδας (Χρόνος χρήσης και αρνητικές επιδράσεις) εστιάζει στο πώς επηρεάζονται οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών, λόγω του χρόνου που σπαταλούν στα ΜΚΔ. Οι συνεντεύξεις εκφράζουν έντονο προβληματισμό σχετικά με τον χρόνο που ξοδεύουν οι μαθητές στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την αρνητική επίδραση που έχει αυτός στις σχολικές τους επιδόσεις. Κοινή θέση είναι ότι η υπερβολική χρήση των κοινωνικών δικτύων αποσπά τους μαθητές από τις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις, μειώνοντας τον χρόνο και την ενέργεια που διαθέτουν για τη μελέτη και την προετοιμασία τους. Επομένως, στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να πούμε ότι η χρήση των ΜΚΔ στο θέμα αυτό δεν αναδεικνύεται ως ένας παράγοντας που άμεσα επηρεάζει τις επιδόσεις, αλλά έμμεσα, μειώνοντας σημαντικά το διαθέσιμο χρόνο για μελέτη.

«... σπαταλούν πολύ χρόνο στην καθημερινότητά τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με αποτέλεσμα να μην είναι αρκετά επιμελής στις σχολικές τους υποχρεώσεις οπότε επηρεάζεται άμεσα η επίδοσή τους» (ΑΞ)

«Όταν αυτό υπερβεί τα όρια, ναι θεωρώ ότι επηρεάζει διάφοροι τομείς της ζωής των παιδιών όπως η κοινωνικοποίηση που αναφέραμε προηγουμένως και σαφώς και οι επιδόσεις τους στο σχολείο. (ΜΡ)»

«Είμαι πολύ αρνητική γιατί μέσω των κοινωνικών δικτύων τα παιδιά αφιερώνουν περισσότερο χρόνο μπροστά στο κινητό τους ασχολούνται με το κινητό τους οπότε θεωρώ ότι οι σχολικές επιδόσεις μειώνονται (ΜΝ)»

«...διότι τα παιδιά όταν γυρνάνε από το σχολείο έχουν πολύ περιορισμένο ελεύθερο χρόνο, αν αναλογιστούμε τα προγράμματα ενός σύγχρονου παιδιού που είναι μετά το σχολείο να έχει φροντιστήριο για αγγλικά για δεύτερη ξένη γλώσσα και μετά κάποια αθλήματα οπότε ουσιαστικά ο ελεύθερος χρόνος του παιδιού είναι ελάχιστος και από ότι έχω καταλάβει από τους μαθητές μου τον αφιερώνουν σε social media. ... οπότε θεωρώ όταν είσαι τόσο κολλημένος με τα social media δεν αφιερώνεις χρόνο σε μαθήματα του σχολείου είτε για επανάληψη είτε για την επόμενη μέρα.» (ΑΦ).

«Άλλο είναι όταν παρασέρνονται και για πολλές ώρες κάνουν χρήση των κοινωνικών δικτύων, δεν έχουν χρόνο και διάθεση και όρεξη να ασχοληθούν με τα μαθήματά τους,

να κάτσω να διαβάσουν για τα διαγωνίσματα τους. Οπότε σίγουρα έχει αρνητικές επιπτώσεις» (BB)

Παράλληλα, αναδεικνύεται η έλλειψη ισορροπίας μεταξύ της ενασχόλησης με τα κοινωνικά δίκτυα και της αφοσίωσης στα σχολικά καθήκοντα. Αυτή η ανισορροπία οδηγεί στη μείωση των σχολικών επιδόσεων, καθώς ο ελάχιστος ελεύθερος χρόνος των μαθητών καταναλώνεται κυρίως στη χρήση των social media, αφήνοντας πίσω τη μελέτη. Η ανησυχία που εκφράζεται συνολικά αφορά στην επίδραση που έχει η ψηφιακή συνδεσιμότητα στην καθημερινότητα και την ακαδημαϊκή ζωή των μαθητών, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση της σχολικής τους επίδοσης

«νομίζω δεν υπάρχει ισορροπία μεταξύ του πότε θα είμαι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και πότε θα διαβάζω και θα ετοιμάζομαι για την επόμενη μέρα είχε οποιαδήποτε σχολική υποχρέωση θα έχω» (ΜΓ)

«Λόγω του χρόνου, δηλαδή πολλές φορές καταναλώνουν πάρα πολύ χρόνο στα social media οπότε αφήνουν πίσω τη μελέτη ή πολλές φορές χρησιμοποιούνται τα social media ως επιβράβευση για τη μελέτη και δεν υπάρχει ουσιαστικός λόγος μελέτης» (ΝΤ)

7.4.2 Δυσκολία στη Συγκέντρωση και διάσπαση προσοχής

Πολλοί συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι οι μαθητές δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν στις σχολικές υποχρεώσεις τους λόγω της συχνής χρήσης των ΜΚΔ. Παρατηρούν ότι η εξάρτηση από το κινητό τηλέφωνο και τα ΜΚΔ ακόμα και μέσα στην τάξη είναι ένα σημαντικό θέμα. Οι μαθητές ασχολούνται περισσότερο με τις ειδοποιήσεις και την επικοινωνία μέσω social media παρά με το μάθημα, κάτι που μειώνει τη συγκέντρωση και την απόδοσή τους.

«Ακόμα και στο σχολείο τα παιδιά και μέσα στην τάξη είναι εξαρτημένα από το κινητό τους, δεν υπάρχει στιγμή που να μην το έχουν στα χέρια τους ή να μην προσπαθήσουν να κοιτάξουν αν έχουν ειδοποιήσεις, επομένως δεν υπάρχει κάποια συγκέντρωση στον ακαδημαϊκό τους στόχο καθώς ο σκοπός τους είναι να μιλήσουν με τους φίλους τους, να ανεβάσουν φωτογραφίες, βίντεο και να πάρουν likes» (ΑΝ)

Αλλά πέρα από αυτό, αναδεικνύουν και μια πιο μόνιμη δυσκολία των μαθητών να συγκεντρωθούν, η οποία συνδέεται με τα ΜΚΔ, υπογραμμίζοντας την αρνητική επίπτωση που έχει η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην γενικότερη ικανότητα συγκέντρωσης των μαθητών. Οι μαθητές, συνηθισμένοι στη γρήγορη και συνεχή εναλλαγή εικόνων στα ΜΚΔ, δυσκολεύονται να διατηρήσουν την προσοχή τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Αυτή η δυσκολία προκύπτει από το γεγονός ότι το μυαλό τους δεν έχει εκπαιδευτεί να εστιάζει σε ένα μόνο αντικείμενο για παρατεταμένο χρόνο, ειδικά αν το θέμα δεν τους ενδιαφέρει τόσο όσο το περιεχόμενο που βρίσκουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ως αποτέλεσμα, χάνουν σημαντικό μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας

«... δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν στο μάθημα, έχουν συνηθίσει στην εύκολη εναλλαγή εικόνας και δυσκολεύονται πάρα πολύ να παρακολουθήσουν στο μάθημα οπότε χάνουν μεγάλο μέρος του μαθήματος επειδή το μυαλό τους δεν είναι εκπαιδευμένο στο να δίνει προσοχή σε ένα αντικείμενο που ίσως και να μην τους αφορά τόσο πολύ όσο τους αφορά κάτι που προβάλλεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης» (ΑΞ).

7.4.3 Γλωσσικές και εκπαιδευτικές συνέπειες

Μέσα από τις αφηγήσεις των εκπαιδευτικών αναδεικνύεται επίσης ότι η χρήση των ΜΚΔ μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ανάπτυξη του λεξιλογίου των μαθητών και την ικανότητά τους να γράφουν και να εκφράζονται σωστά. Αυτό συνδέεται με την τάση χρήσης greeklish και τη μείωση του χρόνου που αφιερώνεται στην ανάγνωση και τη γενικότερη εκπαίδευση.

«Έχει σίγουρα αρνητικές επιπτώσεις. Ένα παράδειγμα κραυγαλέο είναι το γεγονός ότι πολλά παιδιά αρχικά δεν κάνουν χρήση του ελληνικού λεξιλογίου γράφουν με greeklish» (ΒΒ)

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί συνδέουν τη χρήση των ΜΚΔ με την παράλειψη άλλων δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα η ανάγνωση βιβλίων στον ελεύθερο χρόνο τους, η οποία θα μπορούσε να βελτιώσει το λεξιλόγιό τους, το γραπτό και προφορικό λόγο και γενικότερα τους γνωστικούς τους ορίζοντες.

«Αν για παράδειγμα, στις διακοπές του Πάσχα κατά κύριο λόγο οι μαθητές είναι στο κινητό και δεν αφιερώνουν χρόνο στο να διαβάσουν ένα βιβλίο, τότε δεν θα μπορέσουν να αναπτύξουν το λεξιλόγιο τους δεν θα μπορούν να διευρύνουν τους ορίζοντές τους άρα μετά δεν θα μπορέσεις να έχεις έναν καλό λόγο γραπτό ή προφορικό. Οπότε πιστεύω σίγουρα ότι επηρεάζει αρνητικά την επίδοση των μαθητών στο σχολείο.» (ΜΓ)

7.4.4 Επιφανειακή μάθηση και κίνδυνος μονοδιάστατης πληροφορίας

Κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς εστίασαν στο ότι η χρήση των ΜΚΔ συνδέεται με την τάση για επιφανειακή μάθηση και έλλειψη εμπάθουσας στη γνώση από τους μαθητές. Αυτό μπορεί να συμβαίνει καθώς οι μαθητές συχνά περιορίζονται σε επιφανειακή μάθηση όταν αναζητούν απαντήσεις ή πληροφορίες στο διαδίκτυο, στα ΜΚΔ και σε μηχανές αναζήτησης. Αντί να αναπτύξουν τις δεξιότητες σκέψης, αναζήτησης και επεξεργασίας πληροφορίας, οι μαθητές συχνά απλώς αναζητούν έτοιμες απαντήσεις μέσω διαφόρων εργαλείων και τις αντιγράφουν. Αυτό οδηγεί σε μια επιφανειακή κατανόηση του υλικού, που μπορεί να αποφέρει προσωρινά καλούς βαθμούς, αλλά δεν προάγει ουσιαστική μάθηση. Όταν αντιμετωπίζουν πιο σύνθετες εργασίες, οι μαθητές δυσκολεύονται να ανταποκριθούν, γεγονός που τελικά τους βλάπτει, όχι μόνο ακαδημαϊκά, αλλά και μακροπρόθεσμα στη ζωή τους. Οι πληροφορίες που ανακτούν οι μαθητές από το διαδίκτυο και τα ΜΚΔ ενέχουν επίσης τον κίνδυνο της παραπληροφόρησης, καθώς οι πληροφορίες που παρέχονται, ενδέχεται να είναι μεροληπτικές ή παραπλανητικές.

«Από την άλλη μπορούμε να πάρουμε και το αρνητικό του πράγματος ότι δεν θα μουν στη διαδικασία να ψάξουν πάρα πολύ, θα googleάρουν τις απαντήσεις για τις ερωτήσεις και τις ασκήσεις που τους έχουμε βάλει θα το αντιγράψουν και αυτό είναι όλο. Άρα δεν θα εξασκήσουν ούτε τη σκέψη τους ούτε θα αναπτύξουν κάποια δεξιότητα αναζήτησης, συγκέντρωση πληροφορίας ή οτιδήποτε. Θα πάρουν έτοιμη την πληροφορία και απλώς θα τη δώσουν. Με αυτό τον τρόπο είναι μέλη μπορεί να παίρνουν καλούς βαθμούς αλλά τελικά αν τους βάλουμε μια άσκηση η οποία έχει πολλές πηγές και είναι πιο σύνθετη θα δούμε ότι δεν μπορούν να ανταποκριθούν και αυτό είναι εντός εισαγωγικών κακό όχι μόνο για τις σχολικές επιδόσεις, είναι κακό γιατί θα το βρουν μπροστά τους.» (ΕΛ)

«Θεωρώ ότι η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι αρνητική για τη σχολική επίδοση των μαθητών γιατί οι μαθητές παίρνουν επιφανειακές γνώσεις, δεν εντρυφούν στο περιεχόμενο και δεν προσπαθούν να βρουν λύσεις σε κάθε πρόβλημα που προκύπτει σε οποιοδήποτε μάθημα το οποίο το συναντούν» (ΚΚ)

«...και επειδή η πληροφορία που μοιραζόμαστε στα σόσιαλ μίντια πολλές φορές είναι προσωπικές απόψεις ή μπορεί να είναι ψευδής, πάλι δεν ξέρω αν μπορεί να δώσει γνώση άρα να βοηθήσει ας πούμε.» (ΑΓ)

7.4.5 Χαρακτηριστικά Μαθητή και Αυτοέλεγχος

Ένα θέμα που αναδείχτηκε από τους εκπαιδευτικούς, σε σχέση με τη χρήση των ΜΚΔ και τις επιδράσεις της στην σχολική επίδοση των μαθητών είναι τα χαρακτηριστικά του κάθε μαθητή και το αν μπορεί να έχει έναν αυτοέλεγχο σε ό,τι αφορά τη χρήση τους. Κάποιοι μαθητές μπορεί να καταφέρουν να βάλουν όρια στη χρήση των ΜΚΔ και να διατηρήσουν την ισορροπία με τις σχολικές τους υποχρεώσεις, αλλά για πολλούς άλλους αυτό είναι δύσκολο, ειδικά όταν δεν υπάρχει γονικός έλεγχος (κάτι που αναλύεται στο επόμενο θέμα).

«θεωρώ ότι μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις, αν και θεωρώ ότι έχει να κάνει πολύ και με το κάθε μαθητή και το χαρακτήρα του αυτό. Ίσως σε κάποιες περιπτώσεις κάποιοι μαθητές να μπορούν να βάλουν τα όριά τους σε αυτό το κομμάτι όταν τους ενδιαφέρει το σχολείο» (ΑΓ)

«Υπάρχουν παιδιά που θα χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και θα έχουν πολύ υψηλές σχολικές επιδόσεις, υπάρχουν παιδιά που επηρεάζονται τόσο πολύ και καταλήγουν να σπαταλούν όλο τον ελεύθερο χρόνο τους, ή το χρόνο που έχουν και θα τον αφιέρωναν στη μελέτη των μαθημάτων τους στα σόσιαλ μίντια» (ΧΡ)

7.4.6 Διττές Επιπτώσεις των ΜΚΔ

Ένα από τα θέματα που αναδείχτηκαν, σχετικά με τις επιπτώσεις της χρήσης των ΜΚΔ στις σχολικές επιδόσεις των μαθητών, αναδεικνύει τις διαφορετικές και, εν μέρει, αντικρουόμενες επιδράσεις. Κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς αναγνωρίζουν τόσο θετικές όσο και αρνητικές επιπτώσεις από τη χρήση των ΜΚΔ. Αναφέρουν ότι, ενώ από τη μία πλευρά η υπερβολική χρήση μπορεί να αποσπάσει την προσοχή από το διάβασμα, από την άλλη, τα ΜΚΔ θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως εργαλείο για συνεργασία και ομαδική εργασία, όπως για παράδειγμα στη δημιουργία σχολικών πρότζεκτ.

«Σίγουρα έχει αρνητικές γιατί εφόσον σπαταλούν χρόνο εκεί δεν αφιερώνουν χρόνο στο σχολείο αλλά και μερικές φορές, αν σκεφτούμε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως τρόπο που επικοινωνούν για να κάνουν ομαδικά ένα σχολικό πρότζεκτ ή κάτι τέτοιο έχει θετικό αντίκτυπο» (ΔΝ)

«Δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα.. Επομένως νομίζω ότι η αλήθεια κρύβεται κάπου στη μέση» (ΧΡ)

Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι αν και η χρήση των ΜΚΔ είναι ένας ανασταλτικός παράγοντας για την πρόοδο και την επίδοση των μαθητών, οι εκπαιδευτικοί έχουν επιφυλάξεις για το κατά πόσο αυτός είναι ο βασικός παράγοντας για την σχολική επίδοση, δίνοντας την εντύπωση ότι υπάρχουν άλλα σημαντικότερα αίτια για την καλή ή την κακή επίδοση των μαθητών στο σχολείο. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα:

«Έτσι και έτσι θα έλεγα δηλαδή σίγουρα το γεγονός ότι είναι όλα με ένα κινητό και μιλάνε τους τρώει χρόνο από το διάβασμα αλλά δεν νομίζω ότι η χρήση των social media είναι ο κύριος λόγος που ένα παιδί δεν τα πάει καλά στο σχολείο» (ΧΠ)

Στο σημείο αυτό θίγεται ο ρόλος της οικογένειας και των ορίων που μπορεί να επιβάλλει στους μαθητές, σε σχέση με τη χρήση των ΜΚΔ και την επίδοσή τους στο σχολείο. Οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν την άποψη ότι η χρήση των ΜΚΔ μπορεί να είναι επιβλαβής για τη σχολική πορεία των παιδιών όταν αυτά τα όρια απουσιάζουν. Γίνεται λόγος στο κατά πόσο έχει υπάρξει μια ορθή γαλούχηση των παιδιών για τη χρήση των ΜΚΔ και την αποφυγή της υπερβολικής χρήσης, κάτι

που έχει επιπτώσεις, όχι μόνο στη σχολική επίδοση των μαθητών, αλλά και γενικότερα στην κοινωνικοποίησή τους.

«...και έχει να κάνει με τον έλεγχο που επιβάλλουν ή που ασκούν γενικά οι γονείς σε σχέση με τον χρόνο που τα παιδιά θα ξοδεύουν σε τέτοιου τύπου κοινωνικά δίκτυα και εφαρμογές. Άρα δεν ξέρω κατά πόσο μειώνει τις σχολικές επιδόσεις αλλά σίγουρα μπορεί να τα επηρεάσει τα παιδιά αρνητικά εφόσον το οικογενειακό περιβάλλον απουσιάζει» (XP)

«Ναι, και πάλι όμως επαναλαμβάνω ότι όλα προέρχονται μέσα από την οικογένεια και στο κατά πόσο η οικογένεια έχει περάσει το μήνυμα ότι η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης γίνεται αποκλειστικά και μόνο για την ευχαρίστησή μας. Όταν αυτό υπερβεί τα όρια, ναι θεωρώ ότι επηρεάζει διάφοροι τομείς της ζωής των παιδιών όπως η κοινωνικοποίηση που αναφέραμε προηγουμένως και σαφώς και οι επιδόσεις τους στο σχολείο.» (MP)

7.4.7 Θετικές επιδράσεις στη μαθησιακή διαδικασία

Οι θετικές επιπτώσεις των ΜΚΔ που αναδείχτηκαν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών (σε σχέση κυρίως με το προηγούμενο θέμα, καθώς αναφέρθηκαν επί το πλείστον σε συνδυασμό με αρνητικά στοιχεία) επικεντρώνονται στη δυνατότητα που αποκτούν οι μαθητές να επικοινωνούν μεταξύ τους σε ό,τι αφορά τα μαθήματα και τις σχολικές εργασίες και στις ευκαιρίες για αναζήτηση πληροφοριών.

«αλλά και μερικές φορές, αν σκεφτούμε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως τρόπο που επικοινωνούν για να κάνουνε ομαδικά ένα σχολικό πρότζεκτ ή κάτι τέτοιο έχει θετικό αντίκτυπο.» (ΔΝ)

«Αν υπάρχει κάποιο θετικό αυτό πρέπει να είναι απειροελάχιστο, δηλαδή ότι βοηθούνται γιατί μιλάνε με τους συμμαθητές τους για κάποιο θέμα πιο γρήγορα, πχ. «δεν έχω αυτή τη σημείωση μπορείς να μου τη στείλεις;». (ΝΤ)

«Εντάξει μπορεί να δώσουν σε κάποια άτομα κάποιες γενικές γνώσεις» (ΑΓ)

Το ακόλουθο απόσπασμα αναδεικνύει τις θετικές επιπτώσεις της χρήσης των κοινωνικών δικτύων από τους μαθητές, τονίζοντας την πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών και γνώσεων που αλλιώς θα ήταν δύσκολο να αποκτηθούν. Μέσω των κοινωνικών δικτύων, οι μαθητές μπορούν να βρουν ξενόγλωσση βιβλιογραφία, διαδικτυακά βιβλία και άρθρα που ενισχύουν τις σχολικές τους επιδόσεις και εμπλουτίζουν τη μαθησιακή τους εμπειρία. Επιπλέον, τα κοινωνικά δίκτυα μπορούν να εμπνεύσουν καινοτόμες σκέψεις και ιδέες, βοηθώντας τους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες που θα τους φανούν χρήσιμες τόσο στην ακαδημαϊκή τους πορεία όσο και στην επαγγελματική και προσωπική τους ζωή:

«Αν θεωρήσουμε ότι δίνουν πρόσβαση σε πληροφορία την οποία αν την είχαν απ' το ίντερνετ δεν θα μπορούσαμε να την προσεγγίσουμε γιατί δεν μπορούμε να έχουμε ως πούμε ξενόγλωσση βιβλιογραφία ούτε στη σχολική βιβλιοθήκη ούτε στα σπίτια μας, ίσως με κάποιες μικρές εξαιρέσεις αλλά όλος αυτός ο πλούτος που υπάρχει είναι πάρα πολύ χρήσιμος έτσι ώστε να μπορέσουμε τελικά να ανταποκριθούμε καλύτερα και στα σχολικά μας καθήκοντα και να προσφέρουμε καινούργια πράγματα μέσα στη σχολική τάξη, είτε αυτό είναι κάποια γνώση που παίρνουμε από ένα διαδικτυακό βιβλίο ή από κάποιο άρθρο είτε αυτό είναι ακόμα και μια σκέψη για καινοτομία, γιατί υπάρχουν πράγματα τα οποία μπορούν να μας εμπνεύσουν μέσα στα σόσιαλ μίντια. Άρα αυτό βοηθάει και μπορούμε τελικά να βλέπουμε μαθητές οι οποίοι έχουν καλύτερους βαθμούς ή αν δε δούμε βαθμούς έχουν αυτήν την εξυπνάδα που χρειάζεται για να ανταποκριθούν στη σχολική κοινότητα αλλά και στη μετέπειτα ζωή τους είτε προσωπική, είτε επαγγελματική.» (ΕΛ).

7.5 Διαμόρφωση προτύπων

Η πέμπτη κατηγορία θεμάτων που αναφέρεται στη διαμόρφωση προτύπων μέσα από τα ΜΚΔ περιλαμβάνει 9 επιμέρους θέματα: «Προβολή εξωτερικής εμφάνισης», «Πρότυπα εύκολης επιτυχίας - Υλισμός καταναλωτισμός και νεοπλουτισμός», «Πρότυπα κυριαρχίας και επιβολής», «Θετικά πρότυπα, ... αλλά σε ανεπάρκεια», «Επίδραση στην αυτοεκτίμηση», «Μιμητισμός και απώλεια αυτονομίας», «Ελλειψη εστίασης στο πνεύμα και τις αξίες», «Διαμόρφωση

καταναλωτικών συνηθειών και τάσεων», «Διαμόρφωση προτύπων για επαγγελματική επιτυχία και φιλοδοξίες». Μέσα από αυτά τα θέματα γίνεται αντιληπτό ότι οι απόψεις των εκπαιδευτικών εστιάζουν στο ότι τα ΜΚΔ έχουν εξελιχθεί σε έναν από τους κυριότερους παράγοντες διαμόρφωσης των προτύπων συμπεριφοράς και αντίληψης των νέων, επηρεάζοντας βαθιά την καθημερινή τους ζωή και τις αντιλήψεις τους. Καθώς οι μαθητές περνούν ολοένα και περισσότερο χρόνο σε αυτές τις πλατφόρμες, εκτίθενται σε συγκεκριμένα πρότυπα που προβάλλουν εικόνες ομορφιάς, υλισμού, κυριαρχίας και κοινωνικής επιβολής. Αυτά τα πρότυπα, αν και ποικίλλουν, συχνά επικεντρώνονται στην εξωτερική εμφάνιση, τον καταναλωτισμό και την επιβολή, ασκώντας πιέσεις που επηρεάζουν την προσωπικότητα και τις αξίες των νέων. Η συνεχής έκθεση σε τέτοιου είδους πρότυπα μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ταυτότητας των μαθητών, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί μια επιτακτική ανάγκη για κριτική σκέψη και σωστή καθοδήγηση.

7.5.1 Προβολή Εξωτερικής Εμφάνισης

Ένας κοινός τόπος στις απαντήσεις των εκπαιδευτικών είναι η έμφαση που δίνεται στην εξωτερική εμφάνιση στα ΜΚΔ. Πολλοί εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προωθούν συγκεκριμένα πρότυπα ομορφιάς, όπως συγκεκριμένος σωματότυπος, αδύνατη σιλουέτα, καλοσχηματισμένη εξωτερική εμφάνιση και ακριβά ρούχα. Αυτά τα πρότυπα είναι ιδιαίτερα έντονα σε μαθητές γυμνασίου και λυκείου, επηρεάζοντας τις αντιλήψεις των παιδιών για το πώς πρέπει να δείχνουν.

«Ναι βέβαια προβάλλουν πολύ συγκεκριμένα πρότυπα, όπως το να φοράνε ακριβά ρούχα, μάρκες, να έχουν συγκεκριμένο ντύσιμο συγκεκριμένο κούρεμα, μακιγιάζ για τα κορίτσια. Προβάλλουν σύγχρονα πρότυπα ομορφιάς» (ΧΠ)

«Με βάση αυτά που βλέπουν τα παιδιά είναι κυρίως η εξωτερική εικόνα. Το ντύσιμο είναι πιο πολύ ότι «πρέπει» να είναι όλοι αδύνατοι, να έχουν συγκεκριμένη εμφάνιση, για παράδειγμα έντονες βλεφαρίδες ζουμερά χείλια και μακριά νύχια τα κορίτσια, και τα αγόρια άνετα παντελόνια και κοσμήματα όπως αλυσίδες» (ΚΝ)

«Ναι προβάλλουν πολύ συγκεκριμένα πρότυπα τα social media στους μαθητές όπως είναι αυτά για την εξωτερική εμφάνιση ότι πρέπει να είσαι ψηλή αδύνατη με σαρκώδη χείλη με 5 μέτρα βλεφαρίδες, με μακρύ νύχι, να φοράς αποκαλυπτικά ρούχα για τις κοπέλες. Ναι μεν αυτό το πρότυπο δεν είναι τόσο έντονο σε παιδιά δημοτικού αλλά το βλέπουμε

πολύ έντονα σε μαθητές γυμνασίου και λυκείου. Τα αγόρια από την άλλη πηγαίνουν γυμναστήριο θέλουνε να κάνουνε κοιλιακούς μπράτσα,» (ΑΦ)

«Επομένως οι μαθητές γυμνασίου και λυκείου, έχω παρατηρήσει για την εξωτερική εμφάνιση, μαθήτριες να είναι με μακριά νύχια μαθητές να είναι με τατουάζ με αλυσίδες» (ΜΓ)

7.5.2 Πρότυπα Εύκολης Επιτυχίας - Υλισμός Καταναλωτισμός και Νεοπλουτισμός

Μέσα από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών εκφράζεται η άποψη ότι τα ΜΚΔ προβάλλουν έναν τρόπο ζωής που εστιάζει στον υλικό πλούτο, τα ακριβά ρούχα, τα αυτοκίνητα και τις πολυτελείς διακοπές. Αυτή η προβολή επηρεάζει την αντίληψη των μαθητών για την επιτυχία και την κοινωνική αποδοχή, με τη έννοια ότι προωθούν την ιδέα ότι η επιτυχία σχετίζεται με την εμφάνιση και τα πλούτη.

«Ακόμα έχω παρατηρήσει ότι προβάλλεται πάρα πολύ η οικονομική κατάσταση και ο πλούτος πολλών ατόμων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το οποίο είναι πολύ κακό είχε τη δίνει την εντύπωση στο παιδί ότι όταν είχες λεφτά μπορείς να καταφέρεις τα πάντα ενώ δεν είναι το παν τα λεφτά. Μπορούμε να τα καταφέρουμε τα πάντα και με λιγότερα λεφτά από αυτά που παρουσιάζονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.» (ΜΡ)

«Τα πρότυπα που προβάλλονται είναι αυτά που αναδεικνύουν συνέχεια την οικονομική κατάσταση, τα ακριβά» (ΑΦ)

Μερικοί εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ότι τα ΜΚΔ, αντικατοπτρίζοντας τις ευρύτερες τάσεις της σύγχρονης κοινωνίας, προωθούν την ιδέα της 'εύκολης επιτυχίας', όπου η έμφαση δίνεται σε επιφανειακές αξίες, όπως η άμεση ικανοποίηση, ο εύκολος πλουτισμός και η αναζήτηση της επιβεβαίωσης από τους άλλους, χωρίς να προάγονται η σκληρή δουλειά και η ουσιαστική προσπάθεια και υπονομεύοντας την ανάπτυξη της υπομονής, της επιμονής και της κριτικής σκέψης που απαιτούνται για την επίτευξη μακροπρόθεσμων στόχων.

«Και σε επιτεύγματα σε διάφορους τομείς όπως είναι για παράδειγμα αυτό που λέμε το εύκολο χρήμα να μπορεί κάποιος να κάνει κάτι που θα του αποφέρει εύκολα χρήματα χωρίς να ζοριστεί ιδιαίτερα» (ΒΒ)

«προβάλλουν πολύ συγκεκριμένα πρότυπα στους μαθητές και κυρίως το πρότυπο του εύκολου, αυτό που εστιάζει στην εξωτερική εμφάνιση και θα έλεγα και σε υλικά αγαθά» (ΜΓ)

«Εκεί προβάλλονται κατά κύριο λόγο άτομα που έχουν πλουτίσει, άτομα που έχουν όλες τις ανέσεις. Δεν έχω δει να προβάλλονται άτομα τα οποία έχουν προσπαθήσει για κάτι συγκεκριμένο έχουν υψηλές επιδόσεις στο σχολείο ή κάτι που θα μπορούσε να είναι θετικό για τα παιδιά. ... ποτέ δεν θα προβληθούν επιστήμονες ποτέ δεν θα προβληθούν δάσκαλοι, άτομα από τα οποία θα μπορούσαν τα παιδιά να πάρουνε και κάτι από αυτούς κάτι θετικό, αλλά τα πρότυπα είναι συγκεκριμένα και θεωρώ και ότι είναι αρνητικά. Σε όλο το κλίμα του νεοπλουτισμού ...» (ΧΡ)

7.5.3 Πρότυπα κυριαρχίας και επιβολής

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προωθούν πρότυπα κυριαρχίας και επιβολής, παρουσιάζοντας άτομα που εμφανίζονται ως "αρχηγοί" και κατευθύνουν άλλους, ενισχύοντας την ιδέα της εξουσίας μέσω της επιρροής. Αυτά τα πρότυπα προβάλλονται έντονα, συχνά με αρνητικές συνέπειες. Βίντεο που αναπαράγονται στα ΜΚΔ και αφορούν bullying, βία, και επιθετικότητα προωθούνται ακόμη και από ειδήσεις, διαμορφώνοντας ένα επικίνδυνο πρότυπο εξουσίας και επιβολής που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τους μαθητές.

«...είναι οι αρχηγοί και ότι μπορούν να έχουν από πίσω τους ένα πλήθος παιδιών το οποίο μπορούν να κατευθύνουν. Αυτά προβάλλονται πάρα πολύ. Ακόμα και από τις ειδήσεις βιντεάκια τα οποία αναπαράγονται στα σόσιαλ μίντια που έχουν σχέση με το bullying, το ζύλο, τη βία, θεωρούνται από μια άποψη πολύ κακό πρότυπο» (ΜΡ)

7.5.4 Θετικά πρότυπα ... αλλά σε ανεπάρκεια

Κάποιοι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν την έλλειψη προτύπων που να προβάλλουν θετικές αξίες, όπως η ακαδημαϊκή επιτυχία ή η κοινωνική προσφορά. Αντί για επιστήμονες ή δασκάλους, προβάλλονται κυρίως άτομα με υλικά αγαθά και εξωτερική εμφάνιση. Αν και κάποιοι από τους συμμετέχοντες αναγνωρίζουν ότι υπάρχουν θετικά πρότυπα στα social media, όπως εκείνα που προωθούν την καινοτομία, την καλοσύνη και την εξυπνάδα, αυτά τα πρότυπα θεωρούνται

μειοψηφία. Παρόλα αυτά, υπάρχει η άποψη ότι ακόμη και τα αρνητικά πρότυπα μπορούν να λειτουργήσουν θετικά αν τα αξιοποιήσει κανείς κριτικά. Επομένως, αν και τα θετικά πρότυπα δεν είναι τόσο διαδεδομένα, αξίζει να τα αναζητούμε, καθώς μπορούν να εμπνεύσουν τους μαθητές και να τους δώσουν ώθηση για να εξελιχθούν, να αναπτύξουν δεξιότητες ή ακόμα και να ξεκινήσουν κάτι δικό τους. Ακόμα και τα αρνητικά πρότυπα μπορούν να λειτουργήσουν θετικά, αν οι μαθητές τα αξιολογήσουν σωστά και επιλέξουν να μην τα ακολουθήσουν, ενισχύοντας έτσι την προσωπική τους ανάπτυξη.

«Γενικώς ναι τα πρότυπα είναι συγκεκριμένα, είναι πρότυπα ομορφιάς και πρότυπα κέρδους. Απ' την άλλη όμως ισχύει νομίζω το ότι αν ψάξεις μπορείς να βρεις και άλλα πρότυπα, πρότυπα εξυπνάδας πρότυπα καινοτομίας και ίσως και πρότυπα καλοσύνης. Αν τα πάρουμε στατιστικά μπορεί να μην είναι 50 50 το να βρεις καλά και κακά πρότυπα αλλά θέλω να πιστεύω ότι είναι ίσως 70 30 κι αξίζει να αναζητούμε και αυτό το 30 γιατί ναι μπορούμε να πάρουμε ώθηση για να κάνουμε πολλά πράγματα στη ζωή μας από κάποιον ο οποίος θα ανεβάσει ένα βιντεάκι στο Tik Tok ας πούμε και αυτό μπορεί να βοηθήσει όντως έναν μαθητή γιατί μπορεί τώρα που νομίζει ότι τα πάντα είναι μόνο σχολείο βόλτα ή παιχνίδι, μπορεί κάποια στοιχεία από αυτά να τα αξιοποιήσει για να φτιάξει ας πούμε μια δική του επιχείρηση και υπάρχουν πάρα πολλές τέτοιες ιστορίες οπότε μπορούμε να επωφεληθούμε από αυτά. Και ακόμη και τα αρνητικά πρότυπα μπορούν να λειτουργήσουν θετικά αν τα σκεφτούμε σωστά αν ας πούμε δούμε εμείς κάτι το οποίο κρίνουμε ότι δεν μας ταιριάζει τελικά μπορεί να λειτουργήσει θετικά από την άποψη ότι θα προσπαθήσουμε να μη γίνουμε αυτό να μην το αντιγράψουμε. Βέβαια αν απαντήσω μόνο λέξη την ερώτηση το πρότυπο τελικά ναι νομίζω το λες συγκεκριμένο, αλλά μετά πάμε στη λογική του το πώς θα το αξιοποιήσεις εσύ για το προσωπικό σου χαρακτήρα.» (ΕΑ)

Μια ακόμα άποψη, αναφέρθηκε στο ότι υπάρχει πλουραλισμός στα πρότυπα που προβάλλονται μέσα από τα ΜΚΔ, καθώς προβάλλονται διαφορετικών ειδών και όχι μόνο όσα αναφέρθηκαν από την πλειονότητα των απαντήσεων. Παρόλα αυτά, κάτι τέτοιο υποστηρίχτηκε μόνο από μια εκπαιδευτικό, μεταξύ των συμμετεχόντων.

«Δεν νομίζω ότι προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα μόνο, γιατί το χρησιμοποιούν πάρα πολλοί και ο καθένας είναι διαφορετικός άρα προβάλλονται διαφόρου τύπου πρότυπα. Δηλαδή δεν προβάλλεται μόνο όποιος είναι όμορφος ή ψηλός ή γυμνασμένος. Προβάλλονται όλα. Αφού όλοι τα χρησιμοποιούν» (ΔΝ)

Επιπλέον, ακούστηκε μια ακόμα άποψη που υποστήριξε ότι τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να βρουν στα ΜΚΔ θετικά πρότυπα. Σε ηλικίες άνω των 14-15 ετών, οι μαθητές ενδέχεται να

ακολουθούν θετικά πρότυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως φιλοζωικά και φιλανθρωπικά κινήματα. Αυτά τα πρότυπα μπορούν να εμπνεύσουν και να προωθήσουν αξίες όπως η ενσυναίσθηση και η κοινωνική ευθύνη.

«Μπορεί κάποιος σε πιο μεγάλη ηλικία ε, μετά τα 14- 15, να ακολουθεί κάποιον που προάγει καλό όπως είναι η φιλοζωία, ή φιλανθρωπία» (NT)

Ένα ενδιαφέρον ζήτημα που ανέκυψε είναι η καλλιέργεια αρετών μέσω των ΜΚΔ, ειδικότερα, σε σχέση με το πώς αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να προωθήσουν θετικά κοινωνικά μηνύματα και συμπεριφορές. Το ακόλουθο απόσπασμα εστιάζει στη δυνατότητα των κοινωνικών δικτύων να προάγουν υγιείς συμπεριφορές και να βοηθήσουν στην καλλιέργεια αρετών, εφόσον χρησιμοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο. Τα κοινωνικά δίκτυα, έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν σημαντικά κοινωνικά μηνύματα, όπως αυτά για τον ρατσισμό, το bullying ή το κίνημα Me Too. Αυτά τα μηνύματα μπορούν να βοηθήσουν στην καλλιέργεια αρετών όπως η ενσυναίσθηση, η δικαιοσύνη, ο σεβασμός και η αλληλεγγύη. Οι καμπάνιες και οι πρωτοβουλίες σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όταν εφαρμόζονται σωστά, μπορούν να ευαισθητοποιήσουν τους χρήστες και να τους βοηθήσουν να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της καταπολέμησης κοινωνικών αδικιών, προάγοντας την κοινωνική ευθύνη και το αίσθημα του καθήκοντος απέναντι στους άλλους.

Σημαντικό στοιχείο είναι η αναφορά στην επιρροή των ενηλίκων, ειδικότερα των εκπαιδευτικών, οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλείο για να προάγουν κοινωνικά θετικά μηνύματα και να αναπτύξουν αρετές. Τα κοινωνικά δίκτυα προσφέρουν τη δυνατότητα να φτάσουν γρήγορα σε ένα μεγάλο κοινό, το οποίο μπορεί να παρακολουθήσει καμπάνιες, να συμμετέχει σε συζητήσεις και να μοιραστεί εμπειρίες που οδηγούν σε συλλογική δράση. Αυτός ο τρόπος εκπαίδευσης, που αξιοποιεί τα εργαλεία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, είναι συχνά πιο αποτελεσματικός και προσεγγίζει τα παιδιά και τους εφήβους με πιο ελκυστικό και συμμετοχικό τρόπο, σε σχέση με τη παραδοσιακή διάλεξη ή ανάγνωση κειμένων.

Το βασικό είναι το περιεχόμενο που προβάλλεται μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Αν το περιεχόμενο προωθεί αρετές όπως ο σεβασμός, η ενσυναίσθηση, και η υπευθυνότητα, τότε υπάρχει μια τεράστια δυνατότητα καλλιέργειας αυτών των αξιών. Αντί να προβάλλονται μόνο εικόνες επιφανειακής ομορφιάς ή ανθυγιεινές συμπεριφορές, τα κοινωνικά δίκτυα μπορούν να

γίνουν ένα ισχυρό εργαλείο για τη διάδοση θετικών προτύπων, όπως την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης μέσω της αποδοχής της διαφορετικότητας ή της προώθησης αλληλεγγύης και συμπαράστασης σε κοινωνικά ζητήματα. Όπως αναφέρεται, η επιτυχία αυτής της προσέγγισης εξαρτάται από το πώς χειρίζονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οι ενήλικες. Η σωστή καθοδήγηση από δασκάλους, γονείς και άλλους σημαντικούς παράγοντες της ζωής των νέων μπορεί να βοηθήσει να διαμορφώσουν μια πιο υγιή και εποικοδομητική σχέση με αυτά τα εργαλεία. Χρειάζεται να υπάρχουν στρατηγικές για την ενθάρρυνση της κριτικής σκέψης, ώστε οι νέοι να κατανοούν τα μηνύματα που λαμβάνουν, να αξιολογούν τις πληροφορίες και να αναπτύσσουν αξίες που συμβαδίζουν με τις θετικές κοινωνικές συμπεριφορές.

«Ναι θα μπορούσαν αν τα σόσιαλ μίντια προωθούσαν τέτοια πρότυπα. Γι' αυτό γίνονται και καμπάνιες νομίζω σε social media. Για το me too που υπήρχε κάποτε, για το ρατσισμό, για το bullying, γιατί μπορούν και τα σόσιαλ να χρησιμοποιηθούν για να προωθούν υγιείς συμπεριφορές, αλλά αυτό έχει να κάνει με το πώς το χειρίζονται οι ενήλικες. Θέλω να πω ένας εκπαιδευτικός ας πούμε θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να προωθήσει ένα κοινωνικό μήνυμα. Και έχει φανεί ότι μπαίνει πιο πολύ στα παιδιά από το να κάνει απλά μια διάλεξη ή να διαβάσει ένα κείμενο. Δηλαδή τα γκολ μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για το καλό.» (ΧΠ)

7.5.5 Επίδραση στην Αυτοεκτίμηση

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν σημαντικά την αυτοεκτίμηση των μαθητών, κυρίως μέσω της προώθησης συγκεκριμένων προτύπων ομορφιάς. Όταν ένα παιδί δεν ανταποκρίνεται σε αυτά τα πρότυπα, μπορεί να αναπτύξει ανασφάλειες σχετικά με την εμφάνισή του και να νιώθει πίεση να προσαρμοστεί σε αυτά τα ιδανικά για να γίνει κοινωνικά αποδεκτό. Για παράδειγμα, ένα κορίτσι με πιο γεμάτη σιλουέτα ή ένα αγόρι που δεν είναι γυμνασμένο μπορεί να νιώθει έντονα κόμπλεξ, προσπαθώντας να κρύψει το σώμα του με ρούχα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη αυτοπεποίθηση και δυσκολίες στην αποδοχή του εαυτού τους, επηρεάζοντας αρνητικά την ψυχολογική τους ευημερία.

«Νομίζω ότι επηρεάζονται πάρα πολύ για την εξωτερική τους εμφάνιση από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης Και τους δημιουργεί πολλές ανασφάλειες. Για παράδειγμα ένα κορίτσι που είναι πιο μπαμπάτσικο ή ένα αγόρι που είναι πιο αγύμναστο θα έχει φοβερά κόμπλεξ. Τα ρούχα που φοράει είναι πιο ριχτά για να κρύψει το σώμα.» (ΧΠ)

«Πώς θα επηρεαστούν; σκέφτονται ότι αυτό που θα πρέπει να γίνω εγώ για να γίνω αποδεκτή από την κοινωνία τι είναι; να είμαι όμορφη να είμαι ψηλή, να είμαι αδύνατη, να βάζομαι μόνο και να φοράω ωραία ρούχα» (MP)

7.5.6 Μιμητισμός - Απώλεια αυτονομίας και αναστολή ανάπτυξης της προσωπικότητας

Οι εκπαιδευτικοί υπογραμμίζουν ότι, λόγω της ηλικίας, υπάρχει η τάση των μαθητών να μιμούνται τα πρότυπα που βλέπουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα παιδιά, λόγω της ανωριμότητας και της έλλειψης κριτικής σκέψης, δυσκολεύονται να αξιολογήσουν σωστά τα όσα βλέπουν, κάτι που μπορεί να τους αποτρέψει από το να αναπτύξουν τη δική τους μοναδική προσωπικότητα. Η μίμηση αυτή ενδέχεται να οδηγήσει σε μία ζωή που δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές τους επιθυμίες και ανάγκες. Σε συνάρτηση με αυτό, επίσης αναφέρθηκε ότι οι μαθητές, ειδικά οι νεότεροι, δεν έχουν πάντα τα κατάλληλα φίλτρα για να επιλέγουν θετικά πρότυπα, κάτι που καθιστά την έκθεσή τους σε συγκεκριμένα, κυρίως αρνητικά, πρότυπα ακόμη πιο επιζήμια.

«...που οι έφηβοι οι οποίοι τώρα ψάχνουν να βρουν την ταυτότητά τους δυστυχώς είναι πιο επιρρεπείς στο να τα ακολουθήσουν από έναν ενήλικα» (XII)

«τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν τραγουδιστές, ηθοποιούς, influencers. Οπότε θεωρώ ότι αυτούς ακολουθούν οι μαθητές και αυτούς μιμούνται οι μαθητές» (MN)

«Εννοείται ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρουσιάζουν συγκεκριμένα πρότυπα τα οποία τα παιδιά δεν είναι σε θέση να αξιολογήσουν, με αποτέλεσμα να κινούνται με βάση τα πρότυπα που βλέπουν να προσπαθούν να μοιάσουν σε αυτά, και να αναπτύσσεται κάποια ίσως μόδα, να κινούνται με βάση αυτή τη μόδα και να προσπαθούν γενικά να ακολουθήσουν ένα τρόπο ζωής που προβάλλουν πολλά άτομα μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που ενδεχομένως και το πιο σίγουρο κιόλας μπορεί να μην ανταποκρίνεται στη ζωή που θα ήθελαν να έχουν τα παιδιά. Κυρίως γίνεται μίμηση προτύπων. Βλέπουν κάτι θεωρούν ότι είναι τέλει επομένως το μιμούνται, για να μοιάσουν σε κάποιον άλλον. Άρα αυτόματα δεν είναι σε θέση να διαμορφώσουν και μια δική τους προσωπικότητα.» (AN)

Σχολιάζεται επίσης, το θέμα της ομοιομορφίας των μαθητών, σε θέματα εξωτερικής εμφάνισης, καθώς οι περισσότεροι και οι περισσότερες ακολουθούν παρόμοια πρότυπα, με αποτέλεσμα να μην έχουν ένα δικό τους στυλ, αλλά να μοιάζουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ τους. Μέσα από τις συνεντεύξεις τους οι εκπαιδευτικοί, αναδεικνύουν το πρόβλημα της υπερβολικής προβολής ομοιομορφίας και σωματικών προτύπων στα ΜΚΔ, η οποία οδηγεί σε μια μαζική τάση προς αλλαγές της εμφάνισης, ακόμα και σε αισθητικές επεμβάσεις και αλλοιώσεις της φυσικής εμφάνισης. Γίνεται αναφορά στο φαινόμενο πολλών ανθρώπων να μοιάζουν μεταξύ τους εξαιτίας της πίεσης να ακολουθούν συγκεκριμένα πρότυπα ομορφιάς. Αυτό αναγκάζει πολλούς νέους να επιδιώκουν αλλαγές στην εμφάνισή τους, ακόμα και όταν δεν το επιθυμούσαν αρχικά, για να ανταποκριθούν στις προσδοκίες της κοινωνίας. Η πίεση για ομοιομορφία δημιουργεί μια επικίνδυνη κατάσταση, καθώς προωθείται η εξωτερική τροποποίηση έναντι της αποδοχής της φυσικής εμφάνισης.

«Δηλαδή σε ένα σχολείο ας πούμε θα δεις τα κορίτσια και τα αγόρια να έχουν παρόμοιο στυλ. Είναι απίστευτο αυτό το πράγμα. Πχ κοντό μπλουζάκι με κολάν φοράνε όλα τα κορίτσια.» (ΧΠ)

«Το βλέπουμε κιόλας ότι τα περισσότερα κορίτσια πλέον είναι πανομοιότυπα όταν βγαίνουν έξω. Από τα ρούχα μέχρι και το βάψιμο και το μαλλί και τα νύχια» (ΑΝ)

«παρατηρείται πάρα πολύ το φαινόμενο το να βλέπουμε πάρα πολλά άτομα τα οποία μπορεί να μοιάζουν πολύ μεταξύ τους γιατί προβάλλονται πολύ το να αλλάξει κάποιος τον εαυτό του για να αρέσει στον εαυτό του που είναι πολύ σημαντικό, ωστόσο όταν αυτό προβάλλεται σε νέα παιδιά ίσως τους βάζει στη σκέψη του να κάθονται να ψάχνουν αν τελικά δεν τους αρέσει κάτι πάνω τους, εάν κάτι από αυτά που βλέπουν πχ. Αν δουν ... μπορεί αυτό ξαφνικά να την κάνει να νιώσει ανασφάλεια και ότι είναι κάτι τα οποία θα πρέπει να αλλάξει πάνω της. Μπορεί να μην είναι κάτι που θα ήθελε ή θα σκεφτόταν ποτέ αλλά να είδε ότι αυτό περνάει στην κοινωνία αυτό μπορεί να την κάνει να θεωρηθεί όμορφη προσιτή, η πιο ελκυστική και να θεωρήσει ότι πρέπει να κάνει αυτή την αλλαγή για να ενταχθεί σε αυτό το κομμάτι της θεωρίας που ας πούμε ότι ο κόσμος θαυμάζει» (ΑΓ)

Επίσης, μέσα από τις μαρτυρίες των εκπαιδευτικών προβάλλεται το πρόβλημα της πρόωρης ενηλικίωσης. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προωθούν πρότυπα ενηλίκων, τα οποία υιοθετούν μεγαλύτερα παιδιά και έφηβοι. Αυτές οι επιρροές περιλαμβάνουν συμπεριφορές όπως το μακιγιάζ και η επιλογή ρούχων στοιχεία τα οποία τα παιδιά υιοθετούν, μιμούμενα ενήλικες. Επομένως, οι

μαθητές ενδέχεται να αναπτύξουν ενήλικες συνήθειες πρόωρα, κάτι που μπορεί να τους απομακρύνει από τη φυσιολογική παιδική ή εφηβική ανάπτυξη.

Προβάλλονται ενήλικες ή παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας από αυτά, ή παιδιά που συνηθίζουν να αναπτύσσουν συνήθειες των ενηλίκων, παιδιά να βάζονται παιδιά να διαλέγουν τα ρούχα τους, όλα όσα κάνουν οι ενήλικες.» (ΧΡ)

Στα πλαίσια του μιμητισμού αναφέρθηκε το ζήτημα του λεξιλογίου που αναπτύσσουν οι μαθητές, μέσα από τα ΜΚΔ και το είδος της μουσικής και των στίχων που ακούν. Οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι οι μαθητές έρχονται σε επαφή και υιοθετούν ένα ανάρμοστο για την ηλικία τους λεξιλόγιο.

«μιλάνε με διαφορετικό στυλ, τη νεανική αργκό η οποία έχει πολύ υβριστικό λεξιλόγιο» (ΑΦ)

«Ναι θεωρώ ότι τους προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα, και ιδίως στη μουσική. Από ότι έχω παρατηρήσει στους μαθητές μου η πλειοψηφία των μαθητών ακούει ραπ μουσική και αυτό οφείλεται σίγουρα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και έρχονται πολλές φορές σε επαφή με στίχους και εικόνες που δεν αρμόζουν για την ηλικία τους» (ΓΤ)

Στενά συνυφασμένο με τα παραπάνω είναι και το θέμα της έλλειψης κριτικής σκέψης και η συνεχής μίμηση των προτύπων, στοιχεία τα οποία μειώνουν τη δυνατότητα των μαθητών να ανακαλύψουν τις δικές τους ικανότητες, ταλέντα και ενδιαφέροντα. Οι μαθητές δεν εξετάζουν ποιες δεξιότητες ή χαρακτηριστικά τους είναι μοναδικά, καθώς προσπαθούν να προσαρμοστούν σε αυτό που θεωρούν κοινωνικά αποδεκτό. Αυτή η διαδικασία περιορίζει την ανάπτυξη της αυτογνωσίας και της αυτοπεποίθησης. Οι μαθητές δεν δίνουν έμφαση στις προσωπικές τους δυνάμεις και αδυναμίες, αλλά εστιάζουν σε ένα εξωτερικό, συχνά επιφανειακό πρότυπο επιτυχίας. Οι μαθητές κινδυνεύουν να ακολουθήσουν έναν τρόπο ζωής που τους επιβάλλεται από τα κοινωνικά μέσα και όχι από την προσωπική τους κατεύθυνση ή τις εσωτερικές τους ανάγκες. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να δημιουργήσει μια σύγκρουση μεταξύ των εξωτερικών επιρροών και των εσωτερικών τους επιθυμιών. Ως αποτέλεσμα, η ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους περιορίζεται. Δεν εξερευνούν διαφορετικές επιλογές ζωής ή δεν πειραματίζονται με διαφορετικές ταυτότητες, καθώς θεωρούν πως πρέπει να ακολουθήσουν ένα συγκεκριμένο μοντέλο για να θεωρηθούν επιτυχημένοι ή αποδεκτοί.

«Εννοείται ότι τα πρότυπα που έχουν οι μαθητές τα οποία προβάλλονται μέσω των κοινωνικών δικτύων επηρεάζουν τη συμπεριφορά τις στάσεις ζωή τους τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται και δρουν, ακριβώς για αυτό το λόγο λέγονται και πρότυπα, διότι δεν είναι ακόμα σε θέση τα νέα παιδιά, ειδικότερα οι έφηβοι και οι προέφηβοι να αξιολογήσουν συμπεριφορές, καταστάσεις, πράξεις. Προβαίνουν σε μίμηση αυτών των προτύπων και άρα δεν δίνεται η δυνατότητα να αιτιολογήσουν τις δικές τους ικανότητες, δεξιότητες, και να αναπτύξουν τη δική τους προσωπικότητα. Υιοθετούν δηλαδή έναν τρόπο ζωής που προβάλλουν οι άλλοι, ο όποιος τρόπος ενδεχομένως να μην ταιριάζει και με το δικό τους χαρακτήρα και τη δική τους προσωπικότητα.» (ΑΝ).

7.5.7 Έλλειψη εστίασης στο πνεύμα και τις αξίες

Μέσα από τις συνεντεύξεις τους οι εκπαιδευτικοί υπογραμμίζουν την έλλειψη εστίασης των προτύπων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη συναισθηματική και πνευματική πλευρά του ανθρώπου, όπως και στα επιτεύγματα και την προσωπικότητα των ατόμων. Αντί να προάγουν θετικά χαρακτηριστικά όπως την ενσυναίσθηση, την αυτογνωσία ή την ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων, επικεντρώνονται στην εξωτερική εικόνα και την επιτυχία στο οικονομικό κομμάτι. Αυτό αγνοεί τις ήπιες δεξιότητες, όπως η επικοινωνία, η συνεργασία, και η διαχείριση συναισθημάτων, που είναι κρίσιμες για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη ενός ατόμου. Η έλλειψη αυτών των ποιοτήτων μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικές συμπεριφορές, καθώς ενισχύεται η υπερβολική σημασία στην εξωτερική εμφάνιση και τις υλικές επιτυχίες, αφήνοντας ανεξερεύνητες τις βαθύτερες ανθρώπινες αξίες.

«Κατά κύριο λόγο είναι η εξωτερική εμφάνιση εξωτερική εικόνα είναι αυτή που εστιάζουν όλα τα πρότυπα, καθόλου σε σχέση με τις συναισθηματική ή την πνευματική, ούτε με επιτεύγματα. Σε τι βαθμό έχουν επιτύχει στο οικονομικό κομμάτι. Δεν έχουν σχέση με τις ήπιες δεξιότητες ενός ανθρώπου, έχουν σχέση με όλα τα χαρακτηριστικά τα αρνητικά που εν τέλει μπορούν να σε οδηγήσουν σε λάθος συμπεριφορές» (ΧΡ).

«Τα σημερινά πρότυπα των κοινωνικών δικτύων προβάλλουν την εξωτερική εμφάνιση ... και όχι τόσο με την πνευματική εικόνα κάποιου ή με την προσωπικότητά του» (ΜΝ)

«Θεωρώ ότι τα πρότυπα που προβάλλονται λοιπόν σπάνια αφορούν την πνευματική και την συναισθηματική πτυχή ενός ατόμου» (ΜΓ)

Είναι εμφανής η μονομερής έμφαση των προτύπων στα ΜΚΔ στην εξωτερική εμφάνιση, αγνοώντας σε μεγάλο βαθμό την πνευματική, συναισθηματική ανάπτυξη και την προσωπικότητα. Υπάρχουν μόνο εξαιρέσεις με περιστασιακές αναφορές σε σημαντικές επιτυχίες, όπως των Ολυμπιονικών. Ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, η προβολή επικεντρώνεται στη δύσκολη οικονομική τους κατάσταση και την προσωπική τους προσπάθεια, αντί να αναδεικνύεται η αξία της συναισθηματικής και πνευματικής ανθεκτικότητας.

«Κυρίως με την εξωτερική εικόνα. Σχεδόν καθόλου με την πνευματική και συναισθηματική εικόνα ή την προσωπικότητα και ελάχιστες φορές με τα επιτεύγματα. Επιτεύγματα κυρίως οικονομικής φύσεως. Δηλαδή άντε να δούμε φέτος που είναι η χρονιά ολυμπιακών αγώνων επιτεύγματα ολυμπιονικών αφού κατακτήσουν κάποιο μετάλλιο, μετά να δημιουργηθούν βιντεάκια ή φωτογραφίες που θα λένε πως θα πως τα κατάφερε και με πόσα λίγα χρήματα και με πάρα πολύ μεγάλη δική του προσωπική προσπάθεια» (ΑΦ).

7.5.8 Διαμόρφωση καταναλωτικών συνηθειών και τάσεων

Στις περιπτώσεις που στα ΜΚΔ ο σκοπός είναι η προώθηση κάποιων προϊόντων, όπως για παράδειγμα δια μέσω των λεγόμενων influencers, οι μαθητές γίνονται αποδέκτες αυτών των επιρροών, αποτελώντας το αγοραστικό κοινό-στόχο για εταιρείες και προωθητές. Το ακόλουθο απόσπασμα αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο οι influencers και οι τραγουδιστές, ως πρότυπα, επηρεάζουν αρνητικά τους μαθητές. Οι εταιρείες χρησιμοποιούν τους influencers για την προώθηση προϊόντων, κυρίως ρούχων και προϊόντων ομορφιάς, ενισχύοντας όπως προαναφέρθηκε, την εστίαση στην εξωτερική εμφάνιση, όπως το αδύνατο ή γυμνασμένο σώμα. Μέσα από αυτήν τη συνεχή προβολή εξιδανικευμένων εικόνων, οι μαθητές επηρεάζονται να δίνουν προτεραιότητα στην εικόνα τους και στο ντύσιμο, συχνά οδηγούμενοι σε καταναλωτικές συνήθειες που εξυπηρετούν οικονομικά συμφέροντα, και που ενδεχομένως δεν θα είχαν, χωρίς την επίδραση των influencers. Οι εταιρείες κερδίζουν από αυτή τη διαδικασία, καθώς οι μαθητές μιμούνται αυτές τις υλιστικές συνήθειες, ενώ ταυτόχρονα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους με βάση απλοϊκά και υλιστικά πρότυπα, παραβλέποντας πιο ουσιαστικές αξίες.

«Τα πρότυπα αυτά είναι κυρίως τραγουδιστές και influencers και θεωρώ ότι επηρεάζουν άμεσα τους μαθητές διότι προβάλλουν διαρκώς εξιδανικευμένη εξωτερική εμφάνιση, ασχολούνται πάρα πολύ με την εικόνα του σώματος ενός αδύνατου σώματος, ενός γυμνασμένου σώματος, ασχολούνται πάρα πολύ με την εμφάνιση, το ντύσιμο, προωθούν διαρκώς ρούχα εταιρείες οπότε επενδύουν κυρίως στην εξωτερική εμφάνιση και επηρεάζουν τους μαθητές κυρίως ως προς αυτό, αλλά φυσικά με το παράδειγμά τους με τον τρόπο που μιλάνε με τον τρόπο που συμπεριφέρονται, με τα θέματα συζήτησης τους, επηρεάζουν τους μαθητές και στην προσωπικότητά τους, με το να προβάλλουν λάθος πρότυπα και πολύ απλοϊκές και υλιστικές συνήθειες.» (ΑΞ)

7.5.9 Διαμόρφωση προτύπων για επαγγελματική επιτυχία και φιλοδοξίες

Μέσα από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών γίνεται κατανοητό οι μαθητές συχνά να διαμορφώνουν τις επαγγελματικές τους φιλοδοξίες με βάση τα πρότυπα που προβάλλονται στα κοινωνικά μέσα. Επαγγέλματα όπως αυτά του YouTuber, του influencer, ή του Instagrammer παρουσιάζονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως ευρέως επιτυχημένες επιλογές καριέρας, συνδυάζοντας φήμη, οικονομική ευμάρεια, και δημοσιότητα. Αυτή η εξιδανικευμένη εικόνα επηρεάζει σημαντικά τους μαθητές, οδηγώντας τους να θεωρούν σε αρκετές περιπτώσεις, αυτά τα επαγγέλματα ως τον απόλυτο στόχο επιτυχίας.

Η γοητεία αυτών των επαγγελμάτων έγκειται στην αίσθηση της "εύκολης" και "γρήγορης" επιτυχίας που προβάλλεται. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρουσιάζουν μία λαμπερή εικόνα της καθημερινότητας των influencers, που περιλαμβάνει προνόμια, ταξίδια, ακριβά προϊόντα, και αναγνωρισιμότητα. Αυτή η εικόνα ενισχύει την αντίληψη ότι η επιτυχία μπορεί να επιτευχθεί χωρίς παραδοσιακή εκπαίδευση ή μακροχρόνια προσπάθεια, δημιουργώντας προσδοκίες στους μαθητές ότι μπορούν να πετύχουν με έναν παρόμοιο τρόπο. Οι μαθητές δεν γνωρίζουν πάντα τις δυσκολίες και τις προκλήσεις που συνοδεύουν αυτά τα επαγγέλματα, καθώς τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν μόνο τις θετικές πλευρές τους. Το συνεχές «μάρκετινγκ» της εύκολης επιτυχίας αποκρύπτει τις αβεβαιότητες, τον σκληρό ανταγωνισμό, και την έλλειψη σταθερότητας που χαρακτηρίζουν τα επαγγέλματα αυτά, ειδικά όταν η φήμη και τα κέρδη βασίζονται συχνά στην εφήμερη προσοχή του κοινού. Μέσα από τη διαμόρφωση αυτών των προτύπων, πολλές φορές, η τεχνολογία, οι επιστήμες, οι τέχνες και άλλοι τομείς που απαιτούν συγκεκριμένες δεξιότητες και εκπαίδευση μένουν στο περιθώριο, καθώς δεν προσφέρουν την ίδια

αναγνωρισιμότητα ή γρήγορη ανταμοιβή. Έτσι, οι μαθητές ενδέχεται να αγνοούν ευκαιρίες που μπορεί να τους ταιριάζουν καλύτερα και να τους προσφέρουν μεγαλύτερη ικανοποίηση μακροπρόθεσμα.

«Θα έλεγα ότι τους επηρεάζουν και καθώς τους κατακλύζουν το μυαλό, απ' την άποψη ότι λειτουργούν σαν πρότυπα προς μίμηση, θέλουν να μοιάσουν με αυτό το οποίο βλέπουνε τόσο εξωτερικά όσο και σαν σκέψη. Βλέπουμε δηλαδή παιδιά μιας συγκεκριμένης ηλικίας να μιλάνε όλα με τον ίδιο τρόπο, άρα είναι λίγο μια πλύση εγκεφάλου, και έχει γίνει λίγο και μια ιδέα το «θα κάνω τη βλέπω γιατί πολύ απλά αυτό κάνουν και οι άλλοι». Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από την κοινή γνώμη. Με έναν τρόπο είναι σαν να προσφέρουν ασφάλεια ότι αν κάνω αυτό το οποίο κάνουν και όσοι ακολουθώ στα σόσιαλ μίντια, είναι σχεδόν δεδομένο ότι και εγώ θα πετύχω άρα είναι λίγο σαν να μας παίρνουν και το άγχος «α τι θα κάνω με τη ζωή μου;» «Θα κάνω αυτό το οποίο βλέπω ότι κάνει και ο τάδε οπότε μάλλον θα πάνε όλα καλά». (ΕΛ)

«Ναι τα επηρεάζουν και κυρίως αυτό έχει να κάνει με τις σκέψεις τους για το μέλλον με το ποια πρότυπα έχουν στο μυαλό τους και σαν ποιους θα ήθελαν να μοιάσουν όταν μεγαλώσουν. Πολλές φορές όπως ανέφερα προηγουμένως έχουν στο μυαλό τους ότι το ιδανικό μελλοντικό επάγγελμα είναι κάποιος να γίνει η youtuber ή influencer ή instagrammer οπότε σίγουρα τους επηρεάζει.» (ΓΓ)

«Οπότε είναι πολύ πιθανό να επηρεάσουν και τη μελλοντική σταδιοδρομία των παιδιών, να επιλέξουν δηλαδή ένα επάγγελμα το οποίο μπορεί να τους προσφέρει όλα αυτά που προανέφερα» (ΜΝ)

«Σίγουρα στην επιλογή του επαγγέλματος μπορεί να επηρεάσουν αυτά τα πρότυπα γιατί το Tik Tok και το Instagram έχουν γίνει πηγές εισοδήματος για ένα πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμό, επομένως τα παιδιά μπορεί να φιλοδοξούν ότι θα πλουτίσουν μέσα από αυτές τις εφαρμογές και γενικά θα έχουν μια άνετη ζωή χωρίς να χρειάζεται να σπουδάσουν ή να ασχοληθούν με μια τέχνη ή με κάτι το οποίο σε άλλες εποχές ή σε άλλες περιπτώσεις θα προσπαθούσαν ή τουλάχιστον θα είχαν καταλάβει ότι θα ήταν αναγκαίο να ασχοληθούν με αυτά.» (ΧΡ)

Επιπλέον, οι πληροφορίες που μεταδίδονται μέσω των κοινωνικών δικτύων μπορούν να λειτουργήσουν αποθαρρυντικά για τα παιδιά σε σχέση με συγκεκριμένα επαγγέλματα. Το παράδειγμα ενός γυμναστή που δηλώνει δυσκολίες στην εύρεση δουλειάς και χαμηλές οικονομικές απολαβές μπορεί να πείσει έναν μαθητή να εγκαταλείψει την ιδέα να ακολουθήσει αυτό το επάγγελμα. Τα κοινωνικά δίκτυα, μέσω της οπτικής και ηχητικής πληροφορίας,

μεταδίδουν συναισθήματα και αντιλήψεις που επηρεάζουν τη διαμόρφωση των επαγγελματικών προτιμήσεων των μαθητών. Η εικόνα και το βίντεο έχουν μεγαλύτερη δύναμη από τα λόγια, και η πολυμεσικότητα των κοινωνικών δικτύων ενισχύει αυτήν την επιρροή, καθώς το οπτικό περιεχόμενο γίνεται πιο πειστικό και πιο προσβάσιμο σε σύγκριση με την απλή λεκτική πληροφορία.

«Σαφώς πιστεύω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν τις φιλοδοξίες ενός παιδιού και γενικότερα τη μελλοντική σταδιοδρομία. Θα θέσω ένα παράδειγμα: εάν ένας μαθητής τύχει να δει ένα βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με έναν ο οποίος είναι γυμναστής και λέει ότι δεν έχει δουλειά και δυσκολεύεται να βρει δουλειά ότι οι οικονομικές απολαβές είναι πολύ μικρές τότε θα επηρεαστεί και δεν θα θέλει να ακολουθήσει αυτό το επάγγελμα, και αυτό συμβαίνει με οποιαδήποτε άλλη ειδικότητα. Οπότε πιστεύω ότι υπάρχει επιρροή και στο κομμάτι της επαγγελματικής εξέλιξης, στο οποίο οφείλεται προφανώς η πολυμεσικότητα που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δηλαδή η εικόνα και το βίντεο, γιατί όπως ανέφερε και πιο πριν μόνο τα λόγια δεν αρκούν για να πείσουν κάποιον, οπότε οι φιλοδοξίες σχετίζονται με την επαγγελματική εξέλιξη και την επιτυχημένη δουλειά του μέλλοντος που μπορούν να επηρεάσουν τους μαθητές» (ΜΓ)

Ένα ακόμα σχετικό στοιχείο που προέκυψε από την ανάλυση των λεγόμενων των εκπαιδευτικών είναι μια θετική πλευρά στην έντονη έλξη των επαγγελμάτων που σχετίζονται με τα κοινωνικά δίκτυα. Κάποιοι έφηβοι δείχνουν ενδιαφέρον για επαγγέλματα στον τομέα της τεχνολογίας, όπως προγραμματιστές και web designers, λόγω της επαφής τους με τεχνολογικές πλατφόρμες όπως το TikTok. Αυτό είναι ένα παράδειγμα θετικής επιρροής, καθώς οδηγεί τους μαθητές να εξερευνήσουν τομέα που απαιτεί γνώση και δεξιότητες.

«Σίγουρα επηρεάζει τις φιλοδοξίες τους γιατί και τα παιδιά μετά από ένα σημείο, επειδή οι φιλοδοξίες πάνε με τις αξίες, εμένα πολλοί μαθητές μου έχουν πει ότι εγώ θέλω να γίνω Youtuber, tiktokker, σαν να νομίζουν ότι είναι εύκολο χρήμα, ότι θα γίνουν διάσημοι και παίρνουν την αποδοχή. Δηλαδή το πιο κοντινό στα social media που δεν είναι ακριβώς social media είναι οι προγραμματιστές. Πολλοί έφηβοι θέλουν να γίνουν προγραμματιστές, web designers, γιατί βγήκε Tik Tok και θέλω να κάνω και εγώ τέτοια πλατφόρμα. Αυτό σίγουρα είναι μια καλή φιλοδοξία από τη στιγμή που το έχουν με την τεχνολογία, αλλά τα περισσότερα παιδιά δυστυχώς δεν έχουν τέτοιες φιλοδοξίες» (ΝΤ).

Η πίεση να ακολουθήσουν εύκολα μονοπάτια επαγγελματικής επιτυχίας μπορεί να είναι ιδιαίτερα έντονη για μαθητές που προέρχονται από οικονομικά ασθενέστερες οικογένειες. Σε πολλές περιπτώσεις, τα παιδιά αυτά αναζητούν γρήγορες και εύκολες λύσεις για να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση, και τα κοινωνικά δίκτυα προσφέρουν μια φαινομενικά εύκολη διέξοδο. Η έλλειψη σταθερών κινήτρων και η επιδίωξη εύκολης επιτυχίας μπορεί να οδηγήσουν σε αβέβαιες επαγγελματικές πορείες, ιδίως για εκείνους που δεν έχουν πρόσβαση σε οικονομική υποστήριξη ή εκπαιδευτικές ευκαιρίες για να αποκτήσουν άλλες δεξιότητες και γνώσεις.

Γιατί δεν θα είναι όλα πανέξυπνα από γονείς με χρήματα ώστε να πάνε μπροστά. Κάποια θα είναι και πιο οικονομικά χαμηλά οπότε θα πρέπει κάπως να έχουν ένα κίνητρο. Θα έχουν το εύκολο οπότε δεν θα πάει καλά αυτό» (NT).

7.6 Διαφορές επιθυμητών προτύπων από εκπαιδευτικούς και προτύπων που προβάλλονται από τα ΜΚΔ

Στην συγκεκριμένη κατηγορία θεμάτων παρουσιάζεται στην ουσία μια αντιπαραβολή μεταξύ των προτύπων τα οποία οι εκπαιδευτικοί επιθυμούν να έχουν οι μαθητές τους και για τα οποία προσπαθούν να τους διδάξουν και των προτύπων που προέρχονται από τα ΜΚΔ. Από την πλευρά των εκπαιδευτικών προάγονται οι ηθικές και εσωτερικές αξίες, η αξία της προσπάθειας για την επίτευξη των στόχων, η πνευματική καλλιέργεια και η κοινωνική συνεισφορά. Από την πλευρά των ΜΚΔ αντίθετα, προάγεται, όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη ομάδα θεμάτων, η εξωτερική εμφάνιση, η επιτυχία χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, ο υλισμός και η ατομική επιτυχία. Τα επιμέρους θέματα της κατηγορίας, τα οποία αναλύονται στη συνέχεια είναι: «Εσωτερικές αξίες έναντι εξωτερικής εμφάνισης», «Προσπάθεια και επιμονή έναντι άμεσης και εύκολης επιτυχίας», «Πνευματική καλλιέργεια έναντι υλισμού», «Κοινωνική συνεισφορά έναντι ατομικής επιτυχίας».

7.6.1 Εσωτερικές αξίες έναντι εξωτερικής εμφάνισης

Ένα από τα θέματα που ανέδειξαν οι συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών είναι αυτό της διάστασης μεταξύ των προτύπων που προβάλλουν τα ΜΚΔ και οι ίδιοι, σε σχέση με τις αξίες. Από τη μια

πλευρά, τα ΜΚΔ εστιάζουν, όπως αναλύθηκε, στην εξωτερική εμφάνιση, την υλική ευημερία και την άμεση ικανοποίηση. Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί προωθούν την ανάπτυξη της προσωπικότητας, των ηθικών αξιών και των πνευματικών ικανοτήτων των μαθητών τους. Οι εκπαιδευτικοί επιδιώκουν να βοηθήσουν τους μαθητές να ανακαλύψουν και να αναπτύξουν τις μοναδικές τους ιδιότητες, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους. Ένας βασικός τους στόχος είναι να καλλιεργηθεί η ικανότητα των μαθητών να σκέφτονται ανεξάρτητα, να αναλύουν πληροφορίες και να σχηματίζουν τις δικές τους απόψεις. Οι εκπαιδευτικοί θέλουν για τους μαθητές τους να αναπτύξουν κριτική σκέψη, δημιουργικότητα και αγάπη για τη γνώση και τη μάθηση.

«δηλαδή αυτό που θέλει το σχολείο να περάσει είναι ότι σημασία έχει ο εσωτερικός μας κόσμος και πως τον δουλεύουμε ... Είτε μαθησιακά, δηλαδή να υπάρχει διάβασμα, αλλά και από την άποψη των ηθικών αξιών και των αρχών, ενώ τα social media λίγο αυτό το κομμάτι το κάνει πέρα και πιο πολύ εστιάζει στην εμφάνιση οπότε νομίζω ότι εκεί υπάρχει διαφορά» (ΧΠ)

«Τα πρότυπα που θέλει ένας εκπαιδευτικός είναι να προβάλλονται άτομα που έχουν καταφέρει στη ζωή τους πράγματα μετά από πολλή προσπάθεια και όχι επειδή βγάλανε ένα βιντεάκι, άτομα που είναι μορφωμένα, που έχουν διαβάσει πολύ, είναι είτε επιστήμονες είτε αθλητές, είτε κάνουν κάποιο κοινωνικό ή φιλανθρωπικό έργο.» (ΑΦ)

«Δεν έχουν καμία σχέση τα πρότυπα που οι εκπαιδευτικοί θέλουν να προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με αυτά που προβάλλονται από τα social media. Οι δάσκαλοι δεν θέλουν να προβάλλεται το ντύσιμο μόνο και η εξωτερική εικόνα, θέλουν να προβάλλεται ο χαρακτήρας, η προσωπικότητα, η πνευματική μόρφωση των ατόμων».
(ΚΝ)

7.6.2 Προσπάθεια και επιμονή έναντι άμεσης και εύκολης επιτυχίας

Από τη μια πλευρά, τα ΜΚΔ προβάλλουν την ιδέα της εύκολης επιτυχίας και της στιγμιαίας δημοτικότητας. Παρουσιάζουν συχνά πρότυπα ατόμων που έχουν αποκτήσει πλούτο και φήμη σχετικά γρήγορα και χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, ενδεχομένως και χωρίς να διαθέτουν υψηλά επίπεδα μόρφωσης. Αυτή η εικόνα, ενθαρρύνει την πεποίθηση ότι η επιτυχία μπορεί να επιτευχθεί εύκολα και γρήγορα, χωρίς την ανάγκη για σκληρή δουλειά και προσπάθεια. Αντίθετα, οι εκπαιδευτικοί τονίζουν τη σημασία της προσπάθειας, της υπομονής και της σκληρής δουλειάς για

την επίτευξη των στόχων. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι τα σχολεία θα πρέπει να προβάλλουν πρότυπα ατόμων που έχουν πετύχει τους στόχους τους μέσα από την προσπάθεια και την επιμονή. Τέτοια πρότυπα, όπως επιστήμονες, καλλιτέχνες ή ιστορικά πρόσωπα, μπορούν να αποτελέσουν έμπνευση για τους μαθητές, δείχνοντάς τους ότι η επιτυχία είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας και όχι της τύχης.

«Γιατί σε αυτές τις εφαρμογές κατά κύριο λόγο προβάλλονται άτομα τα οποία ξαφνικά πλούτισαν ξαφνικά δεν έχουν μοχθήσει για τίποτα, είναι πολύ πιθανόν να μην έχουν σπουδάσει ή να μην έχουν κάποια ανώτερη πνευματική μόρφωση, άρα πολλές φορές μπορεί η εικόνα και η εμφάνισή τους να είναι εκκεντρική και στο σχολείο. Αυτό που στην ουσία θέλουν να προβάλουν οι εκπαιδευτικοί είναι η προσπάθεια είναι ότι όλα κόποις κτώνται. Για να πετύχεις κάτι δεν θα σου έρθει ουρανοκατέβατο, θα πρέπει να προσπαθήσεις για αυτό. Οι εκπαιδευτικοί πιστεύω θα ήθελαν να προβάλλονται άτομα που είναι παραδείγματα, και δεν εννοώ μόνο επιστήμονες και άλλα άτομα που έχουν διακριθεί σε διάφορα με τις πράξεις τους με τον αγώνα τους, διάφορα ιστορικά πρόσωπα που ίσως και αυτά έβαλαν λιγάκι από τον κόπο τους για να δομηθεί η σύγχρονη πραγματικότητα. Επομένως σίγουρα τα πρότυπα διαφέρουν και σίγουρα είναι αντίθετα από την αντίληψη των εκπαιδευτικών αλλά όλα αυτά δυστυχώς είναι συνέπεια των καιρών, είναι συνέπεια της κοινωνίας έτσι όπως εν τέλει καταλήγει να γίνεται.» (XP)

«Θεωρώ ότι οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν να προβάλλονται πρότυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα οποία έχουν να κάνουν με επιτεύγματα ανθρώπων σημαντικών, ή και ίσως ακόμα με επιτεύγματα παιδιών τα οποία δούλεψαν, προσπάθησαν και τελικά τα κατάφεραν. Μακάρι όλα τα social media να είχαν μόνο τέτοια παιδιά τα οποία δουλεύουν, οι εκπαιδευτικοί που βοηθάνε τα παιδιά να μελετήσουν.» (MII)

«Εγώ ως εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής πιστεύω ότι το πρότυπο του εύκολου και η κρίση του αν κάτι θεωρείται πρότυπο εξαρτάται από την εξωτερική εμφάνιση και είναι τελείως λάθος. Πιστεύω ως εκπαιδευτικός ότι οι εκπαιδευτικοί θέλουν να έχουν οι μαθητές να έχουν ως πρότυπο κάτι δύσκολο και όχι το εύκολο. Το διαφορετικό το μορφωμένο και το καλλιεργημένο, ο οποίος είναι και ο στόχος κάθε εκπαιδευτικού. Αυτό είναι και το έργο μας έτσι κι αλλιώς.» (MI)

7.6.3 Πνευματική καλλιέργεια έναντι υλισμού

Οι εκπαιδευτικοί έδωσαν την εικόνα μιας έντονης αντίθεσης μεταξύ των αξιών που προωθούνται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και αυτών που θεωρούν σημαντικές οι εκπαιδευτικοί. Ενώ τα ΜΚΔ τείνουν να υπερτονίζουν την εξωτερική εμφάνιση, τον υλισμό και την άμεση ικανοποίηση, οι εκπαιδευτικοί δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη της πνευματικής διάστασης του ανθρώπου. Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την ανάγκη να καλλιεργήσουν στους μαθητές τους την ικανότητα κριτικής σκέψης, την περιέργεια για μάθηση και την αναζήτηση βαθύτερου νοήματος στη ζωή. Πιστεύουν ότι η πνευματική καλλιέργεια δεν περιορίζεται μόνο στην απόκτηση γνώσεων, αλλά περιλαμβάνει και την ανάπτυξη ηθικών αξιών, όπως ο σεβασμός, η ενσυναίσθηση και η συνεργασία. Σε αντίθεση με τα πρότυπα που προβάλλονται στα ΜΚΔ, όπου η επιτυχία συχνά συνδέεται με την υλική ευημερία και τη φήμη, οι εκπαιδευτικοί επιθυμούν να καλλιεργήσουν στους μαθητές τους την ικανότητα να αναγνωρίζουν την αξία της γνώσης, της τέχνης, και γενικότερα της πνευματικής ανάπτυξης.

«Θεωρώ ότι τα πρότυπα που προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν έχουν καμία σχέση με τα πρότυπα που θα ήθελαν οι εκπαιδευτικοί να προβάλλουν τα σόσιαλ μίντια στους μαθητές τους. Σίγουρα οι εκπαιδευτικοί δεν θα ήθελαν να προβάλλονται τόσο απλοϊκά, τόσο υλιστικά πρότυπα που να αφορούν τόσο πολύ την εξωτερική εμφάνιση και αυτόν τον απλοϊκό τρόπο ζωής. Σίγουρα θα ήθελαν να προβάλλονται περισσότερες ηθικές αξίες, σεβασμό ενσυναίσθηση, κριτική σκέψη, προβληματισμό, συνεργασία σε αντίθεση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που συχνά προβάλλουν διάφορες διενέξεις αντί της συνεργασίας των ανθρώπων.» (ΑΞ)

«Πώς είναι διαφορετικά γιατί οι εκπαιδευτικοί θέλουν οι μαθητές να επενδύσουν πιο πολύ σε θέματα πνευματικά σε προσωπικότητα» (ΧΠ).

«Σίγουρα οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν οι μαθητές τους να βλέπουν πρότυπα στα οποία καλλιεργείται ο συναισθηματικός και πνευματικός τους κόσμος.» (ΒΒ).

«Ουσιαστική μόρφωση αγνοείται. Κανένας ή σχεδόν κανένας μαθητής δεν θα ρωτήσει πώς κάποιος έγινε γιατρός. Αν όμως είναι ένας ράπερ ο οποίος έχει βγάλει πάρα πολλά χρήματα, που πλέον είναι πολύ μόδα αυτή η μουσική και αυτοί οι άνθρωποι ακόμη και σε παιδιά δημοτικού, τότε τα παιδιά θα ρωτήσουν και θα θέλουν να μάθουν» (ΜΓ).

Η άποψη ορισμένων εκπαιδευτικών είναι ότι η διάσταση αυτή δεν υπάρχει απαραίτητα με το σύνολο των ΜΚΔ. Στις συνεντεύξεις αναφέρεται ότι ενδεχομένως, υπάρχουν και κάποια θετικά στοιχεία, καθώς κάποια ΜΚΔ προβάλλουν την πνευματικότητα και τις εσωτερικές αξίες, γνώσεις, κοινωνικές δεξιότητες, αλλά οι μαθητές δεν τα προτιμούν. Σε αυτό το σημείο, θίγεται και ένα ακόμα ζήτημα, αυτό της προσέγγισης των μαθητών, και της προβολής των θετικών προτύπων από τους εκπαιδευτικούς, μέσω των κοινωνικών δικτύων. Παρόλα αυτά, αυτό δεν είναι εφικτό, καθώς δεν μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν μέσα στην τάξη.

«Αρχικά θεωρώ ότι σίγουρα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης υπάρχουν και πρότυπα τα οποία προβάλλουν την πνευματικότητα, τη μόρφωση, απλά δεν τα παρακολουθούν οι μαθητές είτε νεαροί» (ΜΝ)

«Σίγουρα οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν τα παιδιά να εκτίθενται πιο πολύ σε πληροφορίες που αφορούν είτε γενικές γνώσεις είτε πράγματα τα οποία μπορούν να τους κάνουν καλύτερους ανθρώπους, να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους, τον χαρακτήρα τους, τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Υπάρχουν κάποιοι εκπαιδευτικοί στα σόσιαλ μίντια που προσπαθούν να το κάνουν αυτό. Παρόλα αυτά θεωρώ ότι δεν είναι ένα περιεχόμενο το οποίο ακολουθούν και παρακολουθούν τόσο πολύ οι μαθητές. Επομένως είναι πολύ διαφορετικά τα πρότυπα που θα θέλαν οι εκπαιδευτικοί να προάγονται σε σχέση με αυτά που εν τέλει τα παιδιά λαμβάνουν και καταναλώνουν ως περιεχόμενο.» (ΑΓ)

«ενώ σίγουρα υπάρχουν λογαριασμοί στο Facebook και το Instagram που παρέχουν πληροφορίες για σημαντικά κοινωνικά, πολιτισμικά και άλλου είδους γεγονότα και καταστάσεις τα οποία αν τα χρησιμοποιούσαν οι εκπαιδευτικοί μέσα στην τάξη, σίγουρα θα μπορούσαν να τραβήξουν το ενδιαφέρον των μαθητών και σίγουρα θα μπορούσαν με έναν πιο οικείο σε εισαγωγικά τρόπο προς τα παιδιά να ενισχύσουν τη διαδικασία της μάθησης. Επομένως ναι υπάρχει διαφορά στα πρότυπα που έχουν τα νέα παιδιά και στα πρότυπα που θα ήθελαν οι εκπαιδευτικοί να προβάλλουν.» (ΑΝ).

«Σίγουρα είναι διαφορετικά τα πρότυπα, όμως υπάρχουν και κάποιες περιπτώσεις που προβάλλουν κόμματα που μπορούν να συμβαδίσουν με την εκπαίδευση και είναι στα πρότυπα των εκπαιδευτικών. Ας πούμε στην τάξη μπορεί να προβάλλουμε βίντεο από κάποιους Youtubers, influencers που έχουν να δώσουν κάτι εκπαιδευτικό, μια εκπαιδευτική πληροφορία. Για παράδειγμα έχουμε δει σίγουρα βίντεο από τον Astronio ή από τον The Mythologist ή από κάποιο που οι ίδιοι οι μαθητές μου το είπαν, οι Διαστημόφατσες, που ουσιαστικά είναι έτσι δοσμένες για παιδιά πληροφορίες που έχουν σχέση με το διάστημα, με τη φύση, οπότε δεν είναι πάντα αρνητικές οι πληροφορίες που θα μεταδοθούν στα παιδιά, αρκεί να υπάρχει ένα φίλτρο και να μπορούμε να ξεχωρίζουμε τι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στο μάθημα και τι δεν ενδείκνυται.» (ΓΤ)

7.6.4 Κοινωνική συνεισφορά έναντι ατομικής επιτυχίας

Οι εκπαιδευτικοί στις συνεντεύξεις τους απεικονίζουν μια αντίθεση μεταξύ της έμφασης που δίνεται στην ατομική επιτυχία και στην κοινωνική συνεισφορά. Ενώ τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συχνά προβάλλουν πρότυπα ατόμων που εστιάζουν στην προσωπική τους ανάπτυξη και επιτυχία, οι εκπαιδευτικοί υπογραμμίζουν τη σημασία της κοινωνικής συνεισφοράς και της αλληλεγγύης. Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ότι οι μαθητές αποτελούν μέλη μιας κοινωνίας και ως εκ τούτου έχουν ευθύνη να συμβάλλουν στην ευημερία της. Μέσα από παραδείγματα όπως η συμμετοχή σε φιλανθρωπικές δράσεις, η συμμετοχή σε διαγωνισμούς και η προσφορά βοήθειας σε άλλους, οι εκπαιδευτικοί επιδιώκουν να καλλιεργήσουν στους μαθητές τους την αίσθηση της κοινωνικής ευθύνης και της αλληλεγγύης. Επιπλέον, υπογραμμίζουν τη σημασία του να βγαίνουμε από τη ζώνη άνεσής μας και να αναλαμβάνουμε δράση για να κάνουμε τον κόσμο ένα καλύτερο μέρος. Αντίθετα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συχνά προβάλλουν μια εικόνα ατομικής επιτυχίας που εστιάζει στην προσωπική ευημερία και την αναγνώριση. Αυτή η εικόνα μπορεί να οδηγήσει τους νέους να εστιάσουν αποκλειστικά στους προσωπικούς τους στόχους, αγνοώντας τις ανάγκες των άλλων και τη σημασία της κοινωνικής δικαιοσύνης.

«Άλλο παράδειγμα είναι ενέργειες που γίνονται σε διάφορα σχολεία από εκπαιδευτικούς είχε να μαζέψουν λεφτά για ιδρύματα, παιδιά που παίρνει μέρος σε μαθηματικούς διαγωνισμούς, ρομποτικής ή οποιονδήποτε, σίγουρα θα πρόβαλαν ένα τελείως διαφορετικό πρότυπο στους μαθητές και θα τους κατεύθνε προς μια διαφορετική πορεία.» (ΜΠ)

«Να δείχνουν ότι χρειάζεται να βοηθάμε τον συνάνθρωπό μας ότι καλό είναι να βγαίνουμε από τη ζώνη ασφάλειάς μας ώστε να κάνουμε τη ζωή κάποιου άλλου πιο εύκολη. Συμπεριφορές που να έχουν σχέση με την ποιότητα του ανθρώπου και όχι με το φαίνεσθαι αλλά με το είναι» (ΑΦ).

«Σίγουρα ό,τι αφορά κοινωνικά θέματα όπως είναι ο ρατσισμός. Δεν προβάλλονται πολύ αυτά τα πρότυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οπότε θεωρώ ότι οι εκπαιδευτικοί κάθετα διαφωνούν με εκείνα που προβάλλονται περισσότερο.» (ΒΒ)

8. Συμπεράσματα

8.1 Σύνοψη και συζήτηση βασικών ευρημάτων

Ο κύριος στόχος της έρευνας ήταν να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση στους μαθητές των προβαλλόμενων προτύπων από ΜΚΔ. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό, και σε σχέση με όλα τα ερευνητικά ερωτήματα, η ανάλυση των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών παρείχε σημαντικές πληροφορίες για την οπτική τους γύρω από τη χρήση των ΜΚΔ από τους μαθητές τους και τις επιπτώσεις στην κοινωνικοποίηση των μαθητών και στις σχολικές τους επιδόσεις, καθώς και για τα πρότυπα τα οποία διαμορφώνουν τα ΜΚΔ για τους μαθητές.

Αρχικά, επιχειρήθηκε να διερευνηθούν οι απόψεις για τους λόγους που καθιστούν τα ΜΚΔ ελκυστικά για τους μαθητές, κάτι που συνδέεται με το ερευνητικό ερώτημα για το ποιοι είναι οι τρόποι που τα ΜΚΔ προωθούν πρότυπα στα παιδιά. Τα δεδομένα των συνεντεύξεων αποκάλυψαν την ύπαρξη πολλών παραγόντων που καθιστούν αυτά τα μέσα ελκυστικά και προσβάσιμα για τα παιδιά και τους εφήβους. Η έλξη προς τα ΜΚΔ δεν περιορίζεται στην ψυχαγωγία ή στην ευκολία της επικοινωνίας, αλλά εκτείνεται σε πιο σύνθετες κοινωνικές και ψυχολογικές ανάγκες, που συνδέονται με την ανάγκη για κοινωνική αποδοχή, αναγνώριση, καθώς και την επιθυμία για προσωπική έκφραση. Η έλξη των μαθητών προς τα ΜΚΔ ξεκινά από τα βασικά αισθητικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά τους. Η οπτική αισθητική και ο δυναμισμός των πλατφορμών, σε συνδυασμό με την αμεσότητα και την ευκολία χρήσης τους, καθιστούν τα ΜΚΔ ελκυστικά. Οι μαθητές εκτιμούν την άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες και την επικοινωνία με φίλους ή άλλους χρήστες. Η ευκολία σύνδεσης με άλλους χρήστες και η δυνατότητα να δημιουργήσουν κοινότητες γύρω από κοινά ενδιαφέροντα, όπως το σχολείο, τα χόμπι ή άλλα προσωπικά ενδιαφέροντα, ενισχύουν περαιτέρω τη γοητεία των ΜΚΔ.

Πέρα από την απλή ψυχαγωγία, τα ΜΚΔ ανταποκρίνονται σε βαθύτερες κοινωνικές ανάγκες των μαθητών. Η ανάγκη για ανήκειν, αναγνώριση και αποδοχή, είναι κυρίαρχη στην εφηβική ηλικία και τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν έναν εύκολο και άμεσο τρόπο για να ικανοποιηθούν αυτές οι ανάγκες. Η θεωρία της κοινωνικής σύγκρισης του Festinger (1954) υποστηρίζει ότι τα άτομα αξιολογούν τη δική τους πορεία συγκρίνοντάς την με άλλους για να κατανοήσουν τη θέση τους στην κοινωνία. Αυτή η ανάγκη για σύγκριση είναι ιδιαίτερα έντονη στην εφηβική ηλικία, όταν οι

νέοι επιθυμούν να ανήκουν σε μια ομάδα και να γίνουν αποδεκτοί. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ) ανταποκρίνονται σε αυτές τις ανάγκες, προσφέροντας στους μαθητές έναν εύκολο τρόπο για να ικανοποιήσουν την ανάγκη τους για αναγνώριση και αποδοχή, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν τη συνεχόμενη σύγκριση με τους συνομηλίκους τους. Αυτή η συνεχής σύγκριση ενδέχεται να ενισχύσει την επιθυμία για κοινωνική αποδοχή και, σε κάποιες περιπτώσεις, να εντείνει την πίεση για να ακολουθήσουν συγκεκριμένα κοινωνικά πρότυπα.

Η δυνατότητα των μαθητών να αυτοπροβάλλονται και να δημιουργούν μια επιθυμητή εικόνα του εαυτού τους αποτελεί ισχυρό κίνητρο για τη συνεχιζόμενη χρήση των ΜΚΔ. Η ψηφιακή αυτοπροβολή και η διαδικασία δημιουργίας «προσωπικής μάρκας» είναι σημαντικά για τους μαθητές, οι οποίοι συχνά επιθυμούν να εντυπωσιάσουν τους συνομηλίκους τους και να αντλήσουν κοινωνική αποδοχή από αυτούς.

Η πίεση από τους συνομηλίκους για να συμμετέχουν σε αυτές τις πλατφόρμες είναι επίσης ισχυρή, καθώς η απουσία από τα κοινωνικά δίκτυα μπορεί να οδηγήσει σε αίσθημα αποκλεισμού. Τα ΜΚΔ, λοιπόν, δεν λειτουργούν μόνο ως μέσο κοινωνικής δικτύωσης, αλλά και ως μέσο για την κοινωνική επιβίωση στο σύγχρονο σχολικό περιβάλλον, όπου η διαρκής σύνδεση με τους φίλους και η συμμετοχή στις διαδικτυακές συζητήσεις θεωρούνται αναγκαία.

Ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό των ΜΚΔ είναι η αίσθηση ιδιωτικότητας και η δυνατότητα ελευθερίας έκφρασης που προσφέρουν. Οι μαθητές βρίσκουν σε αυτές τις πλατφόρμες έναν ασφαλή χώρο για να εκφράσουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις τους, ή να πειραματιστούν με διαφορετικές ταυτότητες, μακριά από την παρέμβαση των ενηλίκων. Αυτή η δυνατότητα να δημιουργήσουν μια εναλλακτική, πιο ελεύθερη εκδοχή του εαυτού τους στον ψηφιακό κόσμο, τους προσφέρει έναν βαθμό ελέγχου και αυτονομίας, που συχνά δεν υπάρχει στην πραγματική ζωή.

Η ψυχαγωγία και η παιχνιδιοποίηση αποτελούν αναμφίβολα σημαντικά κίνητρα για τη χρήση των ΜΚΔ. Η διασκέδαση και η ψυχαγωγία, είτε μέσα από την παρακολούθηση βίντεο, την αλληλεπίδραση με άλλους χρήστες ή τη συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες, προσελκύουν τους μαθητές. Τα ΜΚΔ προσφέρουν συνεχείς ροές περιεχομένου, το οποίο μπορεί να εναλλάσσεται συνεχώς, κρατώντας το ενδιαφέρον των χρηστών ζωντανό. Η «παιχνιδιοποίηση» των διαδραστικών εφαρμογών αυτών των πλατφορμών, όπως τα likes, τα comments, τα shares,

καθώς και τα βραβεία ή τα επίπεδα, ενισχύουν την ελκυστικότητα και δημιουργούν μια αίσθηση ανταμοιβής και επιτυχίας.

Η οικονομική προσιτότητα των ΜΚΔ είναι ένας επιπλέον παράγοντας που ενισχύει τη δημοτικότητά τους. Ειδικά για τους μαθητές, που συχνά έχουν περιορισμένα οικονομικά μέσα, η δυνατότητα να επικοινωνούν και να διασκεδάζουν χωρίς το βάρος των εξόδων, καθιστά τα ΜΚΔ μια ελκυστική επιλογή. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μέσω κινητών τηλεφώνων και άλλων συσκευών καθιστά εύκολη και οικονομική τη σύνδεση με τον ψηφιακό κόσμο.

Η ελκυστικότητα αυτή αλλά και μια σειρά άλλων παραγόντων εντείνει την επίδραση των ΜΚΔ στις αντιλήψεις των μαθητών. Αυτές οι παράμετροι επηρεάζουν όχι μόνο τη συναισθηματική τους κατάσταση, αλλά και την αντίληψή τους για τον κόσμο γύρω τους, διαμορφώνοντας μια πλασματική πραγματικότητα που συχνά αποκλίνει από την πραγματικότητα.

Ένας από τους κύριους λόγους ενίσχυσης της επίδρασης των ΜΚΔ είναι η υπερβολική έκθεση σε πληροφορίες και πρότυπα. Η συνεχής ροή εικόνων και βίντεο δημιουργεί έναν συνεχώς αυξανόμενο όγκο πληροφοριών, τον οποίο οι μαθητές δυσκολεύονται να επεξεργαστούν κριτικά. Η ταχύτητα με την οποία προβάλλονται οι πληροφορίες στα ΜΚΔ, σε συνδυασμό με την απουσία αρκετού χρόνου για ανάλυση και επεξεργασία, καθιστά αδύνατη τη διαμόρφωση μιας κριτικής στάσης απέναντι σε αυτά τα πρότυπα. Οι μαθητές καταλήγουν να αποδέχονται εύκολα όσα βλέπουν χωρίς να αμφισβητούν την εγκυρότητά τους, γεγονός που εντείνει τη διαμόρφωση μιας πλαστής και επιφανειακής πραγματικότητας.

Η δύναμη της εικόνας και του βίντεο αποτελεί έναν ακόμη καθοριστικό παράγοντα στην ενίσχυση της επίδρασης των ΜΚΔ. Η οπτική επικοινωνία έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει έντονες συναισθηματικές αντιδράσεις, κάτι που την καθιστά ιδιαίτερα αποτελεσματική στην ενίσχυση του μηνύματος που προβάλλεται. Τα τέλεια σώματα, οι επιτυχημένες ζωές και τα ιδανικά που προβάλλονται στα κοινωνικά δίκτυα δημιουργούν αμφισβητήσιμες προσδοκίες για τη ζωή των μαθητών. Η συνεχής έκθεση σε αυτά τα πρότυπα οδηγεί σε παραμορφωμένες αντιλήψεις για το τι είναι «τέλειο» ή «αποδεκτό», επηρεάζοντας τις αποφάσεις τους και τις αξίες τους. Ακόμη πιο ισχυρή είναι η επίδραση των αλγορίθμων των ΜΚΔ. Οι αλγόριθμοι επιλέγουν και προβάλλουν περιεχόμενο που ταιριάζει με τις προηγούμενες προτιμήσεις και συμπεριφορές των χρηστών.

Έτσι, οι μαθητές εκτίθενται συνεχώς σε πληροφορίες που ενισχύουν τις ήδη υπάρχουσες πεποιθήσεις τους, ενώ περιορίζεται η δυνατότητά τους να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές απόψεις ή πληροφορίες. Αυτό το φαινόμενο της «φούσκας των πληροφοριών» μπορεί να οδηγήσει σε απομόνωση των μαθητών από άλλες αντιλήψεις και να ενισχύσει τις προκαταλήψεις τους.

Η διαφορά με το παρελθόν είναι επίσης θεμελιώδης για την κατανόηση της σημερινής επίδρασης των ΜΚΔ. Στο παρελθόν, η πρόσβαση στην πληροφορία ήταν περιορισμένη και οι μαθητές είχαν λιγότερες ευκαιρίες να εκτεθούν σε τόσο πολλές διαφορετικές απόψεις και πρότυπα. Σήμερα, η ψηφιακή εποχή προσφέρει μια ατέλειωτη ροή περιεχομένου, το οποίο έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει τις αντιλήψεις των μαθητών με έναν τρόπο που ήταν αδιανόητος στο παρελθόν.

Η ανάλυση της επίδρασης των ΜΚΔ στην κοινωνικοποίηση των μαθητών αναδεικνύει μια διττή και πολυσύνθετη εικόνα. Από τη μία πλευρά, τα ΜΚΔ προσφέρουν μοναδικές ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση, ενώ από την άλλη, ενδέχεται να περιορίσουν την ανάπτυξη βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων, οδηγώντας σε εσωστρέφεια και απομόνωση. Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και το σχολικό περιβάλλον στην καθοδήγηση των μαθητών, ώστε να βρουν μια ισορροπία στην ψηφιακή και την πραγματική ζωή. Μια από τις κύριες επιπτώσεις της χρήσης των ΜΚΔ είναι η ενίσχυση της εσωστρέφειας. Η προτίμηση για διαδικτυακή επικοινωνία, η οποία συχνά είναι πιο εύκολη και λιγότερο απαιτητική συναισθηματικά, μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των διαπροσωπικών επαφών στον φυσικό κόσμο. Οι μαθητές που προτιμούν την επικοινωνία μέσω ΜΚΔ ενδέχεται να παραμελούν την ανάγκη για άμεση αλληλεπίδραση, γεγονός που περιορίζει τις ευκαιρίες για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων όπως η ενσυναίσθηση, η επικοινωνία και η επίλυση συγκρούσεων.

Ωστόσο, τα ΜΚΔ μπορεί να αποτελούν και ένα ασφαλές καταφύγιο για μαθητές που αντιμετωπίζουν κοινωνικές δυσκολίες ή έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση. Οι διαδικτυακές κοινότητες παρέχουν έναν χώρο στον οποίο τα άτομα μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και να αναπτύξουν σχέσεις με άτομα που έχουν κοινά ενδιαφέροντα ή παρόμοιες εμπειρίες. Για μαθητές που δυσκολεύονται στην πραγματική κοινωνικοποίηση, τα ΜΚΔ ενδέχεται να προσφέρουν μια εναλλακτική δυνατότητα να αναπτύξουν κοινωνικές σχέσεις με μεγαλύτερη άνεση και λιγότερη πίεση. Προηγούμενες, επίσης έρευνες δείχνουν ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να μειώσουν την κοινωνική απομόνωση των εφήβων, καθώς τους επιτρέπουν να συνδεθούν με

άλλους, προσφέροντας τους την ευκαιρία να αλληλεπιδρούν και να ενισχύουν τις κοινωνικές τους σχέσεις. Παράλληλα, τα ΜΚΔ βοηθούν στη διερεύνηση και ανάπτυξη της προσωπικής τους ταυτότητας (Suzuki & Calzo, 2004), όπως επίσης παρέχουν ευκαιρίες κοινωνικής επαφής (Reid Chassiakos et al., 2016).

Από την άλλη πλευρά, η υπερβολική χρήση των ΜΚΔ μπορεί να έχει επιπτώσεις στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Οι μαθητές που περνούν πάρα πολύ χρόνο στα ΜΚΔ ενδέχεται να χάσουν τις ευκαιρίες να αναπτύξουν αυτές τις δεξιότητες στην πραγματική ζωή. Η έλλειψη αλληλεπίδρασης με συνομηλίκους ή ενήλικες πρόσωπα μπορεί να οδηγήσει σε απομόνωση και αδυναμία να διαχειριστούν πολύπλοκες κοινωνικές καταστάσεις. Τα ΜΚΔ μπορεί να δημιουργούν μια αποστειρωμένη, συχνά παραμορφωμένη εικόνα των σχέσεων, η οποία δεν αντικατοπτρίζει τις πραγματικές αλληλεπιδράσεις στον φυσικό κόσμο.

Ένα στοιχείο που αναδείχτηκε στην έρευνα είναι η επίδραση των προτύπων που αναδεικνύονται από τα ΜΚΔ στην αυτοεκτίμηση των παιδιών. Η επίδραση αυτή γίνεται κυρίως μέσω της προώθησης συγκεκριμένων προτύπων ομορφιάς, εξωτερικής εμφάνισης και τρόπου ζωής. Προηγούμενες μελέτες έχουν αναδείξει αυτό το θέμα, αναφέροντας ότι η συνήθεια σύγκρισης του εαυτού με εξιδανικευμένες εικόνες και τρόπους ζωής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη αυτοεκτίμηση και παραμορφωμένη αντίληψη της πραγματικότητας. Έρευνες, όπως αυτή των Vogel et al. (2014) και Fardouly et al. (2015), αναδεικνύουν τις αρνητικές συνέπειες των ΜΚΔ στην εικόνα του σώματος και την αυτοεκτίμηση, κυρίως στους εφήβους.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα είναι η πρόωγη ενηλικίωση των μαθητών μέσω των ΜΚΔ. Οι μαθητές εκτίθενται σε περιεχόμενο που συχνά αφορά την ενήλικη ζωή. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια πρόωμη επιθυμία για ενηλικίωση, η οποία καταπιέζει την αθώα παιδικότητα και αυξάνει την πίεση για την επίτευξη στόχων, που συχνά δεν είναι ανάλογοι με την ηλικία τους. Ο αγώνας να μιμηθούν τα πρότυπα που προβάλλονται στα ΜΚΔ μπορεί να προκαλέσει συναισθηματική και ψυχολογική πίεση στους μαθητές, οι οποίοι μπορεί να νιώσουν ότι δεν ανήκουν ή ότι δεν πληρούν τα πρότυπα που θέτει η κοινωνία. Ο Taylor (Κακριδής-Φερράρι, 2005) υποστηρίζει ότι οι έφηβοι σήμερα ζουν την αβεβαιότητα μιας νέας φάσης στη ζωή τους, όπου βρίσκονται μεταξύ παιδικής και ενήλικης ταυτότητας, προσπαθώντας να ανταποκριθούν στις νέες κοινωνικές προσδοκίες. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης τους προσφέρουν τη δυνατότητα να αλληλεπιδρούν με τον ευρύτερο

κόσμο, γεγονός που τους εκθέτει σε νέες επιρροές και προκλήσεις. Αυτή η θέση συνάδει με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας.

Η συμπεριφορά των μαθητών μπορεί επίσης να επηρεαστεί από τη χρήση των ΜΚΔ. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι μαθητές αναπτύσσουν αδιαφορία προς τις σχέσεις στον πραγματικό κόσμο λόγω της υπερβολικής χρήσης των κοινωνικών δικτύων ή επιθετικότητα, κάτι το οποίο απαντάται και σε προηγούμενες μελέτες (Boxer et al., 2017). Η συνεχής έκθεση σε περιεχόμενο που συχνά είναι υπερβολικά ελκυστικό ή προκαλεί εντάσεις, μπορεί να διαμορφώσει αρνητικές συμπεριφορές, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν τη διαχείριση των διαπροσωπικών σχέσεων.

Σύμφωνα με τον Παπαδόπουλο (2005), τα πρότυπα καθρεφτίζουν τις κοινωνικές αρχές και επηρεάζουν την αντίληψη και τις συμπεριφορές των ατόμων, κάτι που μπορεί να συνδεθεί με τη διαμόρφωση συμπεριφορών μέσω της έκθεσης στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ). Οι μαθητές, όπως γίνεται αντιληπτό από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, ενδέχεται να μιμηθούν συμπεριφορές που προβάλλονται στα ΜΚΔ, οι οποίες μπορεί να μην είναι απαραίτητα θετικές για τις σχέσεις τους στον πραγματικό κόσμο.

Ο Pleiss και ο Feldhusen (1995) αναφέρουν ότι το πρότυπο δεν χρειάζεται να έχει προσωπική επαφή με το άτομο που το θαυμάζει, αλλά μπορεί να επηρεάσει μέσω της παρατήρησης και της μίμησης. Τα ΜΚΔ, ως «πρότυπα» που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των μαθητών, λειτουργούν με παρόμοιο τρόπο: προσφέρουν εικόνες και πρότυπα συμπεριφορών που οι μαθητές μιμούνται, επηρεάζοντας τη διαχείριση των διαπροσωπικών τους σχέσεων, συχνά με αρνητικά αποτελέσματα, όπως επιθετικότητα ή αδιαφορία, όπως καταγράφηκε στην έρευνά σας.

Από την πλευρά των γονέων και των εκπαιδευτικών, η καθοδήγηση είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας υγιούς σχέσης με τα ΜΚΔ. Οι ενήλικες πρέπει να λειτουργούν ως πρότυπα και να παρέχουν υποστήριξη στους μαθητές, ώστε να κατανοήσουν τη σημασία της ισορροπίας ανάμεσα στην ψηφιακή και την πραγματική ζωή. Η ενίσχυση της κριτικής σκέψης και η προώθηση της υπεύθυνης χρήσης των ΜΚΔ αποτελούν κεντρικούς στόχους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το σχολικό περιβάλλον παίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων, ενισχύοντας την κριτική σκέψη των μαθητών και προσφέροντάς τους εργαλεία για να χειριστούν αποτελεσματικά τις ψηφιακές αλληλεπιδράσεις.

Η επίδραση των ΜΚΔ στις σχολικές επιδόσεις είναι εξαιρετικά πολυδιάστατη και περιλαμβάνει τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα. Από τη μία, η χρήση των ΜΚΔ μπορεί να συμβάλλει στην ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας μέσω της πρόσβασης σε πηγές και πληροφορίες, αλλά από την άλλη, η υπερβολική ενασχόληση με αυτά τα μέσα μπορεί να έχει σοβαρές αρνητικές συνέπειες στις σχολικές επιδόσεις των μαθητών.

Ένα από τα πιο άμεσα και κατανοητά αρνητικά αποτελέσματα είναι η μείωση του χρόνου που οι μαθητές αφιερώνουν στη μελέτη. Η υπερβολική χρήση των ΜΚΔ σχετίζεται άμεσα με τη μειωμένη συγκέντρωση και την αδυναμία των μαθητών να εστιάσουν σε εργασίες ή μαθήματα. Ο χρόνος που ξοδεύεται σε κοινωνικά δίκτυα ή άλλες διαδικτυακές δραστηριότητες περιορίζει την ικανότητα των μαθητών να αφοσιώνονται στη μάθηση, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τις σχολικές τους επιδόσεις. Η αναστάτωση στην καθημερινή ρουτίνα των μαθητών εξαιτίας της υπερβολικής ενασχόλησης με τα ΜΚΔ οδηγεί συχνά σε επιφανειακή μάθηση και έλλειψη εμβάθυνσης στα μαθήματα.

Η εξάρτηση από τα ΜΚΔ μπορεί να περιορίσει την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, κάτι που είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική μάθηση. Οι μαθητές συχνά δέχονται πληροφορίες χωρίς να τις αξιολογούν κριτικά, κάτι που τους εμποδίζει να επεξεργαστούν βαθύτερα τα δεδομένα και να κατανοήσουν πλήρως τις έννοιες που μελετούν. Η έλλειψη αυτής της ικανότητας για βαθιά σκέψη μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ποιότητα της μάθησης και την απόδοσή τους στις εξετάσεις.

Ωστόσο, η επίδραση των ΜΚΔ στις σχολικές επιδόσεις εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών. Ο βαθμός αυτοελέγχου, η ικανότητα διαχείρισης του χρόνου και η προσήλωση στους στόχους της μάθησης ποικίλλουν μεταξύ των μαθητών, και αυτά τα χαρακτηριστικά επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη σχέση τους με τα ΜΚΔ. Μαθητές με υψηλή αυτοεκτίμηση και καλή διαχείριση του χρόνου μπορεί να χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ πιο υπεύθυνα, χωρίς να επηρεάζεται η σχολική τους απόδοση, ενώ άλλοι μαθητές μπορεί να επηρεαστούν πιο έντονα από την υπερβολική χρήση τους.

Ο ρόλος του περιβάλλοντος, ειδικά του οικογενειακού και σχολικού, είναι επίσης καθοριστικός στη διαμόρφωση της σχέσης των μαθητών με τα ΜΚΔ. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί έχουν σημαντική ευθύνη στην καθοδήγηση των μαθητών, ώστε να μάθουν να χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ

με τρόπο που να ενισχύει, παρά να υπονομεύει, τις σχολικές τους επιδόσεις. Μέσω της καθοδήγησης, της υποστήριξης και της εκπαίδευσης σε θέματα κριτικής σκέψης, οι ενήλικες μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να αξιοποιήσουν τα ΜΚΔ με τρόπο που να ενισχύει τη μάθηση.

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι ότι τα ΜΚΔ διαδραματίζουν έναν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των προτύπων που ακολουθούν οι μαθητές και στη διαμόρφωση της αντίληψής τους για τον κόσμο γύρω τους. Η συνεχής και εκτεταμένη έκθεση σε συγκεκριμένα πρότυπα, που προβάλλονται στα ΜΚΔ, επηρεάζει τις αξίες, τις αντιλήψεις και τις φιλοδοξίες των νέων, δημιουργώντας συχνά μια εικονική πραγματικότητα που απέχει πολύ από την καθημερινή ζωή.

Στην πλειονότητά τους, τα ΜΚΔ διαμορφώνουν ιδανικά που επικεντρώνονται κυρίως στην εξωτερική εμφάνιση, την υλική επιτυχία και την άμεση ικανοποίηση. Οι χρήστες, και ιδιαίτερα οι μαθητές, εκτίθενται καθημερινά σε εικόνες τέλειων σωμάτων, πολυτελών τρόπων ζωής και κοινωνικής αποδοχής, κάτι που δημιουργεί πρότυπα που μοιάζουν αδύνατο να επιτευχθούν. Αυτά τα πρότυπα, συχνά μη ρεαλιστικά, ενδέχεται να προκαλέσουν έντονη πίεση στους μαθητές να ακολουθήσουν ένα συγκεκριμένο μοντέλο ζωής, το οποίο εστιάζει στην επιφανειακή εικόνα και όχι στην ουσία της προσωπικής ανάπτυξης. Προγενέστερες έρευνες, όπως αυτές των Fardouly & Vartanian, (2015) και των Fardouly, Diedrichs, Vartanian και Halliwell (2015) υποστηρίζουν ότι η συνεχής έκθεση σε εξιδανικευμένα πρότυπα ομορφιάς μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να προκαλέσει σωματική δυσαρέσκεια και μείωση της αυτοεκτίμησης, ειδικά στα νεαρά κορίτσια. Η συνεχής σύγκριση με εικόνες που έχουν υποστεί ψηφιακή επεξεργασία μπορεί να διαστρεβλώσει την αντίληψη τους για το σώμα τους. Κάτι τέτοιο έχει παρατηρηθεί σε γυναικείους και ανδρικούς πληθυσμούς (Stronge και συν., 2015), επομένως είναι δυνατόν να επηρεάζει και τα δύο φύλα.

Η συνιστώσα της προώθησης από τα ΜΚΔ ενός πολυτελούς τρόπου ζωής έχει αναδειχτεί και σε προηγούμενες μελέτες. Η έλξη της πολυτέλειας, των εξωτικών ταξιδιών και των ακριβών ακινήτων μπορεί να κάνει τους χρήστες με πολλούς ακολούθους να φαίνονται σαν ήρωες της καθημερινής ζωής, προκαλώντας στους υπόλοιπους χρήστες συναισθήματα θαυμασμού και φιλοδοξίας (Diddi & LaRose, 2006). Επιπλέον οι Richins & Dawson, (1992) ανέδειξαν ότι η συνεχής έκθεση σε πολυτελείς τρόπους ζωής μπορεί να ενισχύσει την πεποίθηση ότι τα υλικά

αγαθά αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την επιτυχία και την ευτυχία. Με αυτές τις οπτικές συντάσσονται σε μεγάλο βαθμό οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί στην παρούσα έρευνα, επισημαίνοντας με πολύ έντονο τρόπο όλη αυτήν την επίπλαστη εικόνα της χλιδής και την επιρροή της στα παιδιά.

Η συνεχής έκθεση σε αυτά τα πρότυπα δημιουργεί επίσης πίεση για ομοιομορφία. Οι μαθητές ενδέχεται να νιώθουν την ανάγκη να προσαρμοστούν σε κοινωνικές τάσεις ή να ακολουθήσουν το ρεύμα των ΜΚΔ, περιορίζοντας την ανάπτυξη της ατομικότητας και της αυτοεκτίμησης. Η επιθυμία να «ταιριάξουν» με το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο και τα πρότυπα που κυριαρχούν στα ΜΚΔ συχνά οδηγεί σε αμφιβολίες και ανασφάλειες, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η αυτοεκτίμηση των μαθητών. Η σύγκριση του εαυτού τους με τα προβαλλόμενα πρότυπα μπορεί να δημιουργήσει την αίσθηση της κατωτερότητας και της αμφιβολίας για την αξία τους.

Σύμφωνα με τον Bandura (1971), τα άτομα μαθαίνουν παρατηρώντας και μιμούμενα τα πρότυπα γύρω τους, και η συνεχής έκθεση σε πρότυπα επηρεάζει τις αξίες, τις στάσεις και τις φιλοδοξίες τους. Στην περίπτωση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ), η συνεχής και εκτεταμένη παρουσίαση μη ρεαλιστικών προτύπων, όπως τα ιδανικά για την εξωτερική εμφάνιση και την υλική επιτυχία, διαμορφώνει τις αντιλήψεις των νέων και ενδέχεται να τους προκαλέσει έντονη πίεση να ακολουθήσουν αυτά τα πρότυπα, τα οποία μπορεί να είναι αδύνατο να επιτευχθούν στην πραγματική ζωή.

Αυτή η διαδικασία μάθησης μέσω παρατήρησης (όπως την περιγράφει ο Bandura) ενισχύεται μέσω της έκθεσης σε περιεχόμενο που επικεντρώνεται στην επιφανειακή εικόνα και όχι στην ουσιαστική προσωπική ανάπτυξη. Αυτό προκαλεί την ανάπτυξη συνηθειών και προσδοκιών που μπορεί να δημιουργούν αυξημένη πίεση για ομοιομορφία και επιτυχία, χωρίς να αντανακλούν τις πραγματικές δυνατότητες και ανάγκες των μαθητών. Το φαινόμενο αυτό καταδεικνύει τη δύναμη των ΜΚΔ στην διαμόρφωση της προσωπικής ανάπτυξης των νέων μέσω των προτύπων που προβάλλουν καθημερινά.

Η κριτική σκέψη είναι επίσης ένας καθοριστικός παράγοντας για την υγιή χρήση των ΜΚΔ. Είναι σημαντικό οι μαθητές να αναπτύξουν τη δεξιότητα να αξιολογούν κριτικά την πληροφορία που προέρχεται από τα ΜΚΔ, ώστε να διακρίνουν την αξιόπιστη από την αναξιόπιστη πληροφορία. Οι εκπαιδευτικοί, με τη σειρά τους, πρέπει να ενισχύσουν τη διδασκαλία της κριτικής σκέψης,

ώστε οι μαθητές να μπορούν να χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ ως εργαλείο μάθησης και όχι απλώς για ψυχαγωγία ή αποφόρτιση. Σχετικά με αυτό, η μείωση της κριτικής σκέψης αποτελεί μια συνέπεια της παρατεταμένης χρήσης των ΜΚΔ. Οι μαθητές συχνά δέχονται χωρίς αμφισβήτηση τα πρότυπα που προβάλλονται, επειδή η ταχύτητα και η αμεσότητα της πληροφορίας στα ΜΚΔ δεν αφήνουν περιθώρια για σκέψη και ανάλυση. Η συνεχής έκθεση σε συγκεκριμένα πρότυπα, χωρίς τον χρόνο ή τα εργαλεία για να τα αμφισβητήσουν, μπορεί να οδηγήσει σε μια μονοδιάστατη αντίληψη του κόσμου και του εαυτού τους. Αυτό μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες, όχι μόνο στην αυτοεκτίμηση, αλλά και στην κοινωνική τους συμπεριφορά και τις σχέσεις. Επιπλέον, τα ΜΚΔ διαμορφώνουν μη ρεαλιστικές προσδοκίες για την επαγγελματική επιτυχία. Η προβολή επιτυχημένων ατόμων με πολυτελή ζωή, που συχνά έχουν επιτύχει μέσα από εύκολες ή γρήγορες λύσεις, δημιουργεί μια παραμορφωμένη εικόνα για το τι συνεπάγεται η επαγγελματική επιτυχία. Αυτή η παραπλανητική αντίληψη μπορεί να αποθαρρύνει τους μαθητές από την ανάπτυξη πραγματικών δεξιοτήτων και την απόκτηση εμπειρίας μέσω σκληρής δουλειάς, οδηγώντας τους σε επιφανειακές και μη ρεαλιστικές φιλοδοξίες.

Η ισορροπία είναι το κλειδί για την υγιή χρήση των ΜΚΔ. Εάν οι μαθητές καταφέρουν να βρουν μια ισορροπία ανάμεσα στη χρήση των ΜΚΔ και την πραγματική μάθηση, μπορούν να αποκομίσουν τα θετικά τους στοιχεία, ενώ ταυτόχρονα να περιορίσουν τις αρνητικές συνέπειες στην σχολική τους απόδοση. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό το σχολικό περιβάλλον να προσαρμοστεί στις νέες τεχνολογίες και να ενθαρρύνει την υπεύθυνη χρήση τους, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα ΜΚΔ θα υποστηρίξουν, και δεν θα βλάψουν, την εκπαιδευτική διαδικασία.

Πέρα από τις αρνητικές συνέπειες, τα ΜΚΔ προσφέρουν και δυνατότητες για θετική επιρροή. Τα ΜΚΔ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση θετικών αξιών και την ενίσχυση της προσωπικής ανάπτυξης των μαθητών. Εάν τα πρότυπα που προβάλλονται είναι ποικιλόμορφα και αντιπροσωπεύουν διαφορετικές κοινωνικές, πολιτισμικές και προσωπικές ταυτότητες, μπορούν να ενθαρρύνουν την αποδοχή της διαφορετικότητας και την ανάπτυξη της ατομικότητας. Ο εμπλουτισμός της εικόνας που έχουν οι μαθητές για τον κόσμο γύρω τους μπορεί να οδηγήσει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνείδησης και της ενσυναίσθησης. Όπως αναφέρεται και σε προγενέστερη έρευνα των Lent, Brown και Hackett (1994) τα θετικά πρότυπα μπορούν να ενισχύσουν την επαγγελματική αυτοεκτίμηση, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στη λήψη πιο

στοχευμένων αποφάσεων για την καριέρα και ενισχύει τη συνεχιζόμενη επιμονή στην επίτευξη επαγγελματικών στόχων.

Πέρα από την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, που αναφέρθηκε και προηγουμένως, είναι επίσης σημαντικό να προβάλλονται στους μαθητές ποικίλα πρότυπα, τα οποία να αντικατοπτρίζουν την πολυμορφία της κοινωνίας και να ενθαρρύνουν την ατομικότητα. Η έκθεση σε διαφορετικά είδη προτύπων μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να αντιληφθούν ότι η πραγματική αξία δεν βρίσκεται στην υπερβολική ομοιομορφία, αλλά στην αποδοχή της διαφορετικότητας και στην ανάπτυξη προσωπικών ταυτοτήτων. Η ισορροπία παραμένει το κλειδί για την υγιή σχέση με τα ΜΚΔ. Οι μαθητές πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ με μέτρο και να επικεντρωθούν στην προσωπική τους ανάπτυξη πέρα από τις επιφανειακές εικόνες που προβάλλονται σε αυτά.

Η ανάλυση των λεγόμενων από τους εκπαιδευτικούς έδειξε με πολύ σαφή τρόπο τις σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα πρότυπα που προβάλλονται από τα ΜΚΔ και εκείνα που προωθούνται στο σχολικό περιβάλλον. Η ανάλυση της αντίθεσης αυτής επιτρέπει να κατανοήσουμε τις επιπτώσεις που έχει η έκθεση στα social media στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών και τη διαμόρφωση των αξιών τους.

Η πρώτη και πιο προφανής αντίθεση εντοπίζεται στις αξίες που προβάλλονται από τα δύο αυτά περιβάλλοντα. Στα ΜΚΔ, οι κυρίαρχες αξίες συνήθως σχετίζονται με την εξωτερική εμφάνιση, τον υλισμό και την άμεση ικανοποίηση των επιθυμιών. Εικόνες που προβάλλουν μια ζωή γεμάτη πολυτέλεια, νεανική ομορφιά και κοινωνική αποδοχή ενισχύουν την τάση για επιφανειακή εκτίμηση της αξίας των ανθρώπων. Αντίθετα, στο σχολείο προωθούνται αξίες που εστιάζουν στην εσωτερική ανάπτυξη, τη σκληρή δουλειά, τη συνέπεια και την κοινωνική συνεισφορά. Το σχολικό περιβάλλον ενθαρρύνει τη μαθησιακή προσπάθεια και τη συνεργασία με τους άλλους, ενώ δίνει σημασία στην ανάπτυξη των αρετών του σεβασμού, της υπευθυνότητας και της αλληλεγγύης.

Η συνεχής έκθεση σε διαφορετικά πρότυπα, τόσο από τα ΜΚΔ όσο και από το σχολείο, επηρεάζει την προσωπικότητα των μαθητών, διαμορφώνοντας τις αξίες, τις στάσεις και τις συμπεριφορές τους. Οι μαθητές συχνά καλούνται να ισχυριστούν τι είναι σημαντικό για αυτούς και ποια πρότυπα πρέπει να ακολουθήσουν. Ωστόσο, αυτή η αντίθεση μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση, καθώς οι μαθητές καλούνται να διαχειριστούν τις αντικρουόμενες αξίες και προσδοκίες από τα ΜΚΔ και το σχολικό περιβάλλον.

Όπως έχουμε ήδη τονίσει, η ανάπτυξη κριτικής σκέψης αποτελεί κρίσιμο στοιχείο σε αυτό το πλαίσιο. Οι μαθητές πρέπει να μάθουν να αξιολογούν κριτικά τα μηνύματα που λαμβάνουν από τα ΜΚΔ, αναγνωρίζοντας τη διαφορά μεταξύ των προτύπων που προβάλλονται εκεί και της πραγματικής ζωής. Μέσω αυτής της διαδικασίας, οι μαθητές αποκτούν την ικανότητα να διακρίνουν ποια πρότυπα ενδυναμώνουν την προσωπική τους ανάπτυξη και ποια μπορεί να είναι επιβλαβή για την αυτοεκτίμησή τους και τις σχέσεις τους. Η απουσία αυτής της ικανότητας μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολική προσκόλληση σε ανθυγιεινές εικόνες και πρότυπα, κάτι που μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες για την ψυχική τους ευημερία.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών σε αυτή τη διαδικασία είναι καίριος. Οι δάσκαλοι, καθοδηγώντας τους μαθητές να αναπτύξουν κριτική σκέψη, μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητά τους να αξιολογούν τις αξίες που προβάλλονται στα ΜΚΔ και να διαμορφώνουν τις δικές τους. Με αυτόν τον τρόπο, το σχολικό περιβάλλον μπορεί να προσφέρει τα εργαλεία που απαιτούνται για να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στις εξωτερικές εικόνες που προβάλλονται και τις εσωτερικές αξίες που πρέπει να καλλιεργηθούν. Μέσω της προώθησης θετικών αξιών, όπως η συνεργασία, η αλληλεγγύη και η κοινωνική συνεισφορά, οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στο να ενισχυθεί η ενσυναίσθηση και η κοινωνική συνείδηση, ανατρέποντας την επιρροή των υλιστικών και επιφανειακών προτύπων που συχνά επικρατούν στα social media.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, θα μπορούσε να βρεθεί μια κάποιου είδους επωφελής ισορροπία μεταξύ των αξιών που προωθούνται από τα ΜΚΔ και αυτών που προβάλλονται στο σχολείο. Οι μαθητές πρέπει να έχουν την ευκαιρία να εκτεθούν σε ποικιλία προτύπων, προκειμένου να αναπτύξουν τη δική τους κριτική σκέψη και να κάνουν συνειδητές επιλογές σχετικά με τις αξίες που θα υιοθετήσουν. Η ισορροπία αυτή απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινωνίας για να δημιουργηθεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον που θα ενθαρρύνει την προσωπική ανάπτυξη των μαθητών.

Ο ρόλος του σχολείου, λοιπόν, είναι να καλλιεργήσει στους μαθητές τις δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να λειτουργούν ως ενεργοί πολίτες, να συμβάλλουν στην κοινωνία και να ανταγωνίζονται τις αρνητικές επιπτώσεις των προτύπων που προβάλλονται από τα ΜΚΔ. Για να πετύχει αυτό, το σχολείο πρέπει να δώσει στους μαθητές τα εργαλεία για να αναγνωρίζουν την αξία της αυθεντικότητας, της προσπάθειας και της κοινωνικής προσφοράς, μακριά από την επιφανειακή εικόνα που προβάλλουν τα ΜΚΔ.

8.2 Προτάσεις για συνεργατικές προσπάθειες μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, ο ρόλος του σχολείου και των εκπαιδευτικών στην καθοδήγηση των μαθητών για τη χρήση της τεχνολογίας και των ΜΚΔ μπορεί να αποδειχτεί πολύ σημαντικός. Κάποιες ιδέες και προτάσεις για συνεργατικές προσπάθειες μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών για την εποικοδομητική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες που θα έχουν θετικό αντίκτυπο στα παιδιά, ενώ είναι όσο το δυνατόν πιο ελκυστικές γίνεται.

Μια πρώτη πρόταση είναι η δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σχετικά με την ψηφιακή συνείδηση και τη διαχείριση των ψηφιακών εικόνων και μέσων. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεργαστούν με τους μαθητές για να δημιουργήσουν προγράμματα που προάγουν την κριτική σκέψη γύρω από τις ψηφιακές εικόνες και τα πρότυπα που προβάλλονται μέσω των κοινωνικών δικτύων. Αυτά τα προγράμματα μπορεί να περιλαμβάνουν εργαστήρια ή διαλέξεις για τα κοινωνικά δίκτυα και τις αρνητικές επιπτώσεις της συνεχούς σύγκρισης με εξιδανικευμένες εικόνες. Η συνεργασία των μαθητών στην παραγωγή περιεχομένου ή τη διοργάνωση συζητήσεων γύρω από την αληθινή και την ψηφιακή εικόνα του σώματος μπορεί να τους βοηθήσει να αποκτήσουν γνώσεις και εργαλεία για να αντιληφθούν την επίδραση των κοινωνικών δικτύων στην αυτοεκτίμηση τους και να μάθουν πώς να αντιμετωπίζουν το ψηφιακό περιβάλλον με εποικοδομητικό τρόπο (Vogel et al., 2014; Fardouly et al., 2015).

Μια παρόμοια πρόταση είναι η προώθηση της χρήσης των social media για την ενίσχυση θετικών προτύπων και αξιών. Μαθητές και εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεργαστούν για να προωθήσουν την δημιουργία και την αναπαραγωγή θετικών προτύπων μέσω των κοινωνικών δικτύων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την ανάδειξη ανθρώπων που έχουν πετύχει σημαντικούς στόχους και συμβάλλουν θετικά στην κοινωνία, όπως αθλητές, επιστήμονες, ή κοινωνικοί ακτιβιστές. Μέσα από τέτοιες συνεργασίες, οι μαθητές θα μάθουν να χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ για να προβάλλουν θετικές εικόνες και πρότυπα που ενισχύουν την προσωπική ανάπτυξη, την αυτοεκτίμηση και τις θετικές κοινωνικές αξίες (Richins & Dawson, 1992). Μία τέτοια προσπάθεια μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία ψηφιακών καμπανιών ή τη συμμετοχή σε προγράμματα ευαισθητοποίησης μέσω των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης, με στόχο την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και τη διάδοση υγιών προτύπων.

Τέλος, μια ακόμα πρόταση περιλαμβάνει την ανάπτυξη θεμάτων μελέτης για την κοινωνική σύγκριση και την ψυχική υγεία. Η ιδέα αναφέρεται στη συνεργασία των μαθητών και των εκπαιδευτικών για να μελετήσουν πώς η κοινωνική σύγκριση, όπως περιγράφεται από τον Festinger (1954), επηρεάζει τη συμπεριφορά τους και την ψυχική τους υγεία. Η αναγνώριση της ανάγκης για αναγνώριση, αποδοχή και ανήκειν, που είναι κυρίαρχη στην εφηβική ηλικία, μπορεί να αξιοποιηθεί σε εργασίες που περιλαμβάνουν τη συζήτηση για τα πρότυπα που διαμορφώνονται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και πώς αυτά επηρεάζουν την ψυχική τους ευημερία. Οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν στρατηγικές που θα τους επιτρέπουν να αποφεύγουν αρνητικές συγκρίσεις και να αντιμετωπίζουν την πίεση που δημιουργούν τα εξιδανικευμένα πρότυπα στα ΜΚΔ, υποστηρίζοντας ο ένας τον άλλο σε θέματα αυτοεκτίμησης και ψυχικής υγείας.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

9.1 Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Ασκητής, Θ. (2012). Συμπεριφορές υψηλού κινδύνου των εφήβων στο διαδίκτυο. Στο Άρτεμις Τσίτσικα και Γεώργιος Κορμάς (Επιμ.), Δίκτυο και Εφηβεία. (101 - 106). Αθήνα: Εκδόσεις Π.Χ. Πασχαλίδης – Broken Hill Publishers LTD.

Ασκητής, Θ. (2019). Κατάχρηση διαδικτύου – Συμπεριφορές εξάρτησης και υψηλού κινδύνου των εφήβων στο διαδίκτυο. Στο Άρτεμις Τσίτσικα και Αλέξανδρος Κοπανιάρης (Επιμ.), Ψηφιακή Γενιά. Χρήση της Τεχνολογίας από παιδιά και εφήβους (97 - 103). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Γάκη Α., & Αντωνίου Α.-Σ. (2016). Μορφές διαδικτυακής παρενόχλησης (διαδικτυακή αποπλάνηση και παιδική πορνογραφία): προτάσεις αντιμετώπισης. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2014(2)*, 683–692. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.12681/edusc.414>

Διαμαντοπούλου, Α. & Δαβράζος, Γ. (2015). Διαδικτυακός Εθισμός: Μία Προσπάθεια Εννοιολογικής Προσέγγισης του Όρου. Πρακτικά του Συνεδρίου – «Η εκπαίδευση στην εποχή των Τ.Π.Ε.» (σελ. 3013 - 3020). Αθήνα, Ελλάδα.

Ε.Κ.Α.Δ. – Ι.Τ.Ε. (2017). Στατιστικά στοιχεία Γραμμής Βοήθειας HELP-LINE 2017 του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου. Ανακτήθηκε από: <https://www.help-line.gr/report-help-line-2017/>

Ελευθερία, (30/12/2010), Κοινωνικά Πρότυπα
Ανακτήθηκε από: <https://www.eleftheria.gr/m/%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/item/79626.html>

Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου (2019) ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ 14.000 ΜΑΘΗΤΕΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10-17 ΕΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ.
Ανακτήθηκε από: <https://saferinternet4kids.gr/wp-content/uploads/2019/06/2019-%CE%B5%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1-%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF-GR.pdf>

Ιορδανίδου, Σ. (2016). Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και Επικοινωνία, Μεταμεσονύκτιες εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: <https://www.openbook.gr/mesa-koinwnikis-diktywsis-kai-epikoinwnia/>

Κακριδής-Φερράρι, Μ. (2005). *Γλώσσα και κοινωνικό περιβάλλον: Ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας*. Ά μέρος. Αθήνα: περιοδικό Παρουσία, αρ. 64.

Καράμηνas, Ι. (2006). *Διδασκαλία και μάθηση με την αξιοποίηση του διαδικτύου: ο ρόλος του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Ατραπός

Λεάνδρος, Ν. (2005). *Το διαδίκτυο: Ανάπτυξη και αλλαγή*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη

Μακράκης, Β. (2005) *Ζητήματα αξιολόγησης της μαθησιακής αποτελεσματικότητας των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας*, στο Ρετάλης, Συμεών (Επιμ.). *Οι προηγμένες Τεχνολογίες Διαδικτύου στην Υπηρεσία της Μάθησης*. Αθήνα, Καστανιώτης.

Παπαδόπουλος Μ. (1997) *Λειτουργικός αναλφαβητισμός, σχολικός αποκλεισμός και σχολικός πόνος*. Αθήνα, Λιβάνη.

Παπαδόπουλος Ν. (2005), *Λεξικό της Ψυχολογίας*, Σύγχρονη εκδοτική, σελ.714.

Παπαγεωργίου, Μ. (2010). *Παιδί και Internet: Όσα πρέπει να γνωρίζουμε για μια δημιουργική και ασφαλή χρήση του διαδικτύου*. Αθήνα: Εκδόσεις Εν πλω.

Παπαναστασίου, Κ. & Παπαναστασίου, Ε.Κ. (2016). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας* (3η έκδ.). Λευκωσία: Αυτοέκδοση.

Πατέλη, Κ. (2011). *Κοινωνικά Μέσα και Εξουσία*. Στο Στέλιος Παπαθανασόπουλος (Επιμ.), *Τα Μέσα Επικοινωνίας στον 21ο αιώνα* Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη

Πλατσίδου Μ. (2001). Τα ηρωικά πρότυπα: η ψυχολογική δομή και ο παιδαγωγικός τους ρόλος, *Νέα Παιδεία*, 99, 147-155.

Σταχτέας Χ.Π. (2002) *Πληροφορική στην εκπαίδευση: Οι υπολογιστές στο σχολείο του μέλλοντος*. Αθήνα, Τυπωθήτω –Γιώργος Δαρδάνος.

Στυλιανού, Α. (2002). Η θεωρία του επικοινωνιακού πράττειν κατά τον J. Habermas. Στο Κωνσταντίνος Βουδούρης (Επιμ.), *Ρητορική, επικοινωνία, πολιτική και φιλοσοφία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ιωνία.

Τάσης, Θ. (2012). Ο διάλογος Habermas και Luhmann. *Θέσεις*, 119, 1-9

Τσίτσικα, Α., Κορμάς, Γ. & Σαμαρά, Β. (2012). Θέματα ασφάλειας του διαδικτύου για παιδιά και εφήβους. Στο Άρτεμις Τσίτσικα και Γεώργιος Κορμάς (Επιμ.), Δίκτυο και Εφηβεία (21-30). Αθήνα: Εκδόσεις Π.Χ. Πασχαλίδης – Broken Hill Publishers LTD.

9.2 Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Allen, K., Ryan, T., Gray, D., McInerney, D., & Waters, L. (2014). Social media use and social connectedness in adolescence: The positives and the potential pitfalls. *The Australian Educational and Developmental Psychologist*, 31 (1), 18-31.

Archer, M. (1995). *Realist Social Theory: The Morphogenetic Approach*. Cambridge: Cambridge University Press

Astorga-Aguilar, C., Schmidt-Fonseca, I. (2019). Peligros de las redes sociales: Cómo educar a nuestros hijos e hijas en ciberseguridad. *Revista Electrónica Educare (Educare Electronic Journal)*, 23(3), pp. 1-24.

Baker, N., Ferszt, G., & Breines, J. (2019). A Qualitative Study Exploring Female College Students' Instagram Use and Body Image. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 22(4), 277-282.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/331655216_A_Qualitative_Study_Exploring_Female_College_Students'_Instagram_Use_and_Body_Image

Balta, S., Emirtekin, E., Kircaburun, K., & Griffiths, M. (2018). Neuroticism, Trait Fear of Missing Out, and Phubbing: The Mediating Role of State Fear of Missing Out and Problematic Instagram Use. *International Journal Of Mental Health And Addiction*.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/326356763_Neuroticism_Trait_Fear_of_Missing_Out_and_Phubbing_The_Mediating_Role_of_State_Fear_of_Missing_Out_and_Problematic_Instagram_Use

Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/305847798_Role_Models

Beyens, I., Frison, E., & Eggermont, S. (2016). “I don’t want to miss a thing”: Adolescents’ fear of missing out and its relationship to adolescents’ social needs, Facebook use, and Facebook related stress. *Computers In Human Behavior*, 64, 1-8.

Ανακτήθηκε από:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563216304198>

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In Richardson, J. (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (241–58). Westport, CT: Greenwood.

Bourdieu, P., Boltanski, L., Castel, R., Chamboredon, J-C. and Schnapper, D. (1990) *Photography: A Middle-Brow Art*. Trans. Shaun Whiteside. Stanford: Stanford University Press

Boxer, P., Huesmann, L. R., Bushman, B. J., O'Brien, M., & Moceri, D. (2017). The role of violent media preference in cumulative developmental risk for violence and general aggression. *Journal of Youth and Adolescence*, 46(8), 1865-1881.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/26699760_The_Role_of_Violent_Media_Preference_in_Cumulative_Developmental_Risk_for_Violence_and_General_Aggression

Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated communication*, 13(1), 210-230.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Callinicos, A. (1985). Anthony Giddens, A Contemporary Critique. *Theory and Society*, 14, 133–66

Carr, N. (2010). *The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains*. W. W. Norton & Company.

Ανακτήθηκε από: <http://dx.doi.org/10.1080/01972243.2013.758481>

Carter, J., Wilson, F. (2015). Cyberbullying: A 21st century health care phenomenon. *Pediatric Nursing*, 41(3), pp. 115-125.

Carpenter, L., Hubbard, G. (2014). Cyberbullying: Implications for the psychiatric nurse practitioner. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 27, pp. 142-148.

Carter, J., Wilson, F. (2015). Cyberbullying: A 21st century health care phenomenon. *Pediatric Nursing*, 41(3), pp. 115-125.

Cash, H., Rae, C. D., Steel, A. H. & Winkler, A. (2012). Internet Addiction: A Brief Summary of Research and Practice. *Curr Psychiatry Rev.*, 8(4), 292 – 298.

Cassidy, J. (2006). “Me media: How hanging out on the Internet became big business”. *The New Yorker*, 82, 13: 50.

Chaudron, S., Di Gioia, R., Gemo, M. (2018) *Young children (0-8) and digital technology, a qualitative study across Europe*.

Ανακτήθηκε από: <https://core.ac.uk/download/pdf/159629895.pdf>

Choi, G.Y., Lewallen, J. (2018). Say Instagram, Kids!™: Examining Sharenting and Children's Digital Representations on Instagram. *Howard Journal of Communications*, 29(2), pp. 140-160.

Clark, C. M., Werth, L. & Ahten, S. M. (2012). Cyber-bullying and incivility in the online learning environment: Part One – addressing faculty and student perceptions. *Nurse Educator*, 37(4), 150 – 156.

Clough, G. (2010). Geolearners: Location-based informal learning with mobile and social technologies. *IEEE Transactions On Learning Technologies*, 3(1), pp. 33-44.

Constantinides, E., Fountain, S.J. (2008). Web 2.0: Conceptual foundations and marketing issues. *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice*, 9(3), pp. 231-244.

Coskun, S., & Karayagiz Muslu, G. (2019). Investigation of Problematic Mobile Phones Use and Fear of Missing Out (FoMO) Level in Adolescents. *Community Mental Health Journal*, 55(6), 1004-1014.

Ανακτήθηκε από: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31209716/>

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE Publications.

Datareportal, ανακτήθηκε από: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>

Για TikTok: <https://datareportal.com/essential-tiktok-stats>

Για YouTube: <https://datareportal.com/essential-youtube-stats>

Diddi, A., & LaRose, R. (2006). Getting hooked on news: Uses and gratifications and the formation of news habits among college students in an Internet environment. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(2), 193-210.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/233078937_Getting_Hooked_on_News_Uses_and_Gratifications_and_the_Formation_of_News_Habits_Among_College_Students_in_an_Internet_Environment

Dong, G., Hu, Y., Xiao, L. & Lu, Q. (2013). What makes Internet addicts continue playing online even when faced by severe negative consequences? Possible explanations from an fMRI study. *Biological psychology*, 94(2), 282 – 289

Donegan, R. (2012). Bullying and Cyberbullying: History, Statistics, Law, Prevention and Analysis. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 3(1), 33-42.

Dressang & McClelland, (1999) *Radical Change: Digital Age Literature and Learning*

Dwivedi, Y.K., Kapoor, K.K., Chen, H. (2015). Μάρκετινγκ και διαφήμιση μέσω κοινωνικής δικτύωσης.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton

Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/305847798_Role_Models

EU NET ABD (2012). Διαδίκτυο και Συμπεριφορές Εξάρτησης: Μελέτη σε Ευρωπαίους Εφήβους.

Ανακτήθηκε από: <https://www.youth-health.gr/index.php?pid=27&sn=70>

Fardouly, J., Diedrichs, P. C., Vartanian, L. R., & Halliwell, E. (2015). Social comparisons on social media: The impact of Facebook on young women's body image concerns and mood. *Body Image*, 13, 38-45.

Ανακτήθηκε από: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S174014451400148X>

Franchina, V., Vanden Abeele, M., van Rooij, A., Lo Coco, G., & De Marez, L. (2018). Fear of Missing Out as a Predictor of Problematic Social Media Use and Phubbing Behavior among Flemish Adolescents. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 15(10), 2319-2337.

Ανακτήθηκε από: <https://www.mdpi.com/1660-4601/15/10/2319>

Fardouly, J., Pinkus, R., & Vartanian, L. (2017). The impact of appearance comparisons made through social media, traditional media, and in person in women's everyday lives. *Body Image*, 20, 31-39.

Ανακτήθηκε από: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1740144516303217>

Feinberg, T., & Robey, N. (2009). Cyberbullying: School leaders cannot ignore cyberbullying but rather must understand its legal and psychological ramifications. *The Educational Digest*, 74(7), 26-31.

Feltman, C., & Szymanski, D. (2017). Instagram Use and Self-Objectification: The Roles of Internalization, Comparison, Appearance Commentary, and Feminism. *Sex Roles*, 78(5-6), 311-324.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/318160035_Instagram_Use_and_Self-Objectification_The_Roles_of_Internalization_Comparison_Appearance_Commentary_and_Feminism

Festinger L., (1954), A theory of social comparison processes *Human Relations*, pp. 117-140

Filo, K., Lock, D., Karg, A. (2015). Sport and social media research: A review. *Sport Management Review*, 18(2), pp. 166-181.

Freeman, B., & Chapman, S. (2007). Is “YouTube” telling or selling you something? Tobacco content on the YouTube video-sharing website. *Tobacco control*, 16(3), 207-210.

Giddens, A. (1979). *Central Problems in Social Theory*. London: Macmillan.

Giddens, A. (1981). *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. London: Macmillan.

Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity

Görke, A. & Scholl, A. (2006). Niklas Luhmann's theory of social systems and journalism research. *Journalism Studies - JOURNAL STUD.* 7. 644-655. Ανακτήθηκε από: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616700600758066>

Hahn, C. & Kim, D. J. (2014). Is there a shared neurobiology between aggression and Internet addiction disorder? *Journal of Behavioral Addictions*, 3(1), 12 – 20.

Hale, L., & Guan, S. (2015). Screen Time and Sleep among School-Aged Children and Adolescents: A Systematic Literature Review. Ανακτήθηκε από: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1087079214000811>

Hang, H., & Nairn, A. (2014). Σύνοψη Πολιτικής ΔΔΠ - Διαφημιστικά παιχνίδια: Δεν είναι παιδικό παιχνίδι. Ανακτήθηκε από: <https://www.bath.ac.uk/publications/advergames-its-not-childs-play/>

Hinduja, S. & Patchin, J. W. (2010). *Cyberbullying: identification, prevention and response*. Cyberbullying Research Center.

Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2018). Connecting adolescent suicide to the severity of bullying and cyberbullying. *Journal of School Violence*, 17(3), 333-346. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/327167587_Connecting_Adolescent_Suicide_to_the_Severity_of_Bullying_and_Cyberbullying

Hsieh, Y. P., Wei H. S., Hwa, H. L., Shen, A. C. T., Feng, J. Y., Huang, C.Y.(2018). The Effects of Peer Victimization on Children's Internet Addiction and Psychological Distress: The Moderating Roles of Emotional and Social Intelligence. *Journal of Child and Family Studies*, 28(9), pp. 2487-2498

Junco, R. (2012). The relationship between frequency of Facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement. *Computers & Education*, 58(1), 162-171. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.08.004>

Keery H., P. van den Berg, J.K. Thompson (2004), An evaluation of the tripartite model of body dissatisfaction and eating disturbance with adolescent girls *Body Image*, 1 pp. 237-251

Kushlev, K., Proulx, J., & Dunn, E. W. (2016). Silence your phones: Smartphone notifications increase inattention and hyperactivity symptoms. *Journal of the Association for Consumer Research*, 1(4), 506-514. Ανακτήθηκε από: <http://dx.doi.org/10.1145/2858036.2858359>

Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. *International journal of environmental research and public health*, 8(9), 3528-3552.

Kvale, S. (2007). *Doing Interviews*. SAGE Publications.

Kwan, G. C. E., Skoric, M. M. (2013). Facebook bullying: An extension of battles in school. *Computers in Human Behavior*, 29(1), pp. 16-25.

Leahey T., J. Crowther, K. Mickelson, (2007), The frequency, nature, and effects of naturally occurring appearance-focused social comparisons *Behavior Therapy*, pp. 132-143

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122. (ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ)

Ανακτήθηκε από:

<https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-vocational-behavior/vol/45/issue/1>

Luhmann, (1996) *Die Realität der Massenmedien [The Reality of Mass Media]* Opladen, Wiesbaden: Westdeutscher Verlag

Luhmann, N. (1990). The Autonomy of Social Systems. *Theory, Culture & Society*, 7(2), 1-23.

Luhmann, N. (1992). Autopoiesis. What is communication? *Communication Theory*, 2(3), 251-259

Luhmann, N. (1995). *Social Systems*. California: Stanford University Press

Machimbarrena, J. M., Calvete, E., Fernandez-Gonzalez, L., Alvarez-Bardon, A., Alvarez-Fernandez & Gonzalez-Cabrera, J. (2018). Internet Risks: An Overview of Victimization in Cyberbullying, Cyber Dating Abuse, Sexting, Online Grooming and Problematic Internet Use. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15, 1-15.

Ανακτήθηκε από: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30400659/>

Miller, K. (2012). *Playing along: Digital games, YouTube, and virtual performance*. Oxford and New York: Oxford University Press pp.17

Mutch, A. (2015). 'Anthony Giddens and Structuration Theory', in Adler, P, and others (eds), *The Oxford Handbook of Sociology, Social Theory, and Organization Studies: Contemporary Currents*

Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199671083.013.0025>

O'Keeffe, G.S., Clarke-Pearson, K., Mulligan, D.A., Altmann, T.R., Brown, A., Christakis, D.A., Falik, H.L., Hill, D.L., Hogan, M.J., Levine, A.E., Nelson, K.G. (2011). Clinical report - The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127(4), pp. 800-804.

Perloff, R. M. (2014). Social media effects on young women's body image concerns: Theoretical perspectives and an agenda for research. *Sex Roles*, 71(11-12), 363-377.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/271740741_Social_Media_Effects_on_Young_Women's_Body_Image_Concerns_Theoretical_Perspectives_and_an_Agenda_for_Research

Peter, J., Valkenburg, P. M., & Schouten, A. P. (2005). Developing a Model of Adolescent Friendship Formation on the Internet. *CyberPsychology & Behavior*, 8(5), pp. 423-430.

Pew Research Center, <https://www.pewresearch.org/internet/2022/08/10/teens-social-media-and-technology-2022/>

Pleiss, M. K., & Feldhusen, J. F. (1995). Mentors, role models, and heroes in the lives of gifted children. *Educational Psychologist*, 30(3), 159-169

Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/305847798_Role_Models

Postmes, T., & Spears, R. (1998). Deindividuation and anti-normative behavior: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 123(3), 238-259.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/232560381_Deindividuation_and_Antinormative_Behavior_A_Meta-Analysis

Przybylski, A., Murayama, K., DeHaan, C., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers In Human Behavior*, 29(4), 1841-1848.

Ανακτήθηκε από: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563213000800>

Reid Chassiakos, Y., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M. and Cross, C. (2016). Children and Adolescents and Digital Media. *Pediatrics*.

Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2593>

Reer, F., Tang, W., & Quandt, T. (2019). Psychosocial well-being and social media engagement: The mediating roles of social comparison orientation and fear of missing out. *New Media & Society*, 1-20.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/330517653_Psychosocial_well-being_and_social_media_engagement_The_mediating_roles_of_social_comparison_orientation_and_fear_of_missing_out

Richins, M. L., & Dawson, S. (1992). A consumer values orientation for materialism and its measurement: Scale development and validation. *Journal of Consumer Research*, 19(3), 303-316.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/24098742_A_Consumer_Values_Orientation_for_Materialism_and_Its_Measurement

Rifkin, J., Cindy, C., & Kahn, B. (2015). "Fomo: How the Fear of Missing Out Leads to Missing Out". In K. Diehl & C. Yoon (eds), *NA -Advances in Consumer Research* (pp 244-248). Duluth, MN: Association for Consumer.

Rosen, L. D., Carrier, L. M., & Cheever, N. A. (2013). Facebook and texting made me do it: Media-induced task-switching while studying. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 948-958.
Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.12.001>

Roth, K. (2003). Niklas Luhmann's Theory of Social Systems and the Problem of Meaning. *European Journal of Social Theory*, 6(1), 67-88.

Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012). *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*. SAGE Publications.

Sahin, C. (2018). Social Media Addiction Scale-Student Form: The Reliability and Validity Study. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 17(1), 169-182.

Schoeneborn, D. (2011). Organization as Communication. *Management Communication Quarterly*, 25(4), 663-689.
Ανακτήθηκε από: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0893318911405622>

Scott, H., & Woods, H. (2018). Fear of missing out and sleep: Cognitive behavioural factors in adolescents' nighttime social media use. *Journal Of Adolescence*, 68, 61-65.
Ανακτήθηκε από: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140197118301441>

Shah, J., Das, P., Muthiah, N., Milanaik, R. (2019). New age technology and social media: adolescent psychosocial implications and the need for protective measures. *Current opinion in pediatrics*, 31(1), pp. 148-156.

Sherman, L.E., Greenfield, P.M., Hernandez, L. M., Dapretto, M. (2018). Peer Influence Via Instagram: Effects on Brain and Behavior in Adolescence and Young Adulthood. *Child Development*, 89(1), pp. 37-47.

Spangler, T. (2018). TikTok App Nears 80 Million U.S. Downloads After Phasing Out Musical.ly, Lands Jimmy Fallon as Fan..
Ανακτήθηκε από: <https://variety.com/2018/digital/news/tiktok-jimmy-fallon-musically-app-downloads-1203032629/>

Sterne, J. (2003). Bourdieu, Technique And Technology. *Cultural Studies*, 17(3-4), 367-389.
Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/233124402_Bourdieu_Technique_And_Technology

Stones, R. (2005). *Structuration Theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Stronge, S., Greaves, L., Milojev, P., West-Newman, T., Barlow, F., & Sibley, C. (2015). Facebook is Linked to Body Dissatisfaction: Comparing Users and Non-Users. *Sex Roles*, 73(5-6), 200-213.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/281200432_Facebook_is_Linked_to_Body_Dissatisfaction_Comparing_Users_and_Non-Users

Suzuki, L. K., & Calzo, J. P. (2004). The search for peer advice in cyberspace: An examination of online teen bulletin boards about health and sexuality. *Applied Developmental Psychology*, 25, 685-698.

Tokunaga, S. R. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26(3), pp. 277-287.

Treviño, T. & Morton, F. 2019. Children on social media: An exploratory study of their habits, online content consumption and brand experiences. *Journal of Digital and Social Media Marketing*, 7(1), pp. 88-97.

Vogel, E. A., Rose, J. P., Roberts, L. R., & Eckles, K. (2014). Social comparison, social media, and self-esteem. *Psychology of Popular Media Culture*, 3(4), 206-222.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/275507421_Social_comparison_social_media_and_self-esteem

Völlink, T., Dehue, F., McGuckin, C. & Jacobs, N. C. L. (2015). *Cyberbullying: From theory to intervention*. London: Routledge

Wiseman, B. (2011). *Cyberbullying in schools: A research study on school policies and procedures*. Theses, Dissertations, Professional Papers and Capstones. University of Las Vegas.

Woods, H. C., & Scott, H. (2016). #Sleepyteens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression, and low self-esteem.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/303906199_Sleepyteens_Social_media_use_in_adolescence_is_associated_with_poor_sleep_quality_anxiety_depression_and_low_self-esteem

Yurtkoru, E. S. & İslamoğlu, G. (2019). Incivility in digital era: A study on cyberbullying.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/330685505_Incivility_In_Digital_Era_A_Study_On_Cyberbullying.

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

10.1 Ερωτήσεις συνέντευξης

1. Θεωρείτε ότι οι μαθητές στις μέρες μας κάνουν λογική χρήση – ή υπερβολική χρήση των εφαρμογών κοινωνικών δικτύων μέσω των κινητών τους;
2. Τι είναι αυτό που θεωρείτε ότι ελκύει τους μαθητές στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης;
3. Νομίζετε ότι τα ΜΚΔ συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των παιδιών (βελτιώνουν τις κοινωνικές δεξιότητες, την κοινωνική προσαρμογή, μειώνουν την εσωστρέφεια).
4. Θεωρείτε ότι η χρήση των ΜΚΔ έχει επιπτώσεις στις σχολικές επιδόσεις των μαθητών; Θετικές; Αρνητικές;
5. Νομίζετε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν στους μαθητές συγκεκριμένα πρότυπα;
6. Τι είδους πρότυπα θεωρείτε ότι είναι αυτά; Με ποιες πτυχές του ατόμου έχουν σχέση (με την πνευματική, τη συναισθηματική, την εξωτερική εικόνα, την προσωπικότητα, τα επιτεύγματα σε διάφορους τομείς ...).
7. Θεωρείτε ότι η συνεχής ροή εικόνας και βίντεο κάνουν την προβολή των προτύπων εντονότερη σε σχέση με άλλες εποχές και τεχνολογίες;
8. Θεωρείτε ότι τα πρότυπα που προβάλλονται από τα ΜΚΔ είναι διαφορετικά από τα αντίστοιχα πρότυπα που θα ήθελαν οι εκπαιδευτικοί να προβάλλουν στους μαθητές τους, και αν ναι, σε τι διαφέρουν αυτά τα πρότυπα;
9. Θεωρείτε ότι τα πρότυπα που προβάλλονται στους μαθητές μέσω των ΜΚΔ επηρεάζουν τους μαθητές, και αν ναι με ποιο τρόπο;
10. Πιστεύετε ότι τα πρότυπα που προβάλλονται μέσω των ΜΚΔ διαμορφώνουν τον χαρακτήρα των παιδιών; Την προσωπικότητά τους; Με τι τρόπο; Προς ποια κατεύθυνση;

11. Πιστεύετε ότι τα πρότυπα που προβάλλονται μέσω των ΜΚΔ επηρεάζουν τις φιλοδοξίες που αναπτύσσει ένα παιδί; Τι είδους φιλοδοξίες μπορεί να είναι αυτές; Μπορεί αυτό να παίξει ρόλο στη μελλοντική σταδιοδρομία των παιδιών;
12. Πιστεύετε ότι τα πρότυπα που προβάλλονται μέσω των ΜΚΔ επηρεάζουν την συμπεριφορά των παιδιών; Με ποιο τρόπο;
13. Θεωρείτε ότι αρετές όπως είναι η ευγένεια, η ειλικρίνεια, η ακεραιότητα μπορούν να καλλιεργηθούν μέσω των κοινωνικών δικτύων και των προτύπων που προβάλλουν;
14. Πιστεύετε ότι τα πρότυπα που προβάλλονται μέσω των ΜΚΔ μπορούν να υπερνικήσουν τις αρχές που έχουν (ή δεν έχουν) λάβει οι μαθητές από το σπίτι και από το σχολείο;
15. Νομίζετε ότι τα πρότυπα που προβάλλονται μέσω των ΜΚΔ προάγουν την αποδοχή και την συμπερίληψη μεταξύ των μαθητών;

10.2 Συνεντεύξεις Εκπαιδευτικών

1. ΧΠ

1. Θεωρώ ότι κάνουν υπερβολική χρήση για την ηλικία τους στα social media με το κινητό
2. Σίγουρα η επικοινωνία με άλλους συνομηλίκους είτε γνωστούς είτε άγνωστους δηλαδή είναι πάρα πολύ σύνηθες να μιλάνε με αγνώστους που μπορεί να είναι και σε άλλη πόλη και να μην τους έχουν γνωρίσει ποτέ, το να ανεβάζουν φωτογραφίες και να δέχονται τα likes και να νιώθουν αρεστοί και ποθητοί και γενικότερα να εκφράζουν σκέψεις απόψεις μέσω των τραγουδιών με στάτους και τέτοια.
3. Βελτιώνουν την κοινωνικοποίηση αλλά θεωρώ ότι αυξάνουν την εσωστρέφεια γιατί πλέον προτιμούν να στείλουν ένα μήνυμα μέσω των social media που τους παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια απ' το να πάνε να μιλήσουν ας πούμε από κοντά.
4. Έτσι και έτσι θα έλεγα δηλαδή σίγουρα το γεγονός ότι είναι όλα με ένα κινητό και μιλάνε τους τρώει χρόνο από το διάβασμα αλλά δεν νομίζω ότι η χρήση των social media είναι ο κύριος λόγος που ένα παιδί δεν τα πάει καλά στο σχολείο.
5. Ναι βέβαια προβάλλουν πολύ συγκεκριμένα πρότυπα, όπως το να φοράνε ακριβά ρούχα, μάρκες, να έχουν συγκεκριμένο ντύσιμο συγκεκριμένο κούρεμα, μακιγιάζ για τα κορίτσια. Προβάλλουν σύγχρονα πρότυπα ομορφιάς που οι έφηβοι οι οποίοι τώρα ψάχνουν να βρουν την ταυτότητά τους δυστυχώς είναι πιο επιρρεπείς στο να τα ακολουθήσουν από έναν ενήλικα.
6. Είναι σίγουρα η εμφάνιση που κοιτάνε τα μικρά δηλαδή τα κορίτσια θα κοιτάζουν τα μοντέλα που έχουν τις αναλογίες τις φοβερές που φοράνε προσεγγμένα ρούχα. Δηλαδή σε ένα σχολείο ας πούμε θα δεις τα κορίτσια και τα αγόρια να έχουν παρόμοιο στυλ. Είναι απίστευτο αυτό το πράγμα. Πχ κοντό μπλουζάκι με κολάν φοράνε όλα τα κορίτσια. Τα μακιγιάζ, μάσκαρα, βλεφαρίδα ψεύτικη μεγάλο νύχι δηλαδή αυτά από κάπου τα βλέπουνε. Τα αγόρια αντίστοιχα επίσης έχουν στυλ που βλέπουν από τα social media, είτε είναι φόρμες, μάρκα, από την κορυφή μέχρι τα νύχια τα χρώματα το κούρεμα τα αξεσουάρ όλα αυτά προφανώς το βλέπουνε από κάπου γι' αυτό και το στυλ είναι παρόμοιο. Έτσι θα δεις μαθητές με παρόμοιο στυλ. Θεωρώ πιο πολύ προβάλλεται η εξωτερική εμφάνιση και το σώμα πχ. γυμνάζονται πάρα πολύ τα παιδιά. Εγώ ας πούμε ακούω παιδιά 15 χρονών που λένε πάμε γυμναστήριο. Αυτό από κάπου το ακούνε σε κάποιον θέλουν να μοιάσουν. Τώρα ένα παιδάκι 15 χρονών, η έννοια του δεν είναι να κάνει κοιλιακούς. Νομίζω ότι επηρεάζονται πάρα πολύ για την εξωτερική τους εμφάνιση από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Και τους δημιουργεί πολλές ανασφάλειες. Για παράδειγμα ένα κορίτσι που είναι πιο μπαμπάτσικο ή ένα αγόρι που είναι πιο αγύμναστο θα έχει φοβερά κόμπλεξ. Τα ρούχα που φοράει είναι πιο ριχτά για να κρύψει το σώμα. Τώρα όσον αφορά πνευματικά και από χαρακτήρα νομίζω όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό, πιο πολύ είναι η εμφάνιση το στυλ.

7. Ναι πάρα πολύ πάρα πολύ, γι' αυτό και υπάρχει πλέον το φαινόμενο των influencers οι οποίοι βγαίνουν ανεβάζουν story, επικοινωνούν με το κοινό σε σχέση με παλιά που είχαμε την τηλεόραση, πλέον είναι πολύ πιο έντονο.
8. Πώς είναι διαφορετικά γιατί οι εκπαιδευτικοί θέλουν οι μαθητές να επενδύσουν πιο πολύ σε θέματα πνευματικά σε προσωπικότητα, δηλαδή αυτό που θέλει το σχολείο να περάσει είναι ότι σημασία έχει ο εσωτερικός μας κόσμος και πως τον δουλεύουμε. Είτε μαθησιακά, δηλαδή να υπάρχει διάβασμα, αλλά και από την άποψη των ηθικών αξιών και των αρχών, ενώ τα social media λίγο αυτό το κομμάτι το κάνει πέρα και πιο πολύ εστιάζει στην εμφάνιση οπότε νομίζω ότι εκεί υπάρχει διαφορά.
9. Τα πρότυπα επηρεάζουν πάρα πολύ τους μαθητές γιατί βλέπουν μια εικόνα ενός ανθρώπου που θαυμάζουνε και χωρίς να ξέρουν αν αυτή η εικόνα είναι πραγματική ή όχι θέλουν να της μοιάσουν. Δηλαδή θα αγοράσουν αυτό που αγόρασε εκείνος θα ντυθούν όπως ντύνεται εκείνος και το ακολουθούν πάρα πολύ πιστά χωρίς να ξέρουν ότι αυτά που βλέπουν μπορεί να είναι και ψεύτικα.
10. Την επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό ειδικά όταν είναι μικρά, στην εφηβική ηλικία εννοώ που όπως είπα και πριν ακόμα ψάχνονται, γιατί τους περνάει πάρα πολύ και τα στερεότυπα, ότι ο άντρας πρέπει να είναι με ένα συγκεκριμένο τρόπο, να έχει αυτό το σώμα να μιλάει με αυτό τον τρόπο να έχει μεταφορικό μέσο να έχει πάρα πολλές γυναίκες να μιλάει με πάρα πολλές, αυτό το πρότυπο υπάρχει. Και αντίστοιχα οι γυναίκες να είναι αυτές με το μέλι το φτιαγμένο να είναι πιο γκερλι, οπότε προσπαθούν να ακολουθήσουν αυτά τα πρότυπα και να μπουν σε αυτό το καλούπι και σίγουρα επηρεάζουν και καταπιέζουν κομμάτια του εαυτούς τους που μπορεί να μην είναι έτσι αλλά για να γίνουν αποδεκτά τα ακολουθούν.
11. Νομίζω εδώ έχει να κάνει και με το παιδί, πόσο δηλαδή επιρρεπείς είναι και τι προστατευτικό περιβάλλον έχει από το σπίτι, δηλαδή είναι ένα παιδί το οποίο δεν έχει κανένα πρότυπο στο σπίτι σίγουρα θα είναι πιο επιρρεπές να βρει πρότυπα από τα social media. Αλλά νομίζω ότι δεν επηρεάζει σε τόσο μεγάλο βαθμό τη σταδιοδρομία ενός παιδιού.
12. Ναι την επηρεάζουν στο πλαίσιο που θέλουν να φανούν αποδεκτά. Είναι και τα τραγούδια που ακούνε οι νέοι, τέτοιο στυλ, τα trap. Ειδικά σε αυτή την ηλικία προσπαθούν να το ακολουθήσουν

αυτό που τους προβάλλεται γιατί δεν ξέρουν και αυτά πώς να το χειριστούν. Νομίζω ότι επηρεάζονται πιο πολύ στο κομμάτι των διαπροσωπικών σχέσεων, στο κομμάτι το ερωτικό, πως θα εντυπωσιάσω την κοπέλα πως θα εντυπωσιάσω εγώ το αγόρι πώς θα είμαι αρεστός. Προσπαθούν αλλά και πάλι νομίζω ότι αν έχουν ένα πολύ καλό προστατευτικό πλαίσιο δεν θα είναι τόσο μεγάλη επίδραση που θα το αλλάξει το παιδί. Δεν θα το καθορίσει αυτό δηλαδή.

13. Ναι θα μπορούσαν αν τα σόσιαλ μίντια προωθούσαν τέτοια πρότυπα. Γι' αυτό γίνονται και καμπάνιες νομίζω σε social media. Για το me too που υπήρχε κάποτε, για το ρατσισμό, για το bullying, γιατί μπορούν και τα σόσιαλ να χρησιμοποιηθούν για να προωθούν υγιείς συμπεριφορές, αλλά αυτό έχει να κάνει με το πώς το χειρίζονται οι ενήλικες. Θέλω να πω ένας εκπαιδευτικός ας πούμε θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να προωθήσει ένα κοινωνικό μήνυμα. Και έχει φανεί ότι μπαίνει πιο πολύ στα παιδιά από το να κάνει απλά μια διάλεξη ή να διαβάσει ένα κείμενο. Δηλαδή τα γκολ μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για το καλό.
14. Νομίζω πως όχι. Νομίζω ότι μπορεί να περάσουν μια φάση οι μαθητές, αλλά επειδή γενικότερα η προσωπικότητα διαμορφώνεται μέχρι τα 4 λένε οι έρευνες, πολύ δύσκολα θα δεις ένα παιδί που έχει ένα α σύστημα αξιών όταν ξεκινά να χρησιμοποιεί τα social media να έχει κάνει μια τεράστια αλλαγή. Δηλαδή πρέπει να παίζουν και άλλα ρόλο, πρέπει να αλλάξουν και οι φίλιες του, πρέπει να γίνει κάτι στην οικογένεια. Επηρεάζονται δηλαδή αλλά νομίζω ότι όχι σε βαθμό για να αλλάξουν πλήρως.
15. Ανάλογα. Είναι ανάλογα τώρα δηλαδή υπάρχουν και αυτά τα πρότυπα στα social media σαφώς αλλά είναι και τι ψάχνει το παιδί. Δηλαδή αν ένα παιδί μπαίνει μόνο του κοιτάει τους influencers που προωθούν τα σώματα λαμπάδα και πρώτα ίνες και βιταμίνες ή αισθητικές επεμβάσεις και όλα αυτά είναι άλλο από το να κοιτάει πρότυπα τα οποία είναι υπέρ της ισότητας. Έχει να κάνει και με το τι αναζητά το παιδί μετά από ένα σημείο. Αλλά υπάρχουν και τα 2 φαινόμενα στα social media. Σαφώς.

2. ΔΝ

1. Θεωρώ ότι κάνουν υπερβολική χρήση γιατί είναι συνέχεια στις ελεύθερες ώρες τους με ένα κινητό στο χέρι ή με ένα τάμπλετ.
2. Ότι μπορούν να βρουν εύκολα κάποιον με τον οποίο μπορούν να μιλήσουν. Να έρθουν σε επαφή με κάποιον πολύ γρήγορα.

3. Ναι, θεωρώ ότι για κάποια άτομα αν δεν χρησιμοποιούσαν αυτά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης θα ήταν μόνα τους άρα τους βοηθάει ουσιαστικά να κοινωνικοποιηθούν. Τα υπόλοιπα άτομα τα οποία ούτως ή άλλως θα μπορούσαν να βγούνε γιατί έχουν φίλους να μιλήσουν δεν τους βοηθάει περαιτέρω, είναι το ίδιο είτε το χρησιμοποιούν είτε όχι.
4. Σίγουρα έχει αρνητικές γιατί εφόσον σπαταλούν χρόνο εκεί δεν αφιερώνουν χρόνο στο σχολείο αλλά και μερικές φορές, αν σκεφτούμε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως τρόπο που επικοινωνούν για να κάνουν ομαδικά ένα σχολικό πρότζεκτ ή κάτι τέτοιο έχει θετικό αντίκτυπο.
5. Δεν νομίζω ότι προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα μόνο, γιατί το χρησιμοποιούν πάρα πολλοί και ο καθένας είναι διαφορετικός άρα προβάλλονται διαφόρου τύπου πρότυπα. Δηλαδή δεν προβάλλεται μόνο όποιος είναι όμορφος ή ψηλός ή γυμνασμένος. Προβάλλονται όλα. Αφού όλοι τα χρησιμοποιούν.
6. Η εξωτερική εικόνα σίγουρα, ίσως και οικονομική κατάσταση.
7. Ναι επειδή το βλέπουν συνέχεια. Ναι σίγουρα, διότι παλιότερα δεν υπήρχε αυτή η διευκόλυνση ούτε τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να έχουν το καθένα δικό τους κινητό και να είναι απασχολημένα σε αυτό.
8. Σίγουρα ένας εκπαιδευτικός τα πρότυπα και τα μηνύματα που θέλει να περάσει σε ένα παιδί είναι πολύ διαφορετικά από αυτά που θα βρει κάποιος στο Facebook, στο tik tok και όλα αυτά. Τα social media τα χρησιμοποιούν και παιδιά τα οποία μπορεί να είναι ανήλικα μπορεί να είναι και ενήλικες δεν είναι εκπαιδευτικοί δεν φιλτράρουν τη σκέψη τους, οπότε ναι μπορεί να είναι σίγουρα κάποια από αυτά που θέλει και ο δάσκαλος να περάσει στους μαθητές αλλά είναι και άλλα που τα επηρεάζουν αρνητικά τα παιδιά.
9. Ναι τους επηρεάζουν και στη μουσική που ακούνε και στις παρέες που κάνουν στο ντύσιμό τους, στη συμπεριφορά στο χαρακτήρα τους, γιατί ας πούμε αν δούμε κάτι πιο επιθετικό ή που μιλάει κάτι αρνητικά τους επηρεάζει.
10. Εγώ νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σίγουρα κάπως κατευθύνουν τους χρήστες και ιδιαίτερα τα παιδιά αλλά έχει να κάνει και με το παιδί, αν κάποιος δηλαδή είναι πιο επιρρεπής να επηρεαστεί θα επηρεαστεί έτσι κι αλλιώς από ένα παιδί που ας πούμε δεν θα επηρεαζόταν και ότι και να έβλεπε θα το φίλτραρε πρώτα.
11. Αυτά που προβάλλονται τώρα πιο πολύ στα σόσιαλ μίντια είναι πως μπορείς να γίνεις πλούσιος και πετυχημένος πολύ γρήγορα και εύκολα, οπότε τα περισσότερα παιδιά ψάχνουν την πιο εύκολη

οδό στο να γίνουν πιο πετυχημένα στο να βρουν πιο εύκολα δουλειά σε σχέση με το τι γινότανε παλιότερα οπότε σίγουρα σε αυτό το επηρεάζει και κακώς αν με ρωτάτε.

12. Ναι, εξαρτάται όμως. Αν βλέπουν βίντεο που σου δείχνουν όπλα και βία ναι όντως γίνονται πιο επιθετικά. Και πλέον υπάρχει έξαρση του φαινομένου της βίας από ανήλικα παιδιά δεν ξέρω κατά πόσο συνδέεται αλλά σίγουρα υπάρχουν επιρροές και από τα σόσιαλ μίντια νομίζω.
13. Ναι δεν νομίζω ότι μπορούμε να το αποκλείσουμε γιατί δεν είναι όλοι λάθος ή κακοί ώστε να περάσουν αρνητικά μηνύματα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, υπάρχουν άνθρωποι που μέσα από αυτές τις σελίδες προσπαθούν να σου περάσουν κάτι καλό να σε εκπαιδεύσουν να σε ενημερώσουν.
14. Αυτό πάλι εξαρτάται από τον μαθητή, το παιδί. Κάποιος που είναι ακέραιος δεν θα επηρεαστεί θα ενημερωθεί για το οτιδήποτε και δεν θα τον επηρεάσει. Άλλοι που έτσι κι αλλιώς είναι πιο επιρρεπείς μετά οτιδήποτε θα επηρεαστούν.
15. Όχι πάντα. Μερικές φορές αλλά κυρίως χωρίζονται ουσιαστικά οι χρήστες σε κατηγορίες, ουσιαστικά διαλέγουν σε ποια ομάδα σε εισαγωγικά θα ανήκουν, στους κουλ που βγαίνουν έξω πχ. συνέχεια ή σε αυτούς που διαβάζουν και δεν έχουν πολλούς φίλους.

3. XP

1. Λοιπόν θεωρώ ότι η χρήση που κάνουν είναι υπερβολική από τη στιγμή που με το που σχολάσουν θα πιάσουν τα κινητά τους, τόσο κατά τη διάρκεια της καθημερινότητας όσο και στη διάρκεια του σαββατοκύριακου. Είναι η μόνη διέξοδος των παιδιών το κινητό τηλέφωνο, επειδή έχουν ένα γενικά επιβαρυνμένο πρόγραμμα, επομένως ναι θα χαρακτηρίζα υπερβολική τη χρήση τους.
2. Ίσως είναι τα χρώματα ίσως είναι η γρήγορη εναλλαγή των εικόνων, των πληροφοριών. Ίσως είναι ότι έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να είναι εύκολα στη χρήση και αυτό έρχεται σε αντίθεση με το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας με τα βιβλία, επομένως η ταχύτητα και η εύκολη πρόσβαση ίσως είναι τα 2 κριτήρια που όντως ελκύουν τους μαθητές να χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα βλέπουν όλα σαν παιχνίδι, αλλά είναι ένα παιχνίδι διαφορετικό από τα παραδοσιακού τύπου.
3. Δεδομένου ότι το κάθε παιδί είναι κλεισμένος στο δικό του προσωπικό χώρο με ένα κινητό στο χέρι, χρησιμοποιώντας ναι μεν μια εφαρμογή που υποτίθεται έχει σκοπό να κοινωνικοποίηση τα παιδιά και να τα συνδέσει, ή να συνδεθεί το άτομο αυτό τόσο με συμμαθητές του ή γενικά με άλλα

άτομα της ηλικίας του, θεωρώ εν τέλει τα παιδιά καταλήγουν να είναι μόνα τους καταλήγουν να μην κοινωνικοποιούνται με τον περίγυρό τους, προτιμούν να είναι κλεισμένα στο σπίτι τους, αυτό το βλέπουμε και με την τηλεκπαίδευση προτιμούσαν την προβολή στην οθόνη παρά το να βρίσκονται σε έναν εξωτερικό χώρο που θα εξωτερικεύσουν και πέρα περισσότερη ενέργεια θα είναι διαφορετικό το περιβάλλον. Η αλήθεια είναι ότι υπάρχουν παιχνίδια υπάρχουν κοινωνικά δίκτυα που μπορούν τα παιδιά να επικοινωνούν με βιντεοκλήση αλλά σίγουρα δεν αντικαθιστά την επικοινωνία τη δια ζώσης. Επομένως κοινωνικές δεξιότητες δεν θα έλεγα τόσο ότι βελτιώνονται, θα μπορούσαν αλλά νομίζω ότι ίσα ίσα απουσιάζουν όλο και περισσότερο οι κοινωνικές δεξιότητες είναι όλο και πιο αγενή τα παιδιά, που έχει σχέση και αυτό. Έχει σχέση το ότι δεν έχουν μάθει να είναι σε έναν χώρο μαζί με άλλους ανθρώπους. Κοινωνική προσαρμογή δεν υπάρχει καθώς είναι κλεισμένα στο σπίτι τους ή γενικότερα σε ένα χώρο μπροστά από μια οθόνη. Όσον αφορά την εσωστρέφεια ίσως όλο και περισσότερο αυξάνεται παρά να μειώνεται. Βέβαια, ίσως αυτό είναι ανά περίπτωση.

4. Δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα. Υπάρχουν παιδιά που θα χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και θα έχουν πολύ υψηλές σχολικές επιδόσεις, υπάρχουν παιδιά που επηρεάζονται τόσο πολύ και καταλήγουν να σπαταλούν όλο τον ελεύθερο χρόνο τους, ή το χρόνο που έχουν και θα τον αφιέρωναν στη μελέτη των μαθημάτων τους στα σόσιαλ μίντια. Επομένως νομίζω ότι η αλήθεια κρύβεται κάπου στη μέση και έχει να κάνει με τον έλεγχο που επιβάλλουν ή που ασκούν γενικά οι γονείς σε σχέση με τον χρόνο που τα παιδιά θα ξοδεύουν σε τέτοιου τύπου κοινωνικά δίκτυα και εφαρμογές. Άρα δεν ξέρω κατά πόσο μειώνει τις σχολικές επιδόσεις αλλά σίγουρα μπορεί να τα επηρεάσει τα παιδιά αρνητικά εφόσον το οικογενειακό περιβάλλον απουσιάζει.
5. Συγκεκριμένα πρώτα συγκεκριμένα δίκτυα, νομίζω σε αυτά δεν συγκαταλέγεται και το Tik Tok το Instagram που είναι αυτά που κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούν παιδιά και μαθητές. Εκεί προβάλλονται κατά κύριο λόγο άτομα που έχουν πλουτίσει, άτομα που έχουν όλες τις ανέσεις. Δεν έχω δει να προβάλλονται άτομα τα οποία έχουν προσπαθήσει για κάτι συγκεκριμένο έχουν υψηλές επιδόσεις στο σχολείο ή κάτι που θα μπορούσε να είναι θετικό για τα παιδιά. Προβάλλονται ενήλικες ή παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας από αυτά, ή παιδιά που συνηθίζουν να αναπτύσσουν συνήθειες των ενηλίκων, παιδιά να βάζονται παιδιά να διαλέγουν τα ρούχα τους, όλα όσα κάνουν οι ενήλικες. Οπότε τα πρότυπα θεωρώ πως είναι αρνητικά, ποτέ δεν θα προβληθούν επιστήμονες ποτέ δεν θα προβληθούν δάσκαλοι, άτομα από τα οποία θα μπορούσαν τα παιδιά να πάρουν και

κάτι από αυτούς κάτι θετικό, αλλά τα πρότυπα είναι συγκεκριμένα και θεωρώ και ότι είναι αρνητικά. Σε όλο το κλίμα του νεοπλουτισμού του καπιταλισμού, αυτό προσπαθούν να περάσουν και στα μικρότερα παιδιά, στους μαθητές.

6. Κατά κύριο λόγο είναι η εξωτερική εμφάνιση εξωτερική εικόνα είναι αυτή που εστιάζουν όλα τα πρότυπα, καθόλου σε σχέση με τις συναισθηματική ή την πνευματική, ούτε με επιτεύγματα. Σε τι βαθμό έχουν επιτύχει στο οικονομικό κομμάτι. Δεν έχουν σχέση με τις ήπιες δεξιότητες ενός ανθρώπου, έχουν σχέση με όλα τα χαρακτηριστικά τα αρνητικά που εν τέλει μπορούν να σε οδηγήσουν σε λάθος συμπεριφορές.
7. Σίγουρα γιατί από τη στιγμή που είναι συνεχής η ροή τα παιδιά συνηθίζουν σε αυτό. Παλαιότερα η προβολή δεν ήταν τόσο έντονη άρα τώρα από τη στιγμή που τα παιδιά κάθε μέρα ανά πάσα στιγμή μπορούν να ανοίξουν το κινητό και να δούνε μέσα από το tik tok και το Instagram τι λέω τώρα συγκεκριμένα γιατί είναι αυτά που χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο τα παιδιά τώρα, να δούνε 10- 15 παραδείγματα, ίδιου τύπου, από τα πρότυπα που είπαμε παραπάνω, προφανώς και τους επηρεάζει γιατί νομίζουν, τους δημιουργείται μια πλαστή πραγματικότητα και νομίζουν ότι έτσι είναι και η πραγματική ζωή. Άρα από τη στιγμή που το βλέπουν να επαναλαμβάνεται το πιστεύουν. Παλαιότερα που οι εφαρμογές δεν είχαν την ίδια προσβασιμότητα ούτε ευκολία στη χρήση και υπήρχε και μεγαλύτερος γονικός έλεγχος δεν νομίζω ότι προβολή ήταν τόση και συνεχής και τα πρότυπα τόσο έντονα που προβάλλονταν.
8. Γιατί σε αυτές τις εφαρμογές κατά κύριο λόγο προβάλλονται άτομα τα οποία ξαφνικά πλούτισαν ξαφνικά δεν έχουν μοχθήσει για τίποτα, είναι πολύ πιθανόν να μην έχουν σπουδάσει ή να μην έχουν κάποια ανώτερη πνευματική μόρφωση, άρα πολλές φορές μπορεί η εικόνα και η εμφάνισή τους να είναι εκκεντρική και στο σχολείο. Αυτό που στην ουσία θέλουν να προβάλουν οι εκπαιδευτικοί είναι η προσπάθεια είναι ότι όλα κόποις κτώνται. Για να πετύχεις κάτι δεν θα σου έρθει ουρανοκατέβατο, θα πρέπει να προσπαθήσεις για αυτό. Οι εκπαιδευτικοί πιστεύω θα ήθελαν να προβάλλονται άτομα που είναι παραδείγματα, και δεν εννοώ μόνο επιστήμονες και άλλα άτομα που έχουν διακριθεί σε διάφορα με τις πράξεις τους με τον αγώνα τους, διάφορα ιστορικά πρόσωπα που ίσως και αυτά έβαλαν λιγάκι από τον κόπο τους για να δομηθεί η σύγχρονη πραγματικότητα. Επομένως σίγουρα τα πρότυπα διαφέρουν και σίγουρα είναι αντίθετα από την αντίληψη των εκπαιδευτικών αλλά όλα αυτά δυστυχώς είναι συνέπεια των καιρών, είναι συνέπεια της κοινωνίας έτσι όπως εν τέλει καταλήγει να γίνεται.

9. Κατά κύριο λόγο πιστεύω στον τρόπο σκέψης και στην αντίληψή τους για την πραγματική ζωή. Έχουν μια πλαστή εικόνα στο μυαλό τους για το πώς θα είναι να είναι ενήλικοι, πιστεύουν ότι όλα είναι εύκολα και απλά, πολλές φορές ακόμα και τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων πιστεύουν ότι τα χρήματα μπορούν να βγουν μέσα σε ένα λεπτό τραβώντας ένα βίντεο ή κάνοντας διαφημίσεις, άρα επηρεάζουν τον τρόπο σκέψης των μαθητών επηρεάζουν την κοσμοαντίληψη τους και έχουν μια λανθασμένη εικόνα για την κοινωνία την ίδια.
10. Λοιπόν από τη στιγμή που τα παιδιά είναι σε μια ηλικία ο χαρακτήρας διαπλάθεται σίγουρα και τα πρότυπα που θα προβληθούν θα τα επηρεάσουν. Το να βλέπουν τα άτομα και τα πρότυπα που είπαμε παραπάνω προφανώς και θα τα επηρεάσουν και την προσωπικότητά τους, ίσως όχι σε πολύ μεγάλο βαθμό αν έχει προηγηθεί καλλιέργεια από την οικογένεια, μπορεί να είναι και αδιάβλητη προσωπικότητα, αλλά επειδή όλο και πιο συχνά η οικογένεια απουσιάζει είναι πιθανό να επηρεαστεί η προσωπικότητά τους, να έχουν μια τάση μια εγωκεντρική αντίληψη, μια ιδέα για τον εαυτό τους η οποία είναι λανθασμένη, να πιστεύουν ότι δεν χρειάζεται να βοηθήσεις τον συνάνθρωπό σου μπορείς να τα καταφέρεις κυριολεκτικά μόνος σου χωρίς καμία προσπάθεια και δεν χρειάζεται να προσφέρεις τίποτα στους άλλους αρκεί να είσαι εσύ ικανοποιημένος και χαρούμενος και πλούσιος.
11. Σίγουρα στην επιλογή του επαγγέλματος μπορεί να επηρεάσουν αυτά τα πρότυπα γιατί το Tik Tok και το Instagram έχουν γίνει πηγές εισοδήματος για ένα πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού, επομένως τα παιδιά μπορεί να φιλοδοξούν ότι θα πλουτίσουν μέσα από αυτές τις εφαρμογές και γενικά θα έχουν μια άνετη ζωή χωρίς να χρειάζεται να σπουδάσουν ή να ασχοληθούν με μια τέχνη ή με κάτι το οποίο σε άλλες εποχές ή σε άλλες περιπτώσεις θα προσπαθούσαν ή τουλάχιστον θα είχαν καταλάβει ότι θα ήταν αναγκαίο να ασχοληθούν με αυτά. Νομίζω ότι τώρα συνηθίζουν στην ευκολία, συνηθίζουν στο ότι όλα γίνονται με ένα κλικ και ένα post. Και η μελλοντική σταδιοδρομία όχι μόνο επαγγελματικά γενικότερα ως πολίτες, δηλαδή αν συνεχίσει και πάει έτσι και ακόμα χειρότερα θα είναι παιδιά τελείως αδιάφορα για τον συνάνθρωπό τους, μόνο οι φίλοι μυστικού χαρακτήρα κατά κύριο λόγο ίσως κιάλας να μην κοιτάζουνε μακροπρόθεσμα αλλά μόνο βραχυπρόθεσμα τα προνόμια που θέλουν εκείνη τη στιγμή θέλουν ταξίδια και δεν θα καταλαβαίνουν πόσο σημαντικό είναι να μπορείς με την με τις δικές σου δυνάμεις να πραγματοποιήσεις ταξίδια ή γενικότερα μεγαλύτερα σχέδια. Έτσι πιστεύω ότι θα είναι η κοινωνία έτσι θα είναι τα παιδιά στο μέλλον.

12. Υπάρχουν πάρα πολλά επίπεδα. Στο κομμάτι της οικογένειας σίγουρα υπάρχει αποξένωση μεταξύ των μελών από τη στιγμή που οι γονείς μπορεί να ασχολούνται με τις δουλειές τους αλλά και εκείνοι θα είναι προσκολλημένοι σε μια οθόνη, τα παιδιά θα κάνουν το αντίστοιχο είτε επειδή το μιμούνται και το βλέπουν είτε επειδή έτσι είναι η κοινωνία. Η συμπεριφορά τους απέναντι στους γονείς τους μπορεί να είναι από αδιάφορη μέχρι και απότομη γιατί αυτό βλέπουν. Και υπάρχουν και αρκετά βίντεο που δεν προβάλλουν αρετές. Μετά στο κομμάτι του σχολείου εννοείται ό,τι βλέπουν θα θέλουν να το επαναλάβουν και έτσι νιώθοντας ότι αυτή είναι το κέντρο όλου του κόσμου να λειτουργούν αντιστοίχως. Μετά όσον αφορά τις φίλιες και τις ανθρώπινες σχέσεις πάλι με την ίδια λογική πιστεύω δεν θα μάθουν να μοιράζονται, να δέχονται τις απόψεις των άλλων, θα νομίζουν ότι είναι και παντογνώστες, και αυτό ισχύει γιατί στην ουσία δεν επεξεργάζονται καθόλου τις πληροφορίες, ειδικά, υποτίθεται με αυτό τον διασκεδαστικό τρόπο που προβάλλονται. Γνωστικά, Δηλαδή όσον αφορά την σχολική ακαδημαϊκή τους επίδοση, ίσως να μην τους ενδιαφέρει, να πιστεύουν ότι μπορούν να τα καταφέρουν όλα και με ένα διαφορετικό τρόπο μέσα από τα social media.
13. Όχι κατά κύριο λόγο προβάλλεται ο εγωισμός προβάλλονται όλες οι αντίθετες έννοιες από τις αρετές που είχαν για παράδειγμα οι αρχαίοι Έλληνες. Ούτε ειλικρίνεια ούτε ευγένεια. Οι συγκεκριμένες αρετές καλλιεργούνται από το σπίτι, αν δεν έχουν καλλιεργηθεί από το σπίτι και από βρεφική ηλικία δεν θα καλλιεργηθούν μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα δεν είναι ένα πραγματικό περιβάλλον, δεν έχει άμεση αντίδραση με συνομιλητή, δεν έχει επιδοκιμασία, αποδοκιμασία, δεν έχει τίποτα από όλα αυτά. Το παιδί είναι τελείως απαθές μπροστά στην οθόνη μπροστά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επομένως δεν θα διορθωθεί δεν θα μάθει κάτι από αυτό αλλά δεν θα το καλλιεργήσει. Αυτές οι δεξιότητες είναι αυτό που λέμε ήπιες δεξιότητες δεν καλλιεργούνται έτσι απλά και χρειάζεται παρέμβαση από μεγαλύτερους, δεν γίνεται από μόνα τους τα παιδιά, και δεν γίνεται σίγουρα από εικονικούς φίλους.
14. Μου φαίνεται λίγο δύσκολο η αλήθεια είναι γιατί όσο να ναι το σπίτι είναι ο πυρήνας της κοινωνίας από εκεί ξεκινάνε όλα, αν ένα παιδί δεν έχει λάβει τις αρχές που πρέπει δεν νομίζω ότι το κινητό ή το ίντερνετ έχει τόσο μεγάλη επιρροή ή δύναμη πάνω του. Ίσως μερικές φορές μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά πιο πολύ γνωστικά να μάθουν κάποια πράγματα που ίσως οι γονείς τους δεν μπορούν ή δεν θέλουν δεν έχουν χρόνο να τους πουν μέσα από προσωπική μελέτη. Αλλά και το σχολείο αναλογικά με τις ώρες, και αναλογικά με το πλαίσιο της οικογένειας δεν νομίζω ότι και εκείνο μπορεί... δηλαδή όσα διδάσκονται τα παιδιά δεν μπορούν να αντικατασταθούν από αυτά

τα οποία θα προβληθούν μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Νομίζω ότι αν έχουν λάβει οι αρχές από το σπίτι το σχολείο καλώς τις έχουν λάβει και μπορεί αυτές να τους συνοδεύσουν στην ενήλικη ζωή τους. Αν δεν τις έχουν λάβει πάλι δεν νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης θα τα βοηθήσουν. Είναι πολύ δύσκολο, θα πρέπει να αλλάξει όλο το πλαίσιο των πληροφοριών στα σόσιαλ μίντια.

15. Δεν ξέρω δεν έχω δει κάτι αντίστοιχο να πω την αλήθεια. Ίσως μερικές φορές γιατί δεν σημαίνει ότι μονίμως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης το περιεχόμενο δεν είναι ποιοτικό. Υπάρχει και ποιοτικό περιεχόμενο το οποίο ίσως να έχει και εκπαιδευτικό χαρακτήρα και να προάγει κοινωνικά μηνύματα αλλά δεν έχει τόσο μεγάλη απήχηση σε σχέση με τα άλλα γρήγορα βίντεο χορού, τραγουδιού, αστείων. Άρα οι μαθητές δεν ξέρω τι μπορούν να πάρουν και πώς μπορεί αυτό να τους βοηθήσει σε αποδοχή και συμπερίληψη. Ίσα ίσα γίνονται ανταγωνιστικά μεταξύ τους, και αυτές είναι έννοιες που δύσκολα διδάσκονται μέσα στο πλαίσιο του σχολείου, πώς να διδαχθούν και να προβληθούν και να γίνουν κομμάτι των παιδιών μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

4. ΜΡ

1. Καταρχάς να σας πω ότι θεωρώ ότι όλα ξεκινούν από τη σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Εάν δηλαδή υπάρχουν όρια μέσα στην οικογένεια για το πώς θα χρησιμοποιούνται τα κινητά θεωρώ ότι όχι μαθητές δεν κάνουν υπερβολική χρήση των κινητών τηλεφώνων τους για τα social media. Από εκεί και πέρα αν ένα παιδί το άφησε ελεύθερο και του έδωσε τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει το κινητό όπως εκείνη νομίζει θεωρώ θα το χρησιμοποιεί 24 ώρες το εικοσιτετράωρο.
2. Νομίζω ότι έχουν την ελευθερία να βλέπουν ό,τι θέλουν, κάποια βιντεάκια στο YouTube είναι ευχάριστα και με χιούμορ και αυτό τους προσελκύει και περνάνε καλά. Η εικόνα, ίσως οι διάλογοι που μπορεί να πετύχουν σε κάποιο βιντεάκι που μπορεί να τους προκαλέσει γέλιο.
3. Όχι δεν θεωρώ ότι τους βοηθάνε στην κοινωνικοποίηση αντίθετα θεωρώ ότι τα κάνουν πιο εσωστρεφή, κλείνονται στον εαυτό τους, μένουν προσκολλημένα σε μια οθόνη όλη την ώρα και δεν έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με άλλους ανθρώπους, παιδιά της ηλικίας τους, να ανταλλάξουν απόψεις, να παίξουν, να βγούνε μια βόλτα και να κάνουν πράγματα που αρμόζουν στην ηλικία τους.

4. Ναι, και πάλι όμως επαναλαμβάνω ότι όλα προέρχονται μέσα από την οικογένεια και στο κατά πόσο η οικογένεια έχει περάσει το μήνυμα ότι η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης γίνεται αποκλειστικά και μόνο για την ευχαρίστησή μας. Όταν αυτό υπερβεί τα όρια, ναι θεωρώ ότι επηρεάζει διάφοροι τομείς της ζωής των παιδιών όπως η κοινωνικοποίηση που αναφέραμε προηγουμένως και σαφώς και οι επιδόσεις τους στο σχολείο.
5. Ναι σαφώς και προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα δυστυχώς, όπως και σε πολλές εκφάνσεις της κοινωνικής μας ζωής παρουσιάζονται οι πολύ γυμνασμένοι άνθρωποι, οι πάρα πολύ ωραίες κοπέλες, και πολλές φορές τα παιδιά επηρεάζονται και θέλουν να τους μοιάσουν και προσπαθούν πολύ και για αυτό. Για παράδειγμα υπήρχε ένα πρόγραμμα τηλεοπτικό που έχει σχέση με τη μόδα και το πώς να γίνει κάποια κοπέλα το καλύτερο μοντέλο και πολλοί μαθητές μου το βλέπανε για αρκετό καιρό πολύ έντονα από τα σόσιαλ μίντια, δηλαδή το Instagram και το Tik Tok. Προφανώς τους άρεσε επειδή άκουγαν κάτι αστεία ή επειδή πολλών παιδιών το μορφωτικό επίπεδο είναι ανεβασμένο να θεωρούσαν ότι αυτά που γίνονταν μέσα στο σπίτι στο reality είναι αστεία και να γελούσαν και να το θεωρούσαν κάτι ανόητο. Εκεί έρχεται ρόλος του γονέα ο οποίος καλό είναι να συζητάει με το παιδί, όπως και εγώ η ίδια έκανα με την κόρη μου και της είπα ότι καλό είναι να βλέπει και άλλα προγράμματα ή τα βίντεο τα οποία είναι πιο επιμορφωτικά, τα οποία θα της δώσουν γνώσεις. Το κατάλαβε και το σταμάτησε εκείνη. Υπάρχουν όμως και παιδιά που οι γονείς τους δεν έχουν χρόνο ή τη δυνατότητα να είναι από πάνω τους και να τα προσέχουν ή δεν ενδιαφέρονται, είναι προσκολλημένα σε αντίστοιχα προγράμματα ή βιντεάκια στο Tik Tok που προβάλλουν την εξωτερική εμφάνιση και το σωματότυπο και σαφώς θα επηρεαστούν. Πώς θα επηρεαστούν; Σκέφτονται ότι αυτό που θα πρέπει να γίνω εγώ για να γίνω αποδεκτή από την κοινωνία τι είναι; Να είμαι όμορφη να είμαι ψηλή, να είμαι αδύνατη, να βάφομαι μόνο και να φοράω ωραία ρούχα.
6. Σίγουρα είναι η εξωτερική εμφάνιση. Όμως ό,τι έχει σχέση με αγόρια είναι το πρότυπο του εγώ βγαίνω έξω, είμαι ο πρώτος, είμαι πιο δυνατός μπορούν να κάνουν ό,τι θέλω, η επιβολή της δύναμης, δηλαδή, κυρίως για τα αγόρια, ότι μπορούν να είναι οι αρχηγοί και ότι μπορούν να έχουν από πίσω τους ένα πλήθος παιδιών το οποίο μπορούν να κατευθύνουν. Αυτά προβάλλονται πάρα πολύ. Ακόμα και από τις ειδήσεις βιντεάκια τα οποία αναπαράγονται στα σόσιαλ μίντια που έχουν σχέση με το bullying, το ξύλο, τη βία, θεωρούνται από μια άποψη πολύ κακό πρότυπο. Για κάποιο παιδί δηλαδή που έχει την τάση να επηρεάζεται σίγουρα θα το επηρεάσει. Ακόμα έχω παρατηρήσει ότι προβάλλεται πάρα πολύ η οικονομική κατάσταση και ο πλούτος πολλών ατόμων στα μέσα

κοινωνικής δικτύωσης, το οποίο είναι πολύ κακό είχε τη δίνει την εντύπωση στο παιδί ότι όταν είχες λεφτά μπορείς να καταφέρεις τα πάντα ενώ δεν είναι το παν τα λεφτά. Μπορούμε να τα καταφέρουμε τα πάντα και με λιγότερα λεφτά από αυτά που παρουσιάζονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Και πάλι όμως επαναλαμβάνω και πιστεύω πολύ ότι πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η οικογένεια και στο κατά πόσο μπορεί να συζητήσει με το παιδί και να το κάνει να καταλάβει το σωστό και να του δείξει το σωστό δρόμο.

7. Βεβαίως αυτό εννοείται και άλλωστε αυτό είναι εμφανές γιατί τα παλιά χρόνια βλέπαμε τα παιδιά τα οποία δεν είχαν αυτά τα πρότυπα οπότε θεωρώ ότι παλιότερα δεν ήταν τόσο έντονα ούτε τα περιστατικά βίας, ούτε αυτή η τόσο έντονη προβολή της προσωπικής ζωής, της προσωπικότητας και της εξωτερικής εμφάνισης. Βλέπαμε παιδιά τα οποία φοράγανε απλά ρούχα, παίζανε στις αλάνες όλοι μαζί αγαπημένα. Σαφώς και όλο αυτό το καθημερινό, το ότι εγώ θέλω να είμαι ωραίος θέλω να είμαι πρώτος να είμαι αρχηγός το βλέπουμε στο κινητό στο YouTube, στο Tik Tok, στο Instagram, και δεν βοηθάει τα παιδιά.
8. Θεωρώ ότι οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν να προβάλλονται πρότυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα οποία έχουν να κάνουν με επιτεύγματα ανθρώπων σημαντικών, ή και ίσως ακόμα με επιτεύγματα παιδιών τα οποία δούλεψαν, προσπάθησαν και τελικά τα κατάφεραν. Μακάρι όλα τα social media να είχαν μόνο τέτοια παιδιά τα οποία δουλεύουν, οι εκπαιδευτικοί που βοηθάνε τα παιδιά να μελετήσουν. Άλλο παράδειγμα είναι ενέργειες που γίνονται σε διάφορα σχολεία από εκπαιδευτικούς είχε να μαζέψουν λεφτά για ιδρύματα, παιδιά που παίρνει μέρος σε μαθηματικούς διαγωνισμούς, ρομποτικής ή οποιονδήποτε, σίγουρα θα πρόβαλαν ένα τελείως διαφορετικό πρότυπο στους μαθητές και θα τους κατεύθνε προς μια διαφορετική πορεία.
9. Επηρεάζουν τους μαθητές, ναι, γιατί είναι και μια ευαίσθητη ηλικία εκεί κοντά στην εφηβεία και τα παιδάκια δέχονται ερεθίσματα προσπαθούν να βρουν τα πατήματά τους, προσπαθούν να βρουν τον εαυτό τους, δεν ξέρουν ακόμα αν είναι μικρά ή αν είναι μεγάλα όποτε θέλουν να γνωρίσουν ή και να βρουν την ταυτότητά τους. Εννοείται όλα αυτά τα πρότυπα ευτυχώς ή δυστυχώς θα τα οδηγήσουν στο να ανακαλύψουν ποιοι είναι πραγματικά. Τώρα για παιδιά μικρότερης ηλικίας για παράδειγμα πρώτη δευτέρα δημοτικού θεωρώ και ελπίζω ότι είναι λίγο πιο ελεγχόμενα τα πράγματα σε ό,τι αφορά την οικογένεια. Φαντάζομαι ότι δεν ασχολούνται τα παιδιά από αυτή την ηλικία τόσο πολύ με YouTube, Instagram, Facebook, tik tok.
10. Δεν θεωρώ ότι διαμορφώνουν απόλυτα τον χαρακτήρα τους, θεωρώ ότι όταν τα παιδιά μεγαλώνουν μέσα σε μια δομημένη οικογένεια που βρίσκεται συνέχεια από πίσω, που συζητάνε

που κάνουν πράγματα μαζί που τους αφήνουν ελάχιστο χώρο στο να ασχοληθούν με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, θεωρώ ότι επηρεάζονται σε ελάχιστο βαθμό.

11. Ναι θα μπορούσε να επηρεάσει τις φιλοδοξίες γιατί εάν παραδείγματος χάρη βλέπει νέα κορίτσια τα οποία δημοσιεύουν φωτογραφίες επαγγελματικές προάγοντας έτσι το χώρο του μόντελινγκ και της μόδας, ναι θα μπορούσε να σκεφτεί ότι ναι αφού είναι συμπαθητική και όμορφη αυτή γιατί να μην το κάνω και εγώ. Ενώ θα μπορούσε να έχει 1000 άλλες δυνατότητες να αξιοποιήσει τα ταλέντα της τελείως διαφορετικά.
12. Ναι την επηρεάζουν αρκετά και αυτό το παρατηρούμε κυρίως μέσα στα σχολεία όπου η βία έχει πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις και είναι αυτό που είπα και πιο πριν ότι θέλοντας να βγουν τα παιδιά μπροστά να βρουν την ταυτότητά τους, να βρουν ποιοί είναι, πολλές φορές καταφεύγουν σε πράξεις τελείως λανθασμένες και έχουν στο μυαλό της ότι αφού το έκανε αυτό στο YouTube, στο Tik Tok, είναι σωστό άρα μπορώ να το κάνω και εγώ.
13. Σε καμία περίπτωση απολύτως! Τέτοιες αρετές μπορούνε μόνο να καλλιεργηθούν από την οικογένεια και από τον τρόπο που μεγαλώνουν τα παιδιά μέσα σε αυτήν.
14. Θέλω να πιστεύω ότι δεν μπορούν να υπερνικήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έναντι των αρχών του σπιτιού και του σχολείου. Αν μια οικογένεια είναι στιβαρή δομημένη και καλά οργανωμένη θεωρώ ότι μπορεί να προστατεύσει τα παιδιά της από οποιοδήποτε πρότυπο μπορεί να δει στα σόσιαλ μίντια.
15. Θέλω να πιστεύω ότι τέτοιες αρετές καλλιεργούνται κυρίως από το σχολείο και την οικογένεια. Θεωρώ ότι είναι λιγάκι δύσκολο για ένα παιδί 10, 11, 12, 15 χρόνων, να μπορέσει να αντιληφθεί από ένα βιντεάκι στο Tik Tok ή στο YouTube πώς μπορούμε να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι. Θεωρώ ότι όλα αυτά γίνονται μέσα από δράσεις του σχολείου, μέσα από την κοινωνικοποίηση με άλλα παιδιά μέσα από διάφορες συζητήσεις που μπορούν να κάνουν με τους γονείς του, μέσα από ταξίδια που μπορεί να κάνει και να γνωρίσει διαφορετικούς ανθρώπους. Οπότε νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης θα έπρεπε να λειτουργούν καθαρά και μόνο ψυχαγωγικά και ενημερωτικά γιατί συμβαίνει γύρω μας και πώς μπορούμε να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι.

5. MN

1. Στις μέρες μας δυστυχώς τα παιδιά δεν μπορούν να κάνουν μια συνετή χρήση των εφαρμογών κοινωνικών δικτύων, οπότε κάνουν υπερβολική χρήση.

2. Νομίζω ότι τους αρέσει το να προβάλλουν την προσωπική τους ζωή το ότι βλέπουν την προσωπική ζωή των άλλων, προσπαθούν να αποκτήσουν περισσότερους διαδικτυακούς φίλους, να γίνουν γνωστοί μέσω των social media. Τους ελκύει όλη αυτή η προβολή του εαυτού τους.
3. Δεν είμαι υπέρ της κοινωνικοποίησης των παιδιών μέσω των social media. Ναι μεν έχουν κάποια επαφή με συνομηλίκους τους αλλά δεν θεωρώ ότι όντως αποκτούν κοινωνικές δεξιότητες όπως θα αποκτούσαν αν είχαν φυσική επαφή. Δεν θεωρώ ότι τους βοηθάει κάπου ούτε να κάνουν παρέες ούτε να μιλάνε πιο πολύ με άτομα.
4. Νομίζω μόνο αρνητικές. Είμαι πολύ αρνητική γιατί μέσω των κοινωνικών δικτύων τα παιδιά αφιερώνουν περισσότερο χρόνο μπροστά στο κινητό τους ασχολούνται με το κινητό τους οπότε θεωρώ ότι οι σχολικές επιδόσεις μειώνονται.
5. Ναι, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν τραγουδιστές, ηθοποιούς, influencers. Οπότε θεωρώ ότι αυτούς ακολουθούν οι μαθητές και αυτούς μιμούνται οι μαθητές.
6. Τα σημερινά πρότυπα των κοινωνικών δικτύων προβάλλουν την εξωτερική εμφάνιση το τι έχει καταφέρει ο καθένας πόσα λεφτά έχει που πήγε διακοπές, που βγήκε, οπότε θεωρώ ότι έχει σχέση με αυτό και όχι τόσο με την πνευματική εικόνα κάποιου ή με την προσωπικότητά του.
7. Σίγουρα! Τώρα που έχουμε την εικόνα έχουμε αυτό το άμεσο ότι ό,τι γίνεται μπορώ κατευθείαν να το δω. Σίγουρα τα πρότυπα προβάλλονται πιο εύκολα και πιο γρήγορα.
8. Αρχικά θεωρώ ότι σίγουρα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης υπάρχουν και πρότυπα τα οποία προβάλλουν την πνευματικότητα, τη μόρφωση, αλλά δεν τα παρακολουθούν οι μαθητές είτε νεαροί είτε λίγο μεγαλύτεροι έφηβοι, οπότε σίγουρα οι δάσκαλοι δεν θα ήθελαν να προβάλλονται τα συγκεκριμένα πρότυπα θα ήθελαν να προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαφορετικά πρότυπα λίγο πιο πνευματώδη ας πούμε.
9. Σίγουρα τους επηρεάζουν γιατί προσπαθούν να τους μιμηθούν οι μαθητές, είτε στον τρόπο ζωής είτε σε αυτά που κάνουν, στο πώς ντύνονται στο πώς μιλάνε, που δυστυχώς δεν είναι πάντα θετικά. Πολλές φορές ο τρόπος με τον οποίο εκφράζονται οι άνθρωποι πρότυπα για τους νέους είναι αρκετά ανάρμοστος, πράγμα το οποίο μιμούνται τα παιδιά.
10. Ναι θεωρώ ότι επηρεάζουν και τον χαρακτήρα και την προσωπικότητά τους και όπως προανέφερα θεωρώ ότι δεν είναι πάντα με θετικό τρόπο, ίσως στηρίζονται πιο πολύ σε επιφανειακά χαρακτηριστικά του χαρακτήρα ή της προσωπικότητας ενός ατόμου.
11. Ναι σίγουρα όταν τα πρότυπα που προβάλλονται, προβάλλουν τα επιτεύγματα κάποιου, με το που βγήκε κάποιος το τι έφαγε το τι αμάξι οδηγεί, σίγουρα κάνουν τα παιδιά να έχουν ένα στόχο τα

χρήματα ή την προβολή ή την αποδοχή των άλλων, η εξωτερική εμφάνιση. Οπότε είναι πολύ πιθανό να επηρεάσουν και τη μελλοντική σταδιοδρομία των παιδιών, να επιλέξουν δηλαδή ένα επάγγελμα το οποίο μπορεί να τους προσφέρει όλα αυτά που προανέφερα.

12. Τη συμπεριφορά ναι. Το ότι φέρονται για παράδειγμα με ένα συγκεκριμένο τρόπο, το ότι μιλάνε με ένα συγκεκριμένο τρόπο, το ότι μπορεί να επιλέγουν συγκεκριμένες παρέες που θα είναι και εκείνες ας πούμε οι δημοφιλείς του σχολείου ή αυτοί που θα είναι αρεστοί από τους υπόλοιπους, και να μην συμπεριφέρονται ας πούμε σε άλλους ή ευγενικά σε άλλους.
13. Δεν είμαι σίγουρη για αυτό. Ίσως κάποια πρότυπα ναι, να προβάλλουν και να καλλιεργούν κάποιες από αυτές τις αρετές αλλά δεν θεωρώ ότι τα περισσότερα από αυτά τα πρότυπα έχουν ως στόχο την προβολή των συγκεκριμένων αρετών. Προβάλλουν άλλα πράγματα και καλλιεργούν άλλα πράγματα.
14. Ναι θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν τόσο πολύ εισχωρήσει στη ζωή μας και έχουν τόσο μεγάλη επιρροή στα παιδιά που ειδικά σε νεαρή ηλικία μπορούν να επηρεάσουν τις αρχές που μπορεί να έχει πάρει κάποιος από το σπίτι του, γιατί ίσως είναι ακόμη μικρός και δεν έχει αναπτύξει καλά την κριτική του ικανότητα.
15. Ναι όπως είπα και πριν νομίζω ότι τα παιδιά σε αυτή την ηλικία κάνουν κάποιες κλίκες, οπότε δεν θεωρώ ότι προάγουν την αποδοχή και τη συμπερίληψη όλων των μαθητών δηλαδή θεωρώ ότι κάποιοι μαθητές που ίσως δεν ασχολούνται τόσο πολύ με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι πιο ήπιων και χαμηλών τόνων θεωρώ ότι μένουν κάπως στην απέξω και ίσως δεν κοινωνικοποιούνται τόσο πολύ με άλλα παιδιά που είναι περισσότερο φαν των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

6. ΑΦ

1. Θεωρώ ότι οι μαθητές κάνουν υπερβολική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις μέρες μας γιατί όλα τα παιδιά, έχοντας στο μυαλό μου παιδιά από το δημοτικό μέχρι και το λύκειο, είναι στον ελεύθερό τους χρόνο, δηλαδή μετά το σχολείο, μπροστά από ένα κινητό ή από ένα τάμπλετ και σερφάρουν συνέχεια στο Tik Tok, ή το Instagram.
2. Θεωρώ ότι τα παιδιά δημοτικού γυμνασίου και λυκείου τελική περισσότερο εικόνα, οι πολλές πληροφορίες που δέχονται, οι γρήγορες εναλλαγές εικόνων τα πάρα πολλά βίντεο, το ότι τους παρουσιάζονται πάρα πολλές πληροφορίες πολύ γρήγορα και με ευχάριστο τρόπο, με ωραία μουσική. Κάτι άλλο που τους τραβάει την προσοχή είναι ότι έχουν την ευκαιρία να συνομιλήσουν

με τους φίλους τους πολύ πιο άνετα εκτός του σχολικού περιβάλλοντος και χωρίς να τους ακούει κάποιος γονέας στο τηλέφωνο, μόνο και μόνο από την πληκτρολόγηση ενός μηνύματος.

3. Δεν νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, ίσα ίσα δεν βελτιώνουν τις κοινωνικές δεξιότητες τα παιδιά είναι μπροστά από μια οθόνη απλά γράφουν αυτό δεν θεωρείται κοινωνική δεξιότητα, η απλή συνομιλία δηλαδή μέσω γραπτών μηνυμάτων. Δεν νομίζω ότι προσαρμόζονται κοινωνικά. Ακόμα δεν μειώνουν την εσωστρέφεια ακριβώς το αντίθετο κάνουν. Τα παιδιά πλέον δεν επιλέγουν να βγουν έξω με τους φίλους τους επιλέγουν να συνομιλήσουν είτε με ηχητικά μηνύματα είτε με γραπτά μηνύματα από τη συσκευή το τηλέφωνο.
4. Πιστεύω ότι ενασχόληση των μαθητών με τις ηλεκτρονικές συσκευές σε γενικότερο πλαίσιο αλλά και πιο ειδικά με τα social media έχει αρνητικές επιπτώσεις στο σχολείο, στις σχολικές επιδόσεις για την ακρίβεια των παιδιών, όχι σε όλους τους μαθητές εννοείται, αλλά σε ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών διότι τα παιδιά όταν γυρνάνε από το σχολείο έχουν πολύ περιορισμένο ελεύθερο χρόνο, αν αναλογιστούμε τα προγράμματα ενός σύγχρονου παιδιού που είναι μετά το σχολείο να έχει φροντιστήριο για αγγλικά για δεύτερη ξένη γλώσσα και μετά κάποια αθλήματα οπότε ουσιαστικά ο ελεύθερος χρόνος του παιδιού είναι ελάχιστος και από ότι έχω καταλάβει από τους μαθητές μου τον αφιερώνουν σε social media. Δηλαδή σπάνια ακούω α πήγα μια βόλτα μεσοβδόμαδα με τη φίλη μου ή πήγα μια επίσκεψη με τους γονείς μου. Μου λένε είδαμε και αυτό το trend στο Tik Tok, είδατε το βιντεάκι αυτό που έγινε viral; οπότε θεωρώ όταν είσαι τόσο κολλημένος με τα social media δεν αφιερώνεις χρόνο σε μαθήματα του σχολείου είτε για επανάληψη είτε για την επόμενη μέρα.
5. Ναι προβάλλουν πολύ συγκεκριμένα πρότυπα τα social media στους μαθητές όπως είναι αυτά για την εξωτερική εμφάνιση ότι πρέπει να είσαι ψηλή αδύνατη με σαρκώδη χείλη με 5 μέτρα βλεφαρίδες, με μακρύ νύχι, να φοράς αποκαλυπτικά ρούχα για τις κοπέλες. Ναι μεν αυτό το πρότυπο δεν είναι τόσο έντονο σε παιδιά δημοτικού αλλά το βλέπουμε πολύ έντονα σε μαθητές γυμνασίου και λυκείου. Τα αγόρια από την άλλη πηγαίνουν γυμναστήριο θέλουνε να κάνουνε κοιλιακούς μπράτσα, μιλάνε με διαφορετικό στυλ, τη νεανική αργκό η οποία έχει πολύ υβριστικό λεξιλόγιο. Τα πρότυπα που προβάλλονται είναι αυτά που αναδεικνύουν συνέχεια την οικονομική κατάσταση, τα ακριβά ρούχα της πολυτέλειες πολύ ακριβά αυτοκίνητα πολυτελείς διακοπές, τα πιο ακριβά εστιατόρια. Οπότε νομίζω ότι τέτοια πρότυπα προβάλλονται περισσότερο.

6. Κυρίως με την εξωτερική εικόνα. Σχεδόν καθόλου με την πνευματική και συναισθηματική εικόνα ή την προσωπικότητα και ελάχιστες φορές με τα επιτεύγματα. Επιτεύγματα κυρίως οικονομικής φύσεως. Δηλαδή άντε να δούμε φέτος που είναι η χρονιά ολυμπιακών αγώνων επιτεύγματα ολυμπιονικών αφού κατακτήσουν κάποιο μετάλλιο, μετά να δημιουργηθούν βιντεάκια ή φωτογραφίες που θα λένε πως θα πως τα κατάφερε και με πόσα λίγα χρήματα και με πάρα πολύ μεγάλη δική του προσωπική προσπάθεια.
7. Ναι εννοείται πως η εικόνα και όλα τα βίντεο που προβάλλονται σε παιδιά σε όλες τις βαθμίδες περνάνε πολύ πιο έντονα και ύπουλα είναι αυτό είναι κάτι που γίνεται. Συγκριτικά με άλλες εποχές αν αναλογιστούμε ότι παλιότερα δεν υπήρχε ούτε τόσο έντονη η χρήση των κινητών τηλεφώνων από μαθητές, δεν υπήρχε τόσο στενή επικοινωνία ενός προτύπου, ενός influencer με τους followers του, οπότε ναι είναι πολύ πιο έντονο αυτό το φαινόμενο στις μέρες μας.
8. Σίγουρα εγώ ως εκπαιδευτικός θα ήθελα να προβάλλονται άλλα πρότυπα στους μαθητές. όπως είπα και πιο πριν κυρίως προβάλλονται άτομα που είναι πλούσια που έχουν πολλά χρήματα που είναι πολύ όμορφα που έχουν κάνει πολλές αισθητικές επεμβάσεις ώστε να έχουν καλύτερα χείλη καλύτερη οδοντοστοιχία, κάνουν συνέχεια θεραπεία στα μαλλιά τους. Τα αγόρια θέλουν να δείχνουν ότι είναι πιο άντρες πιο μάγκες πιο cool, ότι τρέχουνε από πίσω τους όλα τα κορίτσια. Τα πρότυπα που θέλει ένας εκπαιδευτικός είναι να προβάλλονται άτομα που έχουν καταφέρει στη ζωή τους πράγματα μετά από πολλή προσπάθεια και όχι επειδή βγάλανε ένα βιντεάκι, άτομα που είναι μορφωμένα, που έχουν διαβάσει πολύ, είναι είτε επιστήμονες είτε αθλητές, είτε κάνουν κάποιο κοινωνικό ή φιλανθρωπικό έργο. Να δείχνουν ότι χρειάζεται να βοηθάμε τον συνάνθρωπό μας ότι καλό είναι να βγαίνουμε από τη ζώνη ασφάλειάς μας ώστε να κάνουμε τη ζωή κάποιου άλλου πιο εύκολη. Συμπεριφορές που να έχουν σχέση με την ποιότητα του ανθρώπου και όχι με το φαίνεσθαι αλλά με το είναι.
9. Θεωρώ ότι τους επηρεάζουν αρκετά γιατί πιστεύουν ότι αυτή είναι η πραγματικότητα η κανονικότητα η αλήθεια, ότι όσο πιο συχνά το βλέπουν τόσο τους εντυπώνεται στο μυαλό ότι έτσι είναι τα πράγματα, ενώ δεν είναι έτσι η ζωή. Δεν γίνονται όλα με ένα κλικ ή με ένα post.
10. Δεν ξέρω αν διαμορφώνουν τον χαρακτήρα σίγουρα όμως τον επηρεάζουν, όπως και την προσωπικότητα των παιδιών, εννοείται με αρνητική χροιά προς το κακό. Σκέφτονται ότι όλα είναι εύκολα είναι εύκολο να ανοίξουμε μια επιχείρηση και να πουλάνε τα δικά τους κοσμήματα είναι εύκολο να γίνεις πλούσιος είναι εύκολο να κάνεις ταξίδια σε εξωτικούς προορισμούς επειδή τα κάνουν 1, 2, 5, 10 influencers. Έχουν μείνει στην ευκολία οπότε σκέφτονται ότι δεν χρειάζεται να

προσπαθώ ότι όλα θα μου έρθουνε έτσι όπως έρχονται στους άλλους έτσι και σε μένα, δεν προσπαθούν, πολλές φορές αυτή η συμπεριφορά οδηγεί και σε εγωιστικές συμπεριφορές δηλαδή εγώ είμαι και κανένας άλλος, δεν σκέφτομαι το διπλανό μου, εγώ θέλω να πλουτίσω, εγώ θέλω να είμαι ο καλύτερος, πολλές φορές πατώντας επί πτωμάτων.

11. Ναι θεωρώ ότι επηρεάζουν τις φιλοδοξίες γιατί έτσι όπως είπα θεωρούν ότι μπορούν να βγάλουν με πολύ εύκολο τρόπο χρήματα, να κάνουν κάποιο επάγγελμα το οποίο να χρειάζεται μόνο προβολή από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το Instagram, Facebook, Tik Tok, YouTube, στα οποία αν σε προσεγγίσουν εταιρείες θα βγάλεις πάρα πολλά χρήματα και πλέον αυτό είναι πάρα πολύ συχνό το φαινόμενο γιατί όλο και πιο πολλά άτομα ασχολούνται με το να είναι influencers, με συνεργασίες με διάφορες εταιρείες.
12. Σίγουρα επηρεάζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τη συμπεριφορά των παιδιών. Πιστεύω ότι γίνονται τα παιδιά πιο απαθή, πιο αγενή, αρκετές φορές πιο επιθετικά αναλόγως τα βιντεάκια και τις εικόνες που βλέπουν, γιατί δέχονται βομβαρδισμό πληροφοριών κάθε μέρα μόνο από τα social media. Θεωρώ ότι δεν έχουν κριτική σκέψη, όχι όλα όμως τα παιδιά αλλά η πλειοψηφία. Αυτό έρχεται και σε άμεση σχέση με την οικογένεια και τα όρια που έχει βάλει η οικογένεια, οι γονείς δηλαδή. Το πόσο θα χρησιμοποιούν τα social media από μικρή ηλικία, το αν συζητάνε κάτι που είδε το παιδί και ανησύχησε που το προβλημάτισε. Αν λοιπόν δεν υπάρχει συζήτηση με τους γονείς και δεν υπάρχει και καλύτερη κατανόηση μια πιο σφαιρική άποψη των πραγμάτων και όχι μόνο πιστεύουν αυτά που βλέπουνε στα social media, τότε ναι το παιδί επηρεάζεται πάρα πολύ.
13. Θεωρώ ότι όχι ούτε η ευγενή ούτε ειλικρίνεια ούτε ακεραιότητα μπορούν να καλλιεργηθούν από τα κοινωνικά δίκτυα. Είναι ελάχιστα τα πρότυπα που προάγουν αυτές τις αρετές και δυστυχώς μόνο από πολύ μικρή ηλικία πρώτα από την οικογένεια και μετά υποστηρικτικά από το σχολείο μπορούν να καλλιεργηθούν οι αρετές στους μαθητές. Δεν νομίζω ότι σκοπός των social media είναι αυτός, θα έπρεπε αλλά δεν είναι. Αντίθετα στα γκολ κάτω από διάφορες δημοσιεύσεις επειδή αυτός ο χώρος αρκετά απρόσωπος, είσαι μπροστά από μια οθόνη κινητού, οποιοσδήποτε μπορεί να σου γράψει κάτω από μία δημοσίευση υβριστικά σχόλια, να σε προσβάλλει να σε απαξιώσει, να σε κακολογήσει.
14. Δεν ξέρω αν αυτές τις αρχές μπορούν να τις υπερνικήσουν τα social media, σίγουρα όμως μπορούν να επηρεάσουν τα παιδιά και να χαθούν οι ισορροπίες. Ωστόσο υπάρχει ένα πολύ δυνατό και υποστηρικτικό background, δηλαδή ένα σπίτι, οι γονείς που όντως να είναι δίπλα στα παιδιά, σε αυτό το σενάριο θα είναι πιο δύσκολο να υπερνικήσουν τις αρχές τα social media.

15. Έχοντας στο μυαλό μου ως ότι η αποδοχή και συμπερίληψη μεταξύ των μαθητών είναι να δεχόμαστε τη διαφορετικότητα του άλλου δεν θεωρώ ότι τα social media προάγουν την αποδοχή και τη συμπερίληψη. Αυτές τις προάγει το σχολείο κυρίως και η οικογένεια αν ασχοληθεί με αυτό το κομμάτι. Τα πρότυπα που προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δυστυχώς είναι ελάχιστα αυτά που ασχολούνται με την αποδοχή και τη συμπερίληψη.

7. BB

1. Θεωρώ ότι κάνουν υπερβολική χρήση, Ειδικά αν μιλάμε για ηλικίες άνω των 14 15 ετών. Σίγουρα ήδη από πιο πριν από μικρή ηλικία τα παιδιά εκτίθενται στα κοινωνικά δίκτυα και έχουν το δικό τους κινητό που ενώ παλιότερα δεν συνέβαινε. Ωστόσο θεωρώ ότι από τις οικογένειες έχουν ίσως κάποια όρια είναι πιο περιορισμένη η χρήση τους.
2. Σίγουρα ποια πρότυπα προβάλλονται αν για παράδειγμα είναι κάποιοι γνωστοί, διάσημοι άνθρωποι. Και σίγουρα παίζει ρόλο αυτό που στα σόσιαλ μίντια προβάλλεται, τα χρώματα τα έντονα, τα καινούργια τραγούδια και ή εικόνα.
3. Θεωρώ ότι δεν συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Όταν ένα παιδί δεν συναναστρέφεται με άλλα δια ζώσης και μιλάνε μόνο μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα, σίγουρα δεν βελτιώνεται έτσι η κοινωνικοποίησή τους. Δεν συναναστρέφονται με άλλα παιδιά που ας πούμε δεν είναι γνωστά και δεν είναι εύκολο να κάνουν νέους φίλους με αποτέλεσμα να αυξάνεται η εσωστρέφεια τους.
4. Έχει σίγουρα αρνητικές επιπτώσεις. Ένα παράδειγμα κραυγαλέο είναι το γεγονός ότι πολλά παιδιά αρχικά δεν κάνουν χρήση του ελληνικού λεξιλογίου γράφουν με greeklish. Άλλο είναι όταν παρασέρνονται και για πολλές ώρες κάνουν χρήση των κοινωνικών δικτύων, δεν έχουν χρόνο και διάθεση και όρεξη να ασχοληθούν με τα μαθήματά τους, να κάτσω να διαβάσουν για τα διαγωνίσματα τους. Οπότε σίγουρα έχει αρνητικές επιπτώσεις.
5. Είναι συγκεκριμένα πρότυπα που προβάλλονται. Θεωρώ ότι δίνεται έμφαση στην εξωτερική εμφάνιση και απλά μένουν σε αυτό οι νεαροί χρήστες.
6. Σίγουρα έχουν σχέση με την εξωτερική εικόνα. Προβάλλετε ένα συγκεκριμένο πρότυπο τόσο στις γυναίκες όσο και στους άντρες. Ίσως λίγο περισσότερο στις κοπέλες. Και σε επιτεύγματα σε

διάφορους τομείς όπως είναι για παράδειγμα αυτό που λέμε το εύκολο χρήμα να μπορεί κάποιος να κάνει κάτι που θα του αποφέρει εύκολα χρήματα χωρίς να ζοριστεί ιδιαίτερα.

7. Ναι βεβαίως. Όταν για παράδειγμα ανοίγεις το κινητό σου και επαναλαμβάνεται μια συγκεκριμένη εικόνα ή ένα συγκεκριμένο πρότυπο ανθρώπου σίγουρα όλο αυτό γίνεται πολύ εντονότερο.
8. Σίγουρα οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν οι μαθητές τους να βλέπουν πρότυπα στα οποία καλλιεργείται ο συναισθηματικός και πνευματικός τους κόσμος. Σίγουρα ό,τι αφορά κοινωνικά θέματα όπως είναι ο ρατσισμός. Δεν προβάλλονται πολύ αυτά τα πρότυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οπότε θεωρώ ότι οι εκπαιδευτικοί κάθετα διαφωνούν με εκείνα που προβάλλονται περισσότερο.
9. Με πολλούς τρόπους. Για παράδειγμα όταν βλέπει ο μαθητής για συγκεκριμένη εικόνα ή βίντεο μιας γυναίκας για παράδειγμα η οποία φροντίζει πολύ την εξωτερική της εικόνα, δηλαδή δίνει βάση μόνο σε αυτό, έτσι και τα νεαρά κορίτσια και οι μαθήτριες δίνουν βάση μόνο σε αυτό. Το θεωρούν ως κανονικότητα ως πραγματικότητα και ότι έτσι πρέπει να γίνω και εγώ να μοιάσω σε αυτό που βλέπω καθημερινά, συνεχώς. Σα να γίνεται πλύση εγκεφάλου.
10. Διαμορφώνεται ο χαρακτήρας των παιδιών όταν ειδικά η οικογένεια δεν έχει θέσει τα σωστά όρια ή από πριν δεν έχει δώσει τα ιδανικά και τις αρχές που ίσως θα έπρεπε πολύ εύκολα μπορεί ο χαρακτήρας των παιδιών να επηρεαστεί από τα πρότυπα που προβάλλονται. Αν για παράδειγμα βλέπουν μόνο βίντεο που να υπάρχουν πολλές σκηές βίας, έτσι θεωρώ πολύ εύκολο και ένα παιδί οποιασδήποτε ηλικίας να είναι πιο επιρρεπές στο να έχει την αντίστοιχη συμπεριφορά.
11. Και βέβαια μπορεί να παίξει ρόλο στην μελλοντική σταδιοδρομία των παιδιών. Αρχικά όπως είπα και πιο πριν, όταν βλέπουν ότι κάποιος μπορεί να ζήσει με το εύκολο χρήμα, ούτε να πάει σε ένα πανεπιστήμιο ούτε να δουλέψει να προωθηθεί δηλαδή πνευματική του καλλιέργεια, το παιδί είναι επόμενο να αναπτύξει διαφορετικές φιλοδοξίες, δεν τον ενδιαφέρει να εμπλουτίσει τις γνώσεις του, να μορφωθεί, να υπάρξει ένα άλλο υπόβαθρο. Αυτό που τον ενδιαφέρει είναι να βγάλει εύκολα χρήματα. Με ποιον τρόπο μπορεί να το κάνει αυτό με τον οποιονδήποτε είτε με το να βγάλει ένα βίντεο που θα χορεύει πολύ ωραία και να υπάρξει αντίστοιχη απήχηση που θα ήθελε, οπότε έτσι θα είναι καλυμμένο με αυτό χωρίς να δώσει σημασία στη μόρφωση και στο πνευματικό του υπόβαθρο.
12. Εφόσον μιλάμε για παιδιά τα οποία δεν κοινωνικοποιούνται, αυτό συμβάλλει και στη συμπεριφορά τους όταν δεν ξέρουν από κοντά διαζώσης να μιλήσουν με έναν άλλον άνθρωπο, δεν ξέρουν πώς να συμπεριφερθούν. Σίγουρα είναι και εσωστρεφή όπως προηγουμένως είπα αλλά δεν μπορούν και εύκολα να κάνουν νέες γνωριμίες, αν δεν ασκούν για κάποιο άθλημα ή δεν έχουν εξωσχολικές

δραστηριότητες, διότι και αυτό παίζει σημαντικό ρόλο, γιατί άγνωστο αν και ο αθλητισμός βοηθάει και στην εκτόνωση ενός ατόμου στην ευγενή άμιλλα στην ομαδικότητα.

13. Όχι γιατί δεν υπάρχει δια ζώσης επικοινωνία. Αρχικά δεν έχουν επικοινωνία με τα πρότυπα που προβάλλονται οπότε τίποτα από όλα αυτά δεν μπορεί να καλλιεργηθεί, μόνο στο σχολείο, σε αθλήματα σε κοινωνικές δραστηριότητες που μπορεί να παρακολουθούν τα παιδιά.
14. Μπορούν να τα υπερνικήσουν και θα ξανά αναφερθώ στο παράδειγμα της βίας, όταν ένα παιδί εκτίθεται πάρα πολλές ώρες σε συγκεκριμένο μοτίβο βίντεο και εικόνων, στο οποίο για παράδειγμα προβάλλεται η βία, όσο και να έχουν καλλιεργηθεί κάποιες αξίες που πιθανόν να έχει αυτό το παιδί σίγουρα θα επηρεαστεί σε κάποιον βαθμό. Αν δεν έχουν καλλιεργηθεί καθόλου που αυτό έχει να κάνει σίγουρα με την οικογένεια, στην οποία το παιδί έχει μεγαλώσει, θα είναι εξ ολοκλήρου η επιρροή από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
15. Εξαρτάται. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εστιάζουν στην εξωτερική εμφάνιση, όταν υπάρχει αυτό ως πρότυπο, μια συγκεκριμένη δηλαδή εξωτερική εμφάνιση, όταν δίπλα στα παιδιά στο σχολείο, στο φροντιστήριο, σε εξωσχολικές δραστηριότητες, έχουν επαφές με άτομα που δεν συμπίπτουν με τα πρότυπα αυτά, φοβάμαι πως η αποδοχή δεν θα είναι τόσο εύκολη. Αν όμως για παράδειγμα στα κοινωνικά δίκτυα, επειδή είναι πολύ πιο εύκολο να προβληθούν άτομα άλλων εθνικοτήτων θρησκειών, κοινωνικών υποβάθρων, πιστεύω ότι εκεί πέρα ίσως υπάρξει η συμπερίληψη του διαφορετικού, και έτσι ίσως ο ρατσισμός και η αποστροφή από κάτι το διαφορετικό να μην είναι τόσο έντονα.

8. ΜΓ

1. Κατά τη γνώμη μου στη σημερινή εποχή οι μαθητές κάνουν υπερβολική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης με τα κινητά τους. Τα κινητά πλέον για τους μαθητές είναι αξεσουάρ κατά τη γνώμη μου. Η χρήση τους δεν είναι μέσα σε όρια οπότε έχω απόλυτα την άποψη ότι η χρήση των social media δεν είναι μέσα σε λογικά όρια και είναι πολύ υπερβολική η χρήση.
2. Πιστεύω ότι υπάρχουν 2 λόγοι που ελκύουν τους μαθητές στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Θεωρώ ότι είναι ένας επιφανειακός και ένας βαθύτερος λόγος. Σίγουρα η προσέλκυση των μαθητών από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οφείλεται στον γρήγορο χρόνο που εξυπηρετούν, ώστε να ανταλλάσσουν μεταξύ τους μηνύματα ή να επικοινωνούν μεταξύ τους και να

ανταλλάσσουν πληροφορίες. Θεωρώ πως ο χρόνος αλλά και η πολυμεσικότητα (πολλά μέσα) που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσελκύει τους μαθητές για να τα χρησιμοποιούν και αυτό για μένα είναι ένας επιφανειακός λόγος. Αν μπορούσα να σκεφτώ έναν λίγο πιο βαθύ λόγο θα έλεγα ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ένας νέος κόσμος στον οποίο όλοι οι μαθητές πλέον θέλουν να συμμετέχουν και να έχουν έναν ενεργό ρόλο και οποιοσδήποτε δεν συμμετέχει σε αυτόν θεωρείται αποκλεισμένος νομίζω. Οπότε πιστεύω ότι οι μαθητές θέλουν να έχουν το αίσθημα του ανήκειν σε αυτή την ομάδα, αλλιώς θεωρούνται αποκλεισμένοι οπότε πιστεύω ότι και αυτός είναι ένας λόγος που τους προσελκύει το ενδιαφέρον.

3. Θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση ωστόσο με μια πιο απρόσωπη και τελείως παθητική εκδοχή της έννοιας της κοινωνικοποίησης. Θεωρώ ότι οι μαθητές μπορούν να βελτιώσουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες γιατί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εστιάζουν στην επικοινωνία η οποία είναι μια δεξιότητα που συνεπάγεται της κοινωνικοποίησης και γενικότερα το κομμάτι των κοινωνικών δεξιοτήτων. Πιστεύω ότι οι συνομιλίες, οι ομαδικές συζητήσεις που υπάρχουν στα social media είναι όλα ένα περιβάλλον, εικονικό βέβαια, στο οποίο έχουν τη δυνατότητα όλοι όσοι είναι χρήστες να βελτιώσουν την κοινωνική προσαρμογή. Για παράδειγμα αν είναι ένας μαθητής που είναι διστακτικός ή αγχωμένος, στο εικονικό περιβάλλον και το περιβάλλον πίσω από την οθόνη που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τον βοηθάνε πάρα πολύ να αναπτύξει τέτοιες δεξιότητες. Όμως το περιβάλλον των μέσων κοινωνικής δικτύωσης νομίζω ότι είναι μια εξάσκηση και κρύβεται πίσω από το περιβάλλον της οθόνης. Η κοινωνικοποίηση νομίζω εκ του ορισμού δεν αναφέρεται σε ένα εικονικό περιβάλλον και σε ένα περιβάλλον οθόνης, αναφέρεται περισσότερο σε ένα ζωντανό περιβάλλον αλληλεπίδρασης και συνεργασίας οπότε συμφωνώ με την επίτευξη της κοινωνικοποίησης αλλά σε ένα διαφορετικό επίπεδο, στο επίπεδο της οθόνης το οποίο νομίζω δεν συνεπάγεται την εδραίωση σε ένα κανονικό περιβάλλον κοινωνικοποίησης.
4. Θεωρώ ότι έχει πλήρως αρνητικές επιπτώσεις. Οι μαθητές παρασύρονται πάρα πολύ εύκολα από λάθος πρότυπα που υπάρχουν μέσα στο περιβάλλον των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αφιερώνουν αρχικά πάρα πολύ χρόνο σε αυτά, νομίζω δεν υπάρχει ισορροπία μεταξύ του πότε θα είμαι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και πότε θα διαβάζω και θα ετοιμάζομαι για την επόμενη μέρα είχε οποιαδήποτε σχολική υποχρέωση θα έχω. Αν για παράδειγμα, στις διακοπές του Πάσχα κατά κύριο λόγο οι μαθητές είναι στο κινητό και δεν αφιερώνουν χρόνο στο να διαβάσουν ένα βιβλίο, τότε δεν θα μπορέσουν να αναπτύξουν το λεξιλόγιο τους δεν θα μπορούν να διευρύνουν

τους ορίζοντές τους άρα μετά δεν θα μπορέσεις να έχεις έναν καλό λόγο γραπτό ή προφορικό. Οπότε πιστεύω σίγουρα ότι επηρεάζει αρνητικά την επίδοση των μαθητών στο σχολείο.

5. Ναι πιστεύω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν πολύ συγκεκριμένα πρότυπα στους μαθητές και κυρίως το πρότυπο του εύκολου, αυτό που εστιάζει στην εξωτερική εμφάνιση και θα έλεγα και σε υλικά αγαθά.
6. Θεωρώ αρχικά ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης υποτιμούν πάρα πολύ το ρόλο του σχολείου και της μόρφωσης, αφού πλέον μόρφωση θεωρείται πλέον και το να έχεις γνώσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Από τη στιγμή λοιπόν που προβάλλονται τα εύκολα πρότυπα οι μαθητές επηρεάζονται και θέλουν να πετύχουν αυτό το εύκολο. Αν κάποιος για παράδειγμα έχει πολλά likes στην κοινότητα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αυτόματα θεωρείται πρότυπο. Επομένως οι μαθητές γυμνασίου και λυκείου, έχω παρατηρήσει για την εξωτερική εμφάνιση, μαθήτριες να είναι με μακριά νύχια μαθητές να είναι με τατουάζ με αλυσίδες. Όλα αυτά είναι αρεστά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην εποχή μας και άρα γίνονται πρότυπα για τους μαθητές τα οποία σχετίζονται με την εξωτερική εμφάνιση και άρα και με την προσωπικότητα. Θεωρώ ότι τα πρότυπα που προβάλλονται λοιπόν σπάνια αφορούν την πνευματική και την συναισθηματική πτυχή ενός ατόμου, εστιάζουν περισσότερο στην εμφάνιση και στην προσωπικότητα.
7. Σίγουρα η εικόνα και τα βίντεο δείχνουν οτιδήποτε πιο αληθινό και πειστικό οπότε πιστεύω ότι μέσω της εικόνας και του βίντεο υπάρχει μια απόδειξη ότι αυτό που κάνει ο άλλος είναι αληθινό. Πλέον τα λόγια δεν αρκούν, νομίζω ότι περνάνε και σχεδόν απαρατήρητα οπότε σίγουρα η εικόνα και το βίντεο έχουν παίξει πολύ μεγάλο ρόλο σε αυτό, στο να πείθει κάποιον και να θεωρεί αυτός ότι είναι αλήθεια και να τον ακολουθεί.
8. Ναι σίγουρα. Τα πρότυπα που προβάλλονται εστιάζουν στη μόδα στην εξωτερική εμφάνιση, ακόμα και σε μια επαγγελματική εξέλιξη που κάποιος για παράδειγμα έχει πολλά χρήματα. Ουσιαστική μόρφωση αγνοείται. Κανένας ή σχεδόν κανένας μαθητής δεν θα ρωτήσει πώς κάποιος έγινε γιατρός. Αν όμως είναι ένας ράπερ ο οποίος έχει βγάλει πάρα πολλά χρήματα, που πλέον είναι πολύ μόδα αυτή η μουσική και αυτοί οι άνθρωποι ακόμη και σε παιδιά δημοτικού, τότε τα παιδιά θα ρωτήσουν και θα θέλουν να μάθουν. Εγώ ως εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής πιστεύω ότι το πρότυπο του εύκολου και η κρίση του αν κάτι θεωρείται πρότυπο εξαρτάται από την εξωτερική εμφάνιση και είναι τελείως λάθος. Πιστεύω ως εκπαιδευτικός ότι οι εκπαιδευτικοί θέλουν να έχουν οι μαθητές να έχουν ως πρότυπο κάτι δύσκολο και όχι το εύκολο. Το διαφορετικό το μορφωμένο

και το καλλιεργημένο, ο οποίος είναι και ο στόχος κάθε εκπαιδευτικού. Αυτό είναι και το έργο μας έτσι κι αλλιώς.

9. Σαφώς τους επηρεάζουν, νομίζω ότι ό,τι είναι αρεστό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι πρότυπο και άρα για να γίνει αρεστό και να προσελκύσει την προσοχή οι μαθητές καταλήγουν να επηρεάζονται και να θέλουν να μοιάσουν σε αυτό και να το ακολουθήσουν. Οπότε επηρεάζονται με το να θέλουν να έχουν αυτήν την αναγνώριση πιστεύω η οποία προκύπτει από την αρέσκεια που υπάρχει μέσα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
10. Ναι σίγουρα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαμορφώνουν το χαρακτήρα αλλά και την προσωπικότητα ενός παιδιού. Ο τρόπος σαφώς είναι η επιρροή που προκύπτει από τη συνολική αναγνώριση που διαμορφώνεται στην πλατφόρμα των κοινωνικών δικτύων από τους ίδιους τους χρήστες. Η άποψή μου είναι πως η διαμόρφωση του χαρακτήρα και της προσωπικότητας δεν γίνεται με μια θετική όψη, επομένως η κατεύθυνση είναι αρνητική για μένα. Θα έλεγα προς την υπερηφάνεια τον μόχθο και τον εγωκεντρισμό κυρίως.
11. Σαφώς πιστεύω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν τις φιλοδοξίες ενός παιδιού και γενικότερα τη μελλοντική σταδιοδρομία. Θα θέσω ένα παράδειγμα: εάν ένας μαθητής τύχει να δει ένα βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με έναν ο οποίος είναι γυμναστής και λέει ότι δεν έχει δουλειά και δυσκολεύεται να βρει δουλειά ότι οι οικονομικές απολαβές είναι πολύ μικρές τότε θα επηρεαστεί και δεν θα θέλει να ακολουθήσει αυτό το επάγγελμα, και αυτό συμβαίνει με οποιαδήποτε άλλη ειδικότητα. Οπότε πιστεύω ότι υπάρχει επιρροή και στο κομμάτι της επαγγελματικής εξέλιξης, στο οποίο οφείλεται προφανώς η πολυμεσικότητα που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δηλαδή η εικόνα και το βίντεο, γιατί όπως ανέφερε και πιο πριν μόνο τα λόγια δεν αρκούν για να πείσουν κάποιον, οπότε οι φιλοδοξίες σχετίζονται με την επαγγελματική εξέλιξη και την επιτυχημένη δουλειά του μέλλοντος που μπορούν να επηρεάσουν τους μαθητές.
12. Εννοείται πως τα πρότυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν τις συμπεριφορές ενός παιδιού όπως επηρεάζουν και τις υπόλοιπες πτυχές ενός ατόμου τις οποίες ήδη αναφέραμε. Αρχικά όταν επηρεάζεται το κομμάτι της προσωπικότητας, η προσωπικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον συμπεριφορικό τομέα οπότε σε αλληλένδετα να επηρεάζεται και η συμπεριφορά. Ότι είναι αρεστό, στο οποίο επιμένω, είναι και μόδα. Η συμπεριφορά νομίζω επηρεάζεται εξαιτίας της προβολής των βίντεο και των εικόνων που υπάρχουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα οποία μπορεί κανείς να διασφαλίσει την αμεσότητα και αρένα θέλει να το υιοθετήσει γιατί βλέπει

ακριβώς τι να υιοθετήσει και άρα να επαναλαμβάνει αυτό που βλέπει ιδίως αν είναι και αρεστό. Επίσης κάτι άλλο που έχω σαν σκέψη είναι ότι όταν κάποιος είναι αρκετές ώρες μπροστά σε μια οθόνη πιστεύω ότι επηρεάζει την συμπεριφορά γενικότερα και οδηγεί σε πιο επιθετικές και καθόλου υπομονετικές συμπεριφορές.

13. Όχι, με βάση την εποχή που ζούμε και την απήχηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μέσα από μαθητές με τους οποίους έχω συνδιαλλαγή όντας ειδική παιδαγωγός δεν θεωρώ ότι αυτές οι αρετές είναι στοιχεία που καλλιεργούνται από τα social media και ούτε πιστεύω ότι θα γίνει και ποτέ στο μέλλον.
14. Ναι πιστεύω σίγουρα ότι τα πρότυπα που προβάλλονται στα social media έχουν μεγαλύτερη δύναμη από τις αρχές που κάποιος έχει αποκτήσει είτε από το σχολείο είτε από την οικογένεια. Και αυτό το στηρίζω κυρίως στο πλήθος αναγνώρισης των ατόμων που θα δεχθούν αυτή την αρχή. Θέλω να πω ότι στο εικονικό περιβάλλον των μέσων κοινωνικής δικτύωσης υπάρχει μια μεγαλύτερη ανατροφοδότηση, αρέσκεια ή μη. Είναι ξεκάθαρο δηλαδή αν αυτό που κάνεις είναι αποδεκτό από μια μεγάλη γκάμα ανθρώπων, από πολλούς ακόλουθους που μπορεί να το επιβραβεύουν αυτό. Το σχολείο και η οικογένεια δεν έχει τόσους ακολούθους οπότε νομίζω ότι ακολουθεί υπερνικούν οτιδήποτε κατώτερο, γιατί έχουν και μεγαλύτερη απήχηση όταν υπάρχουν πολλές απόψεις αν ατόμων αναγκαστικά υπερνικούν κάποιες μικρότερες ομάδες. Οπότε δυστυχώς το σχολείο και η οικογένεια είναι μια μικρότερη ομάδα από εκείνη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης επομένως σίγουρα υπερνικούν τα προβαλλόμενα πρότυπα από τα social media.
15. Όχι, δεν πιστεύω πως τα πρότυπα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν την αποδοχή και τη συμπερίληψη μεταξύ των μαθητών. Ως ειδική παιδαγωγός, επειδή έρχομαι καθημερινά σε επαφή και τριβή με αυτές τις έννοιες, βλέπω πολλούς μαθητές που δεν γνωρίζουν καν τι είναι αυτές οι έννοιες. Αν υπήρχαν αυτές οι έννοιες και γινότουσαν πράξη, η αποδοχή και η συμπερίληψη, δεν θα υπήρχε και το bullying στα σχολεία αλλά και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν θα υπήρχαν και οι αρνητικές κριτικές. Οπότε νομίζω ότι είναι κάτι που δεν υπάρχει μέσα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης γιατί επικρατεί η επικριτικότητα γενικότερα, το διαφορετικό το κρίνουμε, δεν αποδεχόμαστε οτιδήποτε διαφέρει από εμάς, οπότε δεν θεωρώ ότι προάγουν την αποδοχή και τη συμπερίληψη, και δεν νομίζω ότι είναι και κάτι που μπορεί να ξεκινήσει από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ή ότι μπορεί να καλλιεργηθεί μέσα σε ένα εικονικό περιβάλλον.

9. ΚΝ

1. Κάνουν υπερβολική χρήση, όχι όμως μόνο μέσα από το κινητά τους και μέσω τάμπλετ, γενικά όμως κάνουν υπερβολική χρήση.
2. Τα βιντεάκια που βλέπουν και οι πολλές εικόνες που προβάλλονται στα social media.
3. Όχι καμία σχέση, δεν συμβάλλουν καθόλου στην κοινωνικοποίηση. Μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν πιο εύκολα τα παιδιά να γίνουν αποδεκτοί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όχι στη ζωή τους, στην κοινωνία, στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ τους.
4. Αρνητικές έχει, καμία θετική. Ασχολούνται μόνο με το Instagram με το Tik Tok και δεν ασχολούνται με το διάβασμα πλέον τα παιδιά.
5. Εννοείται πως προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα.
6. Με βάση αυτά που βλέπουν τα παιδιά είναι κυρίως η εξωτερική εικόνα. Το ντύσιμο είναι πιο πολύ ότι «πρέπει» να είναι όλοι αδύνατοι, να έχουν συγκεκριμένη εμφάνιση, για παράδειγμα έντονες βλεφαρίδες ζουμερά χείλια και μακριά νύχια τα κορίτσια, και τα αγόρια άνετα παντελόνια και κοσμήματα όπως αλυσίδες.
7. Ναι εμείς δεν τα είχαμε αυτά παλιότερα δεν υπήρχανε αυτά βλέπαμε βίντεο αλλά όχι σε αυτό το ρυθμό, σε αυτή τη συχνότητα. Μόνο αυτά που βλέπαμε στην τηλεόραση δεν είχε ο καθένας σε ένα κινητό ούτε καν ίντερνετ οπότε λαμβάναμε πολύ λιγότερες πληροφορίες.
8. Δεν έχουν καμία σχέση τα πρότυπα που οι εκπαιδευτικοί θέλουν να προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με αυτά που προβάλλονται από τα social media. Οι δάσκαλοι δεν θέλουν να προβάλλετε το ντύσιμο μόνο και η εξωτερική εικόνα, θέλουν να προβάλλεται ο χαρακτήρας, η προσωπικότητα, η πνευματική μόρφωση των ατόμων. Για να το καταφέρουμε όμως αυτό χρειάζεται και υποστήριξη των γονέων και της οικογένειας όχι μόνο το τι θέλει ένας εκπαιδευτικός.
9. Τους επηρεάζουν, γιατί τα παιδιά γενικά θέλουν σε κάτι να μοιάσουν. Διότι τα παιδιά έχουν την τάση να μιμούνται, ό,τι βλέπουν να το κάνουν. Αυτό γίνεται μέσα από τα βιντεάκια και φωτογραφίες.
10. Ο χαρακτήρας δεν διαμορφώνεται μόνο από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ναι βέβαια επηρεάζεται από αυτά το παιδί, ωστόσο η οικογένεια είναι αυτή που είναι υπεύθυνη για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του παιδιού.
11. Ξεκάθαρα επηρεάζει τις φιλοδοξίες, γιατί ένα παιδί δεν θα προσπαθήσει πάρα πολύ για κάτι. Θεωρεί ότι όλα είναι έτοιμα. Εμένα οι μαθητές μου, παιδιά Τετάρτης δημοτικού, θέλουν να γίνουν influencers. Θεωρούν όλα ότι είναι πάρα πολύ εύκολα με βάση αυτά που βλέπουν.

12. Επηρεάζει τη συμπεριφορά γιατί μιμούνται. Οπότε αν δούνε κάτι επιθετικό αρκετές φορές σίγουρα θα επηρεαστούν πολύ πιο εύκολα. Αλλά όλα τα μιμούνται πλέον για να γίνουν αρεστοί.
13. Αυτά καλλιεργούνται από το σπίτι και όχι από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οπότε δύσκολα θα βλέπουν βιντεάκια που θα καλλιεργούνται αυτές οι αρετές. Οπότε όχι, θα πω ότι δεν μπορούν να καλλιεργηθούν από τα social media.
14. Ναι μπορούν να υπερνικήσουν τις αρχές της οικογένειας ή του σχολείου. Πλέον τα παιδιά βλέπουν τα πάντα μέσω βίντεο, δεν ακούν τους γονείς τους ούτε τους δασκάλους πλέον, διότι οι γονείς δεν ασχολούνται με τα παιδιά, από τότε τα παιδιά στρέφονται σε αυτό δηλαδή στα social media.
15. Όχι. Κάποιους θα γίνει αρεστός με βάση μια συγκεκριμένη συμπεριφορά που θα έχει υιοθετήσει από πρότυπα των social media και όχι από τη δική του συμπεριφορά. Οπότε δεν προάγεται έτσι η αποδοχή όταν δεν είσαι ο εαυτός σου.

10. NT

1. Θεωρώ ότι κάνουν σχετικά υπερβολική χρήση.
2. Πολλοί λόγοι. Θεωρώ αρχικά ότι τα χρώματα και γενικότερα αυτή η εναλλαγή των πραγμάτων που είναι γρήγορη. Θεωρώ ότι σίγουρα επειδή το κάνουν και οι άλλοι, δηλαδή η πίεση των συνομηλίκων, έχουν και οι άλλοι social media γιατί να μην έχω και εγώ, και από πολύ μικρή ηλικία οπότε τους ωθεί όλο αυτό να είναι όλο και περισσότερο στα social media.
3. Και ναι και όχι. Δηλαδή σε κάποια παιδιά είναι όντως βοηθητικό γιατί νιώθουν μια περισσότερη ώθηση μια παραπάνω αυτοπεποίθηση, γιατί είναι άλλο το να στέλνω ένα μήνυμα, να προετοιμάζομαι, να ξέρω τι είναι απαντάω μέσα από μια εφαρμογή που δεν είναι face to face ας πούμε ή να σχολιάζω κάπου, και είναι αλλιώς από κοντά οπότε σε κάποιους κάνει καλό. Βέβαια, είναι δίκικο μαχαίρι, γιατί και κοινωνικοποίηση πια είναι και δεν είναι. Γιατί δεν ξέρω αν είναι και η σωστή κοινωνικοποίηση μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Κρατάω μικρό καλάθι σε αυτά. Πιστεύω όμως ότι βοηθάει παιδιά που έχουν δυσκολίες με την κατάλληλη χρήση βέβαια.
4. Ναι έχει σίγουρα, κατά βάση αρνητικές. Λόγω του χρόνου, δηλαδή πολλές φορές καταναλώνουν πάρα πολύ χρόνος στα social media οπότε αφήνουν πίσω τη μελέτη ή πολλές φορές χρησιμοποιούνται τα social media ως επιβράβευση για τη μελέτη και δεν υπάρχει ουσιαστικός λόγος μελέτης. Αν υπάρχει κάποιο θετικό αυτό πρέπει να είναι απειροελάχιστο, δηλαδή ότι βοηθούνται γιατί μιλάνε με τους συμμαθητές τους για κάποιο θέμα πιο γρήγορα, πχ. «δεν έχω

αυτή τη σημείωση μπορείς να μου τη στείλεις;». Αλλά δεν θεωρώ ότι είναι το καλύτερο για την επίδοσή τους.

5. Θα πω ναι.
6. Στο Tik tok ειδικά τα παιδιά και λόγω του YouTube δεν ακολουθούν λογαριασμούς που θα τους δώσουν κάτι θετικό αναγκαστικά. Μπορεί κάποιος σε πιο μεγάλη ηλικία ε, μετά τα 14- 15, να ακολουθεί κάποιον που προάγει καλό όπως είναι η φιλοζωία, ή φιλανθρωπία. Τα πιο μικρά και σχεδόν όλα μετά από ένα σημείο έχουν ως πρότυπα άτομα που έχουν χρήμα, κοιτάζουν την εξωτερική εμφάνιση, κάποια χωρίς λόγο για παράδειγμα να ακολουθήσω κάποιον που κάνει μια χαζομάρα και να πάμε να την κάνουμε και εμείς. Τα παιδιά δεν έχουν καλά φίλτρα. Δεν φταίνε τα ίδια, οπότε τα πρότυπα που παίρνουν είναι κατά βάση οικονομικά, το πώς προάγουμε τα λεφτά τις κακές συνήθειες πολλαπλών πραγμάτων και την εξωτερική εμφάνιση. Δεν ξέρω κατά πόσο στην ηλικία των παιδιών και χωρίς επίβλεψη έχουμε θετικά πρότυπα.
7. Σίγουρα γιατί σκεφτείτε ότι τα social media, ειδικά το Tik tok, επειδή το ξέρω και από τα παιδιά, σου πετάει και αυτό που θες να δεις, γιατί έτσι άλλως και λειτουργεί ο αλγόριθμος, οπότε μετά από ένα σημείο αν εγώ βλέπω ένα πρότυπο που προάγει το να είμαι μια κουκλάρα, συνέχεια θα μου προάγει πολύ όμορφες κοπέλες. Οπότε η συχνή προβολή, κάτι συνηθίζει να το βλέπεις συνέχεια γίνεται πιο έντονο, συγκριτικά με άλλες εποχές. Στην τηλεόραση ας πούμε δεν έχεις την επιλογή, ας πούμε για εμάς που είμαστε πιο παλιές, έβλεπες ένα πράγμα δυστυχώς αυτό μας πέρναγαν, δεν είναι αναγκαστικά ότι όμως όλα θα ήταν τα ίδια, ενώ στο tik tok (το αναφέρω επειδή είναι το πιο συχνό που χρησιμοποιούν τα παιδιά) η ροή του δεν σου αφήνει περιθώρια να μην παρακολουθήσει στο επόμενο βιντεάκι. Στο πετάει συνέχεια συνέχεια συνέχεια. Οπότε σίγουρα γίνεται πιο γρήγορα σε σχέση με τη δική μας εποχή. Να μην μιλήσω για την εποχή των γονιών μας που δεν είχαν καν κινητό, και ίντερνετ. Το κομμάτι του διαδικτύου έκανε τα πράγματα πιο έντονα οπότε και σίγουρα και τα πρότυπα.
8. Σίγουρα θα θέλαμε τα παιδιά να μην έχουν τόση πολλή ενασχόληση με όλα αυτά. Ειδικά σε πιο μικρές ηλικίες, εγώ δεν μπορώ να δεχτώ ότι παιδάκια 7,8,9 χρονών ασχολούνται τόσο πολύ με κοινωνικά δίκτυα και tik Tok και YouTube και βλέπουν ώρες έναν άνθρωπο που είναι ενήλικας να μιλάει. Δεν ξέρω πόσο τους βοηθάει αυτό και δεν ξέρω και τι πρότυπα τους δίνει γιατί δεν τους λέει «διαβάστε» ή «πάμε να δούμε μια αξία ζωής». Είναι πολύ λίγοι οι λογαριασμοί που ακολουθούν τα παιδιά που είναι δημοφιλής και που όντως τους βοηθάνε. Οπότε έχει πολύ μεγάλη διαφορά, σε όλες τις διαστάσεις δεν νομίζω ότι κανένας εκπαιδευτικός θα ήθελε τα παιδιά να

βλέπουν για την εμφάνιση, γιατί υποτίθεται ότι στην εκπαίδευση αυτά μας φέρνουν προβλήματα γιατί μετά υπάρχει το μπούλινγκ, η επιθετικότητα, η κοροϊδία μέσα στα social media.

9. Είναι ξεκάθαρο ότι τους επηρεάζουν. Τους επηρεάζουν αρνητικά γιατί θέλουν να τους μοιάσουν πάρα πολύ οπότε πολλές φορές κάνουν ακραιότητες για να τους μοιάσουν ακόμη και σε πιο μικρή ηλικία: «αχ αυτή βάφτηκε, να πάω και εγώ να βαφτώ». Κάποια στιγμή είχα παρακολουθήσει ότι στο εξωτερικό πολλά παιδάκια μικρής ηλικίας πήγαιναν σε διάφορα μαγαζιά που πουλάνε καλλυντικά και έπαιρναν πράγματα που ήταν για πιο μεγάλους, να βαφτούν, που δεν υπήρχε λόγος. Αυτά τα βλέπουν και τα παιδιά της Ελλάδας. Εγώ βλέπω παιδάκια που βλέπουν άλλα παιδάκια που κάνουν πράγματα που δεν είναι σχετικά με την ηλικία τους, δεν έχει καμία σχέση με αυτό που θα έπρεπε αναπτυξιακά να είναι. Οπότε στη συμπεριφορά σίγουρα τις επηρεάζουν αρνητικά και είναι σαν να προσπαθούν να γίνουν έτσι και φτιάχνουν δική τους ταυτότητα. Καθαρά δεν φτιάχνουν παιδικότητα, δηλαδή μετά από ένα σημείο δεν υπάρχει αυτό που λέμε «α θα παίξω παιχνίδι», «α θα πω τη χαζομάρα με τη φίλη μου», είναι το «να κάτσουμε να δούμε κάτι στο YouTube, να δούμε Tik Tok οπωσδήποτε κάθε μέρα γιατί ακολουθούμε αυτόν τον λογαριασμό» οπότε χάνουν σημαντικά πράγματα της παιδικής ηλικίας. Οι έφηβοι επηρεάζονται από όλα αυτά βέβαια, είναι σαν να μεγαλώνουν απότομα, σαν να πρέπει να γίνουν ενήλικες. Έτσι κι αλλιώς έχουν την τάση λόγω αναπτυξιακού σταδίου να θέλουν να αυτονομηθούν είναι σαν να λένε «ωραία εγώ τώρα πως θα αυτονομηθώ; με το να πάω να βάνω νύχια να βάλω ψεύτικη βλεφαρίδα να κάνω και εγώ βίντεο στο tik tok που χορεύω». Δεν είναι απλά ένα στάδιο που περνάνε τα παιδιά που ψάχνουν τον εαυτό τους, δεν ξέρω αν βρίσκουν τον εαυτό τους ειδικά στην εφηβεία. Αυτό που παρατηρώ εγώ είναι ότι όλα μετά από ένα σημείο μοιάζουν μεταξύ τους, και όχι μόνο στην εξωτερική εμφάνιση. Σαν να μην έχουν κάτι ξεχωριστό δηλαδή τον ρωτάς τι θέλει να γίνει όταν μεγαλώσει και σου απαντάνε Youtuber ή Tiktoker. Που για να το λένε αυτό κάτι έχουν δει και σου λένε α ωραία θα κάνω και εγώ αυτό που κάνει ο χ, ψ, ω.

10. Πολύ μεγάλη κουβέντα. Σίγουρα τα διαμορφώνουν όπως ό,τι μας επηρεάζει. Τώρα θα ξαναγυρίσω στα φίλτρα και θα πω ότι άμα δεν έχει φίλτρο το παιδί, άμα δεν έχει μια σωστή καθοδήγηση από τον γονέα ή τον εκπαιδευτικό του, ή αν είναι ένα παραμελημένο παιδί που υπάρχουν πολλά παιδιά παραμελημένα λόγω του ότι οι γονείς δουλεύουν θα το διαμορφώσει πάρα πολύ και ίσως και στην προσωπικότητά του. Δηλαδή θεωρώ ότι μπορεί να αναπτύξει αξίες που δεν θα τις έδινε η οικογένεια. Δηλαδή το να είσαι φιλοχρήματος, εννοείται πως όλοι θέλουμε να έχουμε χρήματα, μιλάμε για ένα κομμάτι υπέρογκο πως θα βγάλω εύκολα χρήματα, είναι μια αξία που δεν γίνεται

ας πούμε παιδιά που να είναι δημοτικό να σκέφτονται να κάνω αυτό να βγάλω λεφτά, ή όλα να έχουν στο μυαλό τους και να σου λένε εγώ θέλω σε 2 χρόνια να δουλέψω και να βγάλω αυτά τα χρήματα. Και όχι γιατί θέλουν να επιβιώσουν, απλά γιατί βλέπουν πόσο εύκολο σε πολλά εισαγωγικά είναι το χρήμα και η εμφάνιση οπότε τους διαμορφώνει. Δεν θεωρώ ότι αυτό φταίει αν τα παιδιά πάρουν μια κακή κατεύθυνση, δεν μιλάω για παραβατικότητα αυτή τη στιγμή που και αυτή και τα ναρκωτικά δίνουν και παίρνουν στα social media ... θεωρώ ότι δεν φταίνει ακριβώς τα social media που για παράδειγμα κάνουν τα social media ένα παιδί να βαράει, είναι το ότι επειδή προφανώς δεν υπήρχε το κατάλληλο υποστηρικτικό περιβάλλον, είναι σαν τα social media να γέμισαν όλα τα κουτάκια της παραμέλησης, σε πάρα πολλά εισαγωγικά αυτό. Δεν είναι ότι οι γονείς παραμελούν αισθητά, είναι ότι και αυτοί έχουν άλλα προβλήματα, οπότε κάπου εκεί δημιουργείται χάσμα. Εγώ σοκάρομαι γιατί σκέφτομαι ότι αν από μικρή ηλικία από δεύτερα τρίτη δημοτικού βλέπουν σκηνές βίας, ναρκωτικά, χρήμα, εξωτερική εμφάνιση, τι θα κάνω για να γίνω τίκτοκερ, κάποια στιγμή στην εφηβεία άμα το παιδί δεν το έχεις γαλουχήσει, έχεις χαθεί. Δηλαδή αν δεν υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον και δεν γίνεται σωστή χρήση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μπορεί να οδηγήσουν σε πολύ κακές κατευθύνσεις, ακόμη και αν δεν είναι παραβατικά. Δηλαδή οι αξίες τους αν είναι χαμηλές και ψάχνουν το εύκολο χρήμα, ή ας πούμε το πώς θα είμαι όμορφος, πού θα τους οδηγήσει σε μια κοινωνία που τρέχει;

11. Ναι τις επηρεάζει πάρα πολύ, γιατί θα το επαναλάβω προάγουν πάρα πολύ το εύκολο χρήμα, δυστυχώς πράγματα και κακές συνήθειες όπως τα ναρκωτικά ή η βία, πχ θα σε δείρω γιατί είμαι μάγκας. Που και παλιά υπήρχε αυτό το κομμάτι το να το παίζω άντρας, το φέρνω στο όριο τυπικά στους άντρες γιατί είναι πιο συχνές οι σκηνές βίας, αλλά δεν ήταν τόσο συνέχεια να βλέπουνε να χτυπάνε και να τα κάνουν και πολλές φορές για πλάκα, δηλαδή ότι εγώ θα κάνω αυτά τα beef και κοίτα πως ο φοβερός είμαι. Σίγουρα επηρεάζει τις φιλοδοξίες τους γιατί και τα παιδιά μετά από ένα σημείο, επειδή οι φιλοδοξίες πάνε με τις αξίες, εμένα πολλοί μαθητές μου έχουν πει ότι εγώ θέλω να γίνω Youtuber, tiktoker, σαν να νομίζουν ότι είναι εύκολο χρήμα, ότι θα γίνουν διάσημοι και παίρνουν την αποδοχή. Δηλαδή το πιο κοντινό στα social media που δεν είναι ακριβώς social media είναι οι προγραμματιστές. Πολλοί έφηβοι θέλουν να γίνουν προγραμματιστές, web designers, γιατί βγήκε Tik Tok και θέλω να κάνω και εγώ τέτοια πλατφόρμα. Αυτό σίγουρα είναι μια καλή φιλοδοξία από τη στιγμή που το έχουν με την τεχνολογία, αλλά τα περισσότερα παιδιά δυστυχώς δεν έχουν τέτοιες φιλοδοξίες. Τα social media είναι κάτι εύκολο για αυτό και είναι τόσο απεσπασμένο. Δεν ξέρω αν θα τους χτίσει πράγματα ώστε να αντέξουν. Γιατί δεν θα είναι όλα πανέξυπνα

από γονείς με χρήματα ώστε να πάνε μπροστά. Κάποια θα είναι και πιο οικονομικά χαμηλά οπότε θα πρέπει κάπως να έχουν ένα κίνητρο. Θα έχουν το εύκολο οπότε δεν θα πάει καλά αυτό.

12. Ναι την επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο, γιατί πολλές φορές αναπαράγουν τα λάθη τα λάθος πρότυπα. Κατά βάση κοιτάμε το κακό τώρα. Δηλαδή δεν είναι πολύ λογαριασμοί που αφορούν τα παιδιά είναι τα πρότυπα. Αν και ακολουθούν κάποιες φορές ανθρώπους που κάνουν φιλανθρωπίες. Αλλά εγώ από τη δικιά μου εμπειρία δεν έχω ακούσει παιδί να λέει α ο τάδε έκανε μια φιλανθρωπία ή βοήθησε τα ζωάκια. Σε μεγάλους χαμούς, για παράδειγμα σε πυρκαγιές πλημμύρες, υπήρχε αλλά δεν ήταν πάλι έντονο. Και αυτό γινόταν στους εφήβους δηλαδή σε πιο μεγάλες ηλικίες, δεν θυμάμαι παιδάκι να μου λέει εντάξει αυτός βοήθησε έδωσε λεφτά εκεί κτλ. Πιο πολύ ακούς κυρία έδωσε λεφτά για να πάρει το φοβερό λογαριασμό αυτουνού, η κυρία αυτός έδωσε λεφτά και πήρε το τελευταίο μοντέλο αυτοκινήτου αυτής της μάρκας παρά κάτι θετικό. Οπότε τους επηρεάζει τη συμπεριφορά γιατί προσπαθούν να τους μιμηθούν και αυτοί. Έχεις ένα πρότυπο και το μιμείσαι. Το υγιές είναι να θες να πάρεις πράγματα, αλλά τα παιδιά επειδή δεν έχουν ταυτότητα, ειδικά κάποια μεγάλα λόγω αυτών γίνονται σαν αυτούς δηλαδή τα πρότυπα.
13. Δύσκολα. Γενικά θα μπορούσε. Θεωρώ ότι αν υπάρχει φίλτρο και κάπως και ο γονέας συμμετέχει και του δείξει του παιδιού, ώστε να πάρει και άλλες πληροφορίες πιο θετικές μπορεί και να καλλιεργηθεί... οι γονείς και αυτοί ασχολούνται με τα σόσιαλ μίντια δεν ασχολούνται μόνο τα παιδιά. Με βάση τα πρότυπα όμως που είναι τώρα μαγκιά και χρήμα και ομορφιά και ρούχα, δεν νομίζω ότι είναι τα βασικά. Δηλαδή κανένα παιδάκι δεν έρχεται και μου λέει κυρία αυτό που έγινε ήταν πολύ ευγενικό και μας το έμαθε η τάδε από το YouTube. Πιο πολύ είναι η δηθενιά, ή επίδειξη.
14. Άμα αυτές δεν είναι υποστηρικτικές ναι. Δηλαδή αν δεν είναι το περιβάλλον εκεί και οκεί εντάξει κάναμε τη δουλίτσα μας μέχρι τα 5 και του είπαμε ότι όχι δεν θα κλέψεις και φύγαμε και το παιδί βλέπει συνέχεια ας πούμε κάποιον που κλέβει, που δεν είναι τόσο ακραία τα πρότυπα αλλά το κάνουμε λίγο ακραίο για να γίνει κατανοητό, ναι θα φύγουν. Είτε τις έχουν λάβει είτε δεν τις έχουν λάβει. Από πού θα τις πάρουν τις αξίες; δηλαδή δεν μπορεί ακόμη και καλά να είναι τα σόσιαλ μίντια, και να τους έδειχναν φιλανθρωπίες και λοιπά, αν δεν το συζητήσουν με τους γονείς αν δεν το καλλιεργήσουν οι γονείς οι εκπαιδευτικοί να πουν ότι κοίτα τι καλό είναι αυτό που κάνει, ή τα φίλτρα και να πει είναι ωραίο που έχει το ακριβό αμάξι είναι ωραίο ότι έχει πολλά λεφτά όμως δεν είναι ωραίο να το προβάλλει έτσι ή δεν σημαίνει ότι όλοι θα το αποκτήσουμε. Για να καταλάβουν λίγο τα παιδιά τι έχει πραγματική αξία, το χρήμα είναι έχεις ανθρώπους που θα σε αγαπάνε. Σίγουρα μπορεί να χαθούν, γιατί δεν θα υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον. Πέρα από τα σόσιαλ

μίντια όμως αν εσύ δεν καλλιεργήσεις μέσα στο σπίτι ή μέσα στο σχολείο αξίες και να μπορέσει το παιδί να τις αντιληφθεί και να τις συζητήσεις και να της ξανά συζητήσεις, ειδικά σε μικρές ηλικίες, πώς θα τις λάβει το παιδί όταν επηρεάζεται από κάτι που βλέπεις στα σόσιαλ μίντια και γελάει με αστεία πράγματα που δεν έχουν νόημα, με τα χρήματα με την ομορφιά κάποιας και πόσες πλαστικές έχει κάνει, σκέφτονται να μαζέψουν και εκείνα χρήματα να κάνουν αισθητικές επεμβάσεις στη μύτη, χωρίς νόημα και άμα δεν είναι η μαμά ο μπαμπάς, η γιαγιά, ο παππούς, κάποιος να τους πει ότι τους αποδέχονται έτσι, δεν είναι όλα στο χρήμα, δεν θα τους το καλλιεργήσουν. Θεωρώ ότι θα υπερνικήσουν τις αξίες αν αυτές δεν καλλιεργούνται και δεν αναμοχλεύονται συχνά δηλαδή να πιάνω το παιδί και να του λέω. Αν το αφήσω στη μοίρα του πώς θα τον βοηθήσω να έχει ακόμα αξίες;

15. Όχι. Γιατί είναι αυτό που λέγαμε, ότι όταν εσύ προβάλλεις κάτι ψεύτικο η προβάλλεις κάτι εύκολο ή κάτι πολύ βίαιο ή κάτι παράνομο πώς ακριβώς προβάλλεις ανθρώπους που είναι διαφορετικοί; αφού εσύ θέλεις να είμαστε όλοι ίδιοι. Γιατί το πρότυπο σε πάρα πολλά εισαγωγικά όλους ίδιους θέλει να τους κάνει. Συνήθως τα πρότυπα δεν είναι άνθρωποι που σου λένε τι ωραία πάμε να είμαστε όλοι μαζί και να αγαπιόμαστε, γιατί εγώ πρέπει να είμαι η όμορφη οπότε τι με νοιάζει η άλλη που έχει παραπάνω κιλά; οπότε δεν βοηθάει. Νομίζω ότι αμβλύνει τα πράγματα και σίγουρα όταν αναπαράγονται τέτοια πρότυπα και τα φέρνουν μετά στο σχολείο τα παιδιά και τα βλέπουν σίγουρα στο διάλειμμα, γιατί εκεί αναπαράγουν κομμάτια της καθημερινότητας. Οπότε εκεί στο διάλειμμα θα σου κάνουν κάτι ένα πλαίσιο κάποιο συμβολικό παιχνίδι ειδικά τα πιο μικρά παιδιά και θα σου πουν α δες με είμαι η youtuber και κάνω αυτό, και εσείς είστε οι ακόλουθοί μου. Ακόμα και η λέξη ακόλουθος πολύ λάθος. Δεν υπάρχει έτσι συμπερίληψη γιατί μετά λένε θα πάνε να κοροϊδέψουν αυτόν που δεν είναι όμορφος που δεν έχει χρήματα. Στην εφηβεία είναι ακόμη πιο έντονο που υπάρχει ανταγωνισμός, τα παιδιά προσπαθούν να φανούν ε και αρχίζουν ποιος έχει τα πιο πολλά χρήματα ποιος θα φέρει το πιο ακριβό κινητό, την καλύτερη φωτογραφία το πιο ωραίο βίντεο και υπάρχουν άνθρωποι που δεν μπορούν να το κάνουν αυτό και νιώθεις πιο μειονεκτικά. Και θεωρώ οι άνθρωποι που έχουν κάποια δυσκολία τους είναι ακόμη πιο δύσκολο να γίνουν αποδεκτοί γιατί δεν πλησιάζουν αυτό το τέλει άρα όλο αυτό μεγαλώνει η απόσταση. Όχι δεν βοηθάει.

11. ΑΞ

1. Θεωρώ ότι οι μαθητές κάνουν υπερβολική και αλόγιστη χρήση των κινητών τηλεφώνων γενικά, και των εφαρμογών κοινωνικών δικτύων, γιατί ασχολούνται καθημερινά ενώ δεν θα έπρεπε να ασχολούνται καθημερινά. Και όχι μόνο ασχολούνται καθημερινά και υπάρχει μεγάλη συχνότητα αλλά υπάρχει και μεγάλη διάρκεια, ασχολούνται σίγουρα ένα δίωρο, όπως έχω ακούσει από τα παιδιά, οπότε είναι υπερβολική χρήση και των κινητών και των κοινωνικών δικτύων.
2. Θεωρώ ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αφενός γιατί θέλουν να είναι αποδεκτοί από τους συμμαθητές τους, τους φίλους τους και να αποτελούν μέλη της ομάδας, να έχουν κοινά σημεία συζήτησης για όσα συμβαίνουν και παρακολουθούν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Θέλουν να τα κουβεντιάζουν με τους συμμαθητές τους και γενικότερα να τα κουβεντιάζουν. Σίγουρα δεν θέλει κανένας να νιώθει παράταιρος ή ότι δεν έχει γνώση όλων αυτών που ανεβαίνουν καθημερινά στα σόσιαλ μίντια. Αλλά πέρα από το κομμάτι της αποδοχής θεωρώ ότι τα χρησιμοποιούν γιατί είναι μια πολύ εύκολη λύση, μια εύκολη ξεκούραση, ξεκούραση εντός εισαγωγικών γιατί υπάρχει εύκολη και γρήγορη εναλλαγή εικόνας, δεν χρειάζεται να επεξεργαστούν πολλή πληροφορία, οπότε οι μαθητές αρέσκονται σε αυτό.
3. Θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν βελτιώνουν την κοινωνικοποίηση των παιδιών, διότι το γεγονός ότι επικοινωνούν μέσω αυτών των εφαρμογών δεν βελτιώνει την πραγματική έννοια της κοινωνικοποίησης η οποία κοινωνικοποίηση αφορά τον πραγματικό κόσμο δηλαδή δεν βελτιώνει τις δεξιότητές τους για επικοινωνία στον πραγματικό κόσμο οπότε δεν βελτιώνει την κοινωνικοποίησή τους.
4. Θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν αρνητικές επιδράσεις για τους μαθητές και μόνο αρνητικές επιδράσεις στις σχολικές επιδόσεις. Αρχικά γιατί δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν στο μάθημα, έχουν συνηθίσει στην εύκολη εναλλαγή εικόνας και δυσκολεύονται πάρα πολύ να παρακολουθήσουν στο μάθημα οπότε χάνουν μεγάλο μέρος του μαθήματος επειδή το μυαλό τους δεν είναι εκπαιδευμένο στο να δίνει προσοχή σε ένα αντικείμενο που ίσως και να μην τους αφορά τόσο πολύ όσο τους αφορά κάτι που προβάλλεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Και αφετέρου διότι σπαταλούν πολύ χρόνο στην καθημερινότητά τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με αποτέλεσμα να μην είναι αρκετά επιμελής στις σχολικές τους υποχρεώσεις οπότε επηρεάζεται άμεσα η επίδοσή τους.
5. Ναι θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα στους μαθητές τα οποία δεν είναι κατάλληλα ούτε για ενήλικες ούτε για ανηλίκους. Ωστόσο έρχονται σε επαφή

με αυτά τα πρότυπα, τα οποία μπορεί να προκύπτουν από διάφορους influencers, από διάφορους τραγουδιστές που με το παράδειγμά τους, τις στάσεις τους και τα λεγόμενά τους αποτελούν πρότυπο για τα παιδιά, λανθασμένο πρότυπο.

6. Τα πρότυπα αυτά είναι κυρίως τραγουδιστές και influencers και θεωρώ ότι επηρεάζουν άμεσα τους μαθητές διότι προβάλλουν διαρκώς εξιδανικευμένη εξωτερική εμφάνιση, ασχολούνται πάρα πολύ με την εικόνα του σώματος ενός αδύνατου σώματος, ενός γυμνασμένου σώματος, ασχολούνται πάρα πολύ με την εμφάνιση, το ντύσιμο, προωθούν διαρκώς ρούχα εταιρείες οπότε επενδύουν κυρίως στην εξωτερική εμφάνιση και επηρεάζουν τους μαθητές κυρίως ως προς αυτό, αλλά φυσικά με το παράδειγμά τους με τον τρόπο που μιλάνε με τον τρόπο που συμπεριφέρονται, με τα θέματα συζήτησης τους, επηρεάζουν τους μαθητές και στην προσωπικότητά τους, με το να προβάλλουν λάθος πρότυπα και πολύ απλοϊκές και υλιστικές συνήθειες.
7. Ναι θεωρώ ξεκάθαρα ότι η προβολή εικόνας διευκολύνει την προβολή προτύπων σήμερα συγκριτικά με άλλες εποχές που δεν υπήρχε η τεχνολογία, διότι το διαδίκτυο και όλες αυτές οι εφαρμογές των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν διαρκώς εικόνες και η εικόνα έχει τέτοια δύναμη που αποτελεί το μεγαλύτερο πρότυπο και έχει τη μεγαλύτερη επιρροή πάνω στους μαθητές και σε όλους τους ανθρώπους.
8. Θεωρώ ότι τα πρότυπα που προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν έχουν καμία σχέση με τα πρότυπα που θα ήθελαν οι εκπαιδευτικοί να προβάλλουν τα σόσιαλ μίντια στους μαθητές τους. Σίγουρα οι εκπαιδευτικοί δεν θα ήθελαν να προβάλλονται τόσο απλοϊκά, τόσο υλιστικά πρότυπα που να αφορούν τόσο πολύ την εξωτερική εμφάνιση και αυτόν τον απλοϊκό τρόπο ζωής. Σίγουρα θα ήθελαν να προβάλλονται περισσότερες ηθικές αξίες, σεβασμό ενσυναίσθηση, κριτική σκέψη, προβληματισμό, συνεργασία σε αντίθεση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που συχνά προβάλλουν διάφορες διενέξεις αντί της συνεργασίας των ανθρώπων.
9. Ναι θεωρώ ότι η διαρκής και πολύωρη έκθεση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζει πολύ τους μαθητές ως προς τα πρότυπα που έχουν και αυτό φαίνεται και από τις συζητήσεις που κάνουν μεταξύ τους διότι συζητούν κυρίως για όσα είδανε σε αυτό το διαδικτυακό κόσμο, προβληματίζονται κυρίως για αυτά τα θέματα και συζητούν αυτά αφενός και αφετέρου φαίνεται και στη συμπεριφορά τους στον χαρακτήρα τους. Φαίνονται παιδιά που ασχολούνται πάρα πολύ με την εμφάνιση, παιδιά που δεν έχουν ενσυναίσθηση, παιδιά που δεν έχουν κριτική σκέψη, γνώμη, ή γνώσεις πάνω σε πιο σοβαρά ζητήματα εκτός κοινωνικών δικτύων.

10. Ναι θεωρώ ότι τα πρότυπα μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν άμεσα τον χαρακτήρα των παιδιών με αρνητική κατεύθυνση γιατί τα παιδιά δεν έχουν συνειδητοποιήσει πώς είναι να ζουν στον πραγματικό κόσμο, πώς είναι οι ανθρώπινες σχέσεις στον πραγματικό κόσμο ότι πρέπει να διέπονται από σεβασμό, αλληλοβοήθεια, συνεργασία ενσυναίσθηση. Δεν έχουν εξασκηθεί στη συναναστροφή στον πραγματικό κόσμο παρά αρκούνται σε όσα προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οπότε επηρεάζεται άμεσα το μυαλό τους, η συμπεριφορά τους και ο χαρακτήρας τους.
11. Ναι θεωρώ ότι επηρεάζονται οι φιλοδοξίες ενός παιδιού από τα πρότυπα που υιοθετεί στην παιδική του ηλικία. Φαίνεται πως η φιλοδοξία τους στο παρόν και στο μέλλον στρέφονται σε πολύ υλιστικές ανάγκες, σε πολύ ρηχές ανάγκες όπως το να αγοράσουν μια συγκεκριμένη μάρκα παπουτσιών ώστε να ντυθούν με ένα συγκεκριμένο ίδιο τρόπο όλα τα παιδιά όπως προβάλλεται, στο να θαυμάσουν τα πολύ γνωστά πρότυπα ομορφιάς ενός ψηλού αδύνατου γυμνασμένου σώματος, στο να θαυμάσουν ένα αμάξι κάποιον που έχει πολλά χρήματα, ένα μεγάλο σπίτι επομένως φιλοδοξούν και οι ίδιοι να πετύχουν όλα αυτά τα υλιστικά πρότυπα που περιστρέφονται γύρω από χρήματα κυρίως, και προβολή δύναμης ενίοτε, θέλουν και οι ίδιοι στο μέλλον να έχουν μια δουλειά ή να βρουν έναν τρόπο που να τους προσφέρει τα χρήματα τη δύναμη και όλα αυτά τα υλικά αγαθά που θα τους φέρουν τα χρήματα. Οπότε σκέφτονται ποια δουλειά θα μπορούσε να τους τα προσφέρει όλα αυτά, τόσα χρήματα ή σκέφτονται να υιοθετήσουν και οι ίδιοι και να ακολουθήσουν και οι ίδιοι τα πρόσωπα που έχουν ως πρότυπα και να κάνουν την ίδια δουλειά με αυτούς για παράδειγμα να γίνουν και εκείνοι influencers.
12. Ναι, επηρεάζεται η συμπεριφορά των παιδιών από τα πρότυπα μέσα από τα σόσιαλ μίντια διότι φαίνονται παιδιά που συζητούν πολύ ρηχά θέματα, θέματα που αφορούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και φαίνονται παιδιά που δεν γνωρίζουν πώς να συμπεριφερθούν και πώς να αναπτύξουν υγιείς ανθρώπινες σχέσεις με τους συμμαθητές τους, τους γονείς τους, τους δασκάλους τους και δεν γνωρίζουν πώς πρέπει να φερθούν στην εκάστοτε περίπτωση και στο εκάστοτε πρόσωπο. Γιατί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλονται όλα με τον ίδιο τρόπο οπότε δεν έχουν την κρίση και αυτό επηρεάζει τη συμπεριφορά τους διότι φαίνεται ότι δεν γνωρίζουν πώς να συμπεριφερθούν στο καθένα και στην κάθε συνθήκη και τι σεβασμό πρέπει να δείξουν.
13. Αυτές οι αρετές μπορούν να προβληθούν μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, διότι όντως υπάρχουν πρόσωπα- πρότυπα που προβάλλουν κάποιες από αυτές τις αρετές με τα λεγόμενά τους θεωρητικά. Δεν θεωρώ όμως ότι μπορούν να καλλιεργηθούν, γιατί για να καλλιεργηθεί από έναν

άνθρωπο, από ένα παιδί κάποια από αυτές τις αρετές πρέπει το ίδιο να τις εξασκήσει και να την καλλιεργήσει ο ίδιος στην πραγματικότητα, στον πραγματικό κόσμο. Να συναναστραφεί με ανθρώπους και να την καλλιεργήσει και να την κατακτήσει ο ίδιος αυτήν την αρετή.

14. Οι αρχές που έχει λάβει ένα παιδί από την οικογένειά του πρωτίστως από τους γονείς τους και από το σχολείο, επειδή είναι στα πιο παιδικά του χρόνια έχουν εδραιωθεί πάρα πολύ καλά μέσα του οπότε θεωρώ ότι δεν μπορούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να τις υπερνικήσουν αυτές τις αρχές και ξαφνικά να μεταλλαχθεί ένα παιδί που έχει αυτές τις αρχές και να φανεί αργότερα ότι θα εξελιχθεί σε έναν ενήλικα άνθρωπο ο οποίος δεν τις έχει αυτές τις αρετές. Εάν συμβεί αυτό μπορεί να μην ήταν αρκετά σωστά τα θεμέλια για τις αρχές που έχει πάρει από το σπίτι του ή από το σχολείο, αλλά όχι θεωρώ ότι δεν μπορούν να υπερνικηθούν αυτές οι αρχές που έχει λάβει. Σίγουρα όμως για ένα χρονικό διάστημα το παιδί μπορεί να επηρεαστεί πάρα πολύ που να φαίνεται σαν να μην τις έχει λάβει αυτές τις αρχές και να φέρεται με τον αντίστοιχο τρόπο αλλά πιστεύω ότι αυτό αφορά λιγάκι την επιρροή που έχουν όλα τα παιδιά από συμμαθητές τους, από όσα βλέπουν και είναι κάτι προσωρινό δεν θεωρώ ότι έχουν χάσει τις αξίες τους και τις αρχές τους για αυτό τον λόγο, επειδή μπορεί να τύχει για ένα διάστημα να έχουν επηρεαστεί αρκετά και να συμπεριφέρονται με συγκεκριμένο τρόπο. Πιστεύω ότι είναι κάτι παροδικό και ότι οι αρχές αυτές δεν χάνονται. Τώρα σε παιδιά που δεν έχουν λάβει αρχές από το σπίτι τους και αυτά τα πρότυπα αποτελούν τις αρχές τους οπότε αυτά θα τα επηρεάσει και θα υπερνικήσουν.
15. Τα πρότυπα που προβάλλονται κατά κύριο λόγο δεν βοηθούν στην αποδοχή και στη συμπερίληψη, δεν προβάλλουν αυτές τις 2 αξίες, διότι φαίνεται διαρκώς ότι προβάλλουν τον ανταγωνισμό, όχι τον συναγωνισμό και την άμιλλα, τη σύγκριση, ποιος έχει περισσότερα, ποιος κάνει περισσότερα τι έχει ο ένας τι έχει ο άλλος οπότε αυτός ο ανταγωνισμός εναντιώνεται στην αποδοχή και την συμπερίληψη που θα έπρεπε να έχουν οι μαθητές.

12. ΑΓ

1. Θεωρώ ότι γενικότερα στις ημέρες μας γίνεται αλόγιστη χρήση των κοινωνικών δικτύων και παρατηρείται ιδιαίτερα αυτό το φαινόμενο και σε μικρότερες ηλικίες σε μαθητές δημοτικού γυμνασίου και λύκειο θα έλεγα. Ειδικότερα σε μαθητές δημοτικού είναι αυξημένη χρήση ειδικά σε συνάρτηση με την ηλικία τους και τα πράγματα στα οποία έρχονται ουσιαστικά σε επαφή μέσω

των κοινωνικών δικτύων, λόγω και της ευαισθησίας της ηλικίας τους. Άρα ναι η απάντηση είναι ότι γίνεται πολύ μεγάλη χρήση και πολλές φορές δεν γίνεται και επιτήρηση από τους γονείς.

2. Αρχικά θεωρώ ότι πλέον τα παιδιά ξεκινάνε από πάρα πολύ μικρή ηλικία να χρησιμοποιούν το κινητό, οι γονείς δίνουν στα παιδιά το κινητό και το τάμπλετ από πολύ μικρές ηλικίες επομένως έχουν μάθει να το έχουν σαν κομμάτι της καθημερινότητάς τους όπως άλλες δραστηριότητες που κάνουν πχ το να παίζουν. Έτσι έχουν μάθει να μίλα ρε να κοινωνικοποιούνται και έτσι έχουν μάθει να χρησιμοποιούν το κινητό από πολύ μικρές ηλικίες από τότε για εκείνους δεν είναι κάτι καινούργιο όπως θα μπορούσε να συμβεί σε παλιότερες γενιές για παράδειγμα τις δικές μας που μάθαμε ότι υπάρχει αυτό το αντικείμενο πολύ αργότερα και το εξερευνούσαμε και το μαθαίναμε. Εκείνη από πολύ μικρή ηλικία έρχονται σε επαφή με αυτό καταλαβαίνουν τι είναι και το χρησιμοποιούν άρα θεωρώ ότι είναι αρχικά και ένα θέμα συνήθειας. Εν συνεχεία θεωρώ ότι χρήση και από τους γονείς τους οι οποίοι είναι έτσι κι αλλιώς πρότυπα για τα παιδιά και από τους υπόλοιπους ανθρώπους με τους οποίους συναναστρέφονται, των κινητών και των κοινωνικών δικτύων επίσης τους κάνει να φαίνεται ελκυστικό και να το θεωρούν κάτι φυσιολογικό αφού όλοι το κάνουν να το κάνουνε και τα παιδιά. Ένας άλλος λόγος θεωρώ ότι είναι το ότι στο περίγυρό τους ίδιας ηλικίας χρησιμοποιούν κινητά και κοινωνικά δίκτυα επομένως κάποιο παιδί το οποίο μπορεί οι γονείς του να μην του έχουν δώσει, να το θέλει γιατί βλέπει ότι το χρησιμοποιούν όλοι οι συμμαθητές του, να βλέπει ότι οι συμμαθητές του γνωρίζουν κάποια πράγματα τα οποία τα έχουν μάθει μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και εκείνοι δεν τα γνωρίζουν άρα να νιώθουν ότι είναι εκτός του κύκλου, και σίγουρα όλα αυτά που βλέπουν, η συνεχής ροή της πληροφορίας μέσα στα κοινωνικά δίκτυα σίγουρα είναι πράγματα που τους ελκύουν. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες στην κοινωνία που ζούμε, αυτοί όμως πιστεύω ότι είναι οι βασικοί.
3. Πιστεύω ότι είναι λίγο δίκικο μαχαίρι. Δηλαδή, θεωρώ ότι θα μπορούσε σε κάποιες περιπτώσεις αν γινόταν λίγο πιο λογική χρήση ή λίγο πιο ελεγχόμενη χρήση να βοηθάνε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τους ανθρώπους να κοινωνικοποιηθούν. Για παράδειγμα κάποιο παιδάκι που μπορεί να μην είναι πολύ κοινωνικό ή να μην μπορεί εύκολα να βρει θέμα συζήτησης να έχει ήδη κάποιο θέμα συζήτησης στα σόσιαλ μίντια και άρα να μπορεί να ανοίξει μια κουβέντα ή όταν θα είναι σε μια παρέα που θα υπάρχουν πολλά άτομα και μπορεί εκείνο να μην πάρει την πρωτοβουλία είτε να ξεκινήσει την κουβέντα είτε να μιλήσει, όταν ακούσει ένα θέμα το οποίο έχει παρακολουθήσει στα σόσιαλ μίντια να μπορέσει με κάποιον τρόπο να ενταχθεί στη συζήτηση και άρα στην παρέα και άρα να συμμετέχει σε όλο αυτό. Οπότε θεωρώ ότι θα μπορούσαν εάν υπήρχαν κάποιες πολύ

συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να βοηθήσουν στην κοινωνικοποίηση ενός ατόμου και στην εξωστρέφεια. Παρ' όλα αυτά το φαινόμενο που παρατηρείται είναι λίγο αντίθετο, δηλαδή πολλές φορές οι μαθητές αντί μετά το σχολείο και τις δραστηριότητες τους να πάνε να παίξουν με κάποιον συμμαθητή τους να πάνε μια βόλτα, να κυνηγήσουν φίλίες αυτό να μην τους νοιάζει τόσο πολύ γιατί ξέρουν μετά ότι θα γυρίσουν και θα κάτσουν στο κινητό να δουν βιντεάκια στο tik tok που εκεί δεν έχουν ουσιαστικά και καμία αλληλεπίδραση είτε να μιλήσουν μέσω του Instagram, το οποίο επίσης δεν είναι άμεση επικοινωνία, είναι μέσω μηνυμάτων όπου κι εκεί ούτε μπορείς να γνωρίσεις καλά τον άλλον ούτε να ανοιχτείς, κρύβεσαι πίσω από μια οθόνη, οπότε εκεί μπορεί όντως να μην βοηθήσουν τα μέσα. Έτσι όπως χρησιμοποιούνται πλέον με τον τρόπο και την ένταση δεν θεωρώ ότι βοηθάνε στην εξωστρέφεια ούτε να προσαρμοστούν στην κοινωνία, ίσα ίσα θεωρώ ότι πάρα πολλά άτομα κλείνονται στον εαυτό τους, έχουν ως παρηγοριά ότι δεν θα μείνω μόνος μου, θα έχω μετά να μιλήσω στα σόσιαλ μίντια, να χαζέψω εκεί άρα εκεί μπορεί να επαναπαύονται από το να δημιουργήσουν σχέσεις πραγματικές με τους ανθρώπους και τους συμμαθητές τους και να ανοιχτούν στον έξω κόσμο και να δείξουν το ποιοι είναι και όχι να κρύβονται πίσω από μια οθόνη.

4. Σίγουρα και σε αυτή την ερώτηση έχει να κάνει και με τον κάθε μαθητή και με τον χαρακτήρα. Θεωρώ ότι επειδή ξαναλέω γίνεται όντως αλόγιστη χρήση μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στις σχολικές επιδόσεις των μαθητών, ιδίως αρνητικές από την άποψη ότι μπορεί φυσικά όταν γύρισα από το σχολείο είναι πιο ελκυστικό να χαζέψεις στα σόσιαλ μίντια ή να μιλήσεις με έναν φίλο σου στα σόσιαλ μίντια ή να ανεβάσεις φωτογραφία ή το οτιδήποτε παρά το να κάτσεις να διαβάσεις για το σχολείο σου οπότε θεωρώ ότι μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις, αν και θεωρώ ότι έχει να κάνει πολύ και με το κάθε μαθητή και το χαρακτήρα του αυτό. Ίσως σε κάποιες περιπτώσεις κάποιοι μαθητές να μπορούν να βάλουν τα όριά τους σε αυτό το κομμάτι όταν τους ενδιαφέρει το σχολείο, αλλά παρόλα αυτά θεωρώ ότι επειδή δεν υπάρχει και πολύ έλεγχος από τους γονείς ειδικότερα στις μικρότερες ηλικίες είναι δύσκολο να βάλουν όρια, ειδικά αν δεν τα έχουν μάθει από νωρίς άρα ναι μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις. Τώρα για τις θετικές, αν μιλάμε μόνο για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν είμαι πολύ σίγουρη. Εντάξει μπορεί να δώσουν σε κάποια άτομα κάποιες γενικές γνώσεις που βέβαια και επειδή η πληροφορία που μοιραζόμαστε στα σόσιαλ μίντια πολλές φορές είναι προσωπικές απόψεις ή μπορεί να είναι ψευδής, πάλι δεν ξέρω αν μπορεί να δώσει γνώση άρα να βοηθήσει ας πούμε.

5. Ναι θεωρώ ότι προβάλλονται πολύ συγκεκριμένα πρότυπα, έχουν να κάνουν σίγουρα και με τα πρότυπα που βλέπουμε στην κοινωνία μας και γύρω μας. Ωστόσο όλα αυτά τα βλέπουμε με μια υπερβολή και μια ένταση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, άρα ναι σίγουρα προβάλλονται πολύ συγκεκριμένα πρότυπα.
6. Λοιπόν, θεωρώ ότι είναι πρότυπα που έχουν να κάνουν κυρίως με την εξωτερική μας εικόνα γιατί έτσι κι αλλιώς στα σόσιαλ μίντια αυτό που βλέπεις είναι η εικόνα, το πρώτο πράγμα που βλέπεις και αυτό που σε τραβάει τυχαία να δεις κάτι να διαβάσεις να παρακολουθήσεις είναι η εικόνα, άρα τα περισσότερα πρότυπα προβάλλονται έχουν να κάνουν με την εικόνα. Σίγουρα έχει να κάνει πάρα πολύ με την ομορφιά, με το σώμα, προβάλλονται πάρα πολύ τον έχει κάποιος το τέλειο σώμα το τα τελικά χαρακτηριστικά, παρατηρείται πάρα πολύ το φαινόμενο το να βλέπουμε πάρα πολλά άτομα τα οποία μπορεί να μοιάζουν πολύ μεταξύ τους γιατί προβάλλονται πολύ το να αλλάζει κάποιος τον εαυτό του για να αρέσει στον εαυτό του που είναι πολύ σημαντικό, ωστόσο όταν αυτό προβάλλεται σε νέα παιδιά ίσως τους βάζει στη σκέψη του να κάθονται να ψάχνουν αν τελικά δεν τους αρέσει κάτι πάνω τους, εάν κάτι από αυτά που βλέπουν πχ. αν δουν μια κοπέλα με πολύ μεγάλα χείλη και βλέπουν πολλά τέτοια φαινόμενα ή σχόλια ότι αυτό είναι το ωραίο δηλαδή τα μεγάλα χείλη, ή ότι ο κόσμος θαυμάζει τα μεγάλα χείλη και για παράδειγμα να βλέπει μια κοπέλα ότι δεν έχει το ίδιο μπορεί αυτό ξαφνικά να την κάνει να νιώσει ανασφάλεια και ότι είναι κάτι τα οποία θα πρέπει να αλλάξει πάνω της. Μπορεί να μην είναι κάτι που θα ήθελε ή θα σκεφτόταν ποτέ αλλά να είδα ότι αυτό περνάει στην κοινωνία αυτό μπορεί να την κάνει να θεωρηθεί όμορφη προσιτή, η πιο ελκυστική και να θεωρήσει ότι πρέπει να κάνει αυτή την αλλαγή για να ενταχθεί σε αυτό το κομμάτι της θεωρίας που ας πούμε ότι ο κόσμος θαυμάζει. Το ίδιο και με το σώμα. Θεωρώ λοιπόν πιο πολύ ότι προβάλλει το κομμάτι της εμφάνισης. Βέβαια έχει γίνει και μια προσπάθεια τα τελευταία χρόνια να περνάνε άλλα μηνύματα, αλλά δεν είναι τα κυρίαρχα, που προβάλλουν το πνεύμα το να f κάνεις το σώμα σου και το πρόσωπό σου όπως σου αρέσει αλλά έχει και πολλή σημασία και το μέσα σου το να είμαστε πολύ καλοί άνθρωποι και το να μαθαίνουμε πράγματα, να καλλιεργούμε το πνεύμα μας, την παιδεία μας. Και για τους άνδρες προβάλλεται πολύ το να είναι γυμνασμένος, που απ' τη μια είναι καλό το να μαθαίνουν τα παιδιά να προσέχουν τον εαυτό τους και να τον περιποιούνται, απλά θεωρώ φτάνουμε σε μια υπερβολή και σε ένα άλλο άκρο.
7. Σίγουρα. Αρχικά η πληροφορία που λαμβάνουν πλέον οι μαθητές είναι τεράστια. Μπορεί δηλαδή να κάθονται όλη μέρα και να σκρολάρουν και να βλέπουν συνεχώς. Δεν τελειώνει ποτέ αυτή η πληροφορία, δεν είναι όπως παλιότερα που ήταν πολύ συγκεκριμένη, μπορούσαμε να την πάρουμε

μόνο από συγκεκριμένα μέσα πχ. Από την τηλεόραση. Τώρα για παράδειγμα για ένα θέμα μπορούν να δουν χιλιάδες πράγματα στα σόσιαλ μίντια, δεν θα το ακούσουν από 5 κανάλια θα το ακούσουν από 1000 creators. Άρα αν προβληθεί ένα πρότυπο επειδή στα σόσιαλ μίντια ο ένας επηρεάζει τον άλλον και έτσι γίνονται κάποια πράγματα τάσεις, δηλαδή θα δημιουργήσει κάποιος γνωστός κάτι, κάποιος άλλος θα το αναπαράγει, μετά πιο πολλά άτομα και αυτή την πληροφορία τι βλέπουν επαναλαμβανόμενες φορές οι μαθητές και άρα μπορεί αυτό να περνάει στο μυαλό τους ότι αυτό τώρα είναι ένα πρότυπο είναι μια τάση είναι αυτό που επιτάσσει η κοινωνία αυτό που είναι αρεστό στην κοινωνία. Οπότε ναι θεωρώ ότι η συνεχής ροή εικόνας και βίντεο κάνουν πολύ εντονότερη την προβολή προτύπων, όχι και τόσο θετικών και ότι δεν βοηθάνε τους μαθητές να προλάβουν να καταλάβουν μια πληροφορία, να τη διαχειριστούν με κριτική σκέψη, ή να φτάσουν στο σημείο να λάβουν την πληροφορία και να προσπαθήσουν να την ερμηνεύσουν μόνοι τους παρά μόνο περνούν από νέα άτομα συνέχεια άλλες πληροφορίες για το ίδιο θέμα άρα ουσιαστικά η άποψή τους διαμορφώνεται με βάση αυτά που βλέπουν και όχι με βάση το δικό τους τρόπο σκέψης και την κριτική του σκέψης.

8. Θεωρώ ότι είναι σίγουρα πολύ διαφορετικά. Αρχικά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εστιάζουν πιο πολύ στο σώμα, στην ομορφιά, δεν εστιάζουν τόσο πολύ στο πνεύμα. Σίγουρα οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν τα παιδιά να εκτίθενται πιο πολύ σε πληροφορίες που αφορούν είτε γενικές γνώσεις είτε πράγματα τα οποία μπορούν να τους κάνουν καλύτερους ανθρώπους, να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους, τον χαρακτήρα τους, τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Υπάρχουν κάποιοι εκπαιδευτικοί στα σόσιαλ μίντια που προσπαθούν να το κάνουν αυτό. Παρόλα αυτά θεωρώ ότι δεν είναι ένα περιεχόμενο το οποίο ακολουθούν και παρακολουθούν τόσο πολύ οι μαθητές. Επομένως είναι πολύ διαφορετικά τα πρότυπα που θα θέλαν οι εκπαιδευτικοί να προάγονται σε σχέση με αυτά που εν τέλει τα παιδιά λαμβάνουν και καταναλώνουν ως περιεχόμενο.
9. Εντάξει θεωρώ γενικότερα ότι τα σόσιαλ μίντια όπως είπα και προηγουμένως είναι σαν να δίνουν μεγαλύτερο βάρος στην εξωτερική εμφάνιση δηλαδή αντί κάποιος να ασχοληθεί με το να καλλιεργηθεί σαν άνθρωπος, σαν χαρακτήρας, σαν προσωπικότητα, μαθαίνει ότι αυτό που είναι σημαντικό στις μέρες μας και στην κοινωνία μας είναι η εμφάνισή του, το να έχει ωραίο σώμα, το να έχει ωραία χαρακτηριστικά, το να έχει ωραία ρούχα, το να έχει πάρα πολλά υλικά αγαθά, γιατί προάγεται και πάρα πολύ το να έχει ο άλλος χρήματα. Άρα ουσιαστικά επηρεάζονται με αυτόν τον τρόπο στο ότι χάνουν λίγο ποιο είναι το νόημα και η σημαντικότητα στη ζωή και θεωρούν ότι το όλο νόημα στο τέλος της ημέρας είναι η εμφάνιση και τα υλικά αγαθά.

10. Καταρχάς θεωρώ ότι οτιδήποτε κάνουμε στην καθημερινότητά μας στο τέλος της ημέρας μας διαμορφώνει με κάποιον τρόπο και οι συνήθειές μας. Επειδή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει συνήθεια των παιδιών από πολύ μικρή ηλικία, όπως θα διαμορφώνεται ο χαρακτήρας τους μέσα στην οικογένεια, στο σχολείο, με βάση τις φιλίες τους, έτσι διαμορφώνεται και από τα σόσιαλ μίντια. Οπότε εν τέλει ναι τα σόσιαλ μίντια διαμορφώνουν τον χαρακτήρα των παιδιών και είναι κάτι που βλέπουμε πολύ συχνά. Σίγουρα μπορεί να επηρεάσουν την προσωπικότητά τους. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αυτό είναι ξανά με τα πρότυπα που βλέπουν, οπότε πάλι μπορεί κάποιο άτομο να μη θεωρεί σημαντικό το να κάτσει να καλλιεργήσει τον χαρακτήρα του, να ανακαλύψει τον εαυτό του, ποια είναι η προσωπικότητά του, τι του αρέσει, τι δεν του αρέσει, τι αποζητά από έναν άνθρωπο, να αναπτύξει τις κοινωνικές του δεξιότητες. Θα ασχοληθεί μόνο και με την προσωπική του εξωτερική εμφάνιση αλλά και με τον άλλον οπότε μπορεί και να κρίνει και έναν άλλον άνθρωπο με βάση μόνο την εξωτερική εμφάνιση και να μην μπει καν στον κόπο να τον γνωρίσει για αυτό που είναι όντως σαν άνθρωπος. Άρα σίγουρα ίσως η προσωπικότητά τους διαμορφώνεται με έναν τρόπο, ότι ασχολούνται με κάποια πράγματα τα οποία είναι πιο πολύ υλικά παρά με τα πιο ουσιαστικά.
11. Σίγουρα αφού επηρεάζουν την προσωπικότητα θεωρώ ότι γενικότερα επηρεάζουν και τις φιλοδοξίες και τη σταδιοδρομία των ατόμων. Εκεί πάλι έχει να κάνει και με τον χαρακτήρα του παιδιού και την κριτική του σκέψη. Πατάει πάλι σε αυτό που είπα πριν δηλαδή εστιάζουν στην εξωτερική εμφάνιση, έχουμε δει και πολύ το φαινόμενο του να θέλει για παράδειγμα όταν μεγαλώσει το παιδί είναι γίνει μοντέλο ή να γίνει γυμναστής, είναι έχει πολλά χρήματα. Να ασχολούνται δηλαδή πιο πολύ με αυτό το κομμάτι. Αυτό βέβαια, εντάξει, δε συμβαίνει σε όλα τα άτομα. Υπάρχουν πολλά παιδιά τα οποία σίγουρα κοιτάνε και το μέλλον τους με άλλο τρόπο και ψάχνουν να βρουν και κάτι που τους ενδιαφέρει. Έχει να κάνει με το πώς μεγαλώνει ένα παιδί από το σπίτι, τι έχουν μάθει οι γονείς στο παιδί, αν του έχουν εξηγήσει τι είναι τα σόσιαλ μίντια, πώς μπορούν να το επηρεάσουν, γιατί έχει πολύ σημασία αυτό. Γιατί εννοείται πως έχει να κάνει και με την ηλικία του παιδιού, αλλά και όσο μεγαλώνουν τα παιδιά δεν είναι άβουλα, έχει σημασία και ο ρόλος του γονέα τι όρια θα βάλει, πώς θα εξηγήσει στο παιδί, εάν θα κάτσει να μπει στον κόπο να εξηγήσει ότι αυτά που βλέπει δεν είναι πάντα η αλήθεια, δεν είναι το σημαντικότερο στη ζωή, δεν είναι το μόνο που υπάρχει. Οπότε ναι αυτό θα έλεγα ότι μπορούν να επηρεάσουν σίγουρα τις φιλοδοξίες που αναπτύσσει ένα παιδί, αλλά έχει να κάνει και με τον κοινωνικό του κύκλο, κοινωνικό του περίγυρο. Θεωρώ και με την ευφυΐα μετά και την κριτική σκέψη.

12. Ναι θα έλεγα ότι επηρεάζουν γενικότερα έναν άνθρωπο από την προσωπικότητα μέχρι τη συμπεριφορά. Μπορεί να επηρεάσουν τη συμπεριφορά από την άποψη ότι κάποιος μπορεί να μην μπει στο κόπο να κοινωνικοποιηθεί να αναπτύξει κοινωνικές δεξιότητες, να είναι πιο απόμακρος γιατί θεωρεί ότι δεν είμαι μόνος μου έχω τα σόσιαλ μίντια, να μη νιώθει ας πούμε ότι έχει ανάγκη από κοινωνική συναναστροφή γιατί μπορεί να την επιτύχει μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και να μην καταλαβαίνει ότι αυτό ούτε τον βοηθάει να αναπτύξει κοινωνικές δεξιότητες ούτε πραγματικές σχέσεις με τους ανθρώπους. Πιστεύω ακόμα ότι μπορεί να επηρεαστεί ειδικά όταν το παιδί είναι μικρότερης ηλικίας σε σκηνές βίας. Γενικότερα τα παιδιά έχουν την τάση να μιμούνται αυτά που βλέπουν, εάν κι όλας αυτά που βλέπουν στα σόσιαλ μίντια δεν κατακρίνονται και είναι αποδεκτά και ίσα ίσα προβάλλονται, εάν βλέπουν ότι υποστηρίζεται και από άλλους συμμαθητές τους και φίλους τους σίγουρα μπορεί να οδηγήσει σε πολύ άσχημες και βίαιες συμπεριφορές που είναι κάτι που το έχουμε δει και αρκετές φορές. Τόσο σε σωματική όσο και λεκτική βία, να χρησιμοποιούν πολύ ανάρμοστο λεξιλόγιο. Παρατηρούμε από πολύ μικρές ηλικίες χρησιμοποιούν πολύ άσχημες λέξεις στα παιδιά και πολλές φορές δεν σέβονται τους συμμαθητές τους.
13. Με τα κυρίαρχα πρότυπα που προβάλλονται αυτή τη στιγμή θα έλεγα πως όχι. Θεωρώ και ότι πρέπει ο κόσμος έτσι κι αλλιώς να χρησιμοποιεί πιο συνετά τα σόσιαλ μίντια και να κατανοήσει τι επίδραση έχουν αυτά γύρω μας. Και άρα να προσπαθήσει να προβάλει τέτοιες αξίες και αρετές. Παρ όλα αυτά επειδή ακόμα δεν θεωρώ ότι έχουμε φτάσει σε αυτό το επίπεδο, υπάρχει πολύς δρόμος για να διανύσουμε ακόμα και τα πρότυπα έχουν να κάνουν με την εμφάνιση και γενικότερα το πιο εξωτερικό κομμάτι, δεν θεωρώ ότι προωθούνται κάποιες αρετές και θέματα που έχουν να κάνουν με την εσωτερική μας καλλιέργεια, τον χαρακτήρα μας, την προσωπικότητά μας, πώς θα γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι, πώς θα βοηθήσουμε τον συνάνθρωπό μας. Υπάρχουν κι αυτά βέβαια, δεν θέλω να είμαι αφοριστική, απλά θεωρώ ότι η αναλογία είναι πολύ πολύ μικρότερη και ότι θα πρέπει να κάνουμε πολύ περισσότερα πράγματα πάνω σε αυτό το κομμάτι. Στο τέλος της ημέρας αν μπορέσουμε να κατανοήσουμε πόση δύναμη έχουν τα σόσιαλ μίντια και πώς μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε προς όφελός μας και προς όφελος των παιδιών αλλά και προς όφελος της κοινωνίας μας, ναι θα μπορούν να προάγονται όλα αυτά μέσα από τα σόσιαλ μίντια.
14. Εάν κάποιες αρχές δεν τις έχουν λάβει από το σπίτι ή το σχολείο θεωρώ ότι είναι πολύ εύκολο να τους καλλιεργηθούν κάποιες αντίθετες αρχές. Δηλαδή αν δεν έχει καλλιεργηθεί σε ένα παιδί το ότι πρέπει να σέβεται τους ανθρώπους οι οποίοι είναι ΑΜΕΑ και δούνε στα σόσιαλ μίντια κάποιον

χλευασμό μπορεί να θεωρήσουν ότι αυτή είναι η αποδεκτή συμπεριφορά και ότι είναι σωστό και ότι είναι αποδεκτό να κοροϊδέψεις και όντως αυτό που θα υιοθετήσουν σαν άνθρωποι και σαν χαρακτήρες να είναι αυτό. Άρα θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό από την αρχή και το σχολείο και οι γονείς, έφυγε ο κοινωνικός περίγυρος να μαθαίνει στα παιδιά τι είναι το σωστό, πώς θα πρέπει να συμπεριφέρεται στον συνάνθρωπο, τη διαφορετικότητα, το ότι εννοείται απαγορεύεται η βία. Θεωρώ ότι αυτά πρώτα από όλα πρέπει να καλλιεργούνται στο παιδί από την οικογένεια και το σχολείο και αν υπάρχουν γερές βάσεις πάνω σε αυτά τα θέματα θεωρώ ότι όχι τα σόσιαλ μίντια μπορεί και να μην επηρεάσουν κάποιον, γιατί αν ένα παιδί ξέρει ότι η βία δεν είναι αποδεκτή και το έχει μάθει από τον κύκλο του, το έχει κατανοήσει και μπορεί να καταλάβει για ποιο λόγο δεν είναι αποδεκτή, τι μπορεί να προκαλέσει σε κάποιον το να του ασκήσω βία είτε σωματική είτε ψυχική, θεωρώ ότι όταν το δει στα σόσιαλ μίντια θα προβληματιστεί και θα πει ότι «α, αυτό δεν είναι σωστό, αυτό που βλέπω θα επηρεάσει τον άνθρωπο που δέχεται τη βία». Άρα θεωρώ ότι το βασικό είναι να χτίζουμε και να δίνουμε πολύ σωστές βάσεις στα παιδιά μας. Να τους μαθαίνουμε τις αξίες, την ηθική, την παιδεία, και κάπως έτσι να τους δίνουμε και τα εφόδια να προστατευθούν από όλα αυτά τα αρνητικά που μπορεί να τους προσδώσουν τα social media. Εάν ένα παιδί δεν έχει λοιπόν γερές βάσεις, ναι σε αυτή την περίπτωση θεωρώ ότι μπορεί να υπερνικήσουν αυτά που βλέπουν στα σόσιαλ μίντια.

15. Θεωρώ ότι γίνεται μια μικρή προσπάθεια πλέον να περάσουν και κάποια διαφορετικά πρότυπα. Αυτό που όπως ανέφερε και πριν είμαστε σε πολύ αρχικό στάδιο ακόμα. Θα πω ότι προς το παρόν όχι τόσο πολύ. Δεν προβάλλεται τόσο πολύ η διαφορετικότητα και η αποδοχή, προβάλλονται πολύ συγκεκριμένα πρότυπα, επομένως αν για παράδειγμα βλέπουμε κάτι ως φυσιολογικό, όπως το να βλέπουν ότι όλες οι κοπέλες στα σόσιαλ μίντια έχουν ένα χ αριθμό κιλών και κάποια κοπέλα στο σχολείο τους έχει έναν άλλον είτε μεγαλύτερο είτε μικρότερο, μπορεί αυτό να οδηγήσει στο να μην τη συμπεριλάβουν στην παρέα τους και άρα όχι να μην υπάρξει αποδοχή του ατόμου που είναι διαφορετικό και το οποίο δεν βλέπουν ότι προβάλλεται και αυτό από τα σόσιαλ μίντια και θεωρείται επίσης φυσιολογικό. Άρα θα έλεγα ότι δεν είναι ότι προάγουν την αποδοχή, γίνονται κάποιες προσπάθειες κατά του bullying κυρίως και το να γνωρίσουν τα άτομα τη διαφορετικότητα. Πάλι θα πω ότι έχει να κάνει με τις αρχές που έχει λάβει ένα παιδί από τη βάση του, τους γονείς, τον κοινωνικό περίγυρο, το σχολείο για το αν τελικά θα επηρεαστεί από τα σόσιαλ μίντια και θα αποδεχτεί ή δεν θα αποδεχθεί ένα άτομο.

13. AN

1. Νομίζω ότι γενικά στη σημερινή εποχή τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία, από δημοτικό ακόμα έχουν κινητά τηλέφωνα άρα έχουν πρόσβαση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Από τα μαθήματά μου και γενικά από την επαφή που έχω με τα παιδιά, κυρίως το ίνσταγκραμ και το tik tok κυριαρχεί στην εποχή μας, όπου κάνουν και αλόγιστη χρήση αυτών των μέσων. Δεν γνωρίζουν καθόλου τους κινδύνους που υπάρχουν σε αυτές τις εφαρμογές/πλατφόρμες και γενικότερα η χρήση των σόσιαλ μίντια σχετίζεται πάρα πολύ και με τους γονείς, οι οποίοι δεν βάζουν κάποια όρια, δεν θέτουν κανόνες, ούτε περιορίζουν τον χρόνο στον οποίο εκτίθενται τα παιδιά τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μην μπορούν να ελέγξουν τον εαυτό τους και άρα είναι πάρα πολύ φυσιολογικό να χρησιμοποιούν τα σόσιαλ μίντια αλόγιστα. Δεν ξέρουν πώς να τα χρησιμοποιήσουν και σε τι βαθμό και πότε πρέπει να σταματούν.
2. Νομίζω ότι αυτό που ελκύει περισσότερο τα παιδιά όλων των ηλικιών να ασχολούνται με τα σόσιαλ μίντια είναι η δυνατότητα προβολής τους είτε στους διαδικτυακούς τους φίλους είτε στους φίλους που γνωρίζουν. Από το σχολείο ή τις δραστηριότητες τους με έναν τελείως διαφορετικό τρόπο από αυτόν που εμφανίζονται συνήθως στην πραγματική ζωή. Επίσης τα σόσιαλ μίντια πολλές φορές δίνουν τη δυνατότητα και σε παιδιά που έχουν ίσως περιορισμένες κοινωνικές δεξιότητες να αλληλεπιδράσουν με άλλα άτομα. Να προβάλουν ίσως τον εαυτό τους με διαφορετικό τρόπο. Άλλωστε και τα περισσότερα παιδιά ειδικότερα στο γυμνάσιο και στις τελευταίες τάξεις του δημοτικού ανεβάζουν συνεχώς φωτογραφίες και βίντεο με φίλτρα κλπ. οπότε παρουσιάζουν έναν πλασματικό εαυτό, γεγονός το οποίο μέσω των likes και των σχολίων που λαμβάνουν ενισχύουν και την αυτοεκτίμησή τους. Εντάξει διασκεδάζουν επίσης, περνούν πάρα πολύ χρόνο βλέποντας βίντεο και μιλώντας με τους φίλους τους, αυτά νομίζω.
3. Τώρα αναφορικά με την κοινωνικοποίηση και τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών νομίζω ότι είναι λίγο περίεργο και αφορά περιπτώσεις μαθητών και όχι το γενικό σύνολο. Αφενός υπάρχουν μαθητές που είναι πιο εσωστρεφείς, έχουν περιορισμένες κοινωνικές δεξιότητες, Επομένως μέσω των σόσιαλ μίντια έχουν τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν περισσότερο από τους συμμαθητές τους είτε φίλους, να γνωρίσουν κόσμο έστω και πλασματικά. Τους είναι σίγουρα πολύ πιο εύκολο να μιλήσουν μαζί τους σε σχέση με το διαπροσωπικό. Από την άλλη πλευρά όμως ακόμα και τα άτομα που έχουν ανεπτυγμένες κοινωνικές δεξιότητες τείνουν να χρησιμοποιούν τα σόσιαλ μίντια για την επικοινωνία με αποτέλεσμα να χάνεται το διαπροσωπικό. Άλλωστε βλέπουμε παντού παιδιά από το δημοτικό κιάλας, ακόμα και βόλτα που είναι έξω με τους φίλους τους είναι σε ένα

κινητό και μιλούν με άλλους φίλους τους που δεν είναι εκεί, επομένως θεωρώ ότι η αυξημένη χρήση των σόσιαλ μίντια επηρεάζει αρκετά τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών διότι παρεμποδίζει τη διαπροσωπική επικοινωνία, ακόμη και αν θα μπορούσαμε να πούμε ότι ίσως βοηθάει λίγο τα παιδιά που είναι πιο εσωστρεφή να κοινωνικοποιηθούν, δεν θα μπορούσαμε να πούμε ότι εν τέλει επιτυγχάνεται ο σκοπός για τον λόγο ότι δεν αναπτύσσουν ποτέ τη διαπροσωπική τους επικοινωνία.

4. Λοιπόν θεωρώ ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν αρνητικά τις σχολικές επιδόσεις των μαθητών δεδομένου ότι ξοδεύουν πάρα πολύ χρόνο στο κινητό και σε αυτόν τον πλασματικό κόσμο που προβάλλεται μέσα στα σόσιαλ μίντια. Αγνοούν αφενός στη διαπροσωπική επικοινωνία που είπαμε προηγουμένως αλλά και τις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις. Ακόμα και στο σχολείο τα παιδιά και μέσα στην τάξη είναι εξαρτημένα από το κινητό τους, δεν υπάρχει στιγμή που να μην το έχουν στα χέρια τους ή να μην προσπαθήσουν να κοιτάξουν αν έχουν ειδοποιήσεις, επομένως δεν υπάρχει κάποια συγκέντρωση στον ακαδημαϊκό τους στόχο καθώς ο σκοπός τους είναι να μιλήσουν με τους φίλους τους, να ανεβάσουν φωτογραφίες, βίντεο και να πάρουν likes.
5. Εννοείται ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρουσιάζουν συγκεκριμένα πρότυπα τα οποία τα παιδιά δεν είναι σε θέση να αξιολογήσουν, με αποτέλεσμα να κινούνται με βάση τα πρότυπα που βλέπουν να προσπαθούν να μοιάσουν σε αυτά, και να αναπτύσσεται κάποια ίσως μόδα, να κινούνται με βάση αυτή τη μόδα και να προσπαθούν γενικά να ακολουθήσουν ένα τρόπο ζωής που προβάλλουν πολλά άτομα μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που ενδεχομένως και το πιο σίγουρο κιάλας μπορεί να μην ανταποκρίνεται στη ζωή που θα ήθελαν να έχουν τα παιδιά. Κυρίως γίνεται μίμηση προτύπου. Βλέπουν κάτι θεωρούν ότι είναι τέλειο επομένως το μιμούνται, για να μοιάσουν σε κάποιον άλλον. Άρα αυτόματα δεν είναι σε θέση να διαμορφώσουν και μια δική τους προσωπικότητα.
6. Τα περισσότερα πρότυπα στη σημερινή εποχή σχετίζονται κυρίως με την εξωτερική εμφάνιση, ειδικότερα τα κορίτσια ακολουθούν τη μόδα που βλέπουν στα σόσιαλ μίντια σε σχέση με την εξωτερική τους εμφάνιση. Και τα αγόρια βέβαια το ίδιο. Τα αγόρια ίσως περισσότερο ακολουθούν πρότυπα που σχετίζονται με επιτεύγματα σε διάφορους τομείς όπως είναι ο αθλητισμός και η μουσική κυρίως. Ίσως περισσότερο αθλητισμός στις μικρότερες ηλικίες γυμνασίου. Αντιθέτως τα κορίτσια εστιάζουν κατά κύριο λόγο στην εικόνα, την εξωτερική τους εμφάνιση και ακολουθούν μόδα που βλέπουν στα σόσιαλ μίντια όσον αφορά τα ρούχα, τα μαλλιά, τα νύχια. Το βλέπουμε κιάλας ότι τα περισσότερα κορίτσια πλέον είναι πανομοιότυπα όταν βγαίνουν έξω. Από τα ρούχα

μέχρι και το βάνιμο και το μαλλί και τα νύχια. Οπότε ναι νομίζω ότι τα περισσότερα πρότυπα σχετίζονται καθαρά με την εξωτερική εμφάνιση και με τα επιτεύγματα σε τομείς κατά κύριο λόγο στον αθλητισμό, τουλάχιστον αυτό εκλαμβάνω εγώ με την αλληλεπίδραση που έχω με τα παιδιά. Ότι τα αγόρια εστιάζουν πιο πολύ στο κομμάτι του αθλητισμού και στο πώς θα τα καταφέρουν και θα μιμηθούν τα πρότυπα που έχουν, είτε στο ποδόσφαιρο είτε στο μπάσκετ, είτε σε άλλο άθλημα που κάνουν, η αντίστοιχα τα κορίτσια δεν εστιάζουν τόσο πολύ σε αυτό το κομμάτι αλλά κατά κύριο λόγο στην εξωτερική εμφάνιση και το πώς θα αρέσουν στους διαδικτυακούς τους φίλους αλλά και στους συμμαθητές τους.

7. Ξεκάθαρα στην σημερινή εποχή Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν πιο έντονα και πιο άμεσα διάφορα πρότυπα ενώ παλιότερα δεν ήταν τόσο εύκολο να συμβεί αυτό. Η αυξημένη χρήση του Instagram και του Tik Tok συμβάλλει σε αυτό. Εντάξει, αναφέρονται οι εφαρμογές οι οποίες ακούγονται και πιο συχνά από τους μαθητές και του γυμνασίου και του δημοτικού, εντάξει του λυκείου σίγουρα.
8. Εννοείται πως υπάρχει διαφορά στα πρότυπα που θα ήθελαν οι εκπαιδευτικοί να προβάλλονται στους μαθητές και στα πρότυπα που έχουν οι μαθητές, δεδομένου ότι υπάρχει και διαφορετική νοοτροπία και αντίληψη σε μερικά πράγματα. Τα πρότυπα των παιδιών εφηβικής ηλικίας σχετίζονται πιο πολύ με το life style και την εξωτερική εμφάνιση Και ίσως στον αθλητισμό που είπα πιο πάνω και τη μουσική που θα προσθέσω τώρα, ενώ σίγουρα υπάρχουν λογαριασμοί στο Facebook και το Instagram που παρέχουν πληροφορίες για σημαντικά κοινωνικά, πολιτισμικά και άλλου είδους γεγονότα και καταστάσεις τα οποία αν τα χρησιμοποιούσαν οι εκπαιδευτικοί μέσα στην τάξη, σίγουρα θα μπορούσαν να τραβήξουν το ενδιαφέρον των μαθητών και σίγουρα θα μπορούσαν με έναν πιο οικείο σε εισαγωγικά τρόπο προς τα παιδιά να ενισχύσουν τη διαδικασία της μάθησης. Επομένως ναι υπάρχει διαφορά στα πρότυπα που έχουν τα νέα παιδιά και στα πρότυπα που θα ήθελαν οι εκπαιδευτικοί να προβάλουν.
9. Εννοείται ότι τα πρότυπα που έχουν οι μαθητές τα οποία προβάλλονται μέσω των κοινωνικών δικτύων επηρεάζουν τη συμπεριφορά τις στάσεις ζωή τους τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται και δρουν, ακριβώς για αυτό το λόγο λέγονται και πρότυπα, διότι δεν είναι ακόμα σε θέση τα νέα παιδιά, ειδικότερα οι έφηβοι και οι προέφηβοι να αξιολογήσουν συμπεριφορές, καταστάσεις, πράξεις. Προβαίνουν σε μίμηση αυτών των προτύπων και άρα δεν δίνεται η δυνατότητα να αιτιολογήσουν τις δικές τους ικανότητες, δεξιότητες, και να αναπτύξουν τη δική τους

προσωπικότητα. Υιοθετούν δηλαδή έναν τρόπο ζωής που προβάλλουν οι άλλοι, ο οποίος τρόπος ενδεχομένως να μην ταιριάζει και με το δικό τους χαρακτήρα και τη δική τους προσωπικότητα.

10. Λίγο πολύ νομίζω ότι την απάντησα και προηγουμένως. Εννοείται ότι ο χαρακτήρας των παιδιών επηρεάζεται από τα πρότυπα που έχουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ακριβώς γιατί υιοθετούν τον τρόπο ζωής άλλων ανθρώπων, τον τρόπο δράσης των άλλων ανθρώπων, γεγονός το οποίο δεν αφήνει περιθώρια να καλλιεργήσουν τη δική τους προσωπικότητα.
11. Νομίζω ότι εννοείται ότι τα πρότυπα επηρεάζουν τις φιλοδοξίες των παιδιών, Άλλωστε δεν είναι λίγες οι φορές που έχω ακούσει και από μαθητές μου ότι θα ήθελα να μοιάζω με τον χ, ψ, influencer ή ότι θα ήθελε να γίνω influencer ή Youtuber, επομένως έχουν σαν στόχο στο μέλλον να βγάλουν λεφτά μέσω αυτού του επαγγέλματος. Το διατυμπανίζουν και το χαίρονται κιόλας. Δεν έχουν κάποιον άλλο σκοπό στη ζωή τους και η αυξημένη χρήση μάλιστα των κοινωνικών δικτύων από τα παιδιά και η έλλειψη ορίων από τους γονείς είναι κάπως λογικό να οδηγήσει σε αυτή τη νοοτροπία. Βλέπουν κάτι, δεν μπορούν να το αξιολογήσουν δεδομένης της ηλικίας που έχουν, δεν το συζητούν και με κάποιον ενήλικα επομένως διαμορφώνουν φιλοδοξίες με βάση από αυτά που βλέπουν από τα πρότυπά τους. Ίσως βλέπουνε έναν επιτυχημένο influencer και θεωρούν ότι αν ακολουθήσουν και οι ίδιοι το ίδιο δρόμο θα είναι εξίσου επιτυχημένοι και θα έχουν λύσει το βιοποριστικό τους πρόβλημα. Αυτή την αναφορά την κάνω τώρα γιατί την έχω ακούσει από πολλούς μαθητές μου αυτό το διάστημα. Ότι θα λύσουν δηλαδή το οικονομικό τους πρόβλημα αν γίνουν Youtubers και παίζουν από το πρωί μέχρι το βράδυ Minecraft. Μάλιστα το έχω ακούσει και από παιδιά δημοτικού. Γενικά θεωρώ ότι όταν κάνεις μίμηση προτύπου δυστυχώς επηρεάζονται και η προσωπικότητά σου και οι φιλοδοξίες και οι στόχοι που έχεις για τον εαυτό σου. Τάσσεσαι με τις φιλοδοξίες και τους στόχους ενός άλλου ανθρώπου, θεωρώντας ότι είναι δικοί σου. Άρα δεν αναζητάς και τους δικούς σου στόχους και τις δικές σου φιλοδοξίες.
12. Εννοείται ότι επηρεάζεται η συμπεριφορά των παιδιών από τα πρότυπα, ακριβώς γιατί όπως είπα και πριν υιοθετούν έναν τρόπο ζωής που έχουν άλλοι άνθρωποι ο οποίος ίσως να μην ταιριάζει με τη δική τους νοοτροπία, με τη δική τους προσωπικότητα, άρα αυτομάτως διαμορφώνουν έναν χαρακτήρα και μια προσωπικότητα η οποία δεν είναι δική τους. Είναι κάποιου άλλου, απλά την υιοθετούν γιατί έχουν το συγκεκριμένο πρότυπο θεωρώντας ότι είναι πολύ επιτυχημένος στη ζωή του.
13. Οι περισσότεροι λογαριασμοί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν συμπεριφορές όχι τόσο θετικές, ίσως θα έλεγα περισσότερο αρνητικές. Υπάρχει πολύ μεγάλη προβολή αρνητικού

συναισθήματος, αρνητικών πράξεων, εκφοβισμού, διακρίσεων, ανισοτήτων, Όπου δεν νομίζω ότι μέσω αυτών των προτύπων τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν θετικές συμπεριφορές και χαρακτηριστικά όπως η ειλικρίνεια και ο σεβασμός. Επίσης τα παιδιά εκτίθενται σε αυτούς τους λογαριασμούς χωρίς επίβλεψη ενηλίκων, επομένως βλέπουν πράγματα τα οποία δεν συζητούν, δεν επεξεργάζονται και απλά τα υιοθετούν χωρίς να έχουν στο μυαλό τους ότι μπορεί να υπάρχουν και αρνητικές συμπεριφορές και πράξεις.

14. Θεωρώ ότι όταν οι γονείς ασχολούνται αρκετά με τα παιδιά τους, συζητούν γεγονότα, καταστάσεις και δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά να εκθέσουν τις δικές τους απόψεις να σκεφτούν, να προβληματιστούν και άρα προσφέρουν δυνατότητες ανάπτυξης κριτικής σκέψης των παιδιών κάθε ηλικίας, μπορεί να μπορούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να μην επηρεάσουν τόσο πολύ τα παιδιά. Υπό την έννοια ότι είναι σε θέση να αξιολογήσουν και να κρίνουν συμπεριφορές και καταστάσεις. Από την άλλη, όταν οι γονείς δεν ασχολούνται προφανώς ένα παιδί δεν καλλιεργεί αυτές τις δεξιότητες, οι οποίες καλλιεργούνται κατά κύριο λόγο από την οικογένεια και στη συνέχεια από το σχολείο, οπότε είναι πάρα πολύ εύκολο τα παιδιά να επηρεαστούν. Γενικά θεωρώ ότι το πόσο ένα παιδί θα επηρεαστεί ή όχι από ένα πρότυπο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σχετίζεται καθαρά με την εμπλοκή των γονέων και την ενασχόληση των γονέων με το παιδί, καθώς όσο περισσότερο ασχολούνται οι γονείς με τα παιδιά τους, όταν θέτουν κανόνες, όρια και αφήνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να εκτεθούν σε κάποια πληροφορία και να την αξιολογήσουν μόνοι τους, αλλά πάντα με τον γονικό έλεγχο σίγουρα είναι πολύ πιο δύσκολο να επηρεαστούν τα παιδιά που κάποια πρότυπα.
15. Αν και το τελευταίο διάστημα γίνεται μια πολύ μεγάλη κινητοποίηση ως προς τη συμπερίληψη και την αποδοχή της διαφορετικότητας, θεωρώ ότι οι περισσότεροι λογαριασμοί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι πιο γνωστοί influencers Και διαφορά επίσης πρότυπα ακόμα και μουσικά, προωθούν το αντίθετο δηλαδή την ανισότητα, τις διαφορές φύλου τις διαφορές εθνικότητας, τις διαφορές όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οπότε δεν θα έλεγα ότι μέσω των κοινωνικών δικτύων τα παιδιά μαθαίνουν για τη συμπερίληψη και αναπτύσσουν δεξιότητες κοινωνικές σε σχέση με άλλα άτομα τα οποία διαφέρουν από εκείνα. Και ούτε εξοικειώνονται με την έννοια της αποδοχής. Αντιθέτως νομίζω ότι εξοικειώνονται περισσότερο με της διακρίσεις, καθώς στους περισσότερους λογαριασμούς προβάλλονται στερεότυπα. Επίσης σε πολλά είδη προτύπων προβάλλονται στερεότυπα φύλου όπως είπα και πριν, ειδικά στη μουσική, στην Trap μουσική. Άρα ναι θα έλεγα ότι δεν προωθείται η συμπερίληψη στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

14. ΓΓ

1. Από την τάξη που έχω φέτος δεν έχουν πολλά παιδιά κινητό. Για την ακρίβεια γνωρίζω ότι ένας μόνο έχει αλλά όπως μου έχει αναφέρει είναι χωρίς κάρτα sim, μόνο για να παίζει παιχνίδια και να κατεβάζει της εφαρμογής που θέλει. Και επειδή ο μπαμπάς του μένει στο εξωτερικό έτσι κάπως έχει μια επικοινωνία μέσω Viber και άλλων μέσων που μπορεί να κάνει βιντεοκλήση. Τα υπόλοιπα παιδιά σίγουρα χρησιμοποιούν τα κινητά των γονιών τους, ακόμη και των γιαγιάδων μου έχουν αναφέρει, και ξέρω ότι σίγουρα οι εφαρμογές που χρησιμοποιούν είναι το YouTube και το tik Tok.
2. Θεωρώ ότι παίζει σημαντικό ρόλο η μίμηση. Δηλαδή το ότι βλέπουν καθημερινά τους γονείς τους να ασχολούνται τόσο πολύ με το κινητό, η αλήθεια είναι ότι πια σε όλους τους ενήλικες το κινητό είναι η προέκταση του χεριού τους, παίζει σημαντικό ρόλο γιατί όσο βλέπουν ότι οι γονείς τους κάνουν εκτεταμένη χρήση και εκείνοι θέλουν να ακολουθήσουν αυτό το πρότυπο, και σίγουρα το ότι αισθάνονται ότι είναι κάπως μέσα στη μόδα, όταν όλοι είναι δικτυωμένοι στα ίδια μέσα.
3. Λοιπόν, γενικά πιστεύω ότι είσαι συγκεκριμένες περιπτώσεις παιδιών μπορεί να συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση τους, για παράδειγμα έχω στο μυαλό μου ένα παιδί το οποίο ήταν στο φάσμα του αυτισμού και το βοήθησε με κάποιον τρόπο να βγει από αυτή την εσωστρέφεια στην οποία βρισκόταν, γιατί ήταν λίγο πιο εύκολο για αυτό το παιδί να ξεκινήσει να επικοινωνεί πίσω από μια οθόνη κινητού και μετά να αποκτήσει επικοινωνία ουσιαστικότερη με αυτά τα παιδιά που επικοινωνούσε εκ των προτέρων μέσω των εφαρμογών. Οπότε κάπως σαν να τον ξεκλείδωσε αυτή η κοινωνική δικτύωση. Σίγουρα όμως προτιμάμε τη δια ζώσης επικοινωνία.
4. Ναι θεωρώ ότι έχει αρνητικές επιπτώσεις γιατί χάνεται τελείως η διάθεσή τους για μελέτη, τους απορροφά όλη την ενέργεια και όλη την προσοχή η οθόνη, είτε πρόκειται για κινητό, τάμπλετ, υπολογιστή. Τους είναι πολύ πιο ενδιαφέρον να παίξουν ένα παιχνίδι να δουν κάτι που έχει έντονα χρώματα, φωτεινότητα, οι κινήσεις, τραγούδια, αυτό το πολυαισθητηριακό, από ότι να δουν ένα βιβλίο το οποίο μπορεί να είναι ασπρόμαυρο. Οπότε σίγουρα τους απορροφά αυτό πολλή ενέργεια και δεν έχουν διάθεση για μελέτη.
5. Ναι θεωρώ ότι τους προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα, και ιδίως στη μουσική. Από ότι έχω παρατηρήσει στους μαθητές μου η πλειοψηφία των μαθητών ακούει ραπ μουσική και αυτό οφείλεται σίγουρα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και έρχονται πολλές φορές σε επαφή με στίχους και εικόνες που δεν αρμόζουν για την ηλικία τους.
6. Θεωρώ ότι σίγουρα έχει να κάνει με την εξωτερική εμφάνιση και την εξωτερική εικόνα γιατί ας πούμε μέσω της μουσικής που ακούνε έρχονται σίγουρα σε επαφή και με το βίντεο κλιπ και ό,τι

αυτό προβάλλει και ήδη αρκετοί από τους μαθητές μου βλέποντας αυτά τα πρότυπα έχουν αναφέρει ότι μεγαλώνοντας θα ήθελαν να γίνουν influencers, youtubers, ενώ ήδη ένας μαθητής μου παρόλο που είναι 8 ετών έχει κανάλι στο youtube.

7. Ναι θεωρώ ότι αυτό συμβαίνει εντονότερα τώρα γιατί παλαιότερα αυτά τα πρότυπα θα μπορούσαν να προβληθούν μέσω της τηλεόρασης ή μέσω κάποιου περιοδικού ενώ τώρα όλη αυτή η πληροφορία δίνεται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό και δίνεται με συνέχεια, δηλαδή δίνεται καθημερινά, υπάρχει μια συνεχόμενη ροή αυτών των προτύπων.
8. Σίγουρα είναι διαφορετικά τα πρότυπα, όμως υπάρχουν και κάποιες περιπτώσεις που προβάλλουν κόμματα που μπορούν να συμβαδίσουν με την εκπαίδευση και είναι στα πρότυπα των εκπαιδευτικών. Ας πούμε στην τάξη μπορεί να προβάλλουμε βίντεο από κάποιους Youtubers, influencers που έχουν να δώσουν κάτι εκπαιδευτικό, μια εκπαιδευτική πληροφορία. Για παράδειγμα έχουμε δει σίγουρα βίντεο από τον Astronio ή από τον The Mythologist ή από κάποιο που οι ίδιοι οι μαθητές μου το είπαν, οι Διαστημόφατσες, που ουσιαστικά είναι έτσι δοσμένες για παιδιά πληροφορίες που έχουν σχέση με το διάστημα, με τη φύση, οπότε δεν είναι πάντα αρνητικές οι πληροφορίες που θα μεταδοθούν στα παιδιά, αρκεί να υπάρχει ένα φίλτρο και να μπορούμε να ξεχωρίζουμε τι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στο μάθημα και τι δεν ενδείκνυται.
9. Ναι τα επηρεάζουν και κυρίως αυτό έχει να κάνει με τις σκέψεις τους για το μέλλον με το ποια πρότυπα έχουν στο μυαλό τους και σαν ποιους θα ήθελαν να μοιάσουν όταν μεγαλώσουν. Πολλές φορές όπως ανέφερα προηγουμένως έχουν στο μυαλό τους ότι το ιδανικό μελλοντικό επάγγελμα είναι κάποιος να γίνει η youtuber ή influencer ή instagrammer οπότε σίγουρα τους επηρεάζει.
10. Θεωρώ ότι τους επηρεάζει, όμως εξαρτάται αυτό από την συχνότητα της θέασης αυτών των βίντεο ή αυτών των προτύπων και σίγουρα σε συνάρτηση με το αν έχουν οι ίδιοι και κάποια άλλα πρότυπα, δηλαδή αν έχουν ένα ισχυρό πρότυπο από την οικογένειά τους, σίγουρα δεν θα επηρεαστούν τόσο εύκολα από ότι ένα πρότυπο στο διαδίκτυο ας πούμε αν έχουν να το συγκρίνουν και με κάτι διαφορετικό με ένα μέλος της οικογένειάς τους ή του φιλικού τους περιβάλλοντος. Οπότε εξαρτάται ποια πληροφορία δίνεται στο παιδί και αν του δίνει και η οικογένεια κάποια διαφορετικά ερεθίσματα.
11. Αυτό που αναφέραμε προηγουμένως. Ότι τα μελλοντικά τους επαγγέλματα είναι youtuber ή influencer ή instagrammer. Και μάλιστα όταν πας να τους ρωτήσεις αν θέλουν να σπουδάσουν ή αν έχουν κάτι άλλο στο μυαλό τους έχουν ήδη έτοιμη απάντηση. Μα ο τάδε ας πούμε γνωστός youtuber δεν διάβαζε ή δεν πήγε στο πανεπιστήμιο δεν έχει τελειώσει κάποια σχολή, βγάζει όμως

χιλιάδες ευρώ το μήνα ή την ημέρα, ξέρουν και τα ποσά ακριβώς, οπότε σίγουρα τους επηρεάζει στις φιλοδοξίες τους.

12. Στους δικούς μου μαθητές επειδή είναι και ακόμα μια μικρή ηλικία, είναι Γ' τάξη, δεν έχω παρατηρήσει κάτι συγκεκριμένο. Σε μεγαλύτερα παιδιά όμως, σίγουρα έχω παρατηρήσει να χρησιμοποιούν λεξιλόγιο έκφρασης που έχουν ακούσει από διάφορα βίντεο που παρακολουθούν και πρότυπα τέλος πάντων που έχουν, δείγμα ότι τους επηρεάζει. Αυτό μου έρχεται στο μυαλό τώρα με το λεξιλόγιο ή με συμπεριφορές σίγουρα. Συμπεριφορές δηλαδή υψηλού κινδύνου, δηλαδή μπορεί να παρακολουθούν βίντεο με κάποιους που κάνουν παράτολμα πράγματα απλώς για να κερδίσουν views, να πάρουν περισσότερους ακολούθους ή γιατί έτσι πιστεύουν ότι θα κερδίσουν περισσότερα χρήματα, και εν τέλει μπορεί να κάνουν κακό στον ίδιο τους τον εαυτό. Έχουμε δει ότι μπορεί και να πεθάνουν live, δηλαδή να συμβεί κάτι πολύ τραγικό. Οπότε πρέπει να υπάρχει ένα φίλτρο στο τι παρακολουθούν, μια επίβλεψη.
13. Δεν είμαι σίγουρη. Και η αλήθεια είναι πως δεν ξέρω πώς αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί. Δεν νομίζω ότι είναι ο σκοπός που δημιουργήθηκαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αυτός.
14. Όχι. Θεωρώ ότι παρόλο που επηρεάζουν πάρα πολύ τις στάσεις, τις συμπεριφορές των παιδιών, παρ' όλα αυτά ένα παιδί θα πρέπει να είναι τέλειος παραμελημένο από την οικογένειά του, να έχει εντελώς αδιάφορους εκπαιδευτικούς, για να φτάσουμε στο ακριβώς αντίθετο άκρο του να επηρεαστεί τόσο αρνητικά από τα σόσιαλ μίντια. Θεωρώ ότι αν υπάρχει μια οικογένεια η οποία ενδιαφέρεται και ένα εκπαιδευτικό σύστημα που ασχολείται, κάνει ό,τι μπορεί τελοσπάντων, σίγουρα το παιδί αυτό θα είχε διαφορετικά πρότυπα θα προβάλλονταν σε αυτό διαφορετικές αξίες και στάσεις ή θα φίλτραρε αυτά που του παρουσιάζονταν και θα είχε κριτική σκέψη.
15. Όχι. Αν εξαιρέσουμε ίσως πολύ ιδιαίτερες περιπτώσεις όπως αυτή που ανέφερα στην αρχή που ένα παιδί που ήταν στο φάσμα κατάφερε κάπως μέσω των παιχνιδιών που έπαιζε, μέσω των σόσιαλ μίντια να ενταχθεί σε μια ομάδα και να αποκτήσει μια παρέα, μου φαίνεται πολύ δύσκολο να προαχθεί η συμπερίληψη. Διότι τα παιδιά μπαίνουν σε έναν κόσμο τελείως πλασματικό ίσως είναι και σε μία ηλικία που δεν μπορούν να ξεχωρίσουν εύκολα το τι είναι αληθινό και τι όχι οπότε ζουν σε αυτόν τον μικρόκοσμό τους, μπαίνουν στο κανάλι που έχουν φτιάξει νομίζουν ότι έχουν πάρα πολλούς φίλους επειδή έχουν αποκτήσει κάποιους ακολούθους ή επειδή παίρνουν likes. Χωρίς να μπορούν να αντιληφθούν ακόμα σε αυτή την ηλικία ότι όλο αυτό είναι ψεύτικο και δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα.

15. ΕΛ

1. Νομίζω ότι από τη στιγμή που όλοι οι μαθητές είναι πλέον με ένα κινητό στο χέρι και αυτό ισχύει κιόλας από πάρα πολύ μικρές ηλικίες, δεν μιλάμε πλέον για παιδιά γυμνασίου και λυκείου όπως ήταν στα χρόνια μας και θεωρούνταν προνόμιο να έχεις στο γυμνάσιο κινητό, επειδή κατακλύζονται από τη χρήση των κινητών τηλεφώνων δεν μπαίνουν στη λογική σκέψη, δηλαδή τα χρησιμοποιούν πάντα και παντού και μέσα από αυτά περνάνε και πάρα πολλές απόψεις τις οποίες δεν μπορούν να τις φιλτράρουν και να χρησιμοποιήσουν την κριτική τους σκέψη για να ξέρουν αν είναι αληθείς ή όχι.
2. Νομίζω ότι θα μπορούσα να πω πολλούς λόγους. Ένας είναι ότι έχουν εύκολη πρόσβαση δηλαδή μέσω του κινητού τους και γενικά των σόσιαλ μίντια, μπορούν να φτάσουν στην πληροφορία που θέλουν είτε αυτή είναι κάποια πληροφορία που αφορά τα μαθήματά τους είτε είναι κάποια πληροφορία που θέλουν για κάποιον άλλον συμμαθητή τους, για κάποιον διάσημο, για οτιδήποτε. Οπότε θα έλεγα ότι είναι η πρόσβαση στην πληροφορία. Ένας δεύτερος λόγος είναι η κοινωνικοποίηση, γιατί αν έχουν κινητό και χρησιμοποιούν τα σόσιαλ μίντια μπορούν να είναι μέσα στην εποχή και μέσα στην παρέα πολύ πιο εύκολα από ότι αν δεν τα χρησιμοποιούν καθώς συναθροιζόμαστε, συνηθίζουμε να κάνουμε ό,τι κάνουν οι άλλοι πόσο μάλλον σε μικρή ηλικία όπως είναι οι μαθητές. Και επίσης έχει γίνει και σχετικά οικονομικό μέσο αν σκεφτούμε τα έξοδα που θέλει ένας μαθητής και το χαρτζιλίκι που θα ζητήσει από τους γονείς του κάθε φορά που θέλει να βγει μια βόλτα, ίσως τελικά είναι και πιο οικονομικό να κάτσει και απλώς να ασχοληθεί με τα σόσιαλ μίντια και με το κινητό του, γιατί εντάξει ίντερνετ έχουμε πλέον αν όχι όλοι σχεδόν όλοι στα σπίτια μας.
3. Όπως ανέφερα και πιο πάνω βοηθάνε στην κοινωνικοποίηση. Βέβαια παίζει πολύ μεγάλο ρόλο το πώς χρησιμοποιούνται, δηλαδή από τη μία μπορεί να εντείνουν την εσωστρέφεια γιατί ξέρουμε παιδιά τα οποία να μην μιλάνε με τους συμμαθητές τους μέσω των social media αλλά από κοντά μέσα στην τάξη πολύ απλά δεν ξέρουν και πώς να συμπεριφερθούν. Οπότε παραμένουν εσωστρεφή. Απ' την άλλη αν χρησιμοποιηθούν με μέτρο και αν χρησιμοποιηθούν σωστά δηλαδή ως συνέχεια της επικοινωνίας που έχουν σε πραγματικό χρόνο και από κοντά οι μαθητές μπορούν να βοηθήσουν και στην εξωστρέφεια, δηλαδή βοηθάει ένας μαθητής να έχει μιλήσει με τους συμμαθητή του το απόγευμα και μετά να συνεχίσει αυτή τη συζήτηση και στο σχολείο. Και εδώ μπορούμε να βάλουμε και την προβολή, επειδή παντού διαρρέουν φωτογραφίες βίντεο και πολλοί είναι αυτοί που πιστεύουν ότι βγαίνει και η προσωπική ζωή προς τα έξω, αυτό θα μπορούσαμε να

το ονομάσουμε και εξωστρέφεια, πάλι όμως έχει να κάνει με το πώς θα το ορίσει ο καθένας και πώς θα το χρησιμοποιήσει. Σίγουρα όμως επειδή ακόμη και αυτά τα λίγα λεπτά επικοινωνίας που έχουμε μέσω μηνυμάτων κυρίως γιατί δεν μιλάμε τόσο, πλέον ας πούμε δεν μιλάμε στο τηλέφωνο, στέλνουμε μήνυμα, έχουν να κάνουν με τις κοινωνικές δεξιότητες από την άποψη ότι θα πεις καλημέρα θα πεις καληνύχτα, είναι και αυτά, οι χαιρετισμοί, ή να ρωτήσεις ο άλλος τι κάνει, βασικά στοιχεία επικοινωνίας τα οποία είναι και πάρα πολύ χρήσιμα τόσο στη σχολική ζωή όσο και στη μετέπειτα ενήλικη. Οπότε αν πρέπει να το πω συμπερασματικά και όχι υπό μορφή συζήτησης θα έλεγα ότι ναι συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση, καθώς έχουν μέσα επικοινωνιακές δεξιότητες τις οποίες αναπτύσσει ο χρήστης και εν προκειμένω ο μαθητής και μπορούνε αν μάθουνε οι μαθητές να τα χρησιμοποιούν σωστά και με κριτική σκέψη να είναι εργαλεία τα οποία θα τα βοηθήσουν κιόλας δια βίου.

4. Όσον αφορά τις επιπτώσεις στις σχολικές επιδόσεις κάνω δύο σκέψεις. Αν θεωρήσουμε ότι δίνουν πρόσβαση σε πληροφορία την οποία αν την είχαν απ' το ίντερνετ δεν θα μπορούσαμε να την προσεγγίσουμε γιατί δεν μπορούμε να έχουμε ας πούμε ξενόγλωσση βιβλιογραφία ούτε στη σχολική βιβλιοθήκη ούτε στα σπίτια μας, ίσως με κάποιες μικρές εξαιρέσεις αλλά όλος αυτός ο πλούτος που υπάρχει είναι πάρα πολύ χρήσιμος έτσι ώστε να μπορέσουμε τελικά να ανταποκριθούμε καλύτερα και στα σχολικά μας καθήκοντα και να προσφέρουμε καινούργια πράγματα μέσα στη σχολική τάξη, είτε αυτό είναι κάποια γνώση που παίρνουμε από ένα διαδικτυακό βιβλίο ή από κάποιο άρθρο είτε αυτό είναι ακόμα και μια σκέψη για καινοτομία, γιατί υπάρχουν πράγματα τα οποία μπορούν να μας εμπνεύσουν μέσα στα σόσιαλ μίντια. Άρα αυτό βοηθάει και μπορούμε τελικά να βλέπουμε μαθητές οι οποίοι έχουν καλύτερους βαθμούς ή αν δε δούμε βαθμούς έχουν αυτήν την εξυπνάδα που χρειάζεται για να ανταποκριθούν στη σχολική κοινότητα αλλά και στη μετέπειτα ζωή τους είτε προσωπική, είτε επαγγελματική. Από την άλλη μπορούμε να πάρουμε και το αρνητικό του πράγματος ότι δεν θα μπουν στη διαδικασία να ψάξουν πάρα πολύ, θα googλάρουν τις απαντήσεις για τις ερωτήσεις και τις ασκήσεις που τους έχουμε βάλει θα το αντιγράψουν και αυτό είναι όλο. Άρα δεν θα εξασκήσουν ούτε τη σκέψη τους ούτε θα αναπτύξουν κάποια δεξιότητα αναζήτησης, συγκέντρωση πληροφορίας ή οτιδήποτε. Θα πάρουν έτοιμη την πληροφορία και απλώς θα τη δώσουν. Με αυτό τον τρόπο είναι μέλη μπορεί να παίρνουν καλούς βαθμούς αλλά τελικά αν τους βάλουμε μια άσκηση η οποία έχει πολλές πηγές και είναι πιο σύνθετη θα δούμε ότι δεν μπορούν να ανταποκριθούν και αυτό είναι εντός εισαγωγικών κακό όχι μόνο για τις σχολικές επιδόσεις, είναι κακό γιατί θα το βρουν μπροστά τους.

Ξέρουμε ότι πλέον και η αγορά εργασίας θέλει πολύ σύνθετες δεξιότητες και πολυσύνθετες προσωπικότητες, άρα ένας μαθητής ο οποίος έχει μάθει απλώς να παίρνει την πληροφορία από τα σόσιαλ μίντια και μετά να τη βύνη νομίζω ότι θα δυσκολευτεί γιατί δεν θα έχει μάθει να χρησιμοποιεί το μυαλό του.

5. Γενικώς ναι τα πρότυπα είναι συγκεκριμένα, είναι πρότυπα ομορφιάς και πρότυπα κέρδους. Απ' την άλλη όμως ισχύει νομίζω το ότι αν ψάξεις μπορείς να βρεις και άλλα πρότυπα, πρότυπα εξυπνάδας πρότυπα καινοτομίας και ίσως και πρότυπα καλοσύνης. Αν τα πάρουμε στατιστικά μπορεί να μην είναι 50 50 το να βρεις καλά και κακά πρότυπα αλλά θέλω να πιστεύω ότι είναι ίσως 70 30 κι αξίζει να αναζητούμε και αυτό το 30 γιατί ναι μπορούμε να πάρουμε ώθηση για να κάνουμε πολλά πράγματα στη ζωή μας από κάποιον ο οποίος θα ανεβάσει ένα βιντεάκι στο Tik Tok ας πούμε και αυτό μπορεί να βοηθήσει όντως έναν μαθητή γιατί μπορεί τώρα που νομίζει ότι τα πάντα είναι μόνο σχολείο βόλτα ή παιχνίδι, μπορεί κάποια στοιχεία από αυτά να τα αξιοποιήσει για να φτιάξει ας πούμε μια δική του επιχείρηση και υπάρχουν πάρα πολλές τέτοιες ιστορίες οπότε μπορούμε να επωφεληθούμε από αυτά. Και ακόμη και τα αρνητικά πρότυπα μπορούν να λειτουργήσουν θετικά αν τα σκεφτούμε σωστά αν ας πούμε δούμε εμείς κάτι το οποίο κρίνουμε ότι δεν μας ταιριάζει τελικά μπορεί να λειτουργήσει θετικά από την άποψη ότι θα προσπαθήσουμε να μη γίνουμε αυτό να μην το αντιγράψουμε. Βέβαια αν απαντήσω μόνο λέξη την ερώτηση το πρότυπο τελικά ναι νομίζω το λες συγκεκριμένο, αλλά μετά πάμε στη λογική του το πώς θα το αξιοποιήσεις εσύ για το προσωπικό σου χαρακτήρα.
6. Τα πρότυπα όπως λίγο προείπα κιόλας αν τα ιεραρχήσουμε τα περισσότερα είναι εξωτερικής εικόνας μετά πηγαίνουμε στα επιτεύγματα σε διάφορους τομείς γιατί μπαίνει αρκετά και το κομμάτι της επιχειρηματικότητας και το πώς θα βγάλω λεφτά, μετά θα έλεγα πηγαίνει στο πνευματικό γιατί υπάρχουν και πάρα πολλοί ακαδημαϊκοί τους οποίους μπορούμε να προσεγγίσουμε, τις θεωρίες τους και τις ιδέες τους μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και κυρίως από την τηλεόραση που βγάζουν συνεντεύξεις, αλλά αυτό το οποίο είναι πολύ χαμηλά είναι τα συναισθηματικά πρότυπα δηλαδή την ψυχική υγεία νομίζω την αφήνουμε σχεδόν απέξω από τα σόσιαλ μίντια και είναι πάρα πολύ σημαντικό γιατί θα ήταν πραγματικά σωτήριο το να βλέπουμε αφού χρησιμοποιούμε τόσο τα σόσιαλ μίντια και κυρίως μαθητές οι οποίοι είναι ακόμα ευάλωτοι κάποιον ο οποίος μας συμβουλεύει ή μας βάζει την ιδέα να φροντίζουμε τα συναισθήματά μας, να τα αναγνωρίζουμε και να ξέρουμε πώς να τα διαχειριστούμε.

7. Τόσο που έχει προχωρήσει η τεχνολογία πιστεύω ναι, η προβολή των προτύπων είναι σίγουρα εντονότερη, είναι δεδομένο πιο εύκολα προσβάσιμη. Παρ' όλα αυτά, θεωρώ ότι και παλιότερα υπήρχε απλώς προβαλλόταν με άλλο τρόπο και ίσως και από λιγότερα άτομα, τώρα μπορείς να έχεις περισσότερα πρότυπα γιατί πολύ απλά και αυτά μπορεί πολύ πιο εύκολα να προβληθούν. Άρα θα έλεγα αυτό το κλασικό ναι μεν αλλά, όμως θα μείνω στο ότι είναι θετική απάντηση μου στο ότι ναι, βοηθάει πάρα πολύ εικόνα, ο ήχος, το βίντεο γιατί σου τραβάει και πολύ πιο εύκολα την προσοχή.
8. Νομίζω ότι εμείς οι εκπαιδευτικοί ναι θα θέλαμε λίγο διαφορετικά πρότυπα, ή θα θέλαμε προηγουμένως που είπα για το ποσοστό των θετικών και των αρνητικών προτύπων να είναι ίσως όντως 50-50 έτσι ώστε αφού περνάνε που περνάνε τόσο χρόνο οι μαθητές μας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να μπορούν να επωφεληθούν να επωφεληθούν από αυτά και αντίστοιχα να μπορούν να ωφελήσουν και την υπόλοιπη τάξη. Τέτοια πρότυπα θα μπορούσαν να είναι σίγουρα άτομα τα οποία έχουν πετύχει πράγματα στη ζωή τους και αυτά τα πράγματα δεν είναι απαραίτητο να είναι να φτιάξουν μια ναυτιλιακή εταιρεία μπορεί να είναι και μικρότερα καθημερινά τα οποία είναι και πάρα πολύ σημαντικά είχε αυτή θέλουμε η καθημερινότητά μας να γίνετε καλύτεροι έτσι ώστε μετά να μπορέσει και ολόκληρη η κοινωνία να βαδίζει προς έναν καλύτερο δρόμο. Θέλουμε επίσης πρότυπα τα οποία έχουν γνώση και έχουν όχι τη γνώση την οποία μαθαίνουμε να παπαγαλίζουμε, γιατί είναι ένα θέμα το οποίο έχει προκύψει με την εκπαίδευση, αλλά να ξέρουν πώς θα φτάσουν στη γνώση να την αξιολογήσουν σωστά και να την αναπαράγουν προς όφελος και δικό τους αλλά και των άλλων. Οπότε θα ήθελα πολύ σαν εκπαιδευτικός να πιστεύω ότι τα επόμενα χρόνια θα φύγουμε λίγο από το πρότυπο της εξωτερικής εμφάνισης και το επιφανές και να φτάσουμε σε πρότυπα πραγματικών ανθρώπων ειλικρινών τα οποία έχουν να προσφέρουν πολλά στην κοινωνία γενικότερα και όχι μόνο στον κόσμο της γνώσης και της εκπαίδευσης.
9. Θα έλεγα ότι τους επηρεάζουν ναι καθώς τους κατακλύζουν το μυαλό, απ' την άποψη ότι λειτουργούν σαν πρότυπα προς μίμηση, θέλουν να μοιάσουν με αυτό το οποίο βλέπουνε τόσο εξωτερικά όσο και σαν σκέψη. Βλέπουμε δηλαδή παιδιά μιας συγκεκριμένης ηλικίας να μιλάνε όλα με τον ίδιο τρόπο, άρα είναι λίγο μια πλύση εγκεφάλου, και έχει γίνει λίγο και μια ιδέα το «θα κάνω τη βλέπω γιατί πολύ απλά αυτό κάνουν και οι άλλοι». Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από την κοινή γνώμη. Με έναν τρόπο είναι σαν να προσφέρουν ασφάλεια ότι αν κάνω αυτό το οποίο κάνουν και όσοι ακολουθώ στα σόσιαλ μίντια, είναι σχεδόν δεδομένο ότι και εγώ θα πετύχω άρα

είναι λίγο σαν να μας παίρνουν και το άγχος «α τι θα κάνω με τη ζωή μου;» «Θα κάνω αυτό το οποίο βλέπω ότι κάνει και ο τάδε οπότε μάλλον θα πάνε όλα καλά».

10. Τα παιδιά όπως λέμε απορροφούν τα ερεθίσματα σαν σφουγγάρι, και αυτό είναι πολύ πιο έντονο όσο πιο μικρό είναι το παιδί σε ηλικία. Άρα με δεδομένο αυτό είναι σίγουρο ότι αφού λαμβάνουν ερεθίσματα και πρότυπα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, κάποια από αυτά θα παραμείνουν και θα γίνουν στοιχεία του χαρακτήρα τους. Μπορούμε να το σκεφτούμε κιόλας σαν παρομοίωση. Πόσα χαρακτηριστικά παίρνουνε από το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνουν από την οικογένειά τους από το σπίτι τους. Μέρος αυτού του κλειστού περιβάλλοντος έχουν γίνει πλέον και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ό,τι προβάλλεται σε αυτά. Άρα αν πούμε ότι ένα παιδί ακολουθεί σταθερά και για πολύ καιρό κάποιο πρότυπο ίσως και υποσυνείδητα θα πάρει κάποια χαρακτηριστικά από εκείνο για αυτό και ευελπιστούμε αυτά τα πρότυπα θα είναι και θετικά για να μπορέσει τελικά να πάρει χαρακτηριστικά τα οποία όντως θα το ωφελήσουν και θα μπορέσει να πάει μπροστά. Αν για παράδειγμα έχουν ένα πρότυπο το οποίο αντιμετωπίζει οποιοδήποτε πρόβλημα με φωνές είναι πολύ πιθανόν το ίδιο να βρουν να κάνουν και αυτά. Είναι έτσι κατά κάποιον τρόπο μια αντιγραφή της προσωπικότητας την οποία βλέπουν να τους προβάλλεται. Ναι μεν δεν θα γίνουν ακριβώς η ίδια ή ίσως μπορεί να γίνουν αλλά κάποια στοιχεία νομίζω ότι θα τα κρατήσουν. Το στοιχείο μάλιστα εκείνο που κάνει τόσο έντονο αυτό το φαινόμενο είναι η επανάληψη. Γιατί δεν είναι ότι θα δούνε κάτι και θα το δούνε μια φορά. Συνήθως ακολουθούν συγκεκριμένους ανθρώπους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οπότε βλέποντας ξανά και ξανά τον ίδιο άνθρωπο υιοθετούν και πολλά στοιχεία της προσωπικότητάς του.
11. Λοιπόν νομίζω ότι η συγκεκριμένη ερώτηση έχει πολύ ζουμί δεδομένου ότι είμαι εκπαιδευτικός και σύμβουλος σταδιοδρομίας. Οι φιλοδοξίες που δημιουργούνται από τα πρότυπα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι πάρα πολλές και συνδέονται πολύ και με τις επαγγελματικές αξίες. Αν για παράδειγμα το πρότυπο του παιδιού θέλει να βγάζει λεφτά είναι κάτι το οποίο μπορεί να υιοθετήσει και το παιδί και συνεχώς να το αναζητά. Μπορεί δηλαδή να μην το επάγγελμα των ονείρων του να είναι να γίνει μουσικός επειδή όμως το να γίνεις μουσικός στην Ελλάδα και μιλάμε για τον μέσο όρο, υπάρχουν πάντα και οι εξαιρέσεις, δεν έχει οικονομικές απολαβές, είναι πολύ πιθανόν να σταματήσει να το κάνει. Άρα μια φιλοδοξία είναι σίγουρα τα χρήματα. Μια άλλη φιλοδοξία είναι το κύρος και το κοινωνικό γόητρο. Αν δηλαδή το πρότυπο του παιδιού συνεχώς αναζητά την προσοχή των άλλων θέλει να είναι ηγέτης θέλει να είναι πάνω από τους άλλους να το πούμε απλά και όλοι να τον κοιτάνε μπορεί να θέλει μελλοντικά και επαγγελματικά και το ίδιο το

παιδί να κάνει αυτό. Δεν θα κάνει λοιπόν μια δουλειά η οποία είναι στην αφάνεια, θα αναζητά να κάνει ένα επάγγελμα το οποίο τον φέρνει μπροστά, τον κάνει ηγέτη και τον κάνει καταξιωμένο και αναγνωρίσιμο από όλους. Και επίσης άλλη μια φιλοδοξία είναι η φιλοδοξία του να είναι μοναδικός σε αυτό που κάνει, δηλαδή αυτό το οποίο ψάχνουμε όσοι βγαίνουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι να κάνουν κάτι καινούργιο κάτι καινοτόμο και κάτι μοναδικό που αυτό ίσως είναι και από τα πιο θετικά σε σχέση με τις φιλοδοξίες που προανέφερα, καθώς θα προσπαθήσει μετά και το παιδί το οποίο έχει σαν πρότυπο αυτόν τον άνθρωπο να φτιάξει κάτι δικό του να φτιάξει για παράδειγμα μια δικιά του επιχείρηση μια δικιά του ανακάλυψη να βγάλει ένα δικό του θεώρημα που είναι και αυτό ένα μέρος της επαγγελματικής καθημερινότητας αν περάσουμε στη ζωή των ενηλίκων.

12. Δεδομένου ότι η συμπεριφορά έως ένα βαθμό και νομίζω σε μεγάλο βαθμό, θα μπορούσαμε να πούμε σε 90% μαθαίνεται, τα πρότυπα τα οποία υπάρχουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, θα έλεγα ότι ναι επηρεάζουν τη συμπεριφορά των παιδιών και όπως αντιδρούν σε μια κατάσταση τα πρότυπα αυτά αν τύχει αντίστοιχη κατάσταση και στο παιδί θα το αντιμετωπίσει και με τον ίδιο τρόπο. Η συμπεριφορά είναι προϊόν μάθησης και σε αυτό σε αυτή τη μάθηση συμβάλλουν και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οπότε σίγουρα επηρεάζουν με αυτόν τον τρόπο.
13. Τώρα εδώ θα έλεγα ότι είναι λίγο δύσκολα τα πράγματα, μιας και οι αρετές αυτές δεν υπάρχουν γενικότερα στην κοινωνία οπότε ούτε στη σχολική κοινότητα ούτε και στα πρότυπα τα οποία υπάρχουν εκεί έξω, άρα αν πούμε ότι έχουμε άτομα τα οποία δίχως δεύτερη σκέψη αντιγράφουν αυτό το οποίο βλέπουν στα διάφορα βιντεάκια, μάλλον δεν οδεύουν προς το να καλλιεργήσουν την ειλικρίνεια και την ακεραιότητα και την ευγένεια. Ο κόσμος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης τουλάχιστον όπως τον βλέπω εγώ φεύγει από αυτές τις αξίες και πηγαίνει περισσότερο στο κέρδος στην προβολή και στον εγωισμό, στην προσωπική ικανοποίηση.
14. Θα έλεγα πως κάτι τέτοιο ναι μπορεί να συμβεί ειδικά αν μιλήσουμε για εφηβεία όπου το παιδί, ο έφηβος για να είμαι πιο σωστή, προσπαθεί να έχει τη λιγότερη δυνατή επικοινωνία με το σπίτι του ή και με τους καθηγητές του με το σχολείο γιατί θεωρεί ότι «έλα μωρέ γιατί να μου πουν εκείνοι τι να κάνω». Εκεί δημιουργείται ένα κενό οπότε αυτό το κενό πάει και καλυφτεί το διαδίκτυο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δηλαδή, άρα ναι κάνοντας έτσι κι αλλιώς πέρα το σχολείο τα πρότυπα αυτά τελικά να είναι πάρα πολύ έντονα και καθοριστικά. Αν μιλήσουμε για μικρότερες ηλικίες, κι αν θεωρήσουμε ότι οι γονείς ελέγχουν κατά κάποιον τρόπο το τι βλέπει το παιδί του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εκεί μπορούμε να πούμε ότι δεν θα υπερνικήσουν το σπίτι ή το σχολείο.

Θέλει δηλαδή ένα μέτρο σίγουρα και θέλει ίσως από μικρή ηλικία έναν έλεγχο έτσι ώστε και το παιδί μεγαλώνοντας τι είναι ωφέλιμο να βλέπει και τι όχι.

15. Αν κάτσουμε να σκεφτούμε κάποια πράγματα τα οποία έχουν βγει και στην τηλεόραση και γενικά προς τα έξω, βίντεο τα οποία κοροϊδεύουν άτομα με νοητική υστέρηση, οι σχολιάζουν άτομα τα οποία έχουν συμπεριφερθεί με μια διαφορετική προσέγγιση από ότι η αναμενόμενη δεν θα έλεγα ότι οδεύουν προς την συμπερίληψη. Δεν μπορούμε όμως να ξεχάσουμε ότι υπάρχουν και άτομα τα οποία λειτουργούν ως πρότυπα εκεί έξω και ναι κάνουν μεγάλη προσπάθεια έτσι ώστε να δεχτούμε στην κοινωνία μας όλους όλες και όπως λένε και τα νέα πρότυπα όλα, καθώς προσπαθούν ουσιαστικά να περάσουν το μήνυμα ότι υπάρχουν ευκαιρίες για όλους και όλοι είμαστε μοναδικοί και όλοι έχουμε θέση μέσα στο σύνολο.

16.KK

1. Θεωρώ ότι οι μαθητές στις ημέρες μας κάνουν υπερβολική χρήση των εφαρμογών κοινωνικών δικτύων στα κοινωνικά τους μέσα.
2. Αυτό που πιστεύω ότι ελκύει τους μαθητές περισσότερο στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι ότι σήμερα είναι πιο ενδεδειγμένος τρόπος να έρθουν σε επαφή με τους γύρω, τους φίλους τους και τον κοινωνικό περίγυρο καθώς και η ποικιλία γνώσεων και πληροφοριών την οποία παίρνουν από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
3. Νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των παιδιών αντίθετα τους απομονώνουν αφού δεν συναναστρέφονται και δεν συνομιλούν μεταξύ τους για τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν.
4. Θεωρώ ότι η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι αρνητική για τη σχολική επίδοση των μαθητών γιατί οι μαθητές παίρνουν επιφανειακές γνώσεις, δεν εντρυφούν στο περιεχόμενο και δεν προσπαθούν να βρουν λύσεις σε κάθε πρόβλημα που προκύπτει σε οποιοδήποτε μάθημα το οποίο το συναντούν.
5. Νομίζω ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πράγματι προβάλλουν στους μαθητές συγκεκριμένα πρότυπα τα οποία είναι πολύ μακριά από τα ενδιαφέροντά τους
6. Θεωρώ ότι τα πρότυπα τα οποία προβάλλονται, κυρίως έχουν να κάνουν με την εξωτερική εικόνα, την προσωπικότητα κάποιων ατόμων τα οποία προβάλλουν και δεν έχουν καμία σχέση με την

πραγματική συναισθηματική ή τα επιτεύγματα που έχουν κάποιοι άλλοι άνθρωποι σε διάφορους τομείς.

7. Θεωρώ ότι η συνοχής ροή εικόνας και βίντεο προβάλλουν τα πρότυπα περισσότερο εν συγκρίσει με άλλες εποχές και τεχνολογίες που υπήρχαν πριν κάποια χρόνια.
8. Τα πρότυπα που προβάλλονται είναι διαφορετικά από τα αντίστοιχα πρότυπα που θέλει το εκπαιδευτικό σύστημα γιατί όπως είπαμε και πιο πάνω κυρίως στρέφονται στην εξωτερική εμφάνιση κάποιων ατόμων και όχι σε άλλους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.
9. Θεωρώ ότι τα πρότυπα που προβάλλονται στους μαθητές μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν τους μαθητές καθώς οι μαθητές προσπαθούν να μιμηθούν τα πρότυπα τα οποία προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
10. Ναι διαμορφώνουν τον χαρακτήρα των παιδιών γιατί όπως είπαμε και προηγουμένως τα παιδιά προσπαθούν να μιμηθούν αυτά τα πρότυπα τα οποία μπορεί να απέχουν κοινωνικά οικονομικά πνευματικά από την προσωπικότητα του καθενός μαθητή.
11. Τα πρότυπα αυτά επηρεάζουν τις φιλοδοξίες που αναπτύσσει ένα παιδί γιατί τα κάνουν να προσπαθούν να μαζέψουν περισσότερα χρήματα, με εύκολο κιάλας τρόπο, να επιλέξουν έναν εύκολο τρόπο ζωής ή το οποίο μπορεί να είναι τελείως ανάποδο με τις φιλοδοξίες κανονικά πρέπει να έχουν και τις δυνατότητες.
12. Αυτή είναι η συνέχεια της παραπάνω ερώτησης όπως είπαμε και λίγο πριν τα πρότυπα αυτά που προβάλλονται μέσα από τα σόσιαλ μίντια επηρεάζουν τη συμπεριφορά των παιδιών και πολλές φορές τους οδηγούν σε επιθετική συμπεριφορά η οποία δεν αρμόζει στη σημερινή κοινωνία.
13. Αρχές όπως η ευγένεια η ειλικρίνεια και η ακεραιότητα δεν μπορούν να καλλιεργηθούν μέσω των κοινωνικών δικτύων και των προτύπων που προβάλλονται γιατί όπως είπα τα πρότυπα που προβάλλουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κυρίως είναι του εύκολου κέρδους και της εύκολης, σε παρένθεση, ζωής.
14. Τα πρότυπα που προβάλλονται μέσω των σόσιαλ μίντια μπορούν εύκολα να υπερνικήσουν τις αρχές που έχουν λάβει τα παιδιά από το σπίτι και από το σχολείο γιατί είναι αυτά τα οποία προωθεί η κοινωνία και οι συμμαθητές και γενικότερα ο περίγυρος.
15. Τα πρότυπα που προβάλλονται μερικές φορές μπορεί να προάγουν την αποδοχή και τη συμπερίληψη μεταξύ των μας μαθητών αλλά έχει να κάνει με το ποιος είναι ο αποδέκτης αυτής εικόνας που προβάλλουν τα σόσιαλ μίντια, δηλαδή σε άλλους μπορεί να βοηθήσουν στην αποδοχή και τη συμπερίληψη ενώ σε άλλους μπορεί να οδηγήσουν σε αρνητική άποψη.